Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

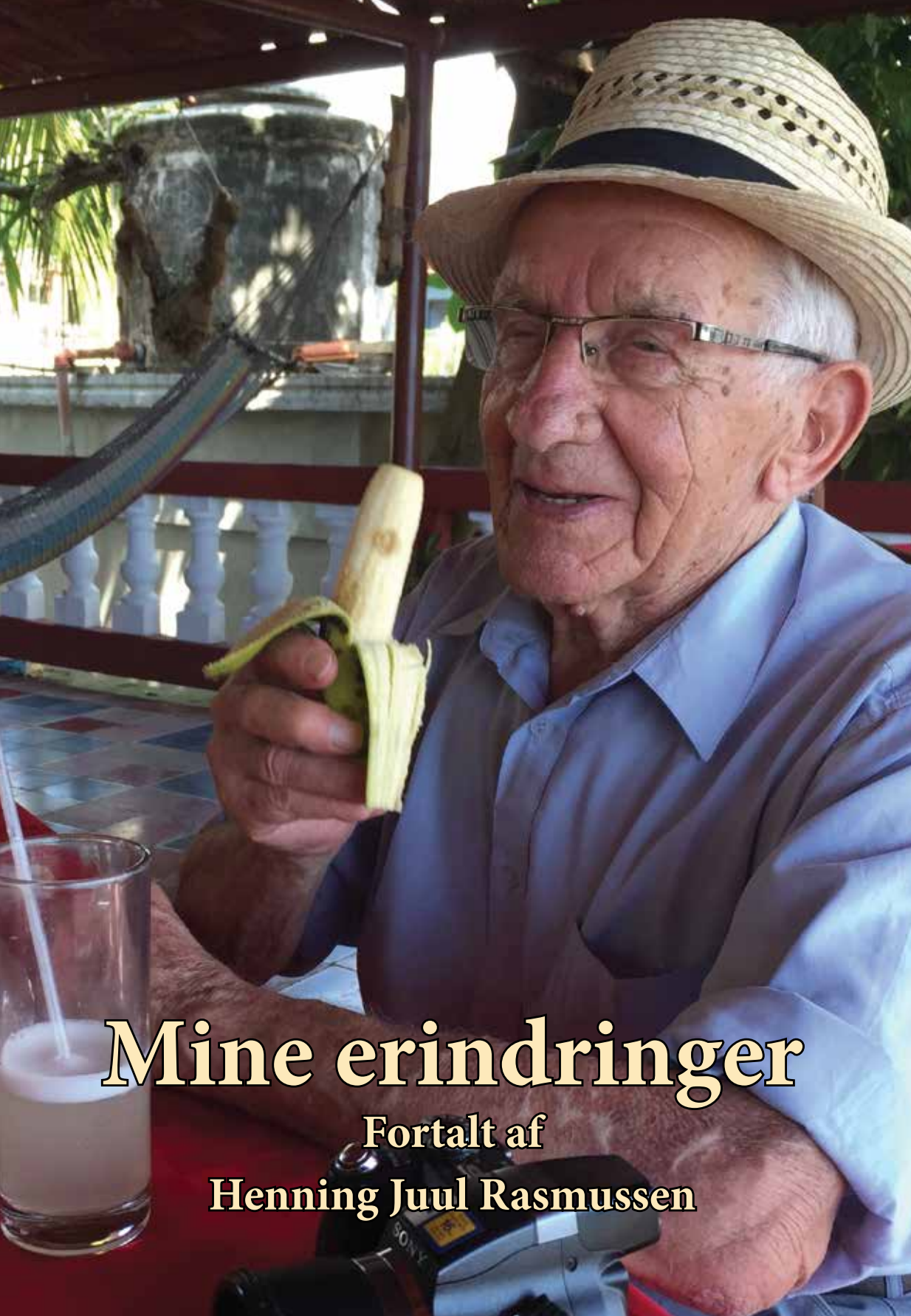

Mine erindringer

Fortalt af

Henning Juul Rasmussen

Mine erindringer

Fortalt af
Henning Juul Rasmussen

Kahrius

Mine erindringer
1. udgave, 1. oplag

Copyright © 2015 Henning Juul Rasmussen

Udgivet af kahrius.dk Forlagsaktieselskab

Bogen er sat med Minion Pro

Forord

Jeg har skrevet denne Bog på grund af vedholdende opfordringer fra min ældste Datter.

I begyndelsen syntes jeg ikke, at der var noget særligt at skrive om, men da jeg først kom i gang, strømmede minderne jo frem - jeg har jo i virkeligheden haft et spændende liv, hvor jeg har været dybt involveret i mange forskellige opgaver, i mange tilfælde på opfordring af Venner og bekendte, men også fordi der var ting, som jeg følte der var behov for at tage Hånd om.

Bogen er først og fremmest skreven til mine Børn og deres efterkommere for at fortælle dem om, hvordan livet formede sig og den rivende udvikling, vi har oplevet i de sidste næsten hundrede År.

Jeg har selv mange gange ønsket, at jeg havde talt med mine Forældre, om deres opvækst og deres oplevelser gennem livet og derigennem fået indblik i, hvad der havde været med til at forme dem til de flittige, retskafne Mennesker, som jeg oplevede dem.

Den snak fik vi aldrig - nok fordi, det gjorde man ikke på den Tid, og også fordi man havde nok i sit eget.

Odder, den 25. September 2015 Henning Juul Rasmussen

Indholdsfortegnelse

Ca. 1924 – 1934
De første år og livets gang på landet 9
Baggrund og omgivelser 9
Mine Forældre og søskende 11
Lungehindebetændelse 16
Øvrig Familie 17
Radio og nyheder 19
Forskolen 20
Arbejdet på landet 23
Jernbanen 30
Bistader 31
Opdragelse og vedligeholdelse 33
Slagtning 35
Naboer 37
Skolegang 39
Pligter og daglige gøremål for voksne og børn 43
Vasketøjet 45
Dyrenes reproduktion 46
30erne og trange tider for landbruget 47
Høst med Le 49
Mekanisering til høst 50
Syltning og frugt 51
Roehøst 52
Tømning af mødding 54
Dyrlægekontrol 54
Hovedskolen 56
Eksamen 57
Skrivning, undervisning og lektier 57
Idræt 59
Opførsel 60
Realskole eller 8. Klasse 61
Kultur og ture rundt i landet 62
Konfirmation og livet udenfor skoletiden 62
Opvækst fortsat 1935 - 1939 65
Mælkeforretning 65

Tilst Teglværk 67
Købmandsbutik 69
Leg og sjov 70
Næsten en Evighedsmaskine 71
Karetmageren og eksperimenter 71
Den brogede Pony 72
Ål i mosehullerne 73
Fars 25 års jubilæum ved DSB i 1936 74
Danseskole og Juletræsfest i Folkets Hus 74
Årene sidst i 30erne 75
En Plads ved Landbruget 1939 - 1940 78
Gården 78
Isvinter 80
Tørvemosen og Skoven 82
Frost i Fødderne 83
Besættelsen 84
Markarbejde og reparationer 85
Ungdomsliv, Karle og Piger 86
Tilbage til Mor og Far 88
Knaphed på varer m.v. 89
I lære som Vogn- og Beslagsmed 92
Bygningerne og retningslinier 93
Jargongen og Hestesko 95
Andre opgaver 98
På Cykel til Mølballe 99
Beder By og ungdomslivet i Området 99
Værkstedsarbejdet 101
Hjulringe 103
Teknisk Skole 105
Vinteren 1941 - 1942 106
Hængsler og Lukketøjer 106
Hestesko 109
Fritid og Lærlingeklub 110
Første gang jeg så Lykke 112
Vinteren 1942 - 1943 112
De tyske soldater 113
Arnold laver Svendestykke 115
Ene Lærling 116

Kresten 116
Kræfterne udfoldes 117
Tobaksavler 118
I snak med Lykke 120
Sjov i Gaden 121
Ny Smedeforretning 122
Rørarbejde og andre opgaver 123
1944 126
Brand i præstegården 127
Lykke er tilbage 129
Thea, endnu en lærling og en søn 129
Tandpine og småskrammer 130
Kærestetid 131
Session 135
Svendestykke 137
Efter Krigen 140
I arbejde som Svend 140
Forlovelse 144
Dagens gang på værkstedet 145
Vi mistede Johannes 147
Tiden i Militæret 147
Overflytning til hjælpetropperne 154
1947 Tiden hos DSB 157
Overflyttet til Reserven hos DSB 166
Uafklarede forhold 168
Cykelforretning i Boulstrup, Bryllup og Svend igen 170
Pedholt, familieforøgelse og nye arbejdspladser 175
Selvstændig i Lillenor 189
Anspændt økonomi 189
Gang i Værkstedet 192
Værkstedet udvides 196
Modernisering og familieforøgelse 197
Samarbejde med Shell 200
Den første lærling 200
VVS arbejde 201
Værkstedet udvides - igen 206
Ejner blev ansat 209
Begyndelsen af 60erne og familieforøgelse 210

Østjyllands Smedemesterforening 211
Værkstedet udvides igen, igen 213
Byggeselskab og Vinduesfabrik 217
Privatlivet 218
Ejendommen, Lillenorvej 25 221
Foreningsarbejde 223
Lokal- og Hovedforeningsarbejde 223
Autorisationsloven indføres 225
Fælles Licitations Kontoret (FLK) 229
Formandskab i Jyllands samvirkende Smedemesterforeninger 230
Slut 60- og starten af 70erne 234
Ejendommen renoveres 234
Hestehold og familieforøgelse 235
Bilerne 239
500 års fødselsdag og sidste udvidelse af værkstedet 241
Salg af værkstedet og sølvbryllup i 1973 244
Alene om VVS arbejdet 244
Tilbage i foreningslivet 245
Landsdækkende Faglig konsulent 247
80erne og 90erne 250
Ombygning 250
Hjortefarm 252
Børnebørn 257
Odd Fellow Logen 257
Modernisering hjemme 258
Køreture til Øen Usedom 259
Vedligeholdelse af Hjorteflokken 260
Canada 1995 261
Daglige gøremål 264
Drømmerejsen til Australien 1997 266
Turens 5 første dage 266
Sightseeing udenfor Sydney, 6/11 267
Sydney på egen hånd, 7/11 268
Adelaide, 8/11 268
Kangaroo Island, 9/11 269
Toget til Alice Springs, 10/11 269
Rundtur og Alice Springs, 11/11 270
Ayers Rock og Nationalparken Uluru-Kata Tjuta, 12-13/11 271

Cairns, 14/11 272
Veterantog til Kuranda og Cairns, 15-16/11 272
Magnetic Island, 17-18/11 273
Fraser Island og rundtur, 19-20/11 274
Hjemturen, 21-23/11 275
Hjemme igen 276
Årene 1998 - 2000 277
Guldbryllup 277
Dagligdagen og en tur til Albenga 279
Sygdom og vi mister Lykke 280
At komme videre på egen hånd 281
En ny dagligdag 281
Til New Zealand 282
Til Paris 285
Tid til forbedringer 286
På tur til Sydafrika 289
Vi mister Erik 291
Sølvmedaljen 292
Livet derhjemme 293
Udlejning 293
Seniorklub i Smedemesterforeningen 294
Turen til Sydamerika 294
Ejendommen sættes til salg 297
Busture til udlandet 298
På tur til USA 299
Andelslejlighed i Odder 301
Dagligdagen i Odder 304
Turen til Cuba 306
Ondt i benene 312
90 års fødselsdag 312
Noget "Brænder ud" 314
Søvn og "Natteroderi" 315
Afslutning 316
Appendix A 317
Slægtsoversigt 317
Mine Søskende 319
Lykkes Forældre og Søskende 320
Børn, børnebørn og oldebørn 321

Ca. 1924 – 1934
De første år og livets gang på landet

Baggrund og omgivelser

Jeg er født den 23. december 1924, som det 10ende barn ud af 11 søskende. Min Far var banearbejder ved Statsbanerne og Mor var derhjemme for at passe alle vi Børn og Hus og Hjem. Der var rigeligt at se til, idet mine Forældre havde købt en lille Landbrugsejendom på 3 tdr. Land, kort tid før jeg blev født.

Mit Fødehjem, Mølballe 5, 8382 Hinnerup

Her blev jorden passet, så man skulle tro det var et gartneri, sådan blev der luget og samlet sten i al den tid jeg kan huske, samtidig med, at Far gik i gang med at udbygge Staldbygningen, så han kunne have et større Svinehold. Der var i forvejen plads til en Hest, 3 Køer og 2 Svinestier og nu blev der altså plads til 4 Svinestier, desuden var der et Lade rum og et Roe rum.

I Laden var der et lille Tærskeværk, en såkaldt pigtærsker. Den blev kaldt sådan, fordi selve tærskeapparatet bestod af en Cylinder, der var besat med nogle 5 cm lange Pigge. Cylinderen blev med stor fart drejet rundt og Piggene herpå passerede gennem et fast felt, en såkaldt Bro, der ligeledes var besat med tilsvarende Pigge. Når kornaksene så passerede gennem dette felt, blev Kernerne slået løs fra aksene og Korn og Halm blev så i en primitiv Halmryster adskilt og faldt på gulvet. Kernerne skulle nu igennem endnu en Proces, idet Kerne og Avner endnu ikke var endelig adskilt, hvilket var nødvendigt af hensyn til den videre formaling af Kernerne til Grutning og Mel.

En Kornblæser blev nu hentet ind i laden og Korn og Avner blev øst ind i toppen af den, hvorefter 2 af vi børn tog fat i de 2 Håndsving der stak ud fra siderne af maskinen, herved drejede vi nogle træplader, der fungerede som Vinger i et Blæserhjul. Vi kunne nu sende en Luftstrøm igennem nogle Solde, og derved blæse avnerne, der var lettere end kernerne, væk fra disse, og Kernerne kunne nu passere gennem Soldene ned i nogle sække, der kunne monteres på siden af Kornblæseren.

Til at trække Tærskeværket havde vi en såkaldt omgang, (jeg har aldrig hørt den benævnt anderledes), så det må være det officielle navn. Denne Omgang bestod i et vinkelgear, der var støbt fast i jorden på en plan plads udenfor Laden. Gearet bestod af et støbejerns tandhjul med en diameter på 60 – 70 cm, det var monteret øverst, vandret og med nedadvendte Tænder, der greb ind i et lille Tandhjul på ca. 15 cm. Fra dette lille Tandhjul fortsatte en Aksel ind gennem Muren til Laden. I Laden var monteret en glat Remskive, hvorfra Tærskeværket med en glat Rem kunne forbindes. For at trække dette apparat, var der ovenpå det vandrette Støbejerns tandhjul monteret en Træbjælke på ca. 3 m. I den yderste ende kunne Hestens træktøj forbindes, og ved at føre Hesten rundt i en cirkel, kunne det hele fungere. Det må have været den rene svir, at være Kusk i sådan en situation.

I en lav bygning for sig var der Vaskehus, Hønsehus og Vognport. I Vaskehuset var der en indmuret Gruekedel, et stort Træ kar til iblødsætning og en Vuggevaskemaskine. Her regerede Mor en 3 – 4 dage om måneden, når hun holdt storvask. Der var jo mange at vaske for, idet i hvert fald Drengene blev ved med at få vasket hjemme hos mor, indtil de blev gift. En sådan storvask sluttede altid med, at vor Far tog en ren skjorte og et par rene underbukser under armen og stillede i Vaskehuset, hvor Mor havde Skyllekaret fyldt med varmt vand, og så fik han sit månedlige bad.

I Hønsehuset ved siden af var der som regel en snes Høns, der holdt os med de Æg vi havde brug for til eget forbrug + dem vi solgte til Brugsen. I Vognporten var der en arbejdsvogn, som blev brugt til alle arbejdsrelaterede opgaver. Desuden var der en Fjedervogn, der som navnet antyder, er bedre affjedret, og derfor mere bekvem til persontransport, ligesom der kunne monteres sæder med både Ryg– og Armlæn. Ligeledes kunne der monteres sidelygter i dertil indrettede holdere, som lyskilde fungerede 2 stk. stearinlys med en diameter på 3 cm.

Af arbejdsredskaber var der hvad der skulle til for at drive et landbrug af denne størrelse. Der var en let plov, 2 stk. harver og 1 stk. radrenser. Alt i en størrelse der passede til den lille "russerhest", vi havde. Se evt. uddybende beskrivelse af maskiner fra den tid i bogen "Det Danske Landbrugs Maskinbog", af H. Rosenstand Schacht, Skandinavisk bogforlag, Odense 1941.

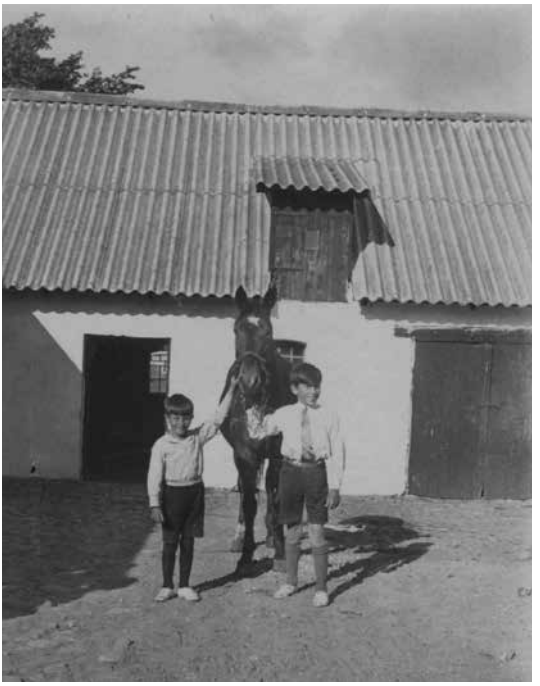

Ejner og jeg med vor Hest derhjemme

Det er jo begrænset, hvad jeg kan huske fra mine allerførste 3 – 4 År, men jeg mindes dog en lille sortklædt Dame, med en eller anden form for Kyse, altså ikke et alm. Hovedklæde, som boede hos os en gang imellem. Jeg har senere fået fortalt, at det har været min Farmor, der har været på besøg for at få suppleret sin garderobe, hvilket min Mor, der var meget dygtig til at sy, så klarede.

Mine Forældre og søskende

Mine Forældre var i det hele taget meget dygtige med deres hænder. Mor syede f.eks. al Linned og Arbejdstøj til vi Drenge, indtil vi giftede os. Med hensyn til Pigerne ved jeg ikke, hvor meget af deres undertøj hun lavede, men i hvert fald alt hvad der hed Kjoler, blev syet på hendes Symaskine.

Mine Forældre Jenny og Marius Rasmussen

Mine Søskende, (stående fra venstre: Sophus, Kristen, Johannes, Aage siddende fra venstre: Ingeborg, Gudrun, Henning, Ejner, Gerda, Viola)

Al hvad der hedder Skoletøj, blev selvfølgeligt strikket og syet derhjemme. Der blev ikke kasseret noget, så længe der var noget af det, der kunne bruges. Idet der jo altid var nogle mindre søskende, det kunne syes om til, og var der endelig ikke så meget tilbage, at der kunne blive et beklædningsstykke ud af det, så kunne det bruges til skosåler. Mor havde så nogle papmodeller af familiens skosåler, og efter dem blev der så klippet et antal sålestykker ud til brug, for dem der trængte til at få nye såler til deres hjemmesko. Af disse sålestykker blev så en 5-6 stykker lagt oven på hinanden, og vi Børn blev sat til at sy dem sammen ved hjælp af en stoppenål og noget Kinesertråd. Det skulle syes forholdsvist tæt - så var vi aktiveret, så længe det varede. Derefter blev sålerne gennemvædet med fernis og var så klar til at blive syet sammen med overdelen, der var enten strikket eller lavet af et stykke kasseret klæde.

Når Mor ikke syede, så strikkede hun. Både hende selv og vi børn gik om vinteren med lange strømper og en uldklokke, dvs. en strikket undertrøje, der var så lang, at den samtidig fungerede som hofteholder, idet der var syet et bredt stykke elastikbånd på forneden, og hertil kunne strømperne knappes. Derudover skulle der jo strikkes diverse vanter, halstørklæder og trøjer, de sidste i forskellige farver og mønstre. Ja der var nok at tage fat på, og da Mor meget gerne ville læse en god bog, udviklede hun evnen til at have den liggende opslået på en stol ved siden af, hvor hun sad og strikkede og så altså læste samtidig. Når der var behov for det, gik hun ikke af vejen for at fatte broderi og hæklenål. Når dertil kom, at hun holdt Hus og Have i tip top orden, samtidig med at hun gav et nap med i marken, når der var Roelugning og Høsttid, kan man jo forstå, at hun har været et enestående kreativt og arbejdsomt menneske.

Min Far var lige så dygtig, vi havde næsten aldrig håndværkere. Jeg husker kun, at der var en Tømrer til at lægge tag på tilbygningen af stalden, og på et langt senere tidspunkt, en Murer til at sætte fliser op ved Komfuret, og endnu senere Elektrikere for at installere El i Huset, resten klarede Far selv, evt. med hjælp af Drengene. Han havde jo tjent ved landbruget til han blev gift. Dvs. han kom ud at tjene som Hjorddreng som 7 åring, altså at sørge for at kreaturerne kom ud at græsse om sommeren, og da det ikke var alm. med indhegninger, skulle Far sørge for at flytte dem med passende mellemrum, ligesom han skulle sørge for, at løsgående Får ikke forlod de områder de skulle græsse på. Derudover skulle han sikkert lave alle de småting som ingen andre gad lave.

Far fortalte aldrig af sig selv, hvad han havde foretaget sig, hverken som ung eller voksen, og jeg følte aldrig dengang, at der var lejlighed til at tale fortroligt og komme nærmere ind på sådanne emner, så jeg ved kun, at han tjente på forskellige gårde og aftjente sin værnepligt ved Marinen. Da havde vi stadig de vestindiske øer, og det Skib Far var på, var udtaget til patruljetur derud, hvilket far var meget ked af, og han var så så heldig, at kunne bytte med en anden værnepligtig og blive hjemme i Danmark. Jeg har den opfattelse, at det fortrinsvis var større Gårde han tjente på efter Soldatertiden, så der var ikke noget indenfor landbruget, han var fremmed for, såvel i mark som stald.

Mine Forældre efter Far`s ansættelse ved DSB i 1911

Efter giftermålet var han ansat ved en Vognmand, hvor han med et Hesteforspand trak Træstammer ud af Skoven, indtil han i 1911 blev ansat som Banearbejder ved Statsbanerne. Det var jo ikke særlig godt lønnet på det tidspunkt, men til gengæld en fast indtægt. Så ved hjælp af deres store sparsommelighed, fik de skrabet midler sammen til at købe et lille hus i Mølballe (Mølballe 8, 8382 Hinnerup), det lå mere bekvemt for Fars mødeplads ved Banen. Det lille hus var ikke

særlig komfortabel, men det så man åbenbart stort på, bare det var billigt nok. Der var f.eks. ingen form for Isolering, ja man kendte vel dårligt nok begrebet i året 1912. I hvert fald den ene gavl var støbt op i Beton og Kampesten, så her havde kulden fri adgang, når der blev Vinter. Taget var heller ikke gjort for godt fast, idet det er bleven påstået, at det blæste af, medens Mor lå i Barselseng med Aage. Det er vist ikke helt sandt, det har nok vippet lidt i Hjørnerne, men stormet har det ganske givet gjort, og det gav Mor inspiration til Aages mellemnavn, "Storm", et navn han senere gik under på de fleste af hans arbejdspladser.

1ste Verdenskrig brød ud i 1914, og der var mangel på mange ting, men Mor har fortalt, at i kraft af de mange små Børn, fik de så mange Rationeringsmærker, at de stort set kunne købe alt det de havde råd til, og så endda lave lidt byttehandel med evt. overskydende mærker. Det der kneb mest med, var at få råd til at købe al den mælk, som børnene havde brug for, så på et tidspunkt blev der anskaffet nogle Geder. Det blev så Børnenes sag, at sørge for at trække dem til Græsning på nærliggende Baneskråninger, som Far åbenbart havde fået lov til fra Banen. Det var en betingelse, at der til stadighed var nogle på stedet til at se efter, at dyrene var forsvarligt tøjret. På et tidspunkt blev denne tradition udvidet til også at omfatte Køerne, da vi flyttede op på Landejendommen, så alle vi søskende har tilbragt nogle somre med at gå i skole hver anden dag og så passe Geder eller Køer hver anden dag.

Vinterfoderet sørgede Far for, idet Banens arealer blev slået hver sommer. Dvs. at det lange græs blev høstet af Banens personale, og så sørgede Far for, at det blev revet sammen og tørret, stakket og derefter kørt hjem og opbevaret til foder om vinteren. Hvordan han fik det transporteret, er jeg ikke klar over, men meget af det er sikkert foregået på hans trehjulede Skinnecykel, der var indrettet til at køre på togskinnerne med og så det sidste stykke på en trillebør, i hvert fald så længe det kun var Gederne det drejede sig om. Hvordan vi gjorde, da vi fik Køer, vender jeg senere tilbage til. Nu begyndte de ældste af mine Brødre at komme ud at tjene på Gårde i Søften. Sophus og Kristen var kun omkring 12 år, da de kom ud. Kristen har fortalt, at han måtte kravle op i Hestens Krybbe, for at nå at lægge Hovedtøj på denne.

I 1919 hærgede den Spanske syge, (en slags Influenza epidemi), og vi mistede en lillesøster, Kjerstine Marie, der kun blev 5 uger gammel. I starten af 20erne kom Kristen i Lære som Smed, først 3 år i Søften og derefter 2 år i Tilst som Forbundter. En opdeling af læretiden var meget almindelig på

den tid, en lidt længere læretid, som til gengæld var bedre lønnet de sidste 2 år.

Nu var tiden kommen til at købe den lille Landbrugsejendom, som mine Forældre flyttede ind i kort tid før jeg blev født (Mølballe 5, 8382 Hinnerup). Det lille hus beholdt de indtil engang i 1942 – 43 og det var i en halv snes År udlejet til min ældste Bror Sophus. Ved overtagelsen af landbrugsejendommen kunne Far's øvrige evner rigtig komme til sin ret. Han begyndte ret hurtigt på den omtalte udvidelse af staldbygningen, hvor han selv støbte grund, gulv og vægge, ja mine 2 ældste brødre, har nu nok hjulpet ham. Der har åbenbart også dengang været penge i at have Grise, for Stierne blev hurtigt fyldt op, så der skulle jo megen foder til. Det kom på en lille lastbil, der var ført af en høj meget tynd Chauffør. Foderet var malet Majs i 100 kg Sække, der skulle bæres op på stuehusloftet. Chaufføren døjede med at bære de tunge sække og en gang fik han forkert tag i én af dem, med det resultat, at da han var på vej op af trappen til loftet, fik sækken trykket ham så hårdt ned mod trinene, at han måtte råbe til Mor om hjælp, så hun kunne hjælpe ham fri.

Efter staldbygningen kom turen til Møddingen, som blev indrettet med fast støbt Gulv og med 2 m høje sider på de 3 sider. Lidt af et særsyn på den tid, hvor møddingstedet var noget der flød ud midt på gårdspladsen. Kronen på værket var et lille das, der var muret op ved den ene ende, og et Brændeskur af kasserede Jernbanesveller ved den anden ende.

Jeg husker stadig ikke noget fra de sidste år i 20erne. Der skete jo dog en hel der i familiens skød. Endnu en lillebror, (Ejner) kom til verden den 9. juni 1928. Om foråret den 4. marts 1929, holdt Mor og Far sølvbryllup. Hvor stor festivitas der har været, har jo nok været begrænset, måske lige de nærmeste naboer og så ellers familien. Dagny og Sophus bliver gift den 8 september 1929 og fik en Datter, Elin den 30. december 1929. Viola er ikke gift på dette tidspunkt, men får den 13. november 1929 en Datter, Bodil, som vokser op hos Mor og Far til Viola bliver gift den 14. december 1933. Kristen har i mellemtiden aftjent sin værnepligt som Dragon, hvilket indebar et ophold på Hærens Beslagskole, hvor man bl.a. lærte at smede sygebeslag og specialsko til Heste, noget som han aldrig senere gjorde brug af, idet han et par år efter hjemsendelsen fik arbejde på en maskinfabrik i Aarhus. Den 1. november 1931 giftede han sig med Agnes. Ingeborg og Tage giftede sig den 4. april 1932, og her mener jeg at kunne huske at selve bryllupsfesten foregik i vort hjem. Gerda der ikke var gift på det tidspunkt,

fik den 13. oktober 1932 en Søn Tage, de boede en overgang på Loftværelset derhjemme, men der har åbenbart været for store uoverensstemmelser mellem Gerda og Mor, så Tage kom på børnehjem i True og Gerda tog plads som Husbestyrerinde, senest hos Arnold, som hun giftede sig med den 30. december 1936. Alt i alt har der været travlt med Bryllupper, Barnedåb og Konfirmationer der sidst i 20erne og først i 30erne.

Lungehindebetændelse

Først på foråret i 1930 blev jeg alvorlig syg af Lungehindebetændelse, men på det tidspunkt kom man åbenbart ikke på Hospitalet for sådanne ting, eller også har Mor insisteret på, at hun kunne pleje mig lige så godt som på Hospitalet. Det korte af det lange blev, at jeg lå i Sengen i 6 Uger, meget af tiden med høj feber og med jævnlige besøg af Lægen, der kom i egen Bil. Han havde ikke selv Kørekort, men havde privatchauffør, der selvfølgelig var uniformeret med Ride bukser og lange Støvler, Uniformsjakke og Chaufførkasket. Lægen selv var i alm. civil Tøj med Overfrakke og blød Hat. Han blev altid mødt med megen respekt og Mor havde altid et skinnende rent Vaskefad, et nyvasket og rullet Håndklæde, et stykke nyt Håndsæbe og varmt og koldt vand klar, så han kunne få vasket Hænder før og efter undersøgelsen.

Sidst i maj måned må jeg være ved at være rask, idet jeg kan huske, at jeg efter en middagssøvn rømmede mig så kraftigt, at jeg vækkede Bodil, der lå i en lille seng for Fodenden af den Seng jeg lå i, det fik jeg megen utak for, hun har selvfølgelig hylet i vilden sky. Den lille Seng blev senere sat ud midt på gårdspladsen, og jeg fik en stor strikket trøje på og anbragt i den pågældende Seng, midt i Solen. Formålet var, at jeg skulle have noget frisk luft, og Mor havde nogle Roerækker der skulle luges, så hun slog to fluer med et slag, hun passede sit arbejde samtidig med, at hun kunne holde øje med mig, jeg havde ligget så længe i Sengen, at jeg ikke var helt sikker på benene, når jeg skulle gå. Jeg husker tydeligt min første spadseretur efter min sygdom. Far tog mig ved Hånden og tog mig med til Grundlovsmøde, som i disse år blev holdt i den sydlige ende af Hattemagerskoven - det er Skoven som ejendommens areal støder op til.

Senere på sommeren var Mor og Far på udflugt med Husmandsforeningen, og her kom de hjem med en trehjulet Cykel, der var helt af Træ og udformet som en Hest, idet styret var udskåret som et Hestehoved og Kroppen endte i en Hestehale. Vi var jo ikke forvænte med at få legetøj, så jeg var ovenud

lykkelig for min "Hest" og legede utrolig meget med den. Bl.a. satte jeg den til tider på Græs
og flyttede den ligesom når Køerne blev flyttet. Vort legetøj bestod for det meste af udskårne Dyrefigurer af Træ, og vor fantasi var jo ikke så udviklet, at vi krævede det helt store for at blive aktiveret. Engang imellem vankede der en tom Tråd trisse som et tilskud til den mere end sparsomme legetøjskasse. Vi var jo kun påvirket af det liv, der var lige omkring os, og det gik jo igen i vor leg. Megen leg var koncentreret om Dyrene, Mor havde f.eks. et lille grøn Tæppe på 2 m" under hendes Symaskine, så det illuderede udmærket som en græsmark for mine Dyr, dog kun de små udskårne.

Øvrig Familie

Min Morfar
Johannes Nielsen Holst

Erindring om Gæster i vort hjem begynder at tone frem, der var min Morfar, en statelig Herre på dengang ca. 70 år, min Mormor var Død ung, og Morfar var bleven gift igen senere, men hans anden Kone har jeg heller aldrig set. Jeg har en fornemmelse af at hun ikke faldt i Mors smag. Morfar var ud af en gammel Smedefamilie, og havde selv haft Smedeforretning på Landet bl.a. i Selling. Han var nu på aldersrente, som det hed dengang, efter senest at have arbejdet som Smed på Oliemøllen. Han boede nu alene i en Lejlighed i sin Broders Ejendom i Østergade i Århus. Min Mor havde en Søster (Moster Anna), der var gift med en Restauratør (Holger). Holger startede som Tjener på Storebæltsfærgen og de havde senere forskellige Restauranter, senest Stjernekroen i Jægergårdsgade.

Holger var rund og jovial, medens Moster var tynd og tør. Hun led i de senere år meget af en ondartet leddegigt. De havde 2 Børn, en Søn (Valter) på alder med Kristen, han var lige så mager som Moderen, men en rigtig spasmager, der ikke kunne være alvorlig ret længe ad gangen - så skulle der skæres ansigter eller laves mærkelige lyde eller fortælles sjove historier - sådan var han hele livet. Da han senere blev gift, måtte hans Kone jævnlig sige:

”så Valter!”. De havde også en Datter (Yrsa), hun var på alder med Gudrun, og var jævnlig på sommerferie derhjemme. Som ung rejste hun til Sjælland, blev gift og bosat derovre. Gudrun har engang imellem kontakt ned hende.

Far havde 2 – 3 brødre der boede i Aarhus og Brabrand de kom gerne en gang eller to om sommeren, sammen med deres Koner, men uden Børn. Jeg kan huske den ene (Rasmus) var pottemager, og om en anden (Anton), at han snuste Kardus, noget groftskåret Tobak, som han blandede op med ud kradsning fra Piber og Tobaksaske. Han kunne spytte nogle gevaldige langspyt, når han lige havde taget sådan en mundfuld. Vi unger var fulde af beundring. Der var en Skuffe i Tobaksbordet netop til ud kradsning og aske, den tømte Onkel altid, når han var på besøg. Desuden havde Far en Søster (Tante Sofie), en lille rund Dame, der altid var i et perlende Humør. Hun og hendes Mand (Onkel Søren), og deres to Børn (Henry og Anne Grethe), boede på en Gård i Væth ved Langå, hvor hun var Husbestyrerinde for Sørens Bror (Martin), der ejede Gården. Søren havde en Lillebilforretning, som det hed dengang, inden det blev til Taxi. Når de kom på besøg, var det som regel i forbindelse med, at der var andre gæster i Huset, og så kunne man høre Tante Sofies smittende latter, efterhånden som hun fik hilst på og blev opdateret med de enkelte.

Dengang dvs. i 30erne havde vi endnu ikke fået installeret El, det skete nylig i Foråret 1939, umiddelbart før min Konfirmation, indtil da blev belysningen klaret med Petroleums Hængelamper i Stuerne. I de andre rum var der nogle mindre Petroleums Væglamper, der kunne tages ud af deres holdere og sættes forskellige steder i de andre værelser. I Stalden og til udendørs brug, brugte vi Flagermuslygter. Fælles for disse Lyskilder er, at jo mindre Ilt der er i Luften jo højere skal Vægen i Lamperne skrues op. Det skete jo også i Stuerne, for når der var mange Mennesker og ingen udluftning, så dalede Iltindholdet i Luften jo hurtig, og så blev Vægen i Lampen skruet op. På et tidspunkt skulle gæsterne jo hjem, og de gik som regel alle sammen nogenlunde samtidig, så Dørene blev lukket op på vid gab, og frisk luft strømmede ind i Stuerne, alt imens Værtsparret stod ude i Entreen og tog afsked med Gæsterne. Mor var somme tider grædefærdig, når hun kom ind og så, at flammerne i Lamperne var lige ved at stå ovenud af Lampeglassene, og tyk fed Os drev rundt i Stuerne i store flager. Så stod den på hovedrengøring dagen efter.

Når vi var på genbesøg hos Tante Sofie og Onkel Søren, tog vi med toget til Langå, og så gik vi resten af vejen til Væth, en spadseretur på en 5 – 6 km.

Vi fik altid Middag ved disse besøg, og menuen bestod altid af Suppe, som regel Oksekødsuppe, og i så fald var der kogt oksekød i sur sød sovs bagefter, og til slut en dessert Æblekage eller lignende. Jeg husker stadig menuen ganske tydelig, for jeg kunne afgjort ikke lide Tantes melboller, for hun lavede opbagte Boller, og jeg syntes det var noget værre smatværk. Min Mor's boller derimod, var lavede af Rismel og derfor betydelig tørrere. Jeg skal indrømme smagen har ændret sig med årene. En anden tradition ved disse besøg var, at Anne Grete og jeg, der var omtrent lige gamle, skulle kysse hinanden til farvel, vore Forældre syntes det så så sødt ud, den tradition ebbede også lige så stille ud efterhånden som vi voksede til.

Radio og nyheder

Vi må have fået vores første Radio lige omkring 1930, der var ikke Højtaler på den, men et sæt Hovedtelefoner, som Far tog på, når han skulle høre Radioavisen. Det skete en gang imellem at Mor hørte med, så delte de, så de havde en Hovedtelefon til et Øre hver. Da vi ikke havde El, blev strømmen til Radioen leveret af en Akkumulator, som vi fik ladet op hos Cykelhandleren i Søften, der havde etableret en lille Lade station. Udviklingen af Radioen skete jo langsomt, men sikkert her først i 30erne, så det varede ikke længe inden vi fik en Højtaler. Den bestod af et stort svunget Horn i stedet for Hovedtelefonerne, så nu kunne vi høre med alle sammen. På den tid bestod underholdningen mest af Koncerter fra de store Københavnske restauranter, der hver især havde deres egne musikere. Der blev desuden udsendt en del Hørespil. Det jeg bedst kan huske var et familielystspil, der hed Familien Hansen, og hvor Hovedpersonerne hed Gerda og Åge, det kørte i flere år, og jeg tror det blev sendt om Aftnen en gang om ugen, og ellers var det jo Pressens Radioavis, der blev sendt hver aften kl. 19.00 sammen med vejrmeldingen.

Af andre nyhedsmedier havde vi Århus Amtstidende, der kom med posten hver dag. Det var egentlig en Venstre avis, og Far var i hele sit liv overbevist Socialdemokrat, men den var samtidig landbrugets Avis, og indeholdt alle de oplysninger som Landmændene havde brug for i deres daglige arbejde, så derfor fik den også adgang til vort hjem. Den var for øvrigt årsag til, at Far den eneste gang i mit liv udøvede censur på hvad jeg læste. Jeg har nok været 9 År og stod ude ved køkkenbordet og læste om retssagen om den tyske emigrant, der havde kidnappet Charles Lindbergs søn, som døde under kidnapningen, så Rosenberg blev dømt til døden i den elektriske Stol. Far kom tilfældigvis og så, hvad jeg læste. Han tog lige så stille og vendte

avisen om. "Den slags skal du ikke læse om", sagde han, og så blev der ikke snakket mere om den sag - jeg har nu nok snydt mig til at læse færdig en anden gang.

Den omtalte Cykelhandler i Søften, jeg mener han hed Jens Bernhardt, var en driftig mand, idet han også havde etableret en Motormølle, dvs. en Kværn drevet af en Petroleumsmotor. Her kunne de Landmænd, der ikke selv havde en kværn, mod betaling komme og få deres Korn malet til Grutning. Det er en grov formaling af Kernerne og bruges som Foder til Dyrene. Så en gang imellem en søndag formiddag læssede Far en 2 – 3 sække Korn på Fjedervognen, og så fik jeg lov til at køre med og overvære formalingen, det var jo en oplevelse at se mekanikken i funktion.

Forskolen

I min opvækst indtil Skolealderen havde jeg ikke megen omgang med fremmede Børn, idet det var ene ældre mennesker der boede i Mølballe på det tidspunkt. Jeg havde jo mine søskende, hvoraf en Broder (Johannes), der var 7 år ældre og en Søster (Gudrun), der var 4 år ældre og dem var der ikke megen leg sammen med. Så var der min Lillebror Ejner og Violas Datter Bodil, de var 3 – 4 år yngre, så vi var jo Børn nok derhjemme, men det var lidt i spredt fægtning, hvor jeg befandt mig lige i orkanens øje.

Forskolen
(er fra 1873)

Det har nok været grunden til, at jeg begyndte i Skolen umiddelbart efter jeg var fyldt 6 år, idet jeg den 1. april 1931 iført korte Bukser, bare Ben og Træsko og med Skiftesko i Skoletasken, blev ledsaget af Mor ind til Søften Forskole, hvor jeg blev indskreven hos Frk. Friis, der var eneste forskolelærerinde for Skolens 3 Klasser. Hun var ganske ung og var lige bleven ansat, så det var første årgang hun skulle i gang med.

Skolen var opdelt i 3 Klasser, hvor 1ste klasse gik hver Eftermiddag fra Kl. 13.00 til 15.30 i alle Ugens 6 hverdage, de andre to Klasser kaldtes henholdsvis lilleanden og storeanden, og de gik så i Skole hver formiddag fra Kl. 8.00 til Kl. 12.00 alle ugens 6 hverdage.

Vi fik så udleveret en ABC til at lære at stave efter, og en Tavle til at lære at skrive på. Det var jo lang tid før, det blev almindeligt med Papir i Skolen. Tavlen bestod af en glatsleben Skiferplade i A4 format med en Træramme om, man kunne skrive på den med en Griffel, det var en blødere Skiferstang, der var ca. 15 cm lang, 5 mm tyk med et papiromslag og tilspidset i den nederste ende, så man kunne skrive nogle pæne Bogstaver og Tal, disse kunne viskes ud, bedst med en fugtig Klud. Der skulle ikke meget til for at de knækkede, hvis de f.eks. faldt på gulvet eller når Frk. Friis syntes vi var lidt for tungnemme, så havde hun en vane med at tage vores Griffel og dunke os i Hovedet med den, hvis hun blev lidt for ivrig så knækkede Griflen, og vi andre godtede os i vort stille sind, dengang vovede man ikke at hovere over sin Lærer. Vi fandt hurtigt ud af, at nogle af Griflerne var hårdere end andre, og dem kunne vi få til hyle meget højt, når vi holdt dem i en bestemt vinkel i forhold til Tavlen, så var det jo med at se meget uskyldig ud når Lærerinden reagerede.

Skolebygningen indeholdt et undervisningslokale med tilhørende Entre plus særskilt Beboelse for lærerinden. Udenfor var der en Legeplads og i den anden ende af den, var der en Bygning der indeholdt et Pissoir og et Das til Drengene og et særskilt Das til Pigerne, desuden var der rum til Lærerindens brug, såsom Vaskehus og Brændehus, Das m. m., udenfor var der en Drikkevandsbrønd og en Pumpe.

Skolestuen var indrettet med en stor Kakkelovn, der blev fyret i med Koks. Der var en sort tavle på Væggen og foran den et Kateder på en Forhøjning, der var et Trin eller to høj, så Lærerinden havde et godt overblik over Eleverne. Eleverne sad to og to ved to række Pulte, en Række til Pigerne og en Række til Drengene. Pultene var indrettede med en skråtstillet Bordplade, der var hængslet så den kunne vippes op og give adgang til to Rum, et til hver Elev. Underneden kunne vi opbevare vore Madpakker, Skriverekvisitter, Skolebøger etc., ovenfor Bordpladen var der en vandret plade ca. 10 – 12 cm bred, her var der nedfræsning til at lægge skriveredskaber og lign. Ting fra sig, desuden var der en dybere ud fræsning med plads til Blækhuset. Til den enkelte Pult var der fastmonteret en 2personers Bænk med Ryglæn, og nederst lige over gulvet var der en Trærist til at sætte Fødderne på, denne Rist kunne vippes op ved Rengøring og lign. (Alligevel må det have været

lidt af et mareridt at gøre rent i en sådan Skolestue). Det hele var udført i Træ i rimelig kraftige dimensioner og derefter ferniseret overalt.

Når vi mødte til undervisning måtte vi ikke gå ind i Skolestuen før Lærerinden kaldte os ind, men i Entreen var der en række Kroge, hvor vi kunne hænge vor Skoletaske og evt. overtøj, og der var nogle Reoler, hvor vi kunne sætte vort Fodtøj, idet vi jo næsten alle sammen gik i Træsko og havde Skiftesko med til indendørs brug. På gulvet var der Træriste, som det værste Snavs og Vand kunne synke ned imellem, så det ikke lige blev slæbt ind i Skolestuen, disse Træriste kunne også vippes op ved rengøring. Når vi blev kaldt ind, gik vi ind i Entreen og skiftede fodtøj, og gik derefter ind og stillede os ved siden af den plads vi skulle sidde på. Her sang vi så en sang, ikke nødvendigvis en Salme, hvorefter vi kunne sætte os og tage fat på den egentlige undervisning, der jo i første klasse mest gik ud på, at lære Bogstaverne at kende og at skrive dem.

Jeg kan ikke huske noget rigtigt om undervisningen i første og anden klasserne. Jeg havde nemt ved at følge med og lærte hurtigt at læse og regne, hvorimod min Håndskrift var og er stadig elendig. Jeg var slem til at lægge bogstaverne ned, så på et tidspunkt tog Lærerinden et Søm og ridsede skrå streger på min Tavle til at rette mine bogstaver ind efter, det hjalp selvfølgelig også, så længe det var den Tavle jeg skrev på, men så snart jeg bliver sluppen løs, er det stadig galt, navnlig når det skal gå lidt stærkt.

Nu har det jo nok ikke været terperi det hele, der har jo også været tid til at lære hinanden bedre at kende, vi kom jo fra alle sider i Kommunen, så der kan nemt have været 6-7 km imellem de yderstboende af os og dengang fik man ikke lov til at bevæge sig ret langt fra Hjemmet i den alder. Desuden foregik al færdsel til Fods, så det har i sig selv sat begrænsning for vor bekendtskabskreds, så det var på Legepladsen og når Lærerinden om sommeren tog os med en tur i Skoven, at vi kom ind på livet af hinanden uden at det dog blev til noget uden for Skoletiden.

Når man gik i Skole fik man jo også Sommerferie, det havde jeg jo aldrig prøvet før, så jeg fik lov til at komme på ferie nogle få dage hos min ældste Bror Sophus, der boede lige over for Skolen jeg gik i. Det har jo nok ikke været en oplevelse af de helt store, for de havde ikke meget at slå til side med, der var megen arbejdsløshed på den tid, så det var mere end vanskeligt at finde et fast Job.

Arbejdet på landet

Det arbejde der var at få, var for det meste ude hos Bønderne, når der var sæson for at læsse Møddingen (Ko- og Svinegødning) på Hestevogn og køre den ud i marken, og derefter sprede den, så den var klar til at blive pløjet ned. Eller når der var Høsttid, der var jo meget Håndarbejde i den forbindelse. For selvom Selvbinderen (Høstmaskinen) efterhånden fandtes på de fleste Gårde, så blev f.eks. alle hjørnerne på Kornmarkerne høstet med Le, for man havde den opfattelse, at der gik for megen Korn tabt, hvis Heste og Maskine fik lov til at begive sig ind over det uhøstede Strå. Derefter skulle kornnegene, som Selvbinderen havde kastet ud på Marken sættes i Kærsteder (som det kaldtes), dvs. sættes op på Rodenden to og to i 12 stk. afdelinger. Der skulle de så stå i nogle dage for at tørre ud, inden de skulle køres hjem. Hvis der så blev regnvejr inden, kunne man risikere, at man var nødt til at vælte alle negene for at få dem tørre nok.

Ellers var det forefaldende arbejde måske lidt i Mosen eller håndgravning af Dræningsgrøfter eller lidt i Skoven. Når alle muligheder var udtømte, var der understøttelsen at falde tilbage på, men den varede jo ikke i al evighed. Når man havde fået understøttelse i tre uger skulle man holde nogle Karensdage, 3 eller 4 tror jeg, hvor man ikke fik understøttelse, og så kunne man begynde på en ny periode, måske i en 3-4 måneder, så var det slut. Derefter skulle man have et vist antal arbejdsdage inden man kunne få understøttelse igen, det var desuden en betingelse at man stillede til Kontrol på Fagforeningskontoret hver dag inden Kl. 9.00 for at få understøttelsen eller for at få anvist arbejde, hvis der var nogle arbejdsgivere der havde henvendt sig med tilbud om arbejde. Hvis alle muligheder var udtømte, var der kun Fattighjælp tilbage, og det var en stor skam at skulle modtage noget sådan. Så når min Bror kom i den situation, stillede han hos Sognerådet og bad dem, om det ikke var muligt at få lov til at slå nogle Skærver, *(dette begreb er rammende beskrevet i Sangen Jens Vejmand)* men jeg vil alligevel beskrive hvordan jeg husker det.

I Bøndernes marker var der som regel mange Sten, der generede, når man skulle tilberede Jorden. Derfor blev så mange som muligt af dem, der var over knytnævestørrelse indsamlet hvert År, idet der jo blev ved med at dukke nye op hele tiden. Disse sten blev som regel læsset af på et egnet sted, enten i en vejgrøft eller på et areal der var nemt at komme til for af- og pålæsning for en Hestevogn. Disse Sten skulle så slås til Skærver, dvs. til ca. frikadellestørrelse så de kunne bruges til nyanlæg og vedligeholdelse af

Kommunens vejnet. Nogle af Stenene var så store, at én Mand ikke kunne løfte dem. De skulle derfor deles til mindre stykker, inden man begyndte at dele dem op til den endelige størrelse. Til det brugte man en langskaftet Hammer, der vejede fra 5 til 10 kg., som regel havde man to at vælge mellem, men desuden skulle man have evnen til at finde brudårene i Stenene, ellers kunne man slå og slå på sådan en Sten, uden at der skete noget som helst. Det var langtfra alle, der havde denne evne. Men for min Bror gik det fint.

Når stenene skulle findeles, brugte man en hammer på 2 – 3 kg og så skulle man jo i nogle tilfælde holde ved den Sten, der skulle deles. For at beskytte Hånden mod slag, havde han et stykke vandrør på tommel – og pegefinger, og for at beskytte håndfladen mod slid og stensplinter, havde han et stykke gummi fra en bilslange, som han kunne hægte på langfingeren. Der var nogle enkelte store Sten, der var umulige at dele, det var ikke muligt at finde nogle brudårer i dem, dem kaldte man jernsten, og jeg tænker, at de er bleven begravet i et dybt hul et eller andet sted.

Når stenene var bleven færdigdelt (slået til Skærver), skulle de skovles op i nogle pæne dynger med en flad top og ensartede pæne skrå sider. For at dyngerne kunne være nemme at måle op, havde man en skabelon at sætte faconen op efter. Opmålingen var i rummeter (samme som m3) og min Brors løn for sit arbejde, mener jeg var 5 kr. pr. rummeter, hvad Bønderne fik for Stenene ved jeg ikke, måske ingenting de skulle jo have dem fjernet. Lønnen lyder ikke af ret meget og prisniveauet var jo også meget lavere dengang, ***men alligevel*** det var ikke ret meget for arbejdet, og arbejdsforholdene var jo også helt anderledes. Det foregik jo ude i fri luft i al slags vejr, den eneste beskyttelse han havde, var en hjemmelavet læskærm bestående af en træramme på ca. 1,5 m på hver led, der var beklædt med noget vandtæt Sækkelærred. Den stillede han så op i vindsiden, og så sad han på en lille etbenet Skammel. Hans arbejdsbord var en stor flad Sten, som han fandt i dyngen og den virkede også som bord, når han spiste sin medbragte madpakke.

Min ældre Bror (Johannes) var nu bleven 14 år og konfirmeret, og så kom man ud at tjene på en Gård, hvis man da ikke havde lyst til at lære et håndværk. Han valgte gården og var så heldig at finde plads, som han blev ualmindelig glad for at være i. Nogle af de pligter han havde varetaget i stald og mark derhjemme, blev så tid efter anden flyttet over til mig. I begyndelsen har det været med at muge ud i Hønsehus, strigle og børste Hest og Køer, og på et tidspunkt også at muge ud i stalden. Mor kørte trillebøren, indtil jeg blev så stor, at jeg selv kunne magte den.
Far malkede Køerne og fodrede, inden han gik på arbejde kl. 7.00. Når

han var færdig med staldarbejdet og kom ind, tog han sit arbejdstøj af og hængte det på en krog ved vinduet i baggangen. Hans hovedtøj, en gammel blød filthat blev lagt i vindueskarmen samme sted, så vaskede han sig ved Køkkenvasken og spiste sin morgenmad, altid nogle stk. hjemmebagt franskbrød med ost eller honning og dertil kaffe. Mor havde i mellemtiden dækket bord, lavet kaffe, smurt og pakket hans madkasse, hældt kaffe på 2 termoflasker. Madkasse og termoflasker blev pakket ned i en sort lædertaske, der passede til formålet, så hentede hun hans uniformskasket, jakke og tasken, og lagde det hele ved siden af hinanden på det faste køkkenbord. Når Far var færdig med at spise, tog han uniformen på, tog tasken i hånden, hvorpå de gav hinanden et Kys, og så gik Far på arbejde. Hver dag fra kl. 7.00 til kl. 17.00 seks dage om ugen.

Min søster Gudrun var nu kommen i hovedskolen og skulle møde hver anden dag kl. 8.00, så hun var i mellemtiden kommen op, fik sig fikset op og spist, fik sin madpakke, pakket skoletasken og var så klar til at gå ved 7.30 tiden. Der var jo lidt over 2 km til skolen, så det tog jo sin tid at komme derind. En ting der også tog sin tid for hende var, at hun havde et meget langt hår, der skulle børstes og redes og derefter flettes i to fletninger, der blev rullet op i nogle flade rondeller, en ved hvert øre, vi kaldte dem frikadeller. Hende selv gik altid derhjemme under kælenavnet Søster, efterhånden som hun blev ældre, blev hun mere og mere træt af begge dele, så da hun var bleven konfirmeret, og kom ud at tjene sine egne penge, var noget af det første hun gjorde, at få klippet det lange hår af og så forsvandt kælenavnet også lige så stille. Jeg overværede ikke mødet mellem hende og Mor første gang efter klipningen, men der er sikkert faldet nogle hvasse bemærkninger.

Når vi nu er ved hårklipning mindes jeg tydeligt, når vi drenge skulle klippes. Indtil vi var en ti – tolv år var det Far der klippede os, og det var ikke helt smertefrit. Det foregik i køkkenet, hvor vi blev anbragt på en køkkenstol midt på gulvet og fik et klæde om os. Det sluttede ikke alt for tæt om halsen, så det var rart, hvis vi fik skiftet undertøj bagefter, men det var nu ikke altid vi fik det. Så blev håret redt til pandehår og klippet til rundt i kanterne med Mors skræddersaks, hvorefter vi blev maskinklippet i baghoved og på siderne. Det var her det smertefulde kom ind i billedet, for da vi endnu ikke havde fået El installeret, måtte Far bruge en Håndklipper som virkede på samme måde, som en eldreven, men Far var slem til at løfte klipperen, inden han havde klippet helt ud af håret, og så hang noget af håret og maskinen jo stadig sammen, med det resultat, at vi lettede fra stolen og gav nogle hyl fra os når det skete.

Jeg har stadig den gamle maskine i original indpakning til minde om vore trængsler i frisørstolen derhjemme. Når vi blev ca. 12 år, fik vi lov til at cykle ned til Fars foretrukne frisør, Frisør Røhl i Hinnerup, der var den eneste der kunne klippe Fars opretstående frisure til hans tilfredshed. Her blev vor frisure efterhånden ændret til skilning i siden, det gav vi 25 øre for pr gang, indtil vi kom første gang efter vor konfirmation, så fik vi en Chokoladefrø og så steg prisen samtidig til 50 øre, for nu var vi jo blevne voksne.

Agerjorden der hørte til ejendommen var på ca. 1,5 hektar og opdelt i forskellige agre, som det nu var alm. på den tid. Der var 1 ager med græs, 1 med byg, 1 med havre, 1 med runkelroer (forløberen for sukkerroen), 1 med kålrabi, 1 mindre stk. med lucerne, 1 mindre stk. med kartofler, det meste af det blev pløjet om efteråret, men om foråret skulle jorden harves, tromles og tilsås, og Far havde jo kun fri fra hans arbejdsplads om søndagen, så vi børn blev tidligt inddraget i arbejdet.

Da jeg var 8 år, fik jeg til opgave at spænde hesten for harven og harve de pløjede agre. Først med en spidsharve (en toleddet harve med spidse tænder, ca. 1,8 m bred), 1 gang på langs og 1 gang på tværs af ageren, og bagefter med sæddækkeren (en enkeltleddet harve med buede tænder med 5 cm brede fødder, ca. 0,9 m bred), denne harve var velegnet til at skabe et godt muldlag, så nogle gange skulle ageren køres over flere gange, før Far var tilfreds.

Mor var ikke så begejstret for, at jeg fik lov til at køre med Hesten, for den var ikke helt trafiksikker. Når hun hørte en Bil nærme sig, kom hun farende ud for at være behjælpelig, hvis Hesten blev urolig, kommunevejen gik lige gennem vor jord. Der var heldigvis ikke ret megen biltrafik på den tid, måske to Biler om dagen, så jeg syntes ikke, der var nogle problemer, jeg følte ikke det var en træls pligt tværtimod, jeg kunne rigtig godt lide at køre med Hesten, jeg tror jeg havde det med den, som mine børn har det med biler, der var nogle kræfter der skulle prøves af.

Når jorden var gjort klar, såede Far kornet og det foregik jo ved håndkraft, idet han kom kornet i en sæk, som han først havde gjort trekantet og bundet en snor i, så han kunne tage den over nakken. Så gik han op og ned af agrene, mens han strøede kornet i et jævnt lag med den ene hånd. Det samme gjorde han, når der skulle strøs kunstgødning eller sås græsfrø. Det sidste var det vanskeligste for græsfrøene var meget lette og fine, så der skulle være stille vejr, for at få dem til at lægge sig det rette sted, desuden brugte han ikke hele hånden, men kun tre fingre til at holde frøene med og så skulle de strøs i takt, med hver gang han trådte frem på højre Ben. Det var lidt af en

kunst. Min Svigerfar kunne det samme, men mange fik det aldrig lært. Når kornet var sået skulle det harves en gang med spidsharven, for at blive dækket af mulden, og det var så igen min tjans.

Inden kornet kunne sås skulle det bejdses, det foregik ved, at kornet blev hældt op i en tromle, som var ophængt på et stativ, og så kom Far nogle ingredienser i, jeg tror det var svovl og noget blåsyre, så blev lågen i tromlen lukket. Der var et sving (håndtag) i den ene ende, som vi så drejede tromlen nogle gange rundt med, så tingene blev blandet godt og grundigt sammen, processen bevirkede at evt. sygdomme blev dræbt, evt. overskydende korn måtte ikke bruges til foder, da det blev giftigt af behandlingen.

Når roerne skulle sås, fik jorden jo den samme behandling med harverne, men derefter skulle overfladen glattes ud før der kunne sås. Vi havde ingen tromle, så Far havde fået to jernbanesveller og forbundet dem med hinanden og sat en kæde på, så Hesten kunne spændes for, så kunne kusken stå på svellerne, mens Hesten trak dem op og ned af ageren. Vægten af svellerne gjorde, at jordknoldene blev mast og overfladen jævn, og så var der klar til at så roer.

Ved den tid jeg blev aktiv i markarbejdet, havde Far anskaffet sig en hel ny roesåmaskine, der kun kunne så én række ad gangen. Når vi brugte den, blev et af vi børn sat til at trække den, og Far havde så fat i to håndtag bagpå maskinen, så han kunne styre og skubbe den. Vi kaldte den "knevvermaskinen", fordi den havde en anordning, der kunne styre, at der kun faldt et frø med bestemte mellemrum til jorden ad gangen. Denne anordning blev styret af en jernstang, der faldt ned på nogle jernknopper på det forreste hjul. Når dette drejede rundt under såningen, lød der en monoton banken. Det at blive spændt for denne maskine var et de stykker arbejde, jeg var mest ked af. Det forekommer mig, at det altid var en søndag eftermiddag, vi skulle så roer. Far var vældig glad for denne maskine, så snart vi var færdige, skulle vi rengøre den overalt og smøre de bevægelige dele og så blev den sat op på stuehusloftet til den skulle bruges næste år. Jeg kan stadig se den for mig, med sine forniserede styrearme, grønmalede hjul og så-kasse, den var flot, og så var det den eneste fabriksnye landbrugsmaskine Far nogensinde købte.

Nu var forårsarbejdet overstået skulle man tro, men nej, nu skulle der samles sten og kålstokke inden korn og roer nåede at komme for langt frem. Så fik vi en spand hver, og alle kålstokke (det var kun fra den ager, der havde været kålroer i sidste år) blev lagt i små dynger på marken. Fra alle agrene skulle der på samme måde samles sten, alt over en fem – seks cm skulle

så vidt muligt samles sammen i andre små dynger. Disse dynger kørte Far rundt på marken med hestevogn og samlede sammen, samtidig så han efter, om vi havde gjort arbejdet ordentligt, ellers måtte vi jo på den igen. Jeg havde indtrykket af, at ligegyldigt hvor mange sten, vi samlede, så blev der ved med at komme lige så mange frem igen til næste år. ***Jeg mistede i en meget tidlig alder lysten til landbruget.***

Ca. en måned efter såningen var roerne bleven så store, at de skulle udtyndes for at de kunne få plads til at udvide sig. Men først skulle der renses for ukrudt imellem rækkerne. Til det formål havde vi en radrenser (en slags plov, men med fem stilbare tænder i stedet for et plovskær), den blev trukken af vores Hest. I de første år var det Far der styrede radrenseren, og jeg kunne så gå ved siden af hestens hoved og styre denne, så den ikke trådte på de små roeplanter. Nogle gange når Hesten havde fundet rytmen, og af sig selv fandt ind i den næste række uden at træde al for mange planter ned, forbarmede Far sig nogle gange over mig, og løftede mig op på ryggen af Hesten, og der sad jeg så række op og række ned, det nød jeg virkelig.

Nu var roerne så klar til at blive udtyndet, idet de jo stod for tæt, da Far altid såede flere end der var brug for, da det jo ikke var sikkert, at alle frø spirede. De blev nu udtyndet, så der kun stod én plante pr. 12 – 15 cm. afhængig af, om det var runkelroer eller kålrabi. Det var så Mor og vi børn, der havde den opgave og nogle gange Far, hvis han havde et par timer tilovers om aftnen. Mor havde et hakkejern på et langt skaft, og så satte hun nogle blokke af planter af med passende mellemrum, hvorefter de mindre børn skilte dem med fingrene, så der kun stod én plante tilbage, nogle gange gik det galt, så alle planterne røg op, så var det med at finde en kraftig sund plante og plante den, desværre var det ikke altid det lykkedes at få den til at gro. Far kunne godt finde på, at gå en tur hen over rækkerne for at se hvordan planterne stod. Hvis der så var for mange spring vankede der jo skældud. Når vi blev større og kunne magte et hakkejern, fik vi jo lov at bruge det, men også der, kunne der smutte en plante en gang imellem, og så fik man så ondt i ryggen de første dage i sæsonen, for man gik i en tvungen halvbøjet stilling.

Det er mig stadig uforståeligt, at nogen ligefrem kunne lide at luge roer, men der var som regel mange der gerne ville tjene lidt ekstra ved at luge roer på akkord, både kvinder og mænd. Det var jo udtyndingen der tog længst tid, men når det var overstået skulle roemarkerne holdes fri for ukrudt. Det var den mest effektive måde at holde markerne rene på, på den tid. Hver tredje uge blev der radrenset mellem rækkerne, og luget med hakkejern mellem de enkelte planter, som regel tre gange i løbet af sommeren.

Efter roeudtyndingen var det Høbjergningen der stod for tur. Der var som regel et stykke af græsmarken, som køerne ikke havde fået græsset af, så det slog Far med Le. Det afslåede græs lå og tørrede i nogle dage, hvor vi vendte det og rystede op i det, for at det kunne tørre ensartet. Derefter blev det stakket og så blev marken revet med håndrive af Mor og vi børn. Når det havde stået nogle dage i stakke på marken, blev det kørt ind og sat ind på staldloftet. Der kom som regel et par af mine ældre brødre hjem og hjalp til med det. For at Far kunne bruge leen, skulle den jo være skarp, og så blev én af vi børn sat til at dreje slibestenen. Det var en finkornet stenskive på ca. 40 cm i diameter, der var ophængt på en aksel med sving i den ene ende, monteret på et træstativ. Under stenen var et kar med vand, som stenen blev fugtet i. Vi drejede, mens Far holdt leen mod den vandsmurte slibesten, det kunne godt vare længe inden Far var tilfreds og særlig træls var det, når han nogle gange havde to leer på én gang, hvis Mor så lige skulle have slebet sine knive og sakse samtidig, så kunne der nemt smutte et par timer.

Græsset på banens skråninger og grøfter blev jo slået af banens folk, men Far havde fået lov til at rive det sammen og køre det hjem som Hø. Så nogle gange var Mor og vi børn ovre på banen for at vende i det og rive det sammen. For at hente det, var vi til tider nødt til at køre over nogle af bøndernes marker, men nogle gange havde de nogle afgrøder, som vi ikke måtte køre i, så transporterede Far høstakkene på sin banecykel til et sted, hvor vi kunne køre til med hestevogn og så blev der ellers læsset alt det på, der på nogen måde kunne lade sig gøre. Jeg mener vi hentede en fire – fem læs hø på den måde. Udover det græs som blev bragt hjem som Hø, slog Far hver dag grønt græs på andre af banens arealer, det puttede han i to store sække og tog med på sin banecykle til kommunevejen, hvor han læssede sækkene på en flad trillebør og transporterede dem helt hjem, så var der foder til hest og kreaturer.

I det hele taget bjergede Far, hvad der var muligt, med hjem fra banen. Hans arbejde bestod bl.a. i, at han hver morgen på vej til sin arbejdsplads, skulle se om der var uregelmæssigheder på skinnelegemet fra Søften til Mundelstrup. Her skete det af og til, at der lå en død Hare eller Fasan, der var bleven ramt af toget, eller det kunne være gods, der var faldet af toget, idet der blev kørt meget med løst gods i åbne vogne, så der kunne være tale om kulklumper eller plader af kraftfoder til kreaturerne, det hele blev taget med hjem og anvendt i den daglige husholdning.

Inden det kunne anvendes skulle det bearbejdes. Mor var god til at få mest mulig ud af det spiselige, dyrene og fuglene var jo i nogle tilfælde meget

skadede, så en del måtte skæres fra, men det var en dejlig afveksling til den daglige kost.

Kulklumperne var nogle gange så store som to store fodbolde, så de skulle slås i små stykker for at kunne bruges til at fyre med i kakkelovnen.

Kraftfoderpladerne var ca. 50 cm gange 50 cm. store og 1,5 – 2 cm. tykke, de skulle findeles til størrelse som hugget sukker for at kreaturerne kunne æde dem.

Arbejdet med at dele disse ting var jo en oplagt opgave for vi børn. At dele kullene var ikke noget at snakke om, det gik meget nemt, de var nemme at slå i stykker, kraftfoderet derimod, kunne godt volde nogle kvaler, der var jo forskellige blandinger af foderet og nogle af pladerne var ualmindelig hårde, så det kneb til tider med at få stykkerne små nok og så var Far noget utilfreds med vore præstationer.

Jernbanen

Jernbanen fyldte meget i vor tilværelse, ja det var jo grundlaget for vor eksistens, men det var også en farlig arbejdsplads, hvor det et par gange var ved at gå galt for Far. Han sørgede ikke altid for at orientere sig om der var Særtog (tog der ikke var omfattet af køreplanen) på linien. Så skete det, at de kom betænkeligt tæt på, inden han blev opmærksom på dem og fik standset skinnecyklen og vippet den af sporet. Det var vigtigt at få cyklen væk fra skinnerne, da Lokoføreren indgav rapport, hvis der var påkørsel af materiel, og det kunne give anledning til advarsler og negativ omtale i ens persondata. Især efter åbningen af dobbeltsporet, blev det rigtig farligt. Der kunne nu køre mere en dobbelt så mange tog ad gangen, og de kørte betydeligt hurtigere end tidligere, bl.a. var lyntogene begyndt at køre med 120 km i timen.

Én gang var det meget tæt på at Far var blevet påkørt, han havde som sædvanligt ikke orienteret sig om særtog og var på vej til Mundelstrup om morgenen, da han pludselig mærkede, at det begyndte at synge i skinnerne bagfra. Han kiggede bagud og så en løs Maskine, (et Lokomotiv uden nogen vogne hægtet på, de kørte normalt så hurtigt som signalsystemet tillod) meget tæt på, så han lod cykel og taske i stikken og sprang for livet. Cykel og taske blev smadret, men Far slap fra det uden skrammer, det eneste han reddede var en stump læder af tasken, men han var nu alligevel noget rystet, da han om aftnen kom hjem og fortalte Mor om tildragelsen. Han fik en anden skinnecykel og næste morgen synede han bane igen.

Engang imellem afløste han ledvogteren når denne havde fridag. Arbejdet bestod i at lukke leddene på den kommunevej vi boede på og sænke bommene på en parallelvej ca. 300 m væk. Det sidste foregik ved et kabeltræk fra en håndbetjent kabeltromle, led og bomme skulle lukkes i god tid før togene passerede, hvilket blev adviseret ved at togene aktiverede et relæ, der fik en klokke til at larme ved ledvogteren. Når toget var passeret meldte ledvogteren pr. telefon fra den foregående station, at toget var passeret, hvorefter han lukkede op for trafikken på vejene. Når Far havde den vagt, fik vi som regel lov til gå hen til ham med hans madpakke, og så fik vi lov til at blive hos ham et stykke tid. Det var lidt spændende for det var jo ikke noget vi oplevede til hverdag. Det var jo ikke enhver beskåren, at få lov til at komme ind i ledvogterhuset og opleve den specielle stemning der var der.

Bistader

Vi havde også 4 Bistader, hvor far selv havde bygget staderne (Bi husene) og indmaden deri, som bestod af nogle Rammer med vokstavle og et eller 2 magasiner og plads til et fodertrug til vinterfodring, alt sammen lavet oppe på stuehusloftet, hvor der stod en høvlebænk samt diverse værktøj til træ forarbejdning.

Desuden hang der på væggen en meget gammel glaskiste, dvs. en trækasse uden forside, hvor der forneden var rum til at have noget vinduesglas stående. Indvendig på bagsiden af kassen, hang der noget meget gammelt tømrerværktøj som aldrig blev brugt. Jeg har fået at vide, at det havde været min Farfars værktøj, og at han havde været tømrer, så Far har sikkert arvet det, og sat det op på væggen som et minde. Oppe på hanebjælkerne lå så brædder og lægter, som materiale til det, der skulle laves. Hvis det f.eks. var voksrammerne til bistaderne, så måtte han først save nogle tynde lister på ca. 25 x 5 mm ud af et bræt, disse lister blev samlet til firkantede rammer på 30 x 30 cm, hvori der blev sat tre meget tynde ståltrådstråde, hvorpå selve vokstavlen blev lagt og fastgjort, ved at Far med et opvarmet lille hjul smeltede voksen fast om trådene.

Vokstavlerne var nogle tynde voksplader præget med nogle sekskantede markeringer, som bierne udbyggede til nogle celler, der blev lige så tykke som rammen var bred, heri gemte de deres indsamlede nektar, som så blev til honning, og når cellen var fuld, forseglede de den med voks. Denne proces fortsatte til hele vokstavlen var fuld, eller til der ikke var mere nektar at hente.

Når Far vurderede, at bierne var nået dertil, var det tid at Honningen skulle hentes ind og hældes på glas. Til det brug havde vi en slyngemaskine stående på stuehusloftet. Den blev hentet ned i køkkenet. Slyngemaskinen var en cylinder på 60 – 70 cm i diameter og 50 – 60 cm høj, åben foroven og med bund, hvor der var et afløb med en lukkeventil. Ned midt igennem cylinderen var der en lodret aksel, der forneden var forbunden til et sving, som akslen kunne drejes rundt med. I slyngemaskinen kunne vokstavlerne anbringes lodret i nogle beslag på akslen, to ad gangen. Inden de kom så vidt, skulle de befries for det vokslag som bierne havde forsynet dem med. Det ordnede Mor med en slags gaffel, der var ca. 5 cm bred og forsynet med nogle forholdsvis tætsiddende tynde tænder ca. 5 cm lange, og med en vuggende bevægelse af gaflen, kunne hun skrælle vokslaget af.

Når tavlerne var anbragt i maskinen, drejede et af vi børn så håndtaget, og da der var udveksling på, drejede akslen med tavlerne hurtigt rundt, hvorved centrifugalkraften trak den flydende honning ud af tavlerne, så den løb ned ad siderne på maskinen, ud af udløbet i bunden, ned i nogle store krukker, hvor det stod i nogen tid, inden Mor hældte det over på mindre glas, hvor det så fik lov at stivne.

Inden vi var kommen så langt, havde Far taget en bredskygget hat med et finmasket net på, nettet trak han ned om hovedet og stoppede den nederste ende godt ind under vesten, så tog han sin røgblæser, som han havde tændt op i med en gammel stump sæk og gik op til bistaderne. Her tog han de enkelte tavler op, én ad gangen, og gik et lille stykke væk fra staderne, her afleverede han tavlen til en af vi børn, og så gik det i galop ind til Mor med den. Grunden til det gik så hurtigt var, at der som regel var en Bi, der havde opdaget hvad vi foretog os, og det var den bestemt ikke tilfreds med. Det endte som regel også med, at vi blev stukket og det gjorde ondt, men Mor var skrap til at pille brodden ud, uden at klemme giften ind i såret, så der var grænser for hvor meget det svulmede op, men ondt det gjorde det.

Selvom Far havde røgblæseren til at holde bierne på afstand med, blev han også stukken, men det var han bleven så tit, at han ikke svulmede op mere, men vi kunne høre, når det gik ud over ham, så kom der som regel en lille ed.

Voksen, der blev skrællet af, var en lækkerbisken, for der fulgte jo altid noget honning med af, så vi børn fik lov til at tygge voksen til der ikke var mere honning i det, men vi måtte ikke smide det væk, da det skulle smeltes om og valses til nye tavler, - der var genbrug i rigtig mange ting dengang.

Når vi havde taget honningen fra bierne, havde de jo ikke noget at leve af om vinteren, så det var nødvendigt at fodre dem med sukkervand et stykke tid om efteråret. Det gav for øvrigt anledning til, at mine forældre fik sukkerration til bierne under anden verdenskrig, sikkert mod at skulle aflevere noget honning, men da var jeg rejst hjemmefra, så det ved jeg ikke så meget om.

Opdragelse og vedligeholdelse

Far gik ofte og puslede med sine bier om søndagen, og det var jo en meget fredelig situation. Han var også selv en meget fredelig person, der ikke behøvede at gribe til magtmidler for at håndhæve sin autoritet. Jeg kan f.eks. kun huske, at jeg har fået én på siden af hovedet én gang, og det var fortjent, for jeg havde været direkte næsvis overfor ham.

Den situation jeg tænker på her gjorde ham imidlertid rasende:

Der skete det, at min lillebror (Ejner) og jeg havde lavet en stenslynge hver, jeg har nok været 12 år, og Ejner har så været godt 8 år. Disse stenslynger gik vi så og skød med ude i gården, medens Far var på vej op til sine bier. Ejner havde åbenbart ikke helt styr på, hvor han skød hen ad, så pludselig ramte han Far i nakken med en sten, med så stor kraft, at det begyndte at bløde. Jeg kan stadig se Far stoppe op og tage sige til nakken, medens han sagde noget meget hurtigt, hvorpå han snurrede rundt og fik øje på Ejner, der var på vild flugt. Far satte efter ham, jeg har aldrig hverken før eller siden set ham løbe så stærkt, og afskar Ejner fra at søge tilflugt hos Mor, og de forsvandt så om bag stalden. Mor havde imidlertid observeret situationen fra sit køkkenvindue, så hun kom farende bagefter de to, for at redde sin mindste fra at blive maltrakteret. Det lykkedes også for hende, men der var en meget trykket stemning resten af dagen, og vore stenslynger var bandlyst i meget lang tid derefter.

Når jeg beskriver vor dagligdag, kan det jo opfattes som om, vi knoklede fra morgen til aften, når vi ikke lige gik i skole. Det var dog langtfra tilfældet. Der var også tid til at lege, det var jo trods alt ikke noget stort landbrug, og Mor og Far gik altid forrest, jeg har aldrig oplevet, at de har siddet med hænderne i skødet. De var altid i gang med et eller andet, men vi skulle lære at bestille noget, og vi skulle lære det fra bunden, så vi kunne klare os selv, når vi kom ud blandt andre. Mine forældre ville gerne have, at vort hjem og omgivelser var holdt rene og ryddelige, og det samme gjaldt markerne,

hvor afgrøderne gerne skulle være i top, det var de så også. Så godt, at én af naboerne mente, at Far strøede kunstgødning om natten.

Staldbygningen var kalket, og hertil købte Far kalksten, der skulle læskes for at kalken kunne røres op, og bruges til at smøre på bygningen. Det var én af de få ting, vi børn ikke fik lov til at hjælpe med. Når kalkstenen skulle læskes, hentede Far det store Træ kar fra vaskehuset, og heri kom han kalkstenene. Derefter hældte han nogle spande vand over stenene i karret, så gik der en proces i gang, hvor vandet begyndte at koge, og stenene blev til en blød klæg masse. Det var vigtigt at komme den rette mængde vand i til stenene, for at få den rette konsistens. Mens denne proces stod på, sprøjtede det helt vildt op af karret, og hvis man fik noget af det i øjnene, kunne man blive blind, idet kalken var så kraftig, at den kunne ætse hornhinden. Så derfor: ingen børn i nærheden!

Når kalken var læsket færdig, blev det hældt ned i en nedgravet trætønde, hvorfra vi så hentede de portioner, vi skulle bruge, når vi kalkede ude eller inde. At kalke ude, var jo staldbygningen, vaskehuset og hønsehuset. Når det var indvendig i stalden, blev der først gjort rent, ved at vægge og træværk først blev oversprøjtet med vand, og stod en dag eller to, så skidtet blev gennemblødt, og derfor var nemmere at få af. Så blev gulv og vægge skrubbet med en stiv kost, og træværket blev skrubbet med en skurebørste, og derefter blev væggene kalkede. Det skete én gang om året, og det var vi børn der gjorde det, når vi var blevne så store, at vi magtede det.

Far skar selv glas til ruder. Det kit han brugte, lavede han selv af reven kridt og linolie. Malingen til jernvinduerne i stalden, lavede han af mønjepulver rørt op i fernis. I det hele taget blev der ikke købt færdige produkter, hvis man selv kunne lave dem.

Min storebror Kristen var bleven gift med Agnes, og de boede i Århus. De kom jævnlig cyklende hjem om søndagen, og så skoede han vores hest, og hjalp ellers Far med hvad han var i gang med. Gerne noget byggeri af én eller anden art. F.eks. byggede de ny vognport og Brændehus med rigtige porte i, i modsætning til de gamle åbne rum. Han var meget nøjagtig med det, han lavede. Han målte alting i mm, det gjorde han også, da han lavede en ny stalddør, og den passede nøjagtig ind i karmen, og det fik han megen ros for indtil det blev efterår og fugtigt vejr. Da viste det sig, at han havde glemt at give plads til, at træ udvider sig, når det bliver vådt, så nu var der pludselig ikke plads til, at den kunne lukkes.

Til gengæld for det arbejde de gjorde, fik de naturalier med hjem, et stk. gris, en pose kartofler, grøntsager eller bær, eller Mor syede et eller andet til dem. De boede på det tidspunkt i en fjerdesals Lejlighed i Mejlgade, hvor jeg et år var på sommerferie hos dem. Jeg legede med de andre børn nede i gården, og når det var spisetid, råbte Agnes oppe fra vinduet. Nogle gange gik vi tur ved stranden, og så fik jeg en ispind til 10 øre, det har været i 1932.

Far var meget glad for vores Hest, som altid skulle være striglet og børstet. Engang imellem tog han en stor skræddersaks og klippede Manken på den, så den også fik opretstående frisure, ligesom Halen blev tyndet og friseret. Halehårene der blev redt af, blev gemt for senere at blive solgt. Det var på den tid en eftertragtet vare, der blev brugt af Børsteindustrien. Hårene var så eftertragtede, at der var mange indbrud i Hestestaldene på gårdene, hvor der stod flere Heste, og her skar Tyvene halerne af lige under halebenet. Seletøjet til Hesten vaskede vi en gang om året i sæbevand. Når det var tørt, blev det smurt ind med læderfedt, ligesom beslaget, der var af messing, blev pudset med Brasso så det skinnede. Når vi så rigtig skulle køre i stads, havde Far et par læderskagler og en vævet tømme, som han spændte på seletøjet i stedet for det daglige, der var lavet af Reb, det var virkelig et flot syn, når hele familien kørte af sted i en nypudset fjedervogn.

Vor gårdsplads var belagt med pikkede marksten, dvs. sten sat ned i sand så de passede ind i hinanden. Pladsen skulle fejes hver søndag, men inden skulle den luges fri for ukrudt. Begge dele var en oplagt opgave for vi børn, det med lugningen var rigtig træls, for at genere ukrudtet mest muligt, blev den gamle saltlage fra saltkarret hældt ud over brostenene når vi slagtede.

Slagtning

Når vi slagtede gris, som regel to gange om året, (de af mine søskende der ikke selv havde adgang til at skaffe sig noget sådan på anden vis, skulle jo også have en part af den), så kom Slagteren fra Kvottrup, og det store skyllekar og vaskebænken blev stillet ud i gården. Karret blev fyldt med kogende vand, og så forsvandt Mor. Hun kunne ikke tage, når Grisen hylede i vilden sky, og hun kom ikke igen, før der igen var bleven stille. Der blev nu lagt en snor om trynen på grisen. Én trak i snoren, medens en anden havde hold i halen, og Grisen blev så trukken ud i gården og lagt op på bænken, hvor slagteren stak en lang kniv i halsen på den, så blodet fossede ud, ned i en spand med rugmel, her stod der en og rørte i det, medens det løb ud, for ellers klumpede det. Blodet blev senere til blodpølse, eller sortpølse, som vi

kaldte det. Når grisen var død, mærkede slagteren efter, om vandet havde den rigtige temperatur, hvorefter grisen blev sænket ned i det. Hårene på den blev blødgjort, så den kunne skrabes, så der ikke var hår tilbage på skindet. Derefter blev den hængt op i bagbenene på et stativ, hvorefter den blev skåret op og al indmaden taget ud og hovedet skåren af.

Næsten intet af indmaden blev kasseret, kun lungerne ville Mor ikke have, men alt andet som hjerte, lever, nyrer og tarme kunne hun anvende. Tarmene blev bragt ind i vaskehuset, hvor Mor og vi børn rensede dem. Først skulle de tømmes for gødning. Det gjorde vi ved at krænge indersiden af tarmen ud på en 20 – 30 cm, og så hældte vi vand i den om krængede del af tarmen, og så vendte den næsten sig selv, så gødningen faldt ud på gulvet. Det blev jo omgående fjernet, og så skulle tarmene renses for det fedtlag, der var på den indvendige side. Det skete ved at trække dem igennem to sammenholdte strikkepinde. Når Mor skønnede, at de var rensede, blev de kogt og var klar til brug. Tyktarmen blev brugt til blodpølsen og Tyndtarmene til Medisterpølsen.

Når vi fik hvidkålssuppe e. lign., var det nogle gange kogt på grisetæer, griseører og grisehale. Dem svitsede Mor på panden og serverede dem for Far, der anså dem for en stor delikatesse. Vi misundte ham aldrig, vi syntes det var noget mærkeligt noget at spise.

Når grisen var hængt op og indmaden taget ud, var Slagterens arbejde slut. Så gav Mor frokost til dem, der havde hjulpen til, men derfor var Mor`s arbejde langtfra slut. Tarmene blev renset og gjort i stand samme dag, medens resten af grisen først skulle køle ned og derefter parteres. Så hun havde et par travle dage bagefter med at skære ud, og i de første mange år salte kødet ned i det store saltkar i kælderen, idet det var den eneste form for opbevaring, man kendte indtil det i begyndelsen af 30erne, blev muligt for almindelige mennesker at henkoge kødet. Mor fik en henkogningsgryde og tilsvarende glas, så nu kunne hun pludselig servere fersk kød i meget lang tid efter slagtningen. Det var et vældigt fremskridt, for det saltede kød var til tider hvinende salt, selvom det havde ligget til udvanding i lang tid. Noget blev selvfølgelig stadig saltet f.eks. baglåret, der senere blev røget og hængt op på stuehusloftet, her kunne Mor så gå op og skære nogle skiver af til pålæg. Nyrerne og Tungen kogte hun, og når de var bleven kolde, brugte vi dem til pålæg, de smagte rigtig godt med salt på. Hovedet blev skåret til sylte, som Mor kogte i en sodakageform. Når det var bleven kold, kunne det skæres i skiver, som vi spiste med sennep og rødbeder til rugbrød eller stuvede kartofler.

Der var ikke noget der hed, at være kræsne. Vi skulle spise det, der blev sat på bordet, og vi skulle spise op af det, vi havde taget over på vores tallerken, så vi lærte hurtigt at tage små portioner af det, vi ikke var så meget for. Vi havde vore faste pladser, når vi spiste. Mor og Far sad for hver sin ende af et lille løst bord, der stod op af væggen. Mine søskende sad ved langsiden, og jeg sad på pindekassen ved det faste køkkenbord.

Det var Far`s opgave at hugge hovedet af høns og kyllinger. Han gik heller ikke af vejen for at slagte en nyfødt kalv. Dengang var der ingen penge i, at opfostre tyrekalve. Så når en sådan blev født, blev den slagtet omgående, inden den fik mælk. Det var noget mærkeligt kød, der kom ud af det. Det hang ikke rigtig sammen og var noget værre "slevver", heldigvis skete det ikke ret tit. Vi havde også et dueslag, hvorfra vi tog ungerne, når de var bleven store nok til at kunne spises. Det var en rigtig lækker spise, som vi som regel fik som søndagsmiddag, når de var på programmet. Far huggede ikke hovedet af ungerne, men tog en i hver hånd og klemte deres lunger sammen, og kvalte dem på den måde. Han kunne ikke lide at se på det, så han holdt hænderne på ryggen imens. Han havde også et problem, når han skulle drukne kattekillinger. Han kunne ikke lide at røre ved de små nyfødte eller i hvert fald ikke ret gamle unger, så han lagde sig på knæene og pirkede killingerne over i sit frakkeskøde, og gik så ud og hældte dem i en spand vand.

Vi børn var jo med i det hele, der var ikke meget, der blev holdt skjult for os, og vi nøjedes jo ikke med at se på, vi fik også lov at prøve, så snart vi var gamle nok til det.

Naboer

Mellem vor ejendom og skoven lå der et gammelt faldefærdigt bindingsværkshus, hvor der boede et ældre ægtepar. De var utrolig fattige og vel nok ikke så begavede, at det gjorde noget. Manden var svinerøgter på herregården Ristrup, der lå små 2 km fra hvor de boede. Han gik på arbejde hver morgen sammen med sine Geder, som havde stald i den ene ende af Huset. Disse blev så tøjret i vejgrøften på vej til arbejdet, og så tog han dem så med hjem igen om aftnen. Den ene var en Buk, og de lugter jo helt afskyeligt, når de er blevne så store, at de har været i brunst, så der var en helt speciel atmosfære i huset. Dertil kom, at jeg ikke tror, der nogensinde blev gjort ordentligt rent i Huset, ligesom beboerne meget sjældent blev ordentligt vasket, det at få bad var et ukendt begreb for dem. De havde en

voksen Datter (Rasmine), der helt klart var en del tilbage med hensyn til åndsevner.

Vore Naboer, Ann Mari og Rasmine

Mor og Datter lavede ikke andet end at passe huset, og måske en lille smule i Haven, men de passede stort sig selv. Vi børn kunne selvfølgelig ikke nære os, så vi så jævnligt vort snit til at besøge dem, for det var jo anderledes og spændende end det vi var vant til, og så fik vi af og til et stykke kandis, som Konen (Ann Mari) brækkede af til os i sit snavsede forklæde, det samme forklæde brugte hun også til at tørre sig om næsen med, men det gik vi børn ikke så meget op i. En gang imellem drillede vi Rasmine, og så blev hun rasende og truede med at slå os med en stok, og skældte os hæder og ære fra. Mor blev vred, når hun opdagede, at vi havde lavet sådan noget, og så kunne der godt vanke én på siden af hovedet, hvis vi havde været for grove. Hun forklarede os altid, at det var nogle stakler, der ikke selv kunne gøre for, at de var havnet i den situation de var i, og efterhånden som vi blev større, kunne vi jo forstå det og snakkede pænt med dem.

I skellet mellem deres og vores jord stod der 3 Moreltræer, 2 røde og 1 sort, dem havde vi jo vældig mod på at komme op i for at spise bærrene. Vi havde ganske vist et Kirsebærtræ hjemme i haven, men dem skulle Mor bruge til at sylte, så dem måtte vi ikke tage nogle af. Vi kunne ikke engang snyde os til det, for de var meget saftige, og saften gjorde at vi blev blå i og omkring munden. Hvis vi havde forgrebet os på dem, så vankede der, når Mor opdagede det. Ann Mari og Rasmine vogtede over deres Moreltræer, så vi skulle tigge og bede i lang tid, inden vi fik lov at plukke nogle af deres bær og så kun af de røde, de sorte fik vi aldrig lov at røre. Jeg ved ikke om manden

(Per) nogensinde plukkede nogle af bærrene, og hvem der i så fald fik dem, jeg tror ikke på, at de selv forarbejdede dem.

På et tidspunkt blev deres elendighed for meget for Kommunen, og den overtog så Huset og renoverede det, så de fik en rimelig lejlighed at bo i.

Til Huset var der en brønd, der ikke var ret dyb, så den løb hurtig tør, selv om det jo var meget begrænset, hvad de brugte af vand. Når det skete, havde de fået lov til at hente vand ved vor pumpe, som stod midt i gården. Når Rasmine opdagede at vi havde fået gæster, var det helt sikkert, at hun stillede med sin vandspand. Fra pumpen kunne hun se lige ind i vort køkken. Hun blev roligt stående, indtil hun blev klar over, om det var nogen hun kendte, eller til én af os gik hen til vinduet og stod og kiggede tilbage på hende.

Ann Mari og Per døde først i 40erne og Rasmine kom i pleje på Fyn.

Skolegang

Jeg gik de tre år i Forskolen, uden jeg kan huske nogle specielle episoder derfra, udover at jeg selvfølgelig kom i kontakt med en hel del andre Børn, da jeg de sidste to år gik sammen med enten en ældre årgang eller en yngre årgang, henholdsvis i lilleanden eller storeanden. Det jeg husker bedst, er spadsereturen de 2 km til skolen og det samme hjemad. Jeg syntes det var utrolig træls og langt at gå hver dag, og det gjorde det jo ikke nemmere, at vi altid gik i Træsko på den tid. Især om vinteren kunne de volde kvaler, for så klampede sneen under dem. Til tider kunne det være meget sjovt hvis vi var flere, så prøvede vi hvem der kunne få de største klamper og gå på dem. Til andre tider når vi havde travlt, var det ikke sjovt, for så skulle vi jo hele tiden slå klamperne af, for ikke at falde eller forvride Foden. Ved én af Gårdene havde de en stor dansk hund, jeg tror ikke den nogensinde gjorde nogen fortræd, men jeg var bange for at gå forbi, når den var ude ved vejen. Så enten ventede jeg til den gik ind igen, eller der kom nogen jeg kunne følges med. Jeg så langt efter dem, der kunne cykle. På et tidspunkt fik jeg lov til at øve mig på Mor`s cykel. Hun brugte den meget sjældent selv, hun lærte aldrig at stoppe og stå af, så hun var meget utryg, når hun en sjælden gang kørte på den. Når hun skulle stå af, prøvede hun at køre så langsomt som muligt, og så hoppede hun ned med et ben på hver side af cyklen. Hvis der så havde været lidt for megen fart på, kunne hun jo ikke flytte benene hurtigt nok, og så var det jo nogen gange ved at gå galt. Ligegyldigt hvor meget vi prøvede at få hende til at stå rigtigt af, så lærte hun det aldrig, så vi

gik når vi skulle nogen steder. Jeg husker ikke hvor lang tid det tog med at lære at cykle, men det har sikkert taget sin tid, det er jo ikke så lige en sag for en syv års knægt, at tumle en stor tung Damecykel, men til sidst lykkedes det da, men jeg måtte ikke køre nogen steder hen på den.

Mine 2 brødre Aage og Johannes var ude at tjene ved landbruget, og der fæstede man sig normalt for et år ad gangen, som regel fra november til næste års november for en fast årsløn, som blev udbetalt 1. maj med en tredjedel for vinterhalvåret og 1. november med to tredjedele for sommerhalvåret. Når man havde fået løn var det almindeligt, at tage til Århus for at få suppleret sin garderobe. Som regel var Mor med i hvert fald det første par år. Når det var Aage hun var med, var der ingen grænser for, hvad han ville give ud på hende. Han havde et ualmindeligt gavmildt sind, hun afslog altid hans tilbud, hans løn var ikke større, end han selv sagtens kunne bruge den. Dette år havde de begge fået deres vinterløn og var sammen taget til Århus for at gøre deres indkøb uden, at Mor var med. Her fik de i en Butik øje på en Drengecykel, som i størrelse lige passede til mig, og da de vidste hvor brændende, jeg ønskede mig en cykel, skillingede de sammen til den. Jeg mener den kostede 65 kroner, forholdsvis mange penge i forhold til den løn de tjente. De var selvfølgelig cyklende derud, så de tog deres ny indkøb i den ene hånd, og lod den løbe ved siden hele vejen hjem, hvor de forærede mig den. Jeg blev selvfølgelig ellevild af glæde, mit største ønske var lige pludselig opfyldt, tænk at få en helt ny cykel, det var ikke enhver beskåren, og jeg var selvfølgelig også meget taknemmelig.

Jeg trænede meget på den, og skulle selvfølgelig også prøve, om jeg kunne køre uden at holde på styret, sidde baglæns på den og andre akrobatiske øvelser. Det gik da også galt. En gang jeg sammen med Gudrun cyklede ind til Søften, her skulle jeg selvfølgelig også vise nogle af mine færdigheder, med det resultat at jeg simpelthen faldt af cyklen, jeg cyklede meget fornuftigt resten af vejen.

Nu kunne jeg cykle til skole, hvor jeg nu var begyndt i Hovedskolen, samtidig var vort Skolefodtøj skiftet ud fra Træsko, til om sommeren hvide Tennissko, der skulle vaskes og hvidtes med vand og Kridtpulver hver søndag. Om Vinteren havde vi nu fået Gummistøvler. Hjemme gik vi altid i Træsko eller i sommerhalvåret i bare fødder. Vi fik så megen hård hud under fødderne, at vi kunne løbe hen over kornstubbene uden at ømme os. Hjemme brugte vi kun gummistøvlerne, når føret var, så det kunne gå oveni træskoene, eller når der var sne.

Dengang var der altid megen frost og sne om vinteren, og når det blæste føg vejene jo til. Der var ikke noget der hed sneplove dengang, al sneen skulle flyttes med håndkraft. Til at styre det havde Sognerådet udpeget nogle af ejendomsbesidderne, der samtidig fik hver deres område at holde fri. De indkaldte så det antal medarbejdere der var behov for, til at rydde det pågældende stykke vej. Der var mødepligt. Hvis man var forhindret og ikke kunne stille en substitut, skulle man betale mulkt. Det var kun ejerne af ejendomme der havde mødepligt, og hvor mange mænd, den enkelte ejendom skulle stille med, blev udregnet efter hvor megen Hartkorn, den enkelte ejendom var vurderet til. Vores ejendom var jo ikke ret stor, og derfor ikke vurderet til ret megen hartkorn, så Far skulle ikke møde ret tit.

Når snekasterne så mødte hvor de var indkaldt til, blev de opdelt til to og to, at arbejde sammen, hvorefter snefogeden med sin Stok, stregede nogle felter ind som de enkelte par så gik i gang med at skovle fri. Når de havde ryddet det første felt, havde snefogeden streget et nyt ind, som de så kunne gå videre med. Nogle gange var der nogle steder så dybt et snelag, at den enkelte snekaster ikke kunne kaste sneen så højt, at det kom ind på marken ved siden af. Så måtte man grave i to lag, dvs. først fra toppen og halvvejs ned, hvorefter et hold gik ned til vejbanen og kastede sneen op til dem, der stod halvvejs oppe, der så igen kastede det videre ind på marken. Så en sådan udgravning kunne godt blive 3-4 m dyb, og når en sådan udgravning røg fuld af sne igen, kostede det virkelig meget arbejde.

Imedens de voksne var trætte af al den sne og kulde, morede vi børn os med at bygge kælkebakker. Vi udnyttede de små bakker, der var i nabolaget, men de var jo sjældent høje nok, så vi skovlede mere sne på dem, og så hældte vi vand på om aftnen. Næste dag var det frossen til is, og så kan det nok være, at vi fik fart på ned ad bakken. Når det frøs i længere tid, kunne vi lege på isen. Der var en lille dam ved vort gamle hus, men den blev hurtig uinteressant, så var det sjovere at komme ind på Skovsøen, den lå ikke ret langt inde i skoven, her var der nogle rimelige store flader at lege på.

Der var nu flere at lege med, idet nogle af mine skolekammerater boede lige omme på den anden side af den lille skov, som vi grænsede op til. Der var ingen af vi søskende, der havde skøjter, så vi stod på "Isslæder", nogle små slæder hvor vi lige kunne have fødderne på. Den havde to meder, der var 5 cm høje, og hvor der var trukken en kraftig hegnstråd om, så den kunne glide lettere på isen. For at drive den frem, havde vi en pig kæp, som vi med begge hænder førte mellem benene og ned på isen, vi kunne få en anseelig

fart på når vi blev lidt øvede. På et tidspunkt fik jeg hold i et par brugte skøjter, men jeg havde jo kun gummistøvler at spænde dem på, og det lykkedes aldrig at få dem til at sidde ordentlig fast, så de endte som meder på en "Isslæde", og der fungerede de vældig godt. En gang havde nogle af kammeraterne inde fra byen, overtalt nogle af os til at komme over på den anden side af Banen en søndag formiddag, hvor der var en mergelgrav med en rimelig stor overflade. Vi havde ikke spurgt om lov derhjemme, vel nok fordi vi ikke regnede med at få ja, idet mergelgrave til tider er meget dybe. Det gik så også galt, idet isen ikke var så sikker som vi regnede med. Jeg havde vovet mig ud et sted, hvor den ikke kunne bære, og jeg røg igennem, jeg fik mig heldigvis reddet op, men jeg havde været helt nede, så jeg var gennemblødt. Der var ikke andet at gøre, end løbe i fuld galop hjem, hvor jeg blev trukken af al det våde tøj og puttet i seng sammen med et par varmedunke. Jeg tror Mor blev så forskrækket, at hun helt glemte at skælde mig ud.

Jeg tog nu ingen skade af uheldet, og det viste sig så, at mine Forældre havde planlagt at tage til Århus for at handle om eftermiddagen. Det kan godt passe med at det har været søndag før jul, dengang havde forretningerne som regel åbne fra 16 til 20 på denne dag, og jeg var ikke mere medtaget, end jeg fik lov at komme med, men jeg har aldrig været ude på den mergelgrav siden.

På Juleindkøb i Aarhus ca. 1932

Pligter og daglige gøremål for voksne og børn

Tiden var nu kommen, hvor jeg fik nogle flere pligter, bl.a. skulle det træ, som Far havde købt i Skoven, køres hjem og saves og kløves. Træet var i alenstykker (63 cm) så de skulle saves i tre stykker med en håndsav. Her fik jeg lov til at trække i den ene ende, og Far i den anden ende. Hvor meget jeg hjalp i begyndelsen, har jo nok været lidt, men jeg fik kendskab til, hvordan man behandler en sav. Når det var savet, skulle det kløves og her skulle jeg kløve det, der ikke var for mange knaster i. Jeg fik da også held til at hugge mig selv i den ene hånd engang, jeg har stadigvæk et ar mellem venstre hånds pege- og langfinger til minde om dengang. Når træet var kløvet, skulle det stables i en pæn Stak og her stå til tørre det meste af sommeren. Når det var blevet så tørt, at vi kunne blæse igennem det enkelte stykke, kørte vi det ind i Brændehuset, hvor de enkelte stykker blev lagt pænt oven på hinanden ,for ikke at fylde for meget. Senere blev det til, at en mand kørte rundt og savede træ for folk, han havde en lille hestevogn, hvor han kunne have en petroleumsmotor og en rundsav på, dem læssede han af og riggede til, så når han havde fået startet motoren, tog det ikke lang tid for at save 4-5 rummeter træ. Far købte også grenbunker i skoven, og når de var kommen hjem, skulle de jo laves til pindebrænde, dvs. deles i mindre stykker, så Mor kunne fyre med dem i komfuret. Det meste af det, kunne deles med en økse på en huggeblok, og resten måtte så saves. Når det var delt, blev det også samlet i en pæn stak, hvorfra vi hentede ind og fyldte i Pindekassen i køkkenet.

Det med at lave pindebrænde eller Kvas, som vi også kaldte det, skulle blive til meget mere i de kommende år, for nu skulle Jernbanen udvides fra enkeltsporet til dobbeltspor, og i den forbindelse blev der ryddet mange af de læbælter af Fyrrebuske, der havde været etableret på udsatte steder langs den bestående Jernbane, for at give plads til det nye Spor. Det faste personale fik det tilbudt, mod at fjerne det fra pladsen, da det ellers bare skulle brændes af på stedet. Far tog selvfølgelig mod tilbuddet, og der blev kørt mange læs hjem, så der til sidst lå en kæmpebunke ude i Vedkasten. (Et gammelt udtryk for, hvor man lagde *Veddet* dvs. Grene fra træerne). I mange år troede jeg, man sagde vejkasten, nok fordi den lå lige ved vejen, nylig da jeg blev mere bevidst om at analysere ordene, fandt jeg ud af, hvad ordet i virkeligheden betød.

I resten af året og det følgende år huggede vi Pinde, (som det hed, når vi findelte grenene til Pindebrænde), for når vi havde ryddet en del af bunken,

kom der noget mere. Så når der ikke var andet at lave, så stod jeg ved huggeblokken og Ejner kom, og holdt mig ved selskab og hjalp til med at samle pindebrændet sammen i en pæn stak. Engang imellem blev det til mere leg end arbejde, så for at det ikke lige skulle springe Far for meget i øjnene, når han kom hjem, at vi ikke havde fået lavet ret meget, lavede vi Stakken hul, så synede den jo af betydelig mere, og jeg måtte jo så rette op på dovenskaben de næste dage, heldigvis fyldte fyrregrenene meget.

Jeg fik nu også lov til at pløje, et arbejde jeg blev meget glad for, i det hele taget var jeg glad, når jeg fik lov at køre med Hesten, igen kan jeg se ligheden med når mine egne børn gerne ville køre med vore biler. Vi havde en let Plov, som jeg kunne magte, og så gik det jo fure op og fure ned indtil ploven stødte på en sten, og dem havde vi mange af. Hvis stenen lå fast, og ploven ikke kunne flytte den, så røg den op af jorden, og jeg fløj jo med, så var det et slæb, at få ploven bakset tilbage i furen, og få Hesten til at bakke uden at træde over skaglerne. Et reb fra hver side af seletøjet til Hamlen. Hamlen eller Svinglen som den også kaldes, er et stykke tilskåret Træ på ca. 65 cm med en ring på midten, til at fastgøre den til det Redskab, der skal trækkes. Stenen skulle så afmærkes, så vi senere kunne grave den op. Det kunne jo ikke undgås, at furene blev noget ujævne og krumme i begyndelsen, men da jeg havde pløjet i et par år, havde jeg fået styr på det, og kunne aflevere nogle lige furer, noget Far lagde megen vægt på.

Jeg blev også sat til at køre Ajle ud. Vi havde en Ajletønde, der blev lagt på arbejdsvognen. Så kørte jeg om til Ajlebeholderen, hvor der stod en håndbetjent Ajlepumpe, (Ajle er den Urin der kommer fra Kreaturer og Svin), her pumpede jeg så ca. 800 liter over i Ajletønden, hvorefter jeg kørte ud på den ager (jord), hvor det nu skulle spredes ud, og så fremdeles til Ajlebeholderen var tom, eller til den pågældende ager havde fået tilstrækkeligt, det kunne godt vare et par dage. Ajletønden havde ovenpå, i den forreste ende, et 12 cm hul, hvor tuden på Ajle renden fra pumpen til tønden kunne stikke ned, og når tønden var fuld, lagde jeg en sæk over, for at det ikke skulle skvulpe over, når jeg kørte. På undersiden af den bageste ende var der fastgjort en Hane, hvorfra Ajlen kunne løbe ud. Selve udløbet var vandret og for enden forsynet med en formet plade, der bevirkede at det udstrømmende Ajle dækkede et bredt stykke med et tyndt lag. Hanen åbnedes med et håndtag med et rask ryk fra den ene side til den anden, så var der fuldt åben, og så var det med ikke at stå i skudlinien og samtidig holde Hesten i gang i et passende tempo.

Vasketøjet

Når Mor vaskede, ville hun også gerne have en hjælpende hånd. Det hele foregik jo med håndkraft. Når tøjet var kogt, skulle det en tur i vaskemaskinen. Et Træ kar med buet bund, hvorover der var ophængt en trækonstruktion med tilsvarende nedadvendt buet bund. Denne overdel var ophængt i et par tappe og endte 40 cm over disse i et håndtag. Bunden i begge dele var beklædt med afrundede lister, der var fastgjort på tværs af maskinen, mellem bund og overdel var der nogle cm afstand. Når tøjet skulle bearbejdes i maskinen, blev overdelen løftet af, og en passende mængde tøj blev lagt i, overdelen blev sat på plads igen, og vand hældt i. Så kom vores arbejdskraft ind i billedet, idet vi ved at trække håndtaget frem og tilbage fik overdelen til at vugge frem og tilbage. De afrundede lister gled så hen over tøjet både foroven og forneden, idet tøjet jo også blev trukket lidt frem og tilbage og herved blev snavset presset ud af tøjet. Det var jo den samme proces der skete, som når der blev vasket på et vaskebræt. I maskinen kunne man blot vaske større mængder ad gangen, og det var ikke så hårdt for ryg og arme.

Det var vigtigt, at overdelen (vaskestolen) blev trukken helt over til kanten af underdelen i hver side hver gang, for ellers rullede tøjet sig bare sammen, og så var der ingen vaskeeffekt i det. For at vi ikke skulle snyde, skulle vi trække så hårdt, at man kunne høre når håndtaget slog imod enderne, og samtidig skulle vi tælle hvor mange gange, vi trak vaskestolen over, for afhængig af hvor snavset tøjet var, skulle det have et vist antal gange, et sted mellem 50 og 100.

Når tøjet var tørt, hjalp vi til med at lægge det sammen. Mor var meget pillen med sin vask, den skulle være helt ren og tøjet lægges pænt sammen, og så blev det rullet, alt undtagen skjorter og kjoler blev rullet. Til det brug havde vi en maskinrulle, dvs. et jernstativ med to fjederbelastede trærulle, der kunne drejes med et håndsving. Ved at dreje på svinget kunne vi trække tøjet igennem rullerne, og fjedertrykket gjorde så, at tøjet blev helt glat. Det kunne sagtens gå med undertøj og viskestykker, og hvad der ellers var af småting. Det var straks værre med lagnerne, idet de var så lange, at hvis de ikke var lagt helt lige i, så begyndte de at løbe skævt inden de nåede igennem, og så kunne der komme læg i dem, og det tolererede Mor ikke. Så var det med at køre baglæns, for så at rette ind og køre igen. Allerværst var dugene, når de skulle rulles blev rullerne spændt lidt hårdere sammen, den ene af rullerne var en lille smule hulslidt, og trykkede derfor ikke helt ens over hele rullens længde. Det resulterede så i, at der kunne opstå nogle svage buler i stoffet, og så skulle der køres frem og tilbage, for at få det perfekte resultat, det kunne godt tage lang tid.

Dyrenes reproduktion

Vi fik også tidligt indblik i Dyrenes reproduktion, idet vi jo ikke selv havde Orne eller Tyr. Så når vi havde en So, der var i brunst, så var det som regel vi børn, der drev den ad kommunevejen ind til en Landmand i Søften, der havde en Orne, hvor man mod betaling, kunne få Soen parret. (Vradet af, som det kaldtes). Når det var overstået, kunne vi tage Soen med og gå hjem igen. Det samme var tilfældet når det var en ko, der var i brunst, så gik turen til den samme Landmand, der også havde en Tyr, som han lejede ud til formålet, det samme skete her, vi overværede parringen og trak Koen hjem igen.

Når Soen skulle føde, var det mange gange vi børn der sad vagt ved den, og tog imod de små grise. Her skulle vi klippe navlesnoren og tørre dem, samt sørge for at der ikke var slim, der hindrede vejrtrækningen, hvorpå vi lagde dem i et afspærret indelukke eller i en stor kurv, til hun havde fået dem der var skabt, som regel seks til otte. Grunden til at vi tog dem væk fra hende var, at hun som regel var meget urolig og rejste sig og lagde sig igen, uden altid at tage hensyn til, hvad hun lagde sig på. Nogle af Søerne var mere aggressive end andre, og når de så kunne høre de små, skulle man passe lidt på, indtil hun fik andet at tænke på. Inden smågrisene blev lagt tilbage til Soen, skulle de have tænderne klippet, for at de ikke skulle bide Soen i patterne, når de diede. Det skete når Far kom hjem. Så sad vi på en malkestol, (en lille trebenet skammel, som man sad på når man malkede køerne), og holdt de små, ved at de lå på ryggen i skødet på os, medens vi holdt dem i benene, hvorpå Far med en skævbider klippede tænderne. Nogle gange fik de også halerne klippet, for hvis de senere begyndte at bide hinanden i halerne, kunne det give anledning til, at de fik bylder, og så blev de kasseret på slagteriet. Soen blev som regel rasende og aggressiv, når hun hørte de små hyle i vilden sky, men faldt så til ro, når hun fik dem over til sig. Næste gang de små hylede op var, når hangrisene skulle skæres (kastreres). Så kom min Bror Sophus og hjalp Far. Sophus satte sig på en malkestol og holdt nu smågrisene på samme måde som før beskrevet, men nu med bagenden ud fra sig. Far tog nu sin ny slebne lommekniv og skar to fine snit over grisens testikler, hvorpå han kunne presse disse ud, hvorpå han snittede dem af og smed dem væk, så blev såret dyppet lidt med noget jod, og grisene kom tilbage til moderen, såret groede forbavsende hurtigt sammen.

Når det var Køerne det drejede sig om, var det de voksnes afdeling. Så hvis der var en sådan fødsel (kælvning), og Far var på arbejde, måtte Mor bede

en af naboerne om hjælp, det var heldigvis aldrig et problem. Fødslen startede altid med, at vandet gik (der kom en vandkalv sagde vi). Hvis kalven så lå normalt, kom først forbenene, men nogle gange vendte hovedet forkert, og så skulle det vendes så det lå hen over forbenene, ellers kunne det ikke komme igennem fødselsåbningen, hjælperen stak så en arm ind og fik kalvens hoved lagt på plads, nu kunne man så lægge et reb om kalvens forben, og når koen så pressede, trak man i rebet, når først hoved og forben var ude, gik resten af sig selv. Hvis kalven lå i en stilling, som de tilstedeværende ikke selv kunne klare, kunne der blive tale om, at partere kalven inde i koen, men det var i de fleste tilfælde en Dyrlægeopgave. Når han kom, og han havde konstateret, at det var umuligt at få kalven levende ud, havde han en kortleddet tynd kæde af rustfri stål, den kunne han have indeni hånden, medens han førte sin arm ind til fosteret, og så kunne han dele det inde i koen uden at skade hende, og derefter tage delene ud. Sådan en situation skete heldigvis uhyre sjældent. Når selve fødslen var overstået, ventede vi på, at moderkagen (skarnet) kom. Nogle gange kom der ikke det hele, og så skulle der lægges et eller andet kemikalie ind i livmoderen, for at resterne ikke skulle gå i forrådnelse i koen.

30erne og trange tider for landbruget

Det var ellers trange tider for landbruget i første halvdel af 30erne, der havde været børskrak i Amerika i 1929, og det forplantede sig hurtigt til Europa, hvor de enkelte lande lukkede sig inde i sig selv, og var sig selv nok. Vi havde haft en stor Eksport af Smør og Flæsk til især England, men nu lukkede de stort set for al Import, og da vi ikke havde opdyrket andre Eksportmarkeder, var der pludselig en anseelig overproduktion af disse landbrugsvarer. Fra regeringens side prøvede man, at regulere især svineproduktionen, ved at indføre en form for rationering, hvor den enkelte landmand fik udleveret nogle kuponer, der gav ret til at levere et bestemt antal svin til slagteriet i nærmere bestemte måneder. Kuponernes antal var beregnet i forhold til, hvad han havde leveret i et nærmere bestemt tidsrum, og gjaldt som regel i 3 måneder, hvorefter man kunne hente et nyt sæt kuponer hos Sognerådsformanden (datidens Borgmester i landkommuner). Da disse var udregnet efter, hvad der var leveret i de foregående 3 måneder, så var med at udnytte dem, man havde fået. Der opstod en stor sortbørshandel med disse kuponer, nogle grisehandlere flyttede handelen med grise over til handel med svinekort.

Der var stor politisk uro i 30erne, socialdemokratiet blev stærkere og stærkere, og landbrugerne følte deres position truet af byerhvervenes stadig

stærkere udvikling, samtidig med, at deres indtjening faldt drastisk. Jeg kan stadig huske valgplakaterne forud for folketingsvalget midt i 30erne, der var et stort billede af Stauning (socialdemokratiets formand), og så stod der Stauning eller Kaos. Landbrugene dannede en sammenslutning LS (Landbrugets Sammenslutning), der ved forskellige aktioner skulle gøre opmærksom på landbrugets dårlige situation. Bl.a. arrangerede de et bondetog til Christiansborg, her tog flere hundrede landmænd fra hele landet med toget til København, for at demonstrere på Christiansborg Slotsplads. Mange af LS ledere havde nazistiske sympatier, og beundrede Tyskland for de høje priser tyske landmænd fik for deres produkter. På et senere tidspunkt blev det et politisk parti, med navnet Bondepartiet, og her fik de også valgt nogle få medlemmer af folketinget, Partiet forsvandt igen i løbet af besættelsen.

I midten af 30erne var Far kommet i bestyrelsen for Mejeriet, her skulle man have ny Mejeribestyrer, og for at komme i betragtning skulle ansøgerne indsende skriftlige ansøgninger, hvorpå der på et bestyrelsesmøde blev taget beslutning om, hvem man ville tale nærmere med, en 5 - 6 stk. tror jeg. De blev bedt om, sammen med deres ægtefæller, at besøge samtlige bestyrelsesmedlemmer og fortælle om deres kvalifikationer og hvilke intentioner, de havde om jobbet som mejeribestyrer. Bestyrelsen ville så på et senere møde tage stilling til, hvem der skulle have stillingen.

Far var jo på arbejde til kl. 17 hver dag, så det blev til, at ansøgerne kom først på aftnen eller om søndag formiddag. Her blev de budt på kaffe, og Mor og Far havde så en snak med dem. Det var for det meste helt unge ægtepar, så jeg kan forestille mig, at det har været lidt af en prøvelse for i hvert fald de unge koner. Jeg ved godt, hvordan man blev målt, når man kom ud til visse landbrugere, navnlig af deres Koner. Det blev et af de unge par (Eilef Krogh), et par meget sympatiske unge mennesker, som mine Forældre syntes meget godt om, der fik jobbet. De var endnu ikke gift, da de søgte jobbet, men blev det umiddelbart efter og hele Bestyrelsen med ledsagere var inviteret med til bryllup i Ryomgård, hvor Bruden var fra. Det blev for øvrigt hos dem, min søster Gudrun fik sin første plads, da hun kom ud at tjene efter konfirmationen, en plads hun blev meget glad for.

Mekaniseringen var så småt ved at vinde frem, enkelte Flyvemaskiner viste sig på Himlen. Når det skete, var det som regel et lille fly med dobbelt vinger og med et langt Reklamebanner, der var hægtet på halen. Det reklamerede for vaskepulveret Persil. Vi Børn var vildt betaget, når vi så dem, og fulgte dem med øjnene til de forsvandt. Vi slugte beretningerne om et par unge

flyveløjtnanter, den ene hed Morian Hansen, den anden kan jeg ikke huske navnet på. De lavede nogle halsbrækkene manøvrer med deres små fly, bl.a. fløj de under Lillebæltsbroen efter den var åbnet i 1936, til andre tider fløj de Luftcirkus, hvor unge kvindelige cirkusartister lavede akrobatik på Vingerne eller hang i Trapez under Maskinen.

Høst med Le

Vi mærkede nu ikke ret meget til mekaniseringen hjemme på vort lille landbrug, f.eks. blev kornet stadig høstet med Le. Når der skulle høstes, holdt Far sommerferie, og hvis nogle af mine ældre Brødre havde fri, f.eks. om søndagen, kom de hjem og hjalp til. Far var skrap til at bruge en Le, han kunne tage fuldt skår (en Le længde) mere end 180 grader rundt, han havde ikke for ingenting været forkarl på de store Gårde. Sophus var heller ikke så ringe, men kunne dog ikke måle sig med Far. De to gik forrest, hvorefter vi Børn krattede (samlede det afhøstede korn til Neg). Til det brug brugte vi en smal langtandet Rive - en *Krat*, andre medhjælpere bandt op, dvs. lavede et Bånd af kornstrå, som de bandt om Negene. Det at lave et bånd, var lidt af en kunst, idet man tog en passende mængde strå, som man delte i to, så holdt man de to dele sammen lidt under kernerne med den ene hånd, for derefter med den anden hånd, at dreje delene om hinanden, der opstod en form for knude, der kom i klemme mellem Neg og bånd, når båndet blev lagt om neget. Det var nødvendigt at lave et sådan bånd, for de enkelte strå kunne ikke nå om Neget. Nogle gange, især hvis der havde været meget tørt, var strået ikke så langt, at vi kunne lave bånd af det. Så måtte vi bruge almindelig snor, men det var væsentlig langsommere at bruge.

Når marken var høstet skulle Negene sættes sammen på roden, to og to i seks eller otte stk. grupper (Kærsteder), i lange rækker, hvor de skulle stå i nogle dage og eftermodne for at blive helt tørre. Hvis der blev meget regnvejr, medens de stod der, måtte vi, når der blev tørvejr, nogle gange vælte alle Negene og sprede Rodenden for at få hele Neget tørt. Når der var sået græs og kløver i kornet, måtte det ikke stå for længe samme sted på ageren, da de nye spirer så kunne risikere ikke få lys nok til at kunne gro, så havde vi to lange Lægter med nogle søm i, som to mand kunne klemme sammen om Kærstedet og løfte det hele lidt til siden. Værst var det på den ager, der havde skov på to sider, her måtte vi til tider læsse Negene på en vogn, og køre dem hen på en ager, hvor det luftede noget mere, for at få dem tørret ordentligt ud, så det var jo mere end dobbelt arbejde.

Efter at Negene var sat sammen skulle ageren rives, dvs. de løse strå, der lå på jorden, skulle rives ind til Kærstederne, og Far kendte åbenbart ikke sangen: *"Rev du marken let så fuglen og den fattige kan blive mæt"*. Vi fik bud på, at rive ageren to gange, én gang på langs og én gang på tværs. Der var ikke mange løse strå på jorden efter den omgang. Som Rive brugte vi nogle halv meter brede træriver med trætænder, såvel River som Kratter var selvfølgelig fremstillet af Far. Når Negene var gennemtørre, skulle de køres hjem og sættes i Hæs (store Stakke). Byg i én og Havre i en anden. Negene blev lagt i et bestemt mønster inde i Stakken, og den yderste række Neg, blev lagt tæt ved siden af hinanden med Roden udad og med en svag hældning udefter, så regnvand ville løbe ned udvendig på stakken og ikke ind i Stakken. Det var vigtigt, at Negene blev lagt rigtigt, så de bandt hinanden, ellers kunne Stakken risikere at skride fra hinanden. I toppen blev lagt det løse strå, og til sidst blev der lagt en Presenning allerøverst, denne blev holdt på plads af nogle Sten, der var bunden i dens hjørner. Stakkene stod altid ca. 15 m fra gavlen af stalden og lige ud for Lemmen øverst i gavlen, med 3 – 4 m imellem sig. Stakkene var anbragt strategisk rigtigt af hensyn til senere tærskning af Kornet.

Mekanisering til høst

Mekaniseringen var trods alt også kommen en lille smule til os. Omgangen eller Hest gangen, som den også kaldtes, var fjernet, det samme var Tærskeværk og Rensemaskine for nu kom der et stort Traktortrukken Tærskeværk, der blev placeret mellem de to Stakke.

En driftig Mand havde set Ideen i, at køre rundt til de mindre landbrug med et moderne tærskeværk og så mod betaling at tærske al deres Korn på meget kort tid. Tærskeværket var på hjul, og blev trukken fra sted til sted af en Traktor på Jernhjul. Når det var placeret, blev det klodset op, så det stod i Vater, så blev Traktoren kørt om til den anden ende af Værket, for ved hjælp af sin remskive og en glat rem, at fungere som trækkraft for maskineriet i værket.

Værket var forsynet med en bred Slaglecylinder og Bro, som var meget effektive til at adskille Kerner fra Strå, desuden havde det et Soldesystem med Blæser, der adskilte Kerner og avner. Nu blev kernerne ledt til nogle udløbstude, hvorpå der kunne hægtes sække, så kernerne kunne løbe direkte i dem, avnerne blev i samme arbejdsgang blæst gennem nogle Blikrør direkte ind i Roehuset. Desuden var der på bygget en Halmpresser, dvs. et apparat der pakkede halmen i nogle pæne flade bundter, og automatisk bandt en snor om det enkelte bundt. Bundterne kom pænt enkeltvis ud af

apparatet, og blev så via en slisk presset op på staldloftet. Der var indkaldt mandskab fra familien, så det gik bare derudaf sådan en dag. Lige pludselig var al kornet tærsket og kerne, halm og avner, var på plads og tærskepladsen var ryddet, det hele på mindre end én dag, det var en kolossal lettelse, i forhold til den gamle måde at tærske på.

En af dem vi børn særlig beundrede sådan en dag, var søster Violas mand Alfred. Han var høj og bred, og så havde han så mange kræfter, at han kunne tage en 100 kg sæk med korn direkte fra jorden, og lægge den op på sine skuldre, hvorefter han gik op på stuehusloftet med den, eller hvis han ikke skulle på loftet, så tog han en 50 kg sæk under hver arm og gik med dem. Sådan en dag havde Mor travlt i køkkenet, der skulle jo både serveres frokost og til sidst middag til hele styrken. Nogle gange på en god sommer – eller efterårsaften, kunne Børn og Voksne godt finde på at lege sammen, og her var Mor og Far også med. Så legede vi skjul ude omkring husene og i haven, eller vi legede to mand frem for en Enke, ude på vejen foran stuehuset, og så var der aftenkaffe inden flokken drog hver til sit, de var på Cykel hele bundtet.

Når der var gået nogle uger efter høsten, var ukrudtet ved at spire godt frem på stubmarkerne, så var det tid at skraldpløje, dvs. at pløje lige under ukrudtets rødder for derved at udrydde mest muligt af det, i dag stubharver man. Den egentlige dybdepløjning var ikke før i oktober/november måned, undtagen hvor man dyrkede Vintersæd (Rug og Hvede). Det skulle sås i september, dengang var der forbud mod at dyrke Vinterbyg, da det var meget modtageligt for svampesygdomme, og dem kunne man ikke effektivt bekæmpe på det tidspunkt.

Syltning og frugt

Mor syltede meget, Ribs, Solbær og Stikkelsbær havde vi i Haven, og midt i 30erne begyndte hun også at have Jordbærplanter, men ikke Hindbær, der var tradition for at plukke dem i Skoven, ikke kun os, men folk i almindelighed. Når bærrene var modne, tog Mor og hjemmeværende børn hver en bøtte, der var forsynet med en snor, så den kunne hænges om halsen, og så drog vi til skovs. Vi vidste jo så nogenlunde, hvor vi skulle lede efter de bedste områder, det var der jo også andre, der vidste, så det var med at komme først.

Vi havde et par store Æbletræer og flere mindre. De mindre havde Far podet forskellige sorter på, dem måtte vi ikke plukke af, det gjorde Far selv, og

så gemte han Æblerne oppe i kornet, der lå løst på stuehusloftet. Der lå de lunt og godt til hen på vinteren, hvor Far en gang imellem hentede nogle få stykker til deling. Det var vi børns opgave, at plukke Æblerne i de store træer. De måtte endelig ikke blive stødte, men lægges pænt stille i spanden og bæres op på stuehusloftet, hvor de blev lagt på gulvet enkeltvis på blomsten ved siden af hinanden på hver side at Loftskammeret, dem måtte vi gerne spise af.

Far foran Pæretræet hjemme

Vi havde også et Pæretræ, der stod op af stuehusmuren, det bar ikke så mange frugter, men dem der var, blev store og gode. Dem måtte vi heller ikke plukke, det var igen Far, der klarede det. Når han skønnede, at de var modne, plukkede han dem og pakkede dem enkeltvis ind i et stykke papir, hvorpå de blev lagt ind i den pæne stue. Når de havde ligget og eftermodnet der nogle uger, var de blevet gule og meget saftige, så kunne vi ved særlige lejligheder få en halv Pære, det var absolut helt specielt når det skete.

Roehøst

I oktober måned var det tid at tage roer op. Først runkelroerne da de ikke tålte frost, de blev rykket op med den ene hånd, og med en kraftig kniv i den anden hånd, skilte man rod og top, så roden faldt til den ene side, og toppen til den anden side. Vi tog to rækker af gangen, og når vi kom til enden, vendte vi, og gik tilbage med de to rækker ved siden af. Vi havde nu fire rækker top i en lang stribe og ligeledes fire rækker roer i en lang stribe. Da vores køer skulle have toppen, at æde medens den var frisk, trak vi kun så

mange roer op ad gangen, som de kunne klare, indtil det begyndte at fryse. Så blev resten taget op og roerne kørt hjem i en roekule, og den top der ikke blev fodret op, blev spredt på marken og pløjet ned. Det var hårdt arbejde at tage roer op, det gik ud over ryggen og huden på hænderne revnede, fordi roesaften trængte ind i den. Mine ældre brødre, der den ene dag efter den anden i måske 14 dage fra tidlig morgen, hvor der til tider var Is på roebladene, havde nogle forfærdelige hænder, sorte og revnede i roesæsonen, de kom sig dog forbavsende hurtigt, når sæsonen var ovre. Ved at lægge roerne i striber med fire rækkers afstand, var der plads til, at vi kunne køre med hest og vogn imellem dem, hvorved vi kunne læsse fra begge sider. Vi skulle læsse roerne på med hænderne, da Far ikke ville have at roerne blev beskadiget, så rådnede de nemmere mente han. Hjemme ved roekulen måtte vi dog bruge en Roegreb, en bred buet greb, der kunne tage flere roer af gangen. Greben havde knopper på enden af grenene, så de ikke kunne bore sig ind i roen og beskadige den.

Kålroerne var nemmere, at have med at gøre. Når de skulle tages op, brugte vi et Rap jern (et langt træskaft, der endte i et jernbeslag med en vandret skarp klinge, underneden var der to lodrette bagud vendende hager). Klingen stødte vi mod kålstokken, hvorved den blev skåren fri af roen og lagt til side. Derefter kunne vi med hagerne rykke selve roen fri af joden. Top og roer blev lagt i striber, som ved runkelroerne. Kålroerne var ikke så sarte, de kunne godt tåle lidt frost og var ikke så ømfindtlige for stiksår, dem brugte vi greb til hele tiden, og så skulle vi jo gerne have to roer på af gangen, når vi læssede på vognen, men engang imellem var de så store, at vi alligevel måtte læsse dem med hænderne. Bladene blev ikke brugt som foder, men spredt på marken og pløjet ned, det var kålstokkene herfra, der kunne begynde at gro næste forår, og som vi så samlede sammen. Når alle roerne var kørt til roekulen, skulle den gøres op, dvs. rettes ind med en lige linie i bund og top og en jævn skrå side fra bund til top. Så blev der bredt et tykt lag halm over kulen, til sidst blev der, med håndskovl, skovlet 30 cm jord over siderne og et tyndt lag over toppen. Nu kunne roerne holde sig hele vinteren, men det var godt nok strengt, at få jorden af igen, når det om vinteren frøs til en hård skal, så måtte man bruge en spidshakke for at få hul, jorden skulle jo af inden vi tog roerne ud, ellers kunne siderne jo risikere at falde sammen om os. Vi kunne have 5 – 6 læs af gangen i Roehuset, så når det var tømt, hentede vi ny forsyning i roekulen, det har nok været hver 3die uge, vil jeg tro. Det var selvfølgelig Mor og vi børn, der klarede det med roerne, undtagen at skovle jord på kulen, det klarede Far, indtil vi blev 12 – 13 år, så kunne vi også få lov til det.

Tømning af møddingen

Nu var det tid at tømme møddingen, gødningen blev læsset på vognen og kørt ud på marken, hvor det i lange rækker blev sat af i Råger, (små dynger af gødning). Det gjorde vi ved at rage gødningen ud af siden af vognen ved hjælp af en Møghakke, (et langt træskaft med en vinkelret greb på enden). Efter først at have hævet sidefjælen op langs kæpstokken. Sidefjælen er vognsiden til forskel for en for- og bagsmæk. Kæpstokken er en kraftig skrå stiver der er fastgjort i vognens understel. Selve vognkassen ligger løs imellem disse kæpstokke. Efter at al gødningen var kørt ud på marken, blev det spredt ud over jorden i et passende jævnt lag. Rågerne var sat med passende mellemrum, så man kan få gødningen til at nå sammen over hele marken. Når det var spredt blev det pløjet ned. Græs – og lucernemarken var seje at pløje og vor lille russerhest døjede med at trække ploven. Søster Ingeborg og hendes mand Tage havde anskaffet sig en lille broget hest, den lånte vi nogle dage, når de to marker skulle pløjes. Så kørte vi med tospand, altså to heste koblet sammen, så de hjalp hinanden med at trække ploven. En gang min bror Johannes var arbejdsløs og boede hjemme, havde han hentet den brogede hest i Kasted, hvor Ingeborg og Tage boede, for at pløje de to marker. Hesten blev sat på stald ved siden af vores egen, og dagen efter lagde han seletøj på dem og lukkede stalddøren op, for at de kunne gå ud. Da den brogede så, at der var åbnet, stak den i vild galop ud i det fri, og Johannes måtte skyndsomt trække sig til siden for ikke at komme i klemme. Han fik ikke fat i tøjlen, men kun i noget af seletøjet, han prøvede at standse hesten, men opnåede kun at blive slæbt med hen over gårdspladsen og ud til vejen. Her fortsatte den lille brogede i skarp trav hjem til Kasted, den kunne selv finde vej de 7 – 8 km uden at Johannes var med, det måtte han høre en del for i tiden efter.

Dyrlægekontrol

For at få sundere mejeriprodukter var der blevet etableret en obligatorisk dyrlægekontrol af alle Malkekøer. En Dyrlæge kom en gang om måneden og tog en mælkeprøve fra de enkelte køer, for at se om der var yverbetændelse, ligesom han kontrollerede, om de var angrebet af Oksebremsen. (Et stikkende Insekt der stak igennem Dyrenes hud og lagde æg, der udviklede sig til Larver som igen arbejdede sig ud igennem huden). Hvis æggene ikke blev klemt ud af huden inden de udviklede sig til larver, blev der nogle grove Ar i huden, og den faldt væsentlig i værdi. Kort efter denne Dyrlægekontrol var etableret, udbrød der en omfattende Mund – og Klovsygeepidemi.

Mor, der i forvejen ikke brød sig om den Dyrlæge der kom til os, stillede sig i Stalddøren næste gang han kom, og forbød ham adgang til Stalden, med den begrundelse, at han muligvis var med til at sprede Sygdommen ved sin færden fra Stald til Stald, bl.a. på grund af hans, efter hendes mening, manglende Hygiejne. Far var ikke meget for det, når hun optrådte på den måde, men nu var han jo på arbejde og måtte acceptere begivenhedernes gang, men jeg kunne nu godt forstå hende. Dyrlægen var ikke særlig sympatisk som person, en lang ranglet mand med en rund kalot på hovedet, iført et langt gummiforklæde der nåede næsten til fødderne og dertil et par store "slubbere" Gummistøvler, hans form for rengøring, når han havde været i Stalden, bestod i at hælde lidt Klorvand ud over sine hænder og støvler. Dyrlægen kom ikke ind i Stalden og vi fik ikke Mund – og Klovsyge.

Hovedskolen

I foråret 1934 var jeg færdig med at gå i Forskolen og begyndte ved Lærer Outze i Hovedskolen i lille tredje klasse. Han var en virkelig dygtig Lærer, der var alene om at undervise i alle fagene i de sidste fire år vi gik i Skole. Der var selvfølgelig ikke så mange fag, som der er i dag, men de væsentlige såsom Læsning, Skrivning, Regning, Tegning, Geografi, Historie, Religion, Sang, en lille smule Fysik og for Drengenes vedkommende Gymnastik og Fodbold.

Skolebygningen var større end forskolens og rummene i den var også større, men ellers indrettet på samme måde. Med Entre og Skolestue i den ene ende og lejlighed til Læreren og hans familie i den anden ende, de sanitære forhold og Brønd var også ens.

Legepladsen var foran Skolebygningen, hvilket indebar, at Læreren kunne stå inde i sin egen lejlighed bag et Gardin og holde øje med os i frikvarterne. Så hvis nogen af os havde skejet lidt ud, blev det påtalt, når vi kom ind til timen. Egentlig korporlig afstraffelse var der ikke meget af, måske et rap eller to af Pegepinden, når det gik højt. I modsætning til Lærer Outzes forgænger, som mine ældre søskende havde gået i skole hos, han straffede anderledes hårdt, bl.a. havde han en uvane med at tage fat i øreflippen på synderen, og nogen gange trak han så hårdt, at øreflippen blev revet løs. Min Mor har fortalt, at hun har været inde og true ham, med at indberette ham til myndighederne, hvis det gentog sig, engang han havde revet Kristens øreflip løs.

I skolestuen var der langs den ene væg Skabe, der indeholdt et Bibliotek, hvor vi en gang om ugen kunne låne bøger med hjem. Noget som jeg kom til at holde rigtig meget af og benyttede i stor udstrækning. Jeg tror, jeg læste samtlige Bøger efterhånden som de blev udskiftet. Hvordan jeg valgte de enkelte, kan jeg ikke huske, men Lærer Outze har sikkert været behjælpelig med at vælge dem, der passede nogenlunde til mit alderstrin, uden at jeg dog følte, at han udøvede censur. Katederet og den sorte Tavle var anbragt som i Forskolen, og det samme var pultene, de var blot blevet lidt højere. Ældste årgang sad længst tilbage i lokalet og yngste årgang på de forreste pulte, Pigerne for sig og Drengene for sig.

Eksamen

Allerede i Forskolen var vi blevet eksamineret en gang om året af Skolekommissionen. Det foregik ved, at vi fik at vide, at på den og den dag ville der komme nogle mennesker for at høre og se, om vi havde lært noget i løbet af året, jeg tror ikke vore forældre var inviteret med. Kommissionen bestod af Præsten, Sognerådsformanden og et par stykker mere. De sad oppe ved katederet og hørte på, medens læreren stillede spørgsmål til os i geografi og historie, dikterede en diktat, overhørte os i læsning, overhørte os i hovedregning, og gav os skriftlige regneopgaver, alt sammen i forhold til den årgang vi tilhørte. Når eksamen var overstået, den varede det meste af en normal skoledag, fik vi karakterer efter den gamle ug skala, det var altid spændende at se resultatet. For der var en vis prestige i, at få de bedste karakterer, idet vi blev placeret ved pultene i forhold hertil, med de bedste karakterer ved de bageste pulte.

Eksamensdagen var speciel, så var vi bedre klædt på end til en almindelig skoledag, og vi fik som regel en 10-øre, eller når det gik højt en 25-øre med til at solde op. Det lyder ikke af meget, men det skal sættes i forhold til, at en voksen timeløn kun var på 70 til 80 øre.

Skrivning, undervisning og lektier

Vi skrev jo stadig på tavler i starten, men kom ret hurtigt til at bruge kladdehæfter, hvor alle kladder og regnestykker blev skreven med Blyant. Kladderne af diktat og genfortællinger (rigtige stilopgaver kendte vi ikke), blev skreven ind i et andet hæfte med pen og blæk, og det var lidt af en prøvelse, navnlig i starten, idet de stålpenne vi brugte, havde en tilbøjelighed til at lave nogle gevaldige blækklatter, navnlig i starten. Vi tog jo alt for hårdt fat på dem, og vel nok også dyppede dem lidt for dybt i Blækhuset, når det skete, var det med at bruge Trækpapiret til at suge det værste op, men noget kønt syn blev det jo ikke. Trækpapiret brugte vi jo ellers til at suge overskydende blæk, der ikke var trukket ned i papiret inden vi lukkede hæftet. Stålpennen blev jeg aldrig gode venner med, jeg tror, jeg tog alt for hårdt på penneskaftet, og da de var meget spidse, havde de nemt ved at komme til at sprutte, når de blev trykket lidt for hårdt mod papiret. Det gik bedre, da vi fik mulighed for at købe Elastikpenne, hvor selve spidsen var bøjet en lille smule, men min skønskrift karakter nåede aldrig over mg, hvorimod min retskrivning altid var i top.

Vi fik selvfølgelig lektier for, men jeg husker det mest som om, det var om vinteren og ikke så meget om sommeren. Det var mest regneopgaver, sal-

mevers og geografi. De andre fag såsom Bibelhistorie og Danmarkshistorie fortalte Læreren så levende, at jeg ikke behøvede at læse på det derhjemme. Han havde evnen til at fortælle det så levende, at det simpelthen blev hængende fast ligesom eventyrfortællinger og røverhistorier, en gang imellem puttede han også lidt almen opdragelse imellem. Det jeg husker bedst var, da han fortalte om mordet på Knud Lavard, hvor Kong Niels flygter til Jylland og bliver genkendt af nogle Bønder, der huggede ham ned. Grunden til at han blev genkendt var, at han havde søgt ind på en gård, hvor han fik lov til at vaske sig, hvorefter han fik et rent håndklæde at tørre sig i. Her tørrede han sig midt i klædet, og det blev hans skæbne, idet det kun var kongelige, der kunne finde på at bruge de goder, de fik tilbudt med så stor ligegyldighed. Alm. mennesker ville have tørret sig i den ene ende, så der stadigvæk var plads til, at andre også kunne bruge det.

Moralen var: "at vi ikke skulle tage verdens goder som en selvfølge, men tænke os om, og bruge dem på en fornuftig måde".

Verdenshistorie havde vi ikke som fag, men han har nu nok fået puttet en enkelt historie ind en gang imellem. Geografien handlede næsten udelukkende om Europa, og her skulle vi jo kunne navnene på alle landende, og vide hvor de befandt sig i forhold til hinanden, samt navnene på Hovedstæderne og de større byer. Navnene på floderne og hvor de var, ligeledes med Bjergkæder og de højeste bjerge. Lidt om hvad de enkelte lande producerede, om de var republikker eller kongeriger, men intet om politiske forhold, der havde ellers været god grund til det, Europa var hastigt på vej til anden verdenskrig. På verdenskortet lærte vi, hvor de enkelte verdensdele befandt sig, men ikke meget om, hvad de indeholdt og endnu mindre om deres historie.

Til undervisning i astronomi havde han en Globus på et stativ med et tandhjulsdrev, hvortil der var monteret to metaltråde, der i en bue stod ud fra globussen og endte med et stykke viskelæder på enden. De skulle illudere solen og månen, når man drejede på et lille håndsving på stativet, kunne man se hvordan kloderne bevægede sig i forhold til hinanden, det var meget oplysende og let forståeligt. En lille smule Fysik blev det også til, vi fik forklaret hvordan en magnet virkede, og fik også til opgave selv at fremstille en. Den jeg lavede duede ikke, det var noget med, at jeg ikke havde kunnet få de rigtige materialer, fordi jeg var for genert til at gå over til smeden og tigge et stykke jern, der passede til formålet. En anden prøve var, når vi skulle tage en mønt i et fad vand, hvor vi fik den ene ledning i hånden, og

den anden var fastgjort til fadet og ned i vandet. Når vi stak den anden hånd ned i vandet, trak læreren i kernen i en induktionsrulle og kunne derved øge spændingen, hvorefter vore fingre blev så stive, at vi ikke kunne bevæge dem og altså heller ikke tage mønten.

Vedr. regning var det de alm. regningsarter vi lærte, idet vi ikke havde ligninger på programmet. Men vi fik en grundig indlæring i hovedregning, regning på brøkstreg og at bruge genvejene, hvor det var muligt. F.eks. at gange med hele tal og trække differencerne fra bagefter, det at sandsynlighedsregne i hovedet har jeg haft utrolig meget brug for i hele livet, og er taknemmelig for at have lært det så grundigt i skolen.

Når skoledagen begyndte, stod vi ved siden af vore pladser og sang morgensang, men derudover havde vi også sangtimer, hvortil læreren spillede Violin, når nogen sang alt for falsk prikkede læreren dem på hovedet med violinbuen, jeg har ikke en tone i livet, så jeg deltog kun med en svag brummen. Lidt tegneøvelser havde vi også, men det blev nu ikke til ret meget, kun lidt frihåndstegning en gang imellem.

Idræt

Nu fik vi også Idræt på programmet, så vidt jeg husker en time om ugen. Om vinteren var det gymnastik, så gik vi i marchkolonne fra skolen og ned til Forsamlingshuset, hvor salen var indrettet med redskaber til gymnastik med Ribber ved væggene, Bomme ude på gulvet og ellers diverse Redskaber såsom Bukke, Plint, Hest og Madras. Vi indledte gymnastiktimen med at gå i takt i to Rækker rundt i Salen, medens vi sang "I alle de Riger og Lande", hvorefter vi som regel startede med øvelser på gulv og sluttede af med redskabsøvelser, herunder øvelser i Ribberne. Noget jeg ikke havde det særlig godt med, idet disse øvelser som regel sluttede af med, at vi skulle hænge i armene i den øverste rib og derfra springe ned på gulvet, når mine fodbalder ramte gulvet, gjorde det helt vildt ondt, men det var der jo ikke nogen, der troede på, de andre mærkede det tilsyneladende ikke på samme måde, så hvis jeg kunne se mit snit til det, prøvede jeg at komme længere ned på Ribben inden jeg skulle springe. En gang imellem blev det opdaget, og så måtte jeg springe fra toppen under lærerens opsyn, jeg turde simpelthen ikke nægte, dengang var der megen respekt for autoriteterne.

De bedste gymnastiktimer var, når vi fik lov at lege Sørøver, så blev alle redskaberne spredt ud over hele gulvet, her skulle vi så bevæge os rundt

på redskaberne uden at berøre gulvet, medens en af kammeraterne skulle prøve at fange os.

Om sommeren spillede vi fodbold på en fodboldbane, der lå lidt uden for byen. Her måtte vi Cykle ud, der var kun selve banen derude, ikke noget med at klæde om eller Bad bagefter, det var der for øvrigt heller ikke når vi havde gymnastik. Selve banen var der heller ikke gjort det helt store ud af. Der var de to mål, der skulle være, og banen var kridtet op. Hvordan den blev holdt klippet, er jeg ikke helt klar over, de Motorplæneklippere vi har i dag, kendte man ikke dengang, ligesom den heller ikke blev tromlet, så den var jo til tider noget ujævn. Det var et fåtal af os, der havde Fodboldstøvler, så det foregik jo så i det fodtøj vi i øvrigt brugte, dog ikke i Træsko, det var trods alt forbudt. På et tidspunkt fik jeg et par fodboldstøvler, brugte selvfølgelig, og med propper der skulle sømmes på, de sad ikke særlig godt fast, så når der pludselig faldt en eller to af på samme støvle, så var de ikke særlig rare at løbe i. Nu var det ikke fordi, jeg løb så meget. Jeg var som regel målmand. Om det var fordi, jeg egnede mig bedst til det, eller det var fordi, jeg så ikke skulle løbe så meget, ved jeg ikke rigtig, men jeg har aldrig syntes, at der var nogen ide i, at fare rundt på banen, og så lige så snart man kommer i nærheden af bolden, sparker man den langt væk, så hellere stå i målet og prøve at fange den, når den en sjælden gang kommer så langt.

Det var kun drengene, der havde idræt. Når vi havde det, var Pigerne til håndarbejde, det foregik i forskolens lokaler under ledelse af forskole lærerinden, så vidt jeg ved, var det strikning, hækling og lidt syning de blev undervist i.

Opførsel

En gang imellem opførte en eller flere af os sig ikke pænt, enten lavede vi uro i Timen. eller havde ikke lavet vort hjemmearbejde eller på anden måde gjort os fortjent til at blive straffet. I grove tilfælde, som var meget sjældne og kun hos drengene, kunne vi risikere at få nogle rap af pegepinden, direkte prygl fik vi ikke, derimod var eftersidning mere brugt, og det var jo også slemt nok, især for de af drengene, der havde et arbejde de skulle hjem til, så kunne de jo risikere, at der vankede til dem, når de kom senere hjem end normalt.

Jeg husker en gang, vi var nogle stykker, der havde været lidt for urolige i Timen, hvorefter der blev afsagt eftersidnings dom. Så vi måtte jo pænt blive, da de andre gik hjem, og vi har sikkert fået noget skrivearbejde at

udføre imedens, hvorefter læreren låste døren til klasseværelset og gik ind i privaten. Jeg mener, vi var en tre – fire drenge, så da vi var færdige med det tildelte stof, var vi jo klar til at gå hjem, men det måtte vi jo ikke før læreren havde givet os lov. Han havde tilsyneladende glemt, at vi sad i det aflåste klasseværelse, så vi begyndte jo at blive utålmodige, og det endte med, at vi åbnede et vindue og forsvandt den vej ud i friheden. Vi glemte desværre at lukke vinduet efter os, det opdagede lærerens Høns, der gik frit ude i haven, så de hoppede ind i klasseværelset, hvor de selvfølgelig lagde deres visitkort både her og der. Da læreren endelig kom i tanker om os, var vi jo over alle bjerge, men til gengæld var der jo et større rengøringsarbejde efter hønsene, så der var formaninger til os i en god mening, næste gang vi kom i skolen. Jeg tror nok, vi fik nogle rap af pegepinden, men omvendt havde læreren jo heller ikke en helt god samvittighed, fordi han var gået fra os og låst efter sig, men vi gentog aldrig spøgen.

Realskole eller 8. Klasse

Der var Realskole i Hinnerup, hvor vi kunne komme i mellemskole, når vi blev tolv år, hvis læreren mente, vi havde evner til det. Det mente læreren, at jeg havde og det meddelte han mine forældre, men der var jo ikke tradition i vor familie for, at gå så stærkt op i det boglige, desuden kostede det penge, idet Realskolen var en privatskole, jeg var heller ikke selv særlig interesseret, og blev vel nok heller ikke særlig motiveret af omgivelserne, idet det mest var Lærer- og Præstebørn og Børn af mere velstående forældre, der gik på en sådan skole, så det blev ikke til noget.

Til gengæld kom jeg til at gå otte år i skole, mod de normale syv år. Grunden var, at jeg kom i skole tre måneder efter, at jeg var fyldt seks år, og da jeg havde gået i syv år, var jeg jo kun tretten år. Så jeg fik den besked, at jeg ikke kunne blive konfirmeret, før jeg var fyldt fjorten år, mine forældre forlangte så, at jeg blev i skolen et år mere, jeg blev nok ikke spurgt, så jeg fortsatte bare. I mit ottende skoleår, var der jo ikke meget nyt, udover at de ældste klassekammerater forsvandt og et nyt hold, som jeg ikke tidligere havde gået i klasse med kom til, og de skulle jo igennem det samme program, som jeg havde været året før. Jeg kan dårligt huske, hvad jeg foretog mig dette sidste skoleår, udover at jeg stiftede bekendtskab med ligninger, idet læreren gav mig sådan nogle stykker for, i stedet for de regnestykker jeg havde lavet én gang. Jeg fik dog ikke tilstrækkelig undervisning i dem, til at det hang ordentlig fast, og jeg har ikke siden beskæftiget mig med dem, så nu husker jeg slet ikke noget af dem, så det var rent spild af tid dette sidste

skoleår. Læreren kunne jo heller ikke give mig så grundig undervisning i nye fag, som det var nødvendigt, på grund af manglende tid, han havde jo to nye årgange at tage sig af samtidig.

Kultur og ture rundt i landet

Udover den almindelige skolegang var man så småt ved at tage hul på, at tilføre os lidt kultur. Vi var således i Teatret en gang om året og så en forestilling. Efterfølgende samme dag, var vi i Biografen og så et stykke der, så det var en ordentlig mundfuld på én dag. Vi tog med Toget til Århus før middag, og kom hjem igen ved aftenstid.

Desuden var der hver Sommer en skoleudflugt med toget ud i Landet. Jeg har bl.a. været med til Odense, Ålborg, Søndervig ved Ringkøbing alle sammen endags ture.

I juli 1936 var vi på en tredagstur til København, hvor vi overnattede på fregatten Jylland, der var afrigget og indrettet til overnatning for provinsbørn på udflugt til Hovedstaden. Vi var ude og se Carlsberg Bryggeri, hvor vi fik lov at drikke alle de sodavand, vi orkede. Vi besøgte også Familie Journalen, og så hvordan trykningen foregik. Vi var i Folketinget og så, hvor politikerne sad ved møderne, deres navne stod på et messingskilt, der sad på ryglænet af deres stol. Jeg prøvede at sidde i Staunings stol, han var jo Statsminister i mange år, så det var en oplevelse, at have prøvet at sidde i denne stol.

En aften var vi i Tivoli, det var jo en eventyrlig oplevelse, idet vi jo aldrig havde oplevet noget lignende. Hvor mange ture vi fik i forlystelserne, husker jeg ikke, men sikkert ikke ret mange, for det var jo småt med pengene. Jeg havde ellers nær ikke kommen med på denne tur netop på grund af pengene, idet vi skulle betale fem Kroner ved tilmeldingen, og var der noget vi ikke bad vor Far om, så var det penge, og fem Kroner syntes jeg var så mange penge, det kunne jeg ikke få mig selv til at bede om. Jeg mener, at det var Gudrun der fortalte Far, hvad det kostede at komme med, og han så lagde dem ud.

Hvordan vi fik maden derovre, kan jeg ikke rigtig huske, men vi har nok fået morgenmad på Jylland, og så fik vi madpakker, vi kunne tage med at spise til frokost, varm mad må vi jo have fået et eller andet sted.

Konfirmation og livet udenfor skoletiden

I vinteren 38 – 39 gik jeg så endelig til konfirmations forberedelse en gang om ugen, hvor vi lærte salmevers udenad efter en salmebog med Gotiske

Bogstaver, og det ny testamente dog efter alm. Bogstaver, men stadigvæk udenad. Det afsluttedes med min konfirmation den 15 marts 1939 og dermed ud af skolen straks efter. I forbindelse med min konfirmation, fik jeg mit første jakkesæt, ganske vist et min lidt ældre Broder havde fået til sin konfirmation, men som jo ret hurtigt blev for lille til ham, vi drenge gik jo alle i hjemmesyet Matrostøj, til vi skulle konfirmeres.

Der var jo også et liv uden for skoletiden og udover de hjemlige pligter, brugte jeg megen af min fritid til at læse, næsten kun skønlitteratur, men også nogle rejsebeskrivelser, det var jo spændende og gav inspiration til mange af de lege, vi legede både udenfor derhjemme og i Skoven som vor mark grænsede op til. Vi kunne få dage til at gå med at lege Robinson Kruse eller Robin Hood, hvor vi lavede skjolde af krydsfinerlåg fra margarinekasser, som vi tiggede i Brugsen og Spyd og Sværd af forhåndenværende materiale. Eller vi gravede i en høj i Skoven ud fra den ide, at det måske var en gammel gravhøj, hvor vi måske kunne finde et Stenaldermenneske begravet, vi byggede også hytter af grangrene som Skovejeren havde ladet ligge efter endt skovning. Hvis der var særlig mange grene, byggede vi en hel landsby, med en hytte til hver af os, og med hegn udenom, så det lignede en rigtig befæstet bebyggelse, og så kunne vi jo lege krig. Skoven var vor bedste legeplads, hvor vor fantasi kunne få frit løb, vi må jo samtidig have opført os nogenlunde ordentlig og ikke ødelagt noget, for vi fik aldrig påtale fra Ejerne af skoven.

I nogle år havde jeg en lidt ældre kammerat, der boede hos sine Bedsteforældre i nærheden af os. Han har nok været 2 -3 år ældre end mig, han kom hjem til os om aftnen, og så tegnede han skibe på et stykke karton, som vi så klippede ud og satte fast i et stykke korkprop, så det så ud som om de sejlede, når vi satte dem på bordet. Derefter lavede vi kanoner af en tom garntrisse og en elastik, nu kunne vi skyde på skibene, ved at lægge en tændstik eller anden pind i hullet på trissen, og så slippe den spændte elastik, hvorved pinden blev slynget ud, så var det hvem der havde det bedste sigte og fik sænket flest skibe.

En anden gang legede vi Cowboy. En stor gård på den anden side af skoven, havde nogle indhegninger, hvor der gik temmelig mange ungkreaturer. Så en sommeraften gik vi to knægte i gang med at drive vor kvæghjord i bedste Cowboy stil, der kom selvfølgelig mere og mere fart på kreaturerne ,efterhånden som de blev drevet nogle gange rundt i indhegningen. Det var jo meget sjovt, indtil vi fik øje på gårdens fodermester, der kom cyklende

ned mod os og med sig havde han en stor Hund. Han var selvfølgelig bleven opmærksom på den uro, der var i indhegningen og kom for at se, hvad der var på færde. Det kan nok være, at vi fik benene på nakken og kom væk i en fart, ind i skoven, hvor vi blev enige om, at vi hellere måtte klatre op i træerne, og forsøge at komme videre uden at komme ned på jorden, og derved forhindre Hunden i at kunne spore os. Vi var jo godt klar over, at det ikke var særligt smart, det vi havde været i gang med, det var nok så grov, at vi stod til kløv, vi blev ikke sporet og slap med skrækken.

Opvækst fortsat 1935 - 1939

Mælkeforretning

I foråret 1932 var søster Ingeborg blevet gift med Tage, og de købte samtidig en lille ejendom i Kasted, der var nogle få tønder land til, men ikke så meget, at man kunne leve af den, så Tage startede en Mælkehandler forretning op samtidig.

Denne bestod i, at han købte en ældre Ford varevogn med et Træ ruf. Den blev så indrettet, så der kunne stå to Mælkejunger a` 80 liter, én til Skummet mælk og én til Sødmælk. På Jungerne var der på hver monteret en aftapningshane, der stak bagud af Ruffet. Underneden var der en skuffe, hvor Målebægerne stod. Dengang regnede man enten i Pot eller Liter, en pot var lidt mindre end en Liter. Man regnede også i Pægl eller Deciliter, en Pægl var lidt mindre end to Deciliter, så Tage havde kun Pot mål og Pægl mål i vognen. I begge sider af Ruffet var der Låger, så man kunne række ind i det indre af varerummet, hvor der stod rammer med Flaskemælk, idet Kunderne kunne købe mælk i løst mål eller pasteuriseret på flaske. Mælken i løst mål var jo billigst, én liter sødmælk på flaske kostede dengang 15 Øre, og én liter sødmælk i løs mål kostede 11 Øre. Der var også Kærnemælk og Fløde på vognen, men kun på flaske, der har nok ikke været nok salg i disse varer til at det kunne betale sig at have i løs mål også.

Forretningen bestod i, at han kørte til Lisbjerg mejeri kl. 5.00 om morgenen, og fik læsset vognen med de varer, han regnede med at kunne sælge den pågældende dag, hvorefter han kørte ind til Christiansbjerg, hvorfra han fik opbygget en fast kundekreds til Brendstrup Vej over Pipkvarteret (Fuglesangskvarteret) til Hasle, videre ad Viborgvej til Tilst Teglværk, videre ad landevejen og ind til Tilst, derfra til True videre over Mundelstrup Stationsby til Geding og så hjem til Kasted, og nu var klokken så blevet ca. 13.00.

Tage, jeg og en anden Mælkedreng

De var begge to glade for Børn, så de kom og hentede mig, når vi fik sommerferie fra skolen, og så tilbragte jeg hele skoleferien hos dem. Den var dengang 3 eller 4 uger, efterhånden var jeg der i alle mine skoleferier, og så var jeg med på mælketuren som mælkedreng. Tage havde altid en Dreng med som mælkedreng, dvs. en Dreng, der løb ind til den enkelte kunde for at få at vide, hvad de ville købe den pågældende dag. Nogle steder var der en fast ordre, som regel på flaskemælk, og så tog man de flasker mælk med ind, der var bestilt, og enten afleverede til kunden, hvis de var hjemme, eller stillede udenfor døren, hvis de ikke lukkede op. Nogle gange skulle de have andet, og så lå der en seddel, som vi kunne levere efter. Hvis kunden skulle have mælk i løst mål, og ikke selv gik ud til vognen, var det mælkedrengens opgave, at få de skåle, som kunden skulle have mælk i, med ud til vognen, hvor Tage så målte det bestilte op.

Det var til tider lidt af en opgave, at bringe de fyldte skåle tilbage til kunden uden at spilde, da de ofte var næsten bredfulde, og vi måtte jo ikke så gerne stikke tommelfingeren ned i mælken, det var somme tider nødvendigt, for at holde balancen på indholdet i skålen. Navnlig i begyndelsen af turen skulle vi løbe stærkt, fordi vi skulle nå ud på Tilst Teglværk inden kl. 8.30, hvor der blev holdt pause, og så skulle vi gerne nå at bringe de bestilte varer ud til bestemte pladser rundt om i det store kompleks. En meget yndet drik var, at der blev købt en halv liter kærnemælk og én deciliter fløde, Vallen der dannedes i toppen af kærnemælksflasken hældte kunden ud, og det passede så nogenlunde med, at fløden så kunne være der i stedet. Flasken blev så rystet grundigt, og der var så en herlig energi drik.

Tilst Teglværk

Der var jo meget hårdt manuelt arbejde på stedet, f.eks. blev meget af leret i Lergraven læsset på tipvogne med håndkraft, det blev så med hestespand trukken ind til æltemaskinen og tippet deri. Når leret var blandet og tilsat vand, blev det lukket ud i formen og udskåret til mursten, herfra foregik resten med håndkraft. De rå sten blev læsset på Fladbører, og kørt ud og læsset af i tørreladerne, hvor de så blev placeret i Reolerne, her stod de så et stykke tid og lufttørrede. Disse reoler nåede op i to – tre Etager, så det var virkeligt hårdt arbejde, at skubbe Fladbøren op ad ramperne til de øverste reoler. Når de rå sten nåede ned på den ønskede vandprocent, gik turen den anden vej, stenene blev igen læsset på Fladbører, og kørt ned til ovnene, her blev de stablet i en bestemt orden, under tilsyn af Brændermesteren, og når ovnen var fuld, blev indgangene muret til og brændingen kunne begynde.

Ovnene, der var jo flere af dem, havde facon som en Bikube på ca. 7 x 6 m, og en indvendig Højde på ca. 2,5 m. Ovnen var muret op af flere lag mursten, og var i loftet forsynet med nogle tildækkede huller, disse kunne afdækkes, og bruges til at fyre igennem under brændingen, ligesom de kunne åbnes, hvis temperaturen i ovnen blev for høj. Det var Brændemesterens ansvar, at den korrekte temperatur var tilstede under hele brændingen. Når brændingen var slut blev fyrene slukket, og hullerne i loftet åbnet, så ovnen kunne stå og køle ned, stadigvæk under kontrolleret form. Når den ønskede nedkøling var nået, blev indgangene igen hugget fri, og de brændte sten blev igen læsset på Fladbører, og kørt ud på lagerpladsen, hvor de blev stablet i store stakke, klar til afhentning. Det var ikke for tøsedrenge at hente sten ud af ovnen, der var stadig utrolig varmt derinde, man kunne svede bare ved at stå stille derinde. Så det at tage på de stadig varme sten, stable dem på børen og køre dem ud, var der mange der ikke kunne klare, de fik næseblod og blev svimle, de der kunne klare sig, blev jo meget tørstige ved at arbejde i dette klima, de havde så konstateret, at det der slukkede bedst for tørst uden at blive utilpas, var at drikke en Øl der hed Skibsøl, så det og Husholdnings øl, havde vi også med på Mælkebilen.

Der var ikke nogen frokoststue, så de bestilte varer skulle placeres på nærmere angivne steder rundt om i det store kompleks, hvor de pågældende kunder havde deres arbejdsplads. Det kunne godt virke lidt uoverskueligt første gang man prøvede det, men vi kom hurtigt efter det. Tage stod ved vognen og uddelte det man kunne have i favnen, og gav besked om, hvor det skulle placeres, så var det med at komme af sted i skarpt trav, og tilbage

efter næste omgang. En gang om ugen, når der havde været lønningsdag, måtte Tage selv tage en tur rundt til alle kunderne der på stedet, for at få betaling for de bestilte varer, der var jo ikke nogen af dem der betalte kontant ved de daglige leveringer. Hvordan han holdt rede på sine tilgodehavender, forstår jeg ikke rigtigt, for det var sjældent, jeg så ham skrive noget ned, en sjælden gang på en lap papir, så han må have haft det meste i hukommelsen, det var jo også næsten altid det samme, den enkelte fik hver dag.

Imedens han samlede penge ind, havde vi til opgave at støve rundt i komplekset, for at samle tomme flasker ind, de kunne findes de mærkeligste steder, hvor den enkelte arbejder tilfældigvis havde tømt dem og stillet dem fra sig. Der blev jo ikke opkrævet pant ved kunderne, hvorimod Tage jo stod til regnskab overfor Mejeriet og Bryggeriet. Mælkeflaskerne havde vi i nogle ståltrådsrammer, der kunne stables på hinanden. Når de fyldte flasker var skiftet ud med tomme, blev hele rammen taget ud af varerummet, og sat op på taget af Ruffet, så man nemmere kunne komme til de underste rammer, der kunne være 3 rammer ovenpå hinanden i varerummet.

Inden vi nåede teglværket havde Tage for vane at presse vi mælkedrenge, for at nå derhen i god tid. Han begyndte at køre, når han kunne se, vi kom ud fra en kunde, så måtte vi løbe alt det vi kunne, og så springe op på trinbrættet i farten, hvis der så ikke var ret langt til den næste kunde, blev vi som regel stående på trinbrættet, der var jo nogle ordentlige brede trinbrætter på bilerne på den tid.

Der var et par etagebyggerier i nærheden af teglværket, når vi kom dertil, løb vi ind i opgangen og råbte så højt vi kunne: "MÆLK!", og så op af trapperne, for at se, om der var bestillinger, der skulle bringes op.

Når vi havde betjent kunderne i Tilst, var der pause, så fik vi kaffe og et par stykker mad ved Tages Søster, der havde en Købmandsforretning der, derefter gik turen til enten True og Geding, skiftevis først hver anden dag med Mundelstrup Stationsby som mellemstation.

I True var der et Børnehjem, som vi leverede mælk til. Om sommeren fik de tillige to Isblokke til brug i deres køleskab, de havde åbenbart ikke et El køleskab, de var jo ikke så udbredte dengang. Det køleskab de havde, var et Træskab, indvendig beklædt med Zink, i hver side var der en løs Zinkbeholder, der var åben foroven. De Isblokke vi havde med fra mejeriet var 12 – 15 cm tykke og 75 – 80 cm lange, dem havde vi til at ligge ovenpå mælkeflaskerne, så de tjente to formål, først at holde vor mælk kølet ned og siden i

køleskabet i True, idet de her huggede blokkene i stykker, så de kunne fyldes i de to beholdere i Køleskabet, sammen med noget groft Salt, så de også her havde en god kølevirkning.

Efter sådan en rundtur endte vi så i Kasted ved trettentiden, hvor Ingeborg var klar med Frokost. Når vi havde spist, gik Tage i gang med at sortere Flaskerne, så han havde styr på, hvor mange tomme flasker og hvor megen returmælk han havde til afregning på mejeriet næste dag.

Nogle gange kørte han til et Bryggeri (Ares) i Århus, for at hente ny forsyning af Øl, så var det med at komme med, for derude fik man lov til at drikke al den Sodavand, man kunne. Det blev dog sjælden mere end til to – tre stykker, der var simpelthen for megen brus i dem, jeg kan huske, vi blev helt gule om munden, så de har jo været helt friske, samtidig skulle vi til tider til Mekaniker, det var i Bulowsgade, det foregik, der har jo nok ikke været nogen nærmere.

Jeg fik 50 øre om dagen, plus de drikkepenge, der evt. faldt af i løbet af dagen. Det var nu ikke så mange til hverdag, hvorimod til Jul, da gav det rigtig godt. Så kunne man godt have lommen fuld - helt op til fem kroner, og så følte man sig jo som en hel Krøsus. *(En meget rig Konge i Lydien ca. 500 år før Kristus)* Vi kunne købe spare mærker til Øresparekassen Århus i skolen. Disse mærker klistrede vi så ind i en kontrolbog, så vi derigennem kunne følge med i, hvor meget vi havde på kontoen, jeg var noget stolt, når jeg efter ferien kunne købe mærker for ti kroner, det var mange penge dengang.

Der var ikke mange fridage for en mælkemand, han kørte turen syv dage om ugen, på nær Juledag, Nytårsdag, Langfredag og Påskedag, som jo var de store højtidsdage dengang. Alligevel blev der også tid til fritidsfornøjelser, jeg var flere gange med dem inde at se Revyer og Musical på Kasino, og i Vennelys teatret, ingen af stederne eksisterer mere. Andre gange var det en tur i biografen, en sådan aften sluttede gerne af med, at vi var på konditori i Borgporten, Tage elskede at få et stort stykke flødeskumslagkage til sin kaffe. Nogle gange blev det til en tur i bilen en Søndag Eftermiddag. En gang var vi omme at se Kalø Slotsruin, og en anden gang var vi ved Kongens Bro, og her havde vi Fiskestænger med og prøvede at fiske i Gudenåen.

Købmandsbutik

Et par år senere, da de havde fundet ud af, at de ikke selv fik Børn, fik Ingeborg den Ide, at starte en Købmandsbutik op, der var ganske vist to Køb-

mænd i den lille landsby i forvejen, men dels var den ene en ældre mand og den anden, der næsten var deres nabo, havde ikke det store kundetække, så hun mente, at det nok skulle gå, hvilket det jo også gjorde. Der var en del Gårde i Byen og omegnen, herunder også proprietærgården Kærbygård, og på alle gårdene var der mange unge mennesker ansat, og de fandt jo snart ud af, at Ingeborg var god at snakke med, og ikke tog det så højtideligt med lukketider, så de blev hurtigt faste kunder, det samme gjorde sig gældende med byens Borgere, så det blev ret hurtigt en god lille forretning. Der var jo ikke kasseapparat, men en skuffe under disken, hvor pengene kom i. Nogen kasserapport tror jeg heller ikke der blev ført, så en gang om året, når selvangivelsen skulle udfyldes, kom Regnskabsføreren, nutidens Revisor, for at være behjælpelig. Nu blev Spisebordet ryddet, og frem kom alle kvitteringerne på de varer, der var blevet indkøbt i løbet af året, samtidig med nogle lister med skønnede salgstal, det blev jo til en anselig dynge, og der var som regel en del diskussion, inden de endelige tal blev nedfældet på selvangivelsen.

Leg og sjov

I byen var der en del Børn, mest drenge husker jeg det, og vi fandt jo hurtigt sammen, når vi ellers havde fri fra hjemlige pligter, så var der altid nogen, der havde nogle gode ideer om, hvad vi skulle foretage os. Bl.a. kom vi meget på én af gårdene, der var ejet af to ugifte brødre. Her blev vi som regel sat til at hjælpe til, når de skulle tærske, her kunne vi bl.a. bringe kornnegene fra faget i laden til ladet på tærskeværket, herunder opdagede vi, at det myldrede med mus mellem væggen og negene, når vi stak hånden derned, kunne vi fange indtil flere ad gangen, dem puttede vi i lommerne, og når vi kom hjem til Ingeborg, og hun kom ind i stuen, så lukkede vi dem ud på gulvet. Når hun så dem, sprang hun op på spisebordet og skreg i vilden sky, hun var hunderæd for de små kræ, hun kom ikke ned igen, før vi havde fanget musene igen, bagefter var vi ikke lige i kridthuset hos hende et stykke tid, men sjovt var det.

Andre gange tog vi ud i den nærliggende mose for at fange Gedder. Drengene havde en teknik med et stykke tyndt ståltråd, som de lavede en rendeløkke på i den ene ende, og den anden ende blev fastgjort til en lang gren. Så listede vi lige så forsigtig hen til kanten af et mosehul, hvor vi vidste at der var gedder i. Nogle gange, navnlig på en solvarm sommerdag, stod der en gedde lige så stille et lille stykke nede i vandet tæt på bredden, nu gjaldt det om at lave løkken på ståltråden så stor, at den kunne nå uden om ged-

den, og derpå sænke den ned i vandet bag halen på den, og så forsigtig uden at røre fisken, manøvrere den ind til midten af den, og med et hurtig tag få løkken til at stramme om den, og hive den op på land, det var ikke ret tit det lykkedes, men spændende var det.

Næsten en Evighedsmaskine

En af de andre gårde havde eget vandværk, det eneste jeg har set af den slags, det blev drevet af en Hævert, som vel nok er det nærmeste der indtil nu er opfundet som Evighedsmaskine, idet den kunne bringe vand fra et lavtliggende område og op til Gården, 20 – 30 m højere oppe, uden den fik tilført ekstern energi. Den bestod af en Støbejernscylinder med to bevægelige klapper, og en Luftpotte, delene var anbragt tæt ved en Kilde, men noget lavere end denne. Når vandet fra kilden faldt ned over den ene klap, og der ellers var luft i luftpotten, kunne den pumpe vand, når vi havde hjulpet den i gang. En gang imellem tabte den luften, og så måtte vi jo ned og hjælpe den i gang igen, og pumpe luft i potten. Detaljerne om systemet har jeg aldrig lært, men vi vidste den gang, hvordan vi kunne få den i gang. Et vandværk som vi kender i dag, var det jo ikke, idet det ikke kunne pumpe tryk på en trykbeholder, men den pumpede vandet op i en åben beholder, der stod på loftet i en af bygningerne, hvorfra det så ved egen kraft løb igennem nogle 1 tommer Rør til brugsstederne.

Karetmageren og eksperimenter

Et andet spændende sted var hos Karetmageren. Når vi kun var én eller to tilstede, fik vi lov til at komme ind og se, hvordan han og hans Svend arbejdede. Se de forskellige maskiner, og det megen værktøj de havde, hvordan de navnlig lavede Vogne og især Vognhjul, det var jo før Gummivognenes tid. De lavede jo også andet træarbejde, bl.a. Ski, de var ganske vist lidt grove og tunge, men man var jo ikke så godt vant, så de blev solgt til de lokale. Det har nok været Svenden, der har stået for udformningen af dem, idet han godt kunne lide at eksperimentere med forskellige opfindelser. Han konstruerede bl.a. en vindmølle til sit eget brug, idet han satte nogle plader i et Cykelhjul, satte en hale på, så den kunne dreje efter vinden, monterede en dynamo, som blev drevet ved et remtræk, det hele monterede han på taget af sit hus, og han havde så gratis lys. Det var også ham, der viste mig, hvordan man kunne samle en sprunget Båndsavklinge med Slaglodning. Jeg havde jo set, hvordan Far kunne lodde med Tin, men det her var jo noget helt andet og fascinerende. Han viste mig det så godt, at da jeg mange

år senere fik brug for selv at gøre det, kunne jeg gøre det uden yderligere instruktion.

Selv om det var en lille landsby havde den både Smed, Karetmager, Skole, Kirke og som beskrevet 3 Købmænd samt diverse landbrug, en spændende verden, som vi fik lov til at opleve på egen hånd, og hvor vi var velkomne, hvor vi dukkede op. Noget der ville have været utænkeligt derhjemme, for der ville nogle af naboerne nok have syntes, at det var noget mærkeligt noget, bare at komme anstigende, ligesom Mor heller ikke ville have billiget det.

Den brogede Pony

På et tidspunkt anskaffede Tage en lille broget Pony, så han selv kunne drive det lille stykke landbrug, der var til ejendommen. Der var jo ikke meget til den at lave, så den havde gode dage og blev i rigtig god stand, samtidig med, at den ikke altid var lige medgørlig. Tage havde en indhegning, der til stadighed var udlagt med græs. Da den lå på et meget hældende Terræn mellem Kirken og Åen. Denne indhegning var opdelt i to folde med et led imellem, her gik Ponyen og græssede i den ene af dem. En søndag eftermiddag var vi ovre for at hente den hjem, men den ville selvfølgelig ikke lade sig indfange, lige meget hvor meget vi lokkede for den. Jeg fik så den ide, at lukke mellemleddet op og stille mig der, i den tro, at jeg kunne tage den, når den blev drevet fra den ene fold til den anden. Men den havde luret, hvad der var i gære, så da den så, at mellemleddet var åbent, satte den i trav direkte mod mig. Normalt løber heste ikke direkte mod mennesker. Men det vidste den her åbenbart ikke, idet den fortsatte mod mig, hvor den med sin Bringe gav mig et skub, så jeg røg langt væk, jeg blev nok lidt øm, men tog ellers ikke nogen skade, men vi fangede ikke Ponyen den dag. En anden gang var den brækket ud af Folden i løbet af natten, det opdagede Tage om morgenen, inden han skulle ud på sin rute, og han prøvede med gode ord og lækkerier at lokke den til sig, men den var ikke interesseret. Det endte med at den løb op på markvejen, der førte til mosen, og Tage blev så gal, at han smed Sten efter den og opgav jagten.

Lige overfor ejendommen lå Smedjen og et lille Gadekær, foran dette var der en åben græsbevokset plads, hvorpå Indre Mission et par Somre kom og stillede et stort Telt op, og forsynede det med siddepladser, de havde i forvejen sat Plakater op, og inviteret Borgerne til møde på en nærmere angivet aften. Så blev der holdt tale, og derefter blev der sunget. De havde selv mu-

sikanter med, det var så festligt, at det lokkede tilhørerne til at synge med. Det var jo før, der var noget der hed TV, så der var rimeligt stort publikum, men jeg tror nu ikke de lokkede ret mange ind i folden, borgerne tog det mere som underholdning.

Når ferierne hos Ingeborg og Tage var forbi, blev jeg kørt hjem igen, og jeg kunne se tilbage på nogle gode oplevelser.

Ål i mosehullerne

Mine to ældre brødre der tjente på gårde i omegnen, havde sammen med nogle af deres kammerater fundet et mosehul, der var sandbund i. Her tog de ud for at bade, hvilket var strengt forbudt, for vi børn, da det var for dybt, i stedet tog vi ned til en Å i nærheden, og badede der. Her var vanddybden ikke større end, når vi lå på maven på bunden, så kunne vi stadig have hovedet ovenover, til gengæld var det iskoldt, vi syntes det var et rimeligt bredt vandløb, men nu 75 år efter, er åen næsten groet efter til en grøft.

Åen, som den ser ud i 2015

Mine brødre havde fundet ud af, at der var Ål i nogle af mosehullerne, så de kørte derud om aftenen og satte kroge ud. Tidligt næste morgen kørte de så ud for at se om der nogen Ål, der havde bidt på, hvis der var det, tog de dem med hjem til Mor, og puttede dem i Køernes drikkekar. Et én meter stor brøndring, der stod ved Drikkevandspumpen i Gården, her var der altid vand i. Ålene skulle være heri nogle dage, idet de smagte af mudder, og ved at svømme i det ferske vand ville muddersmagen forsvinde.

Når Mor mente de var i orden, fangede hun dem, og skar hovedet ad dem, rensede og flåede dem, trods det at de vred og vendte sig, nogle gange helt

til de lå på panden for at blive stegt. De var meget slimede uden på skindet, så Mor havde et stykke sækkelærred i hånden, for at kunne holde dem, de vred sig jo helt omkring armen på hende. Åleskindet kunne anvendes til en Plejl. Før tærskeværkerne kom i brug, blev kornet tærsket med Plejl, idet negene blev bredt ud på Lade gulvet i et ikke for tykt lag, hvorpå det blev banket igennem med en Plejl. (Det er to ca. 30 mm tykke tjørnegrene ca. 125 cm lange, der er bundet sammen i et bevægeligt led i den ene Ende, til at binde dem sammen, brugte man Åleskind, da det er meget stærkt og sejt).

Fars 25 års jubilæum ved DSB i 1936

I maj 1936 havde Far 25 års jubilæum ved DSB, og der var stort rykind af foresatte og kolleger, alle i fuld uniform, så det blinkede med blanke knapper og Epauletter til frokosten, hvor jeg for første gang så, at der blev serveret stærk spiritus i form af snaps til maden og cognac til kaffen derhjemme.

Der var selvfølgelig forskellige gaver, bl.a. kom Overbanemesteren med en sølvcigarkasse med DSB logo og inskription, om ansættelsesdato og jubilæumsdato, der har nok også været Cigarer i den, om aftenen var der fest for familie og venner med spisning, og selskabeligt samvær, det har været en travl dag for Mor, men Dagny der boede lige i nærheden, har nok været der for at hjælpe hende.

Danseskole og Juletræsfest i Folkets Hus

I mine drengeår var det meget almindeligt, at vi gik på danseskole. Om vinteren gik vi til Danseundervisning en gang om ugen i Søften Forsamlingshus, hvor en kvindelig danselærer prøvede, at lære os de mest almindelige dansetrin til Rheinlænderpolka, Mazurka, Quickstep, Vals og hvad de ellers hedder. Jeg har aldrig haft en tone i livet, så jeg lærte kun de danse, hvor jeg kunne tælle mig frem til trinene, men gennemførte undervisningen i en tre år. Hvert år var der afslutning med afdansningsbal, hvor vi var i vort fineste skrud, og hvor vore forældre var indbudt.

Vor dansefærdighed kunne vi få afprøvet, når vi var til Juletræ i Folkets Hus i Amaliegade i Aarhus. Det har nok været Dansk Jernbaneforbund, der har stået som arrangør af denne sammenkomst, idet det kun var DSB ansatte med familie, og Børn op til Konfirmationsalder, der deltog. Vi tog med toget derud, så vi kunne være der når festen begyndte kl.16.00. Børnene blev samlet i et rum ved siden af festlokalet, og når dørene dertil blev åbnet, gik

vi samlet derind og dannede ring om et stort og flot pyntet juletræ. Under ledelse af en udklædt Nisse og hans hjælpere, gik vi så rundt om Træet og sang nogle julesange, vi havde musikledsagelse, idet der var orkester, der spillede hele aftnen. Når vi var færdige med at gå rundt og synge, fik vi en stor godtepose med appelsiner og slik. I den ene ende af Salen, var der en Scene, hvorpå der i løbet af aftnen var forskellig optræden. F.eks. optrådte Else Marie og Hans Kurt med nogle af deres sangnumre. Der var én, der steppede, jeg tror det var Hans Kurt. Der var også en Tryllekunstner, der optrådte, og så var der ellers dans for både Børn og Voksne indtil kl. 21.00, hvor vi så gik op og tog Toget hjem.

Årene sidst i 30erne

Den 30/12 1936 giftede Gerda og Arnold sig ved en borgerlig vielse, det var vist ikke noget de havde kundgjort i forvejen, men det hindrede dem ikke i at fejre det ved en gevaldig nytårsaften dagen efter, hvor Johannes og Aage, sikkert med kærester og Agnes og Kristen samt Ingeborg og Tage sikkert har deltaget, jeg har aldrig fået et udførligt referat, men der gik rygter om, at alle havde moret sig rigtig godt, så godt at Kakkelovnen væltede på et tidspunkt.

Den 4/9 1937 giftede Mary og Aage sig, deres bryllup blev holdt derhjemme, jeg kan svagt huske det, men ikke nogen nærmere hændelser i forbindelse hermed. De fik plads som fodermesterpar på en gård i Stavtrup, en plads de havde i flere år, af to omgange. I forbindelse med deres arbejde, fik jeg lejlighed til at komme til dyrskue for første gang, idet Gårdejeren skulle have nogle kreaturer med på udstillingen, heriblandt en Tyr. Her var det åbenbart en betingelse, at der var to personer til at trække den rundt i ringen under mønstringen. Da der ikke var noget om, hvor gammel man skulle være, havde Aage fået den udmærkede ide, at det var noget for mig, så jeg fik lov til at være den ene af trækkerne.

Der var stadig meget arbejde ved Jernbanen efter at dobbeltsporet var taget i brug, og Johannes fik arbejde der i 1937, først som løsarbejder og ret hurtigt derefter som aspirant. Ingrid og han blev gift 24/7 1938 og fik en lejlighed i Søften, indtil han i 1940 blev fast ansat og forflyttet til Durup, deres bryllup blev holdt hos Ingrids forældre i Hinnerup.

I 1938 blev Beboerne på de to parallelveje, henholdsvis til Kvottrup og Sabro enige om, at få oprettet en El forbindelse. Der blev rejst Elmaster langs

Kvottrupvej og over markerne til Ristrupvej. Her blev der bygget en Transformator i kanten af vores jord, hvorfra ledningsnettet blev ført videre til beboerne på denne vej. Sidst på Året 1938 fik vi installeret El, så nu havde vi ordentligt lys over hele huset, såvel inde som ude. Det var jo et vældigt fremskridt, der gav adgang til andre forbedringer. Vi fik ret hurtigt en eldreven Radio, der kom tæppe på gulvet i stuen og Mor fik en Støvsuger, men så stoppede festlighederne også, der havde været store udgifter, og de skulle lige fordøjes.

Den 15. marts 1939 blev jeg så konfirmeret, og som sædvanlig i sådanne situationer var hele familien samlet. Her kom det elektriske lys rigtig til sin ret, nu var det slut med osende lamper, vi kunne roligt lukke døre og vinduer op uden det medførte en større hovedrengøring for Mor, ligesom vi kunne se hinanden over hele huset. Nu var det jo almindeligt i vor familie, at vi børn kom ud at tjene når vi var bleven konfirmeret, men jeg var ikke særlig interesseret i at komme til landbruget. Jeg havde i de sidste par år fået smag på, at arbejde med træ. Jeg havde tilbragt mange timer på loftet ved vor høvlebænk, hvor jeg prøvede at omsætte nogle ideer til virkelighed, jeg lavede legetøjshuse og gårde, jeg prøvede at efterligne vore daglige redskaber i legetøjsstørrelse, bl.a. lavede jeg en kopi af vor arbejdsvogn, så jeg var helt sikker på, at jeg ville være Snedker eller Tømrer.

Der var to Tømrere i byen, så jeg havde forsigtigt spurgt dem, om der var mulighed for en læreplads. Men de svarede begge, at de ikke havde brug for en lærling i øjeblikket, og så mente de for øvrigt, at jeg var lige lovlig lille. Så det endte med at jeg blev hjemme i Sommeren 1939, måske også fordi det ikke længere var så nødvendigt for mine forældre rent økonomisk, at få os ud at tjene, der var jo kun min lillebror og jeg tilbage af flokken, desuden var Far jo blevet 61 år og havde måske behov for, at blive aflastet når han kom hjem fra arbejde. Mine ældre brødre var jo nu alle bleven gift, og havde deres eget at passe, og kunne derfor ikke komme så meget hjem og give en hånd med.

Jeg var nu bleven så velbevandret i landbrugsbedriften, at jeg på egen hånd kunne pløje, harve og radrense, køre gødning og ajle, sprede gødningen på marken og i det hele taget gøre det, der var at gøre på et landbrug, på nær at malke, det har jeg aldrig lært. Det var suverænt Far der gjorde det. Så jeg fungerede som karl derhjemme i den sommer. Når der ikke var noget at lave, var jeg som regel nede ved Ingeborg og Tage, hvor jeg fungerede som mælkedreng.

Der var stadigvæk ikke udsigt til en læreplads, ingen turde rigtig gå i gang med noget, Tyskerne blev stadig mere aggressive og annekterede landområder både i vest og øst, og respekterede ikke de aftaler, der var indgået med England og Frankrig. Så efterhånden blev krigsfrygten stærkere, indtil det i september kulminerede, da Tyskerne invaderede Polen og anden verdenskrig var en realitet, idet England og Frankrig havde forpligtet sig til at komme Polen til hjælp, hvis denne situation skulle opstå.

En Plads ved Landbruget 1939 - 1940

Det var jo ulønnet at arbejde derhjemme, og faste lommepenge var et ukendt begreb, så hvis jeg ville tjene mine egne penge, og prøve at komme hjemmefra, var der på det tidspunkt ikke andet at gøre, end at finde en plads i landbruget. Dengang var der skiftedag i landbruget 1ste november og 1ste maj, dog flest 1ste november. Så det endte med, at jeg reflekterede på et tilbud om plads ved en Landmand i én af nabobyerne. Han kom hjem til os, for at se hvad jeg kunne, og jeg kan huske, Far meget stolt præsenterede ham for en ager, jeg havde pløjet, og hvor han pointerede de lige furer, jeg havde lavet, det var dengang udtryk for godt arbejde.

Jeg fik pladsen til den fyrstelige løn af 400,00 Kr. plus kost og logi for et helt år. Kontantlønnen blev udbetalt med en tredjedel den 1ste maj og resten den 1ste november det følgende år. Jeg havde ikke besøgt landmanden og anede i virkeligheden ikke, hvad jeg gik ind til, og om det var lidt eller meget, jeg skulle have i løn, idet jeg jo aldrig havde fået en reel betaling eller prøvet selv at administrere et beløb. Jeg var kun lykkelig for nu endelig at komme hjemmefra, og prøve kræfter med voksenlivet. Når man flyttede hjemmefra fik drengene et klædeskab og pigerne en kommode, som de så flyttede med fra sted til sted. Hvis der ikke var for langt med Hest og Vogn og ellers med Toget. Det var meget almindeligt, at man skiftede plads en gang om året, vel nok for at lære mest muligt, og også hvor man kunne få mest muligt i løn, idet der ikke var nogle bestemte tariffer, men man forhandlede sig til rette i hvert enkelt tilfælde inden man tiltrådte pladsen, altid en mundtlig aftale, som i langt de fleste tilfælde blev overholdt af begge parter.

Gården

Gården jeg havde fået plads på, lå midt i en lille landsby et par kilometer fra mit hjem, det var en gammel trelænget bindingsværks bygning, der var sammenbygget med nabogården, der var nyere og firelænget. Disse to gårde dannede tilsammen et bygningskompleks, med hver deres lukkede gårdsplads, hvor der til hver især var adgang igennem en separat port. Gården var utrolig gammeldags indrettet, og jeg skulle snart opdage, at Ejeren og arbejdsgangen passede dertil i en grad, at man skal have oplevet det for

at forstå det. Det var meget almindeligt at Karlekamrene var placerede i udbygningerne, og det jeg fik anvist var ingen undtagelse. Man gik fra gårdspladsen ind i Hestestalden og derfra ind i kammeret. Døren dertil var ikke en hel dørplade, men det man kaldte en halvdør, dvs. den var delt i en øvre og en nedre halvdel ligesom en udvendig stalddør. I kammeret stod en seng, et lille bord og en stol, og dertil kom så det skab jeg kom med. Der var et lille vindue ud mod gårdspladsen, og så var der masser af ventilation, idet murværket ikke alle steder sluttede helt tæt til bindingsværkstolperne, loftet var beklædt med papstykker, der var oliemalede i en rødbrun kulør.

Billede af Bondegård

Indenfor yderdøren til hestestalden, stod en stor kasse til opbevaring af foder til hestene og for enden af denne kasse, var mine vaskefaciliteter, der bestod af en kampesten på 30 – 40 cm i diameter og tilsvarende højde. På den stod et vaskefad, og så kunne jeg ellers gå ud til pumpen i gården, og hente noget koldt vand, at vaske mig i. Når jeg skulle på toilet, kunne jeg gå ind og sætte mig på hug imellem køerne og bruge deres grebning. Modsat yderdøren i hestestalden var der to båse til gårdens to heste, og modsat døren til mit kammer, var der dør til kombineret ko - og svinestald. Her stod i en række i den ene side gårdens 10 – 12 køer, der var ingen fodergang foran køerne, så al foder skulle over grebningen og op imellem dem, så det var meget besværligt, men de fik nu heller ikke mere end strengt nødvendigt, de var radmagre. I den anden side af stalden var der 2 -3 svinestier, ovenfor dem var der udgang til gårdspladsen. I den øverste ende var der adgang til lade og roe hus. I laden var der et meget enkelt tærskeværk, hvor avner og halm kom løst ud, når vi tærskede, desuden var der en kværn, så vi selv kunne formale det korn, vi skulle bruge til foder.

Midt på gårdspladsen lå møddingen, hvor gødningen fra dyrene blev deponeret, indtil det om efteråret blev kørt ud på marken og pløjet ned der. Mellem møddingen og stuehuset var brønden med en håndpumpe, hvor vi hentede al det vand der blev brugt på gården.

Morgen og aften blev køerne malket, det var gårdejeren og tjenestepigen, der klarede det. Det var håndmalkning, idet malkemaskiner ikke var særligt udbredte på det tidspunkt. Imedens de malkede, var det min opgave at rense ud hos svinene, køer og heste, gødningen læssede jeg på en trillebør, og kørte det ud på møddingen.

Trillebøren var et kapitel for sig, jeg har aldrig hverken før eller siden set magen til. Den var så uhåndterlig som bare pokker, siderne så ud som om de var skåren ud af én planke startende fra hjulet og til håndtagene. Selve kassen var bygget ned imellem siderne, så bunden dannede benene, med det resultat at en stor del af vægten kom til at hvile på brugerens arme, idet hjulet lå helt foran selve kassen. Hjulet var et træhjul med jernring. Gummihjul fandtes ikke til landbrugsredskaber. Når jeg så kørte med sådan et hel læs gødning, og kom ud på den ujævne gårdsplads, skete det en gang imellem, at bunden løsnede sig og gik af, det endte gerne med, at jeg trådte op i gødningen, inden jeg opdagede hvad der var sket, det var ikke så rart når jeg havde træsko på. I sådanne tilfælde var der jo ikke andet at gøre, end finde en hammer og nogle søm, og få bunden sømmet fast igen, så jeg kunne få gødningen læsset på igen og køre videre.

Hestene vi havde, var henholdsvis en ældre brun vallak og en yngre skimlet vallak med et stift bagben. De var ikke skoet og blev heller ikke virket ud, i det år jeg var der. Så de må trods alt selv have kunnet slide hovene så nogenlunde til. Der blev heller aldrig lagt strøelse i deres båse, så de stod på de bare brosten. Foderet var heller ikke for rigelig, ingen hø kun noget halm og en gang imellem lidt havreneg med kerner, så de var meget forsømte og magre. Det skete et par gange, at én af dem slog sig løs om natten, så vågnede jeg ved, at den havde fået åbnet den øverste halvdør til mit kammer, og stod og stak hovedet ind igennem døråbningen. Det nære naboskab med hestene var også skyld en anden oplevelse, idet fugten fra stalden kunne trænge ind i kammeret.

Isvinter

Når det så blev koldt, og det gjorde det denne vinter, idet det var den første af de fire isvintre, vi havde fra 1939 til 1942, så fortættede fugten sig på det oliemalede loft og frøs til is om natten. Når jeg lå og sov, har varmen fra sengen og mine ånde i nogle tilfælde været nok til, at isen begyndte at tø. Så dryppede det ned rundt om på gulvet og på dynen, og nogle gange i hovedet på mig. Når dryppene ramte det kolde gulv, frøs det igen til is, og så lå der nogle is pletter rundt om. Det var heller ikke ualmindeligt, at hovedpuden

glitrede af is, idet den øverste del af den, lå lige op til den kolde ydermur, så fugten i puden frøs til is. Sengen jeg havde, var heldigvis dejlig varm, idet den i bunden var foret med halm. Det blev rystet godt igennem søndag formiddag, når Pigen kom for at rede den, hentede jeg en greb, og så fik det en ordentlig rystetur, så de mus der boede der, flygtede for en tid. Såvel under– som overdyne, var lavet af vadmelsstof, og overdynen var så tung, at man næsten ikke kunne røre sig under den, når man først havde fået den væltet ned over sig.

Kosten vi fik var udmærket, og al det vi kunne spise. Ganske alm. retter, men alligevel lidt nyt, f.eks. fik vi ostestænger til, når vi fik øllebrød, og til kærnemælks suppe fik vi stegt flæsk, det havde jeg ikke prøvet før. Et par gange havde Slagteren i byen købt en af gårdens køer, og så blev der spist frokost i stuen af slagteren og herskabet. Jeg blev kaldt ind i køkkenet og fik frokost der, det samme som de andre, dog minus Øl og Snaps.

Kålroerne var kørt ind i et hjørne af gårdspladsen, og lå op af lade og kostald muren, og skulle tilsyneladende ikke dækkes af for frost. Vel nok ud fra den tanke, at de blev brugt inden, der blev rigtig frostvejr. Hvorimod runkelroerne lå i en roekule lidt fra gården. De blev dækket med et lag halm, og derefter blev der med håndkraft skovlet 30 cm jord på siderne. Når kålroerne skulle bruges, blev de først delt i fire stykker med en spade og læsset på en trillebør, der havde svingbare ben. Grunden til at den havde det var, at vi skulle køre over grebningen for komme op imellem køerne og læsse af. Grebningen var en forsænket rende bag køerne. Når vi skulle over den, kørte vi trillebør hjulet frem til den modstående side af forsænkningen, ved så at løfte op i trillebør armene, kunne vi få benene til at svinge frem, hvorefter vi ved at trykke ned på armene, kunne vippe hjulet op på det højere liggende leje i båsen. Det lyder måske lidt indviklet men det fungerede godt i praksis.

Der blev ret tidligt hård frost og megen sne, så da de få sneplove der var, ikke var ret effektive, blev der hurtigt brug for, at vi skulle ud at kaste sne med håndskovl. Så det var mange dage, der gik med det. Selv om det var en kold tjans, var vi unge ikke kede af det arbejde. Vi kom jo nu sammen med andre, som vi måske ikke havde kontakt med til hverdag, og der skulle ikke så meget til, før der blev lidt sjov i gaden. Den hårde frost bevirkede, at jorden på roekulen blev så hård, at vi ikke kunne hakke den løs, og frosten gik så langt ind i kulen, at en stor del af roerne frøs. Toppen af kulen var kun dækket af et tyndt lag jord, idet roerne udviklede varme, og det skulle under

normale forhold have mulighed for at slippe ud, da roerne ellers ville blive ødelagte. Dette gjorde, at vi kunne komme til roerne fra toppen af kulen. Så jeg blev sat til at øse roerne ovenud af kulen, og når jeg ikke længere kunne nå dem oppefra, kravlede jeg ned i kulen og kastede roerne op igennem hullet i toppen, og sådan fortsatte jeg hen igennem kulen, efterhånden som der blev brug for roerne. Så da vi nærmede os foråret, stod roekulen med en åben rende i toppen, og ellers siderne stående frit uden støtte af nogen art. Da tøvejret omsider kom sidst i april, væltede begge sider da også ind i kulen, da var jeg heldigvis ikke derinde.

Når den mængde, der skulle køres i Roehuset den pågældende dag, var øst op af kulen, spændte jeg den gamle hest for en såkaldt "Sluf". (En Trækasse ca. 1 m bred, ca. 1,5 m lang og ca. 0,5 m dyb, med fire små træhjul ca. 30 cm i diameter under). Dette køretøj brugtes ellers om sommeren, når vi lavede Tørv. Jeg læssede roerne på Sluffen, og kørte dem det par hundrede meter, der var hen til gården, hvor jeg så læssede roerne ind i Roehuset. De Roer der var frosne skulle jo tøs op inden Køerne kunne æde dem. Så det antal de skulle have om morgenen, blev lagt ud på gangarealet bag køerne om aftnen, så staldvarmen kunne tø dem så nogenlunde i løbet af natten. Det samme gentog sig så næste dags morgen til aftenfoderet.

Tørvemosen og Skoven

Til Gården var der et Skifte i Tørvemosen, og ligeledes i Skoven. (I dag ville man nok sige en Parcel i stedet for Skifte). Så efter Nytår gik turen til Skoven, for at fælde nogle Træer til brug i Gårdens husholdning. Vi medbragte en Skovsav, et kraftigt savblad ca. 125 cm lang og ca. 12 cm høj og med meget grove tænder. I hver ende af bladet, var der et håndtag, så man kunne tage fat med begge hænder, desuden medbragte vi et par almindelige Save og et par Økser. Når vi havde fundet de Træer, der skulle fældes, savede vi et lille vandret spor ind i Stammen i den side, hvor vi ville have Træet til vælte til. Derefter blev der hugget for, dvs. hugget noget af Stammen væk ovenfor savsnittet, så træet ville have nemmere ved at vælte til den side. Når Træet var fældet, savede vi Grenene af og de tykkeste blev lagt til bunken med Brændetræ, og de tyndere blev samlet i en bunke, som vi senere kørte hjem og huggede op til kvas. Stammerne og de tykkere grene blev savet op i Alenstykker, og stablet op et sted, hvor vi kunne køre til med Hest og Vogn til senere afhentning. Hvor det blev kørt hjem til Gården, og savet op til korte stykker, kløvet og stablet, så det kunne stå og tørre ud i løbet af sommeren, alt dette foregik med håndkraft.

Arbejdet i Tørvemosen begyndte først på sommeren. Værktøjet vi havde med, var den tidligere omtalte Sluf og en Hest til at trække den, en Tørveform, dvs. en træform ca. 150 cm lang, og ca. 80 cm bred, den var opdelt i Huller på 10 gange 15 cm og 10 cm i højden, desuden havde vi Spader, Skovle og Spande med.

Selve Tørvefremstillingen foregik ved, at vi ved siden af et Mosehul med vand, skrællede det øverste lag jord væk i et område på måske 3 gange 3 m. Det kan jeg ikke huske så nøjagtigt, men noget i den retning. Så kom vi ned til den egentlige tørvejord. Midt i det afdækkede område, gravede vi noget af tørvejorden løs, og ledte noget vand ind i det, derefter trampede vi i det med vore bare fødder, indtil vi havde en passende fed blanding. Denne blev så øst op i Sluffen, og af Hesten trukken over på et plant græsareal. Her lå Tørveformen som vi så fyldte med blandingen, når alle hullerne i formen var fyldte og glattet af med skraberen, tog 2 mand i hver sin ende af formen, og løftede den op og placerede den et nyt sted, gerne lige ved siden af det gamle sted, dette gentog vi, indtil vi havde det antal tørv, som man mente, der var behov for, til den kommende Vinter. Vel omkring nogle tusinde stykker.

Når Tørveformen skulle flyttes, var det meget vigtigt, at Tørvedyndet vi havde hældt i, havde den rigtige konsistens. Var det for tyndt, ville tørvene flyde sammen til en stor kage, som ikke kunne tørre ordentlig op. Hvis dyndet var for tykt, ville det ikke slippe formen, og de fleste af tørvene, ville blive revet fra hinanden og blive til smuld.

Når Tørvene havde ligget en uge eller mere, afhængig af hvor godt tørvejr der havde været, skulle Tørvene kantes, dvs. de skulle sættes op på den ene ende to og to, så de dannede et V og med undersiden udad. Det var et arbejde man rigtig kunne få ondt i ryggen af idet man jo nærmest stod på hovedet og skrævede over rækkerne, række op og række ned.
Når tørvene havde stået kantet i en uge eller mere, igen afhængig af vejret, skulle de stables i nogle små bikubelignende stabler med et hundrede i hver, og endelig når man skønnede at de var helt gennemtørre, blev de kørt hjem i Tørvehuset.

Frost i Fødderne

Vinteren blev ved med at være meget kold og med meget Sne, så jeg gik altid med gummistøvler. Der var ikke noget der hed Thermo støvler dengang. Gummistøvlerne var meget kolde, og de blev også fugtige af sved indvendig, fordi jeg ikke havde nogle steder at sætte dem til tørre, der var lige koldt

alle steder. Det resulterede i, at jeg fik frost i fødderne, navnlig Tæerne var angrebet, men efterhånden bredte det sig til hele Foden, den svulmede op og det kløede helt vildt når jeg kom ind i varmen, til sidst gik der hul på Huden flere steder.

En aften jeg var hjemme ved mine forældre, klagede jeg min nød. Mor blev forfærdet, da hun så mine fødder og beordrede mig til at blive hjemme til de var bleven lægte. Hun havde hørt et eller andet sted, at den bedste kur var at sidde med fødderne i opblødt Hestegødning. Det gjorde jeg så i nogle dage, og i løbet af, jeg tror 14 dage, var jeg ved at være klar igen. Mor var bleven så vred over min tilstand, at hun var gået op til Gården for at bese mit opholdsrum og adgangen hertil. Her konstaterede hun, at det ikke længere var lovligt indrettet, idet der var kommen bestemmelser om nogle mindstekrav for sådanne rum, og de var ikke overholdt. Så hun forlangte, at disse ting blev rettet, inden jeg fik lov til at komme tilbage. Hun har sandsynligvis også truet med at anmelde Gårdejeren, hvis han ikke makkede ret. Så da jeg vendte tilbage med hele Fødder, var Døren mellem Hestestalden og Kammeret muret efter, og der var lavet en lille Entre i vognporten, og derfra en dør ind i kammeret, ligesom murværket i rummet var blevet tætnet, men jeg gik stadigvæk ind i Stalden, når jeg skulle vaske mig.

Besættelsen

Den niende april 1940 oplevede jeg ved, at luften vrimlede med Flyvemaskiner, da jeg ved sekstiden om morgenen kom ud i Gården. I det lukkede gårdrum kunne vi hele tiden se tre maskiner, der fløj nordpå, men vi kunne høre, at der måtte være flere, så vi løb ud på vejen for at få et bedre udsyn. Her kunne vi se, at hele himlen var besat af fly, der i formationer tre og tre kom i lang tid i en ubrudt strøm. Danmark var besat af tyske tropper, og hele dagen blev befolkningen over Radioen informeret om, hvordan den skulle forholde sig med mørkelægning m. v. Det hørte jeg dog ikke, jeg var det meste af dagen beskæftiget med at få åbnet en bundfrossen Kartoffelkule ude i marken, og samle kartoflerne hjem til gården. Disse kartofler skulle helst holdes frosne til de skulle bruges, da de blev bløde og snaskede, hvis de lå og tøede op. Når de skulle bruges til mad, blev de lagt i koldt vand som trak frosten ud, der dannedes ligefrem is udenom kartoflerne. De blev så ikke så bløde, men de smagte ikke ret godt, de smagte meget sødt, når de var kogte, men det har nok ikke været nemt at skaffe andre.

Om eftermiddagen kom der to tyske Soldater på Motorcykel med sidevogn, hvorpå der var monteret et maskingevær, begge bar fuldt feltmæssig ud-

styr med Våben og Stålhjelm og den ene blev siddende i sidevognen, klar til at betjene maskingeværet. De var godt orienteret, de kørte direkte hen til Købmandsforretningen, hvor de på Yderdøren fastgjorde plakaten med det tyske "OPROP!" til den danske befolkning, hvorefter de fortsatte til den næste landsby. Der var selvfølgelig en trykket stemning, men hvad der blev talt om, udover det besvær det skabte med de pålagte restriktioner, kan jeg ikke huske. Der har nok ikke været nogle af de voksne, der har syntes, at det var nødvendigt, at inddrage mig i deres tanker, og livet fortsatte jo også nogenlunde uforandret.

Markarbejde og reparationer

Det blev omsider forår og markarbejdet kunne begynde. Der skulle Pløjes, Harves og Sås, marken var ikke særlig veldreven, der var utrolig meget Senegræs, det havde så lange rødder, at jeg kunne binde et par stykker af dem sammen og binde dem til en pind, så havde jeg en fin og brugbar pisk, jeg kunne bruge til at jage lidt mere fart i de to stivbenede Heste, vi havde. Det var stort set de samme markredskaber vi havde som jeg var vant til hjemmefra bare større og kraftigere, en glædelig overraskelse var ploven, den her var meget nemmere at manøvrere med trods det at den var væsentlig tungere end den vi havde hjemme, derudover havde vi en såmaskine, der kunne så både korn og roer, den fik jeg ikke lov til at køre, det var forbeholdt gårdejeren, desuden havde vi en tromle med sæde på, det var en svir at få lov at køre med den.

Billede af indvendig Tag Lade

Da forårsarbejdet var overstået, var det tid at reparere Stråtaget. Det var temmelig nedslidt, så i løbet af vinteren var der gået hul flere steder, navnlig på lade taget. Der kom nu en Tækkemand, der skulle klare disse reparationer. Han arbejdede udvendig på Taget med at lægge tækkematerialet på plads, og derefter binde det fast på taglægterne. Til det sidste brugte han en Tækkenål, et jernspyd ca. 50 cm lang, herpå var vundet noget tækketråd, hvoraf den ene ende blev bundet til taglægten, nålen stak han

gennem stråtaget, og så var der en medhjælper indvendig, der tog imod og stak den tilbage på den modsatte side af lægten. Denne medhjælper var i dette tilfælde mig. Der blev lagt en vognfjæl op på Hanebåndet, og der var jeg så anbragt, der var ingen sikkerheds foranstaltninger af nogen art, og mindst fire meter direkte ned til cementgulvet. Men sådan noget tænkte man ikke så meget på dengang. Man var jo vant til at arbejdet blev gjort på den måde, og det var yderst sjældent, at der gik noget galt. I dag ville arbejdspladsen blive lukket med omgående virkning, hvis arbejdstilsynet opdagede det. Jeg har sikkert syntes, at det var vældig spændende at sidde deroppe under taget, og så var det jo noget andet end hverdagen.

Ungdomsliv, Karle og Piger

Dengang var der ansat unge Karle og Piger på alle gårdene. I løbet af vinteren havde vi fundet sammen i små grupper, der en gang imellem mødtes på vore uopvarmede kamre for at snakke sammen og udveksle erfaringer. Det trak sjældent ret længe ud, dels var det koldt og dels skulle vi tidligt op, gerne kl. 6.00 morgen. Desuden gik i hvert fald karlene som regel hele dagen i frisk luft, mange gange med hårdt fysisk arbejde. De fleste af pigerne skulle deltage i malkningen, de allerfleste steder var det håndmalkning.

På et tidspunkt midt om vinteren inviterede Præsten til ungdomsaften i Præstegården, her var sognets piger og karle velkomne. Hvis vi var interesserede, ville han arrangere en aften om måneden for os. Vi var en 10 – 12 stykker, der tog imod invitationen, nogenlunde lige mange piger og karle. Vi havde nogle gode aftner, hvor vi blev budt på kaffe og kage af Præstens kone. Præsten har nok læst en eller anden opbyggelig historie, og så har vi ellers snakket og sunget nogle enkelte sange, hele mødet har nok kun varet et par timer. Præstegården lå i en nabolandsby en kilometer borte, så vi gik i flok og følge over markerne derover, og selvfølgelig også samlet hjem igen efter mødet.

En sommeraften kom vi over en mark, hvor Høet var sat i Stak, der var rigtig godt vejr, så vi kunne ikke stå for fristelsen til at slå os ned i én af dem i samlet flok. Vi lå og hyggede og pjankede, og vi har nok også kildet lidt ved pigerne så tiden gik. Lige pludselig stod Moderen til én af drengene fra nabogården, han var på alder med mig, og kaldte på ham, han havde bare at følge med hende hjem, det var langt over den tid, hun havde forventet ham hjem, så fik vi andre ellers læst teksten, vi skulle ikke prøve at lede hendes søn i fordærv, hun kunne godt se, at vi var flok umoralske lømler. Vi hørte lamslåede til hendes reprimande, og da hun var draget af med sin underkuede søn, så vi på hinanden og rystede lidt på hovedet. Vi havde ikke fore-

taget os andet, end hvad enhver søndagsskole kunne have overværet, så vi blev enige om, at mødre ind imellem kunne være nogle mærkelige væsener, der til tider har glemt deres egen ungdom.

Andre gange om foråret eller sommeren gik hele flokken en tur ned i mosen og den tilstødende skov. Der var ikke interesse eller mulighed for at dyrke sport i lokalområdet. De steder hvor der ellers var interesse for at dyrke sport, var det mest gymnastik der var på programmet, nogle enkelte steder lidt håndbold.

En anden gang var jeg og en anden af karlene, der var et par år ældre end mig blevet enige om at tage til Sabro Kro en søndag eftermiddag. Der kunne man få smørrebrød til ti øre stykket, så det skulle vi prøve. Jeg havde aldrig været på kro før, så det var noget helt ukendt for mig. Det var en dejlig solfyldt sommer søndag, så der var servering i haven. Vi fandt et ledigt bord og bestilte smørrebrød, og vi har nok også fået en enkelt øl. Jeg kan ikke huske, hvad en øl kostede på restauration, hos købmanden kostede de 27 øre, så de har nok kostet 40 øre på kroen. Tjeneren kom med smørrebrødet på et stort fad og satte det på bordet sammen med øllen. Vi havde ikke bestilt et bestemt antal brød, ligesom vi ikke havde specificeret pålægget. Vi spiste de stykker, vi bedst kunne lide. Det var udelukkende fladt pålæg, der var på, og så kunne vi få fadet byttet ud med et friskt, hvis vi kunne spise mere, Kroen var ret berømt i nogle år med dette arrangement.

Ellers gik sommeren stille og roligt med at luge roer og arbejdet i tørvemosen, roerne skulle først udtyndes og derefter, nogle uger efter, luges mindst to gange inden de blev så store, at bladene dækkede jorden, i vores tilfælde fik de en tredje gang, idet det lange ukrudt var så udbredt, at man kun kunne se dette og ikke roerne. Så tredje gang havde jeg ikke hakkejernet med, jeg kunne nøjes med at gå og trække al det ukrudt op, der stak op i luften over roerne. Sommeren var så solrig og varm, at jeg som første og eneste gang i mit liv, kunne gå med bar overkrop til hverdag, med det resultat, at jeg blev så solbrun at det varede flere år, inden det helt havde fortaget sig igen.

Når der ikke var andet at lave, blev jeg sat til at grave den jord ud, der var væltet ind i roekulen efter tøvejret i foråret. Roekulen lå nemlig det samme sted hvert år, så den skulle være klar, når næste afgrøde skulle deri. Det var et rigtig træls arbejde, da halmen fra den tidligere dækning lå under den ind væltede jord. Det var stadig sejt og hindrede, at man kunne lade skovlen følge bunden, jeg skulle hele tiden skifte mellem skovl og greb uden at få remedierne ordentlig fulde.

Høsten nærmede sig, men inden havde vi i længere tid gået og høstet noget af den grønne Havre og givet grisene den. Kornet fra sidste høst var sluppen op og gårdejeren havde tilsyneladende ikke råd til at købe ny forsyning, så han tog forskud på den kommende høst. Vi fik høstet det tilbageværende korn og bragt i hus. Vi kunne derefter begynde på efterårsarbejdet ved at skrælpløje stubmarkerne. (At skrælpløje er, at pløje lige under rodnettet på stubbe og ukrudtet, så det blive vendt ned i jorden og visner). Ikke så længe efter begyndte vi at tage runkelroer op, idet vi kun tog så mange op hver dag, som Køerne kunne nå at æde roebladene af samme dag.

Det var også ved den tid, der skulle køres gødning ud på marken. Det foregik ved at vi havde to arbejdsvogne, hvor den ene var kørt frem ved møddingen, hvor jeg var sat til at læsse gødningen på den. Når vognen var fuld, kom gårdejeren med hestene, spændte dem for og kørte ud i marken og satte gødningen af i nogle råger, (det er nogle bikubelignende stakke), der blev sat med passende mellemrum, så man med en greb på et senere tidspunkt kunne sprede det i et passende lag over marken. Inden han kørte, havde han kørt en anden tom vogn i stilling ved møddingen, og den skulle jeg så læsse til han kom tilbage, sådan fortsatte vi til møddingen var ryddet.

Når vi havde kørt al gødningen ud, blev jeg sendt ud for at sprede det på marken og derefter pløje det ned. Der er et gammel ord blandt bønder der siger: "det skal være en ringe gård, der ikke kan føde en doven mand". Jeg var tilbøjelig til at tro det er rigtigt.

Så var det tid at få alle roerne taget op og kørt dels i Roekulen og for Kålroernes vedkommende hjem på Gårdspladsen. Så blev Roekulen dækket med Halm og efter nogen tid, blev der så skovlet ca. 30 cm jord udenpå. Vi var nu nået frem til den 1ste november, og det var bleven skiftedag. Jeg var ikke interesseret i at fortsætte i pladsen, og der skulle for øvrigt heller ikke ansættes nogen anden i hvert fald ikke i Vinterhalvåret.

Tilbage til Mor og Far

Jeg havde sammen med Karlen i nabogården været ude at søge plads et par steder, uden det var lykkedes at finde noget, som jeg brød mig om. Jeg var stadig ikke særlig glad for at arbejde i Landbruget, så det endte med, at jeg flyttede hjem igen i håb om, at der dukkede en læreplads som Tømrer eller Snedker op inden alt for længe.

Der har jo nok også været en Mødding, der skulle tømmes og en Roekule der skulle dækkes med Jord og ellers var der ikke så meget at lave, for det

satte igen meget tidligt ind med hård frost, som også i denne Vinter fortsatte til hen i april måned.

Knaphed på varer m.v.

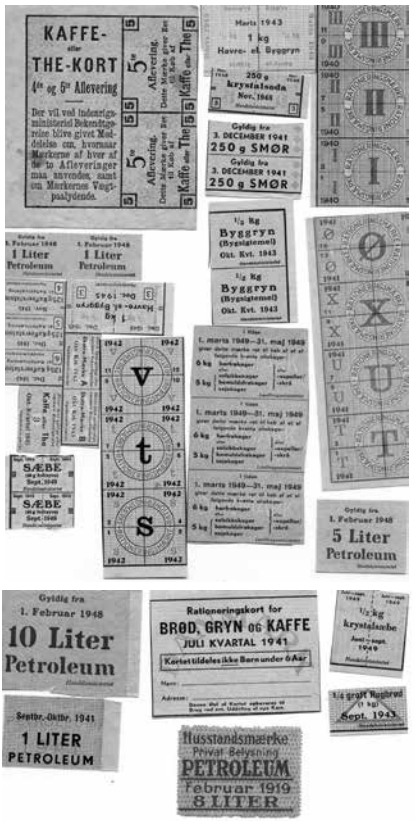

Eksempler på Rationeringskort

På grund af den tyske besættelse var der opstået knaphed på mange varer, idet Tyskerne forlangte flest mulig af vore varer. Der var indført Rationeringskort, der angav, hvor meget den enkelte kunne få lov at købe. F.eks. var der næsten ingen der kunne få lov at købe Benzin, så privat bilkørsel var udelukket, privatbilerne blev klodset op, som man sagde, og det blev de i virkeligheden også, idet de blev sat i Garage og så blev de hævet op på nogle Træklodser eller lignende, så Hjulene var fri af Gulvet, dette gjorde man, for at Dækkene ikke skulle tage skade af at stå stille det samme sted i lang tid. Det skulle vise sig, at der ville gå mere end fem År før de atter kom på Landevejene igen, og så var det endda stadig under rationering af Benzinen, samtidig med opklodsningen skruede man nummerpladerne af og deponerede dem på Motorkontoret, så man undgik at skulle betale Vægtafgift og Forsikring.

Nogle Taxavognmænd fik monteret træktøj, så man kunne køre med Hesteforspand, andre fik monteret en Gasgenerator, det samme gjorde Rutebiler og Lastvogne, Busser kendte vi ikke, i de større Byer var der Sporvogne. En Gasgenerator, i daglig tale kaldet Gengas, var at ligne ved en stor rund Kakkelovn, hvor man kunne åbne toppen og hælde brændsel på. Tørt Bøgetræ, der var delt i nogle små klodser på ca. 10 cm, der skulle 2,5 kg Bøgetræ til at erstatte 1 liter Benzin, forneden i Kakkelovnen var der en Rist, en Askeskuffe og Luftindtag. Motoren sugede luft gennem glødelaget i Kakkelovnen og gennem nogle filtre, hvor det blev renset og afkølet og så endelig som en gasart, mest kulilte, tilført Motoren som Brændstof, på grund af det høje Kulilteindhold var det særdeles giftigt, så der måtte kun fyres i anlægget i fri luft. Det var ikke altid lige nemt at få liv i Motoren, når den havde stået stille om Natten. Så måtte man enten få en anden bil til at trække, eller hvis det var en mindre Bil, så få nogle Venner til at skubbe på. Nogle enkelte var så heldige, at have tiltusket sig noget Benzin fra de opklodsede Biler, og så kunne de hælde en lille sjat i Karburatoren, det hjalp som regel. Når den endelig kom i gang, blev den holdt i gang hele dagen, der var heller ikke den store trækkraft, så det gik meget sindigt når det var op ad bakke.

Tage var jo også ramt af Benzinmangelen, så han valgte at sætte træktøj på Bilen og købte et par Heste til at trække den, desuden fik han en aftale med Mejeriet om, at de leverede de varer han skulle bruge den pågældende dag på en adresse i Hasle, derved kunne han skære et væsentlig antal kilometre af sin rute. Han mistede så også nogle kunder, men ikke ret mange. Han ville gerne handle, så der blev jævnlig skiftet en Hest ud, ikke alle lige lydefri, bl.a. havde han én, der ville bide, der skulle man tage sig i agt for ikke at komme for tæt på dens Hoved, for så kunne den finde på lynhurtigt at sætte Tænderne i ens arm. For at advare andre mod dens skavank, bandt man en lille Halmvisk *(en Halmvisk er et bundt Halmstrå, der er bukket sammen i en passende størrelse, i dette tilfælde på størrelse med en Tændstikæske)* på dens Hovedtøj, så var Folk advaret og var selv ude om det hvis de kom for tæt på.

Også Vinteren 1940 – 41 blev en rigtig tidlig og kold Isvinter, så det var en kold tjans, at køre Mælkeruten med Hestevogn, men han fortsatte med forretningen et par år endnu inden de solgte Ejendommen med Mælke – og Købmandsforretning og købte et Landbrug de kunne leve af.

Johannes var nu blevet fast ansat ved DSB og var forflyttet til Durup i Salling, her fik jeg lov at besøge dem i en uge i Februar 1941, officielt for at

hugge noget kvas til Ingrid, jeg tror nu ikke det blev til ret meget, der var simpelthen så koldt at man ikke kunne holde varmen ved det.

Resten af vinteren gik med at passe det daglige arbejde derhjemme, mon ikke det har passet Far godt nok, at han var aflastet derhjemme, det var jo virkelig hårdt at være på arbejde i det kolde vejr, det var jo udendørs alt sammen. Når han kom hjem om aftnen, var der Is i hans Øjenbryn og Skæg. Mor havde syet nogle Ørevarmere, der kunne knappes på hans Kasket og bindes ned under Hagen så kun selve ansigtet var frit.

Endelig blev det Forår og jeg skulle finde noget at lave. Jeg talte igen med tømreren i Byen, men han havde stadig ikke nok at lave, så han turde ikke tage en Lærling ind. Mærkelig nok tænkte jeg ikke på at kontakte nogle tilsvarende i de nærmeste Byer, og jeg blev heller ikke opfordret til det af mine Forældre, det var som om, at det eneste saliggørende var den ældre Tømrermester i Søften. Jeg prøvede derimod, om jeg kunne få et job som Kusk i Lergraven på Tilst Teglværk, men de manglede ikke nogen på det tidspunkt.

En Landmand havde opkøbt store dele af Tørvemosen og etableret stordrift med megen maskineri og adskillige arbejdere. Han brugte bl.a. nogle store drenge til at køre Dyndet fra Æltemaskinen til Formene på Tørrepladsen. Dette foregik stadig med de små Sluffer med en Hest for. Jeg søgte sådan et arbejde og fik også lovning på det, men skulle dog starte med noget andet, jeg kan ikke længere huske, hvad det var jeg blev sat til at lave, men det var i hvert fald ikke noget, jeg var særlig begejstret for, så det varede ikke længe, inden jeg opgav dette arbejde, jeg kom aldrig til at køre Dynd ud på Tørrepladsen.

Først på Sommeren var der en annonce i Avisen hvor en Smed søgte en Lærling, mine Forældre talte med mig, om det ikke var noget ,når det nu tilsyneladende ikke blev til noget med Tømreren, jeg lod mig overtale, jeg ville i hvert fald ikke til Landbruget, jeg søgte pladsen, men fik kort efter besked om, at pladsen var optaget så nu var jeg lige vidt.

I lære som Vogn- og Beslagsmed

Vores nabo havde telefon, og jeg må have fået lov til at bruge hans nummer i forbindelse med ansøgningen, for et par måneder efter ringede Smeden og fortalte, at den Lærling han havde fået ikke havde levet op til forventningerne, så hvis jeg stadig var interesseret ville han gerne se mig. Lærepladsen var i Beder, 30 km fra mit hjem, så Far og jeg tog med Toget dertil en eftermiddag. Det var jo spændende at komme til en rigtig By. Jeg havde da været i Hinnerup flere gange og set Gader og Forretninger og den her, var næsten lige sådan, bare ikke så stor, men mere hyggelig med brolagt Landevej midt gennem Byen, beplantet med Træer i hver side, det samme var sidegaden, der førte til Stationen.

Vi vidste ikke præcis hvor Smeden boede, idet der ikke var almindeligt med Husnumre på den tid. Så vi gik ind til det første hus, vi stødte på, idet vi kunne se at det var et Værksted, der havde noget med Jern at gøre. Det var imidlertid ikke her, man manglede en Lærling, men han kunne fortælle hvor Byens Smed boede, det var henne midt i Byen.

Vi fandt stedet og blev budt velkommen, da vi ringede på ved Fordøren, det var bleven sidst på Eftermiddagen, så vi blev budt på Kaffe, medens vi blev set an, Hvad vi ellers talte om, husker jeg ikke, men det endte med at der blev skreven Lærekontrakt for en Læretid på fire År, hvor lønnen var kost og logi for det første år, kost og logi plus 50 kroner for det andet år, kost og logi plus 75 kroner for det tredje år, kost og logi plus 120 kroner for det fjerde år. Kontanterne skulle udbetales når året var gået, uddannelsen blev betegnet som Vogn- og Beslagsmed. Vi fik oplyst, at der var beskæftiget en Svend og en Lærling, denne havde været i lære i to år. Derefter fik vi forevist Værkstedet og Beslagskuret og det var så det. Jeg kunne sige som Cæsar: "Terningerne er kastet". Jeg tror, både Far og jeg var lettede, da vi gik derfra, nu var det besluttet hvad jeg skulle lave fremover.

Jeg skulle begynde i min Læreplads Tirsdag den 11. August 1941, dengang var der en overtro om, at det betød uheld, hvis man begyndte en ny plads en mandag. Min Mor var lidt overtroisk, jeg kan huske, at hun fik Johannes og Aage til at cykle til Moesgaard, hvor man havde fundet en undergørende kilde, her tappede de en flaske Vand, som de kom hjem til hende med. Hun

drak det, men om det havde nogen helbredende virkning på hende, tror jeg nu ikke.

Lærling i 1941

Jeg havde nu nogle dage til at gøre mig klar til at komme af sted. Bl.a. var jeg en dag i Brugsen for at handle ind for Mor. Her løb jeg på den ældre Tømrer, jeg havde løbet på Dørene for at få en læreplads, han kom hen til mig og sagde, at nu kunne jeg komme i lære hos ham, idet han havde fået arbejdet på et nyt Forsamlingshus, der skulle bygges i Byen. Jeg måtte sige nej tak til ham, for jeg vidste, at min Far ville sige, at man løb ikke fra en underskrift i vor familie, så det blev Jernet og ikke Træet, jeg skulle arbejde med.

Jeg skulle selvfølgelig cykle til Beder, men jeg havde aldrig cyklet igennem Aarhus, så det var aftalt, at min Broder Kristen ville følge mig fra Aarhus og derned. Så sidst på eftermiddagen efter hans fyraften, fulgtes vi derned, han kunne jo have nøjedes med at følge mig ud til landevejen i Højbjerg, men han fulgte mig helt til stedet, men kun udenfor Døren, der vendte han og kørte hjem igen.

Bygningerne og retningslinier

Jeg blev godt modtaget, og fik hilst på familien, der bestod af min læremester, en mand på ca. 40 år, hans kone på ca. samme alder, en søn på 4 år og en datter på ca. 2 år, desuden var der en tjenestepige, hun har nok været først i 20erne.

Jeg blev vist op på det Loftværelse, hvor jeg skulle bo sammen med den anden Lærling. Der var der to senge, et Klædeskab til deling mellem os, et Bord og to Stole, der var også Radiator på Værelset, men det skulle vise sig, at der ikke var nogen varme i den, idet vandet var tappet ud af anlægget på grund af den knappe brændsel situation og i stedet var der opsat en Brændeovn i stue og kontor.

Den anden Lærling, *Arnold*, var kun 8 dage ældre end jeg, men betydelig større og stærkere, det skulle jeg komme til at mærke mange gange, når vi senere i al venskabelighed tog livtag, jeg havde ikke en chance for at klare

mig, han var fra Odder og var kommen i lære umiddelbart efter endt skolegang.

Vi spiste aftensmad sammen med familien. Reglen var, at vi spiste morgenmad alene ved Køkkenbordet. I begyndelsen var det Havregrød, senere blev det til Havregryn med Mælk, dette skulle overstås inden kl. 7.00, idet vi skulle være klar i Værkstedet og have tændt op i Essen inden dette klokkeslæt. Ved 9 tiden var der i begyndelsen en kop Kaffe og et stykke Smørrebrød i Køkkenet, men dette blev afskaffet senere på Vinteren. Kl. 12.00 var der Middagsmad sammen med Familien i Spisestuen og så var der pause til kl. 13.00, inden vi gik i gang efter pausen var der kaffe i køkkenet med et stykke franskbrød til, derefter arbejde vi til kl. 17.00, hvor Svenden gik hjem og vi Lærlinge ryddede op og fejede gulvet, herefter var der aftensmad kl. 18.00, igen sammen med familien i Spisestuen.

Det var nu tid at blive vasket og klædt om. Vasken var et Trug af sammensvejst sort pladejern, der var ophængt på væggen i et hjørne af Værkstedet. Truget var så langt, at vi begge kunne vaske os samtidig. Vandtilførslen var en koldt vands Hane, hvis vi ville have varmt vand, kunne vi kun få det, hvis vi stillede en spand vand ved siden af Ambolten, og var så heldige at vi smedede sidst på dagen, og det vi smedede måtte blive kølet af, så blev det varme jern smidt i spanden og vi havde varmt vand at vaske os i, ikke helt rent, men især om vinteren var det herligt. Vort Toilet var et gammeldags Das, der var indrettet på bagsiden af værkstedet med direkte indgang udefra, her var der et toiletbræt med en Spand under og på væggen hang der en gammel telefonbog eller nogle gamle aviser, vi kunne bruge som toiletpapir. Når Spanden var fuld, blev én af vi lærlinge sat til at grave et hul i Haven, hvor vi så tømte Spanden ned i, familien havde et rigtig træk og slip Toilet i Beboelsen.

Værkstedet var en vinkelbygning til Stuehuset, så det dannede et trelænget bygningskompleks, det var med fritliggende Tagkonstruktion op til Taget, der var beklædt med Tagpap. Adgang fra Gaden var gennem en Dør, som vi almindeligvis brugte, når vi i vor fritid forlod Huset. Denne Dør havde vi Nøgle til og pligt til at holde låst, når vi ikke var hjemme. Indenfor til højre stod vore Cykler en fire – fem stykker i en dynge op ad væggen under trappen, der førte op til Loftværelserne. Lige ovenfor Trappen var vort værelse og i den anden ende af loftet var Pigens værelse. Midt på loftet lå der forskellige reservedele til Landbrugsmaskiner, nedenfor trappen kunne man gå ind i Beboelsen eller ud i Gården. Til venstre for Døren var der en

Skrivepult, hvor der lå en Bog, hvori vi skulle skrive, hvad vi havde lavet og for hvem. Derefter var der en lang Filebænk med 3 Skruestikke. På Væggen hang der forskelligt håndværktøj til brug ved Skruestikkene. Derefter stod der et Autogen svejseværk og et bord til at svejse ved. Nederst i krogen var der en 2 gange 2 m Kasse med Smedekul.

Midt på gulvet i vinklen var der en stor Skorsten med en dobbelt Esse. Ved hver Esse var der en Ambolt, disse var anbragt modsat hinanden på hver sin side af Esserne. Ved hver Esse var der et Esse trug med Vand i, og for enden af den forreste Esse, var der en stor Fjederhammer. Til højre herfor var der en mindre Boremaskine, og derefter en Stukmaskine, denne brugte vi til at lave Jernringene til Vognhjul mindre, der var også en håndtrukken Valse til at lave forskellige Ringe på. Længere fremme var der en fladvanget Drejebænk, en Maskinhøvl til at høvle Jern med, en stor Boremaskine samt en stor Smergelsten, disse fire Maskiner samt Fjederhammeren blev trukken af en stor Elmotor via et sindrigt Remsystem oppe under Taget. På bagvæggen ved vort Vasketrug hang der Hestesko sorteret efter størrelse, og i den bageste krog var der plademagasin. Midt på Væggen modsat indgangsdøren var der en stor todelt Port, hvorfra der var udgang til Baggården, her var der en større åben plads, et Vandbassin til at køle Vognringe af i, et Beslagskur, en plads til gammelt Jern, et Brændehus, en overdækket og aflåst Jernreol.

Jargongen og Hestesko

Jeg har jo nok fået lidt information af Arnold om aftnen, men har selvfølgelig været spændt på morgendagen, jeg havde ingen anelse om, hvad jeg ville blive sat til at lave, da vi var blevet vækket. Det sørgede Pigen for, idet hun kunne trykke på en kontakt i Køkkenet, så ringede et Ringeapparat på vort Værelse. Dette var anbragt henne ved Døren, og ved siden af det, var der en Kontakt vi skulle trykke på, vi skulle altså ud af Sengen for at gøre det, så der ringede i Køkkenet, hun var derved sikker på at vi var oppe.
Efter morgenmaden blev jeg instrueret i, hvordan man tændte op i Essen. Med tiden endte det med at vi konkurrerede om, hvem der kunne tænde op med mindst brug af Papir, vi kom helt ned på at bruge en lille konvolut.

Nu kom Svenden, *Kresten*, han så godt nok lidt barsk og sur ud. Det skulle vise sig, at han var god til at råbe og skælde ud på os, jeg har aldrig hørt, at han roste nogle af os, det nærmeste vi kom noget sådan var, når han sagde: ”nå ja, det kan vel bruges”. Når vi hørte en sådan melding, var vi ved at revne af stolthed, for så havde vi lavet noget virkelig godt, men det hørte godt nok

til sjældenhederne, at han brugte den. Han var ca. 40 år gammel, gift, ingen Børn og boede lidt længere henne i Byen. Han gik altid med Pulden af en sort Bowler på Hovedet, og det første han gjorde, når han mødte på arbejde var at tage Skødeskindet på, (det er et Læderforklæde), som han brugte for at skåne sit Tøj mod slid og Gnister. Derefter tændte han en Cigaret, han røg utrolig meget, men kun nogle få drag, så skoddede han den igen. Han var ekspert i at tænde den med et lille stykke glødende Kul. Cigaretter var ikke nemme at skaffe, hvis man ikke havde en god forbindelse til en Købmand, og dem man endelig kunne få, var noget forfærdeligt Hø, de var lavet af gamle Cigaretskod og dansk Tobak, og lugtede og smagte forfærdeligt.

Nå, han kiggede noget på mig, og skulle jo have mit navn. Jeg kan ikke huske hvad jeg blev sat til at lave, vel nok mest at gå til hånde med tilfældig arbejde det første par dage. Men det blev ret hurtigt alvor, idet Arnold ikke havde haft Sommerferie, så den skulle han holde i fjorten dage, begyndende en uge efter min start.

Den første dag jeg var ene lærling, var der selvfølgelig hestebeslag på programmet. Det startede med at lærlingen brækkede de gamle sko af hesten, og begyndte at virke ud, (at hugge noget af hoven af, ligesom når vi klipper negle). Dette foregik med en hovklinge, en slags kniv der var sleben skarp i den ene Ende, og en Trækølle, så ved at holde den skarpe klinge mod Hoven, og slå på den med Køllen, kunne vi skrælle et lag af hoven. Det var mange gange hårdt arbejde, især om vinteren, når Hestene stod meget på Stald, så blev Hovene meget tørre og derved så hårde som Egetræ. Jeg fik da brækket skoene af, og nok også prøvet at virke lidt ud inden Svenden overtog det videre arbejde. Jeg fik så bud om at hente fire Sko af et bestemt nr. inde fra Væggen, hvor skolageret hang. Svenden prøvede om de passede, hvorefter jeg fik til opgave at varme skoene i Essen, dette foregik ved, at man lagde skoene ovenpå hinanden inde i Ilden og så var det planen, at den nederste skulle blive glødende over det hele.

Jeg havde jo kun set hvordan det foregik, og nok ikke fattet det hele, så da Svenden råbte: "Sko!" trak jeg den nederste ud af ilden og så, at det kun var den ene side der var bleven rødglødende, nå det var der ikke noget at gøre ved, så jeg gik ud med den og lagde den og Tangen på Ambolten, som jeg skulle og vendte og gik ind til de andre Sko i Essen. Da jeg var kommen halvvejs derind, lød der et brøl fra Svenden: "hvad F***", det var for noget, jeg var kommen med! Jeg måtte se at vågne op! Og få lidt fart på! Al gang skulle foregå i løb! Og for at understrege alvoren, smed han den varme Hestesko efter mig. Det var helt givet meningen, at den skulle have ramt mig. Det gjorde den heldigvis ikke. Nå, jeg fandt hurtigt ud af, at sådan var tonen

fra hans side. Direkte ondskabsfuld var han ikke, han forlangte bare, at vi skulle være oppe på dupperne hele tiden og gerne så godt og vel.

Svenden var meget anerkendt for sit Hestebeslag, så vi skoede Heste hver dag, nogle dage kun én eller to, andre dage hele dagen, f.eks. når Vilhelmsborg, en stor Herregård i nærheden, skulle have deres Hestebestand skoet. De havde 12 – 14 arbejdsheste, så kom én af karlene med de første to kl. 7.00 om morgenen og bandt dem i beslagskuret, hvorefter han gik hjem efter de næste to. Når han kom med dem, var vi færdige med de første to, som han så tog med hjem, og sådan fortsatte det hele dagen. Det var til alt held meget rolige Dyr, men store og tunge så efter sådan en dag, kunne vi sove roligt.

Det var ikke kun almindelig beslag han var kendt for, også sygebeslag var han ekspert til. Han havde et tæt samarbejde med Dyrlæge Bjørnholm i Mårslet, der ligeledes gik meget op i den type sygdomme, der ramte Hesteben og Hove. Sammen kurerede de på et utal af hove, idet Heste under Krigen var meget værdifulde. Så de der i fredstid bare var bleven aflivet, hvis de fik for store skavanker, de blev nu holdt gående så længe det overhovedet var muligt, det var meget interessant og belærende at være med til den slags. Nogle af dem blev nu nok holdt i live rigelig længe. F.eks. havde en stor gård en Hest, hvis ene bagben var angrebet af en form for skab, der udartede sig i, at benet fra hoven til over knæet, var besat med væskende sår, der lugtede forfærdeligt. Når den skulle skoes, bandt vi altid en sæk om benet, så vi ikke fik noget af væsken på os. Benet var så stift, at det kun kunne bøje i Låret, i Dag ville det blive takseret til Dyrplageri.

Det værste ved Svendens dygtighed indenfor Hestebeslag var, at uanset hvor vanskelig og ondskabsfuld en Hest var, så blev den skoet inden den forlod beslagskuret. Så alle de heste andre Smede havde opgivet, de kom til os. Ind imellem kunne vi lærlinge godt have undværet dem. Det var trods alt os, der kom tættest på dem, idet det var os, der skulle holde benet fast, der blev arbejdet på, så Svenden kunne bearbejde det. I de lettere tilfælde nøjedes vi med at råbe og banke hesten, men det hjalp selvfølgelig ikke på de virkelig vanskelige og de ondskabsfulde. Så startede vi med at binde et kraftigt Reb i halen på dem, det i sig selv kunne være farligt nok, for mange af dem sparkede bagud, nogle af dem med begge Ben samtidig, så her gjaldt det om at stole på hinanden og være rap på fingrene, især når vi så skulle have Rebet ned om Hestens Ankel (Kode), så vi kunne trække benet op og fastholde det i bearbejdnings stilling.

Nogle Heste var virkelig farlige, især dem der ville slå med forbenene, det var som om de kunne tage sigte og ramme, selv om vi mente at holde os uden for skudlinien. Mange af dem kunne også finde på at bide, så der var nok at tage sig i agt for, det var sikkert godt, at Mor ikke overværede en sådan forestilling, hun havde uden tvivl nedlagt veto mod min fortsatte deltagelse.

Et par gange var jeg med til at mishandle hesten, det foregik ved at Hesten fik et hovedtøj på, hvor selve biddet var udformet med nogle plader og nøgler. Dette gjorde, at den ikke lukkede munden og holdt fast i biddet, så tog Svenden tømmen i begge hænder og savede frem og tilbage med biddet, og fik hesten til at gå baglæns, samtidig med at vi havde bundet et reb i halen på den, hvor vi to lærlinge så kunne tvinge dens bagpart fra side til side og det hele foregik ude på en pløjemark, det hele har nok varet et kvarters tid og hele hesten var hvid af skum, da det var ovre, og vi andre var også godt varme, men resultatet var at Hesten blev skoet.

Én af Bønderne i Byen var ualmindelig glad for sine Heste, så de måtte ikke under nogen omstændigheder udsættes for vold, han handlede en del med dem og på et tidspunkt fik han da også købt en ondskabsfuld Hest, den ville både bide og slå med forbenene. Der var en voksen søn på gården, det var ham der kom med den, når den skulle skoes. Vi satte en Bremse på Mulen af den, når den begyndte at blive for urolig, bremsen kunne vi stramme, hvis den udartede. Men når vi gjorde det, varede det ikke længe inden Sønnen havde løsnet den igen. Så kunne Kresten blive så gal, at han truede sønnen med, at det var ham der fik bremsen på, hvis han gentog spøgen, det varede heldigvis ikke længe inden hesten blev solgt udenfor vor kundekreds.

Andre opgaver

Ret hurtig efter jeg var kommen i lære, blev der trukken et kæmpestort Tærskeværk op til værkstedet til reparation. Det skulle have fornyet slaglerne på Cylinderen og Broen. *(Det sted kornaksene passerer, når kernerne skilles fra stråene)*. Det var jo spændende at arbejde med, og ikke så fysisk anstrengende som smedearbejde og hestebeslag. Men det skulle vise sig, at det var den eneste større Landbrugsmaskine jeg kom til at arbejde med i min læretid. Det var for øvrigt Lykkes Onkel Niels, der kom med det, idet han arbejdede på den Gård, der ejede det. Han har senere fortalt mig, at Kresten overfor ham havde udtrykt sine tvivl om, jeg nu også var stor nok til at blive Smed, hvortil Onkel Niels havde sagt, at Kresten vel også havde været mindre engang, så det gik nu nok mente han.

Mester selv var ikke Vogn- og Beslagsmed. Han havde stået i lære hos Jæger Pengeskabsfabrik i Århus og senere læst videre til Maskinmester, og sejlet som sådan, så han vidste ikke meget om arbejdet som Landsbysmed. Han havde senest været Maskinmester på El kraftværket i Odder. Grunden til at han havde købt Smedjen, var sikkert med henblik på at starte en fabrikation af en eller anden art. Vi lavede da også rigtig megen Vognbeslag, i form af Hængsler og Lukketøj til Lastvogne, som vi leverede til hans Svoger, der havde en Karosseri fabrik i Aalborg.

På Cykel til Mølballe

Jeg springer lidt i tiden og vender tilbage til min første tid i pladsen. Allerede den første lørdag aften cyklede jeg hjem til mine Forældre. Vi arbejdede jo hele lørdagen i hele min Læretid, så Klokken blev som regel halv otte – otte inden jeg kom af sted, og det varede som regel ca. halvanden time at køre turen. Det kunne jo sagtens gå om sommeren, hvor der var lyst og Dækkene på Cyklen var i orden, men der var jo Krig og Tyskerne havde forlangt mørkelægning, ikke alene i Husene, men også på gaderne, så Gadelygterne var slukkede og Lygterne på Cykler og andet Køretøj var afblændet, så der kun var en lille sprække til Lyset at slippe ud af, så man skulle være nogenlunde stedkendt for at finde rundt, når der blev mørkt, trods disse ulemper kørte jeg hjem hver eneste lørdag aften de første ca. tre år af min læretid.

Beder By og ungdomslivet i Området

Arnold havde jo vist mig lidt rundt i Byen, inden han fik ferie. Så jeg vidste, at der langs med Landevejen var en Vognmand, et Rejsebud. *(en Mand der mod betaling rejste med Toget til Aarhus, og gik ærinder efter småting i forskellige forretninger og apoteker. Varerne kunne man så afhente hos ham på bestemte tidspunkter)*. En lille manufakturforretning, en Kro, en stor og en lille købmandsforretning, en Skrædder, en Gartnerskole, en Landpost, der også var Snedker, en By post der også var Bødker, en Mekaniker der også var Elinstallatør og desuden havde Cykelforretning, en Bager, en Frisør både Dame og Herre, en Slagter, en Skomager, en Blad- og Tobaksforretning, en Karetmager, Smedjen, en Tømrer, et Savværk, fem Gartnerier og en Telefoncentral.

Langs Stationsvejen var der en Systue, hvor Damerne kunne få syet Kjoler, en Ungdomsskole, to Regnskabsførere (nutidens revisorer), et mindre maskinværksted og en Jernbanestation med Posthus.
Langs Kirkevej var der Mejeriet, en Slagter, en Skole og Kirken, desuden var

der fordelt over Byen enkelte Gårde og en del Huse, så der var nok at blive bekendt med, for der var selvfølgelig mange unge mennesker, idet der var lærlinge hos alle Håndværkerne og Piger og Karle på Gårdene og mange Gartnerelever på Gartnerskolen.

Det kneb lidt i de første dage hvor jeg var ene med at få kontakt. Men en aften var jeg gået hen til Bageren, og havde købt et par fem øres Kager, der løb jeg på et par stykker af de lokale unge, de skulle have at vide, om jeg havde penge siden jeg sådan kunne købe Bagerbrød. De blev sat ind i min økonomiske situation, hvilket var meget nemt, da den sikkert kun beløb sig til nogle Ører. Det viste sig, at de stort set var i samme situation, så vi delte kagerne og siden manglede jeg aldrig kontakter der i Byen. Arnold vendte tilbage efter Ferien, og nu blev jeg informeret om fritiden, og hvilke kammerater der ellers var. Vi cyklede også til Odder, hvor jeg blev præsenteret for hans Forældre og nogle af hans Brødre, der stadig boede hjemme, ligesom vi mødte nogle af Arnolds kammerater der i Byen.

Savværksejeren i Beder var glødende Nazist og arrangerede partimøder på Kroen. Disse var godt besøgt, og vi Knægte var selvfølgelig interesserede i, hvad der foregik, men kunne ikke komme så tæt på mødesalen, at vi kunne høre, hvad der skete. Vi listede i stedet ind i garderoben for at undersøge, om de havde Våben eller lignende i deres overtøj. Det viste sig at de havde både Gummiknipler og Knojern i Lommerne, så vi huggede det vi fandt.
En gang var det nær gået galt, idet vi blev overrasket af en af mødedeltagerne. Vi smuttede ud så hurtigt, vi kunne, men alligevel fik han hold i en af kammeraterne, hvor han tog fat i dennes Jakkereverser og overfusede ham med sprogets værste gloser. Kammeraten var dog ikke mere forsagt end, han sendte en ordentlig spytklat lige i ansigtet på Nazisten, denne blev så rasende, at han rev Jakkereverserne af vor Kammerat og så slap denne fri og forsvandt med en vis hurtighed.

En anden gang havde Nazisterne efter deres møde fundet på, at de ville gå i marchkolonne fra Kroen gennem Byen til Savværksejerens bopæl, en strækning på syv – otte hundrede meter, det havde vi fået nys om, og vi var enige om at lave lidt rav i foretagendet. En af Bønderne havde en Roekule tæt ved, og her forsynede vi os med kasteskyts i form af små Roer, der lå godt i Hånden. Vi lagde os i baghold, hvor vi nemt kunne gemme os. Da Nazisterne kom marcherende, bombarderede vi dem med Roerne, en af dem ramte så godt, at den ramte besvimede, så blev der råbt af Nazisterne: "så stormer vi", og så kom de farende efter os, men de kunne ikke finde os, vi var væk inden det kom så vidt. Disse Nazimøder fortsatte til sidst i 1942,

hvor de så lige så stille holdt op, men der var stadig en del fra oplandet, der sympatiserede med dem.

Således var der en mand, han boede sammen med to andre brødre på en gård, hvor han var Fodermester. Han var lidt af en Drillepind og havde opdaget, at han kunne få Mester til at gå ud af sit gode skind, når han luftede sine synspunkter. Han kom tit på Værkstedet, og så endte det gerne med, at han fik Mester til at fare rundt i Værkstedet, medens han spruttede af raseri og Fodermesteren grinede, vi andre syntes jo det var en herlig spas, og så var det jo en kærkommen afveksling.

Værkstedsarbejdet

Jeg kom hurtig ind i den vante gang i arbejdet, og fandt også ud af at varme hesteskoene, så Kresten var nogenlunde tilfreds. Når Skoene var passet til på Hoven, tog vi dem med ind og kølede dem af, hvorefter sømhullerne skulle lokkes op, (en firkantet Dorn slås igennem hullet), så Sømmet kunne passere, samtidig skulle der med en lille mejsel hugges en kant af hullet indvendig, dette foregik ved Skruestikken og det voldte mange trængsler i begyndelsen. Dels skulle det gå hurtigt, dels skulle man samtidig passe Skoene, der blev varmet op i Essen og så var jeg jo ikke øvet, så jeg har mange gange ramt ved siden af dornen med Hammeren og i stedet ramt min Hånd på det bløde sted mellem Tommel og Pegefinger, det gjorde pokkers ondt og somme tider røg der også et stykke skind med. Når Hullerne var i orden, skulle graterne og kanterne af Skoen slibes på Smergelstenen og endelig skulle Skoen afleveres til Kresten eller Arnold, der så sømmede dem fast på Hestens hov. Når de havde gjort det, var det mit job at pudse af, dvs. at nappe enden af Sømmene og vegne dem, (bukke dem), og derefter raspe Hoven til, så der ikke var nogle kanter eller ridser i den.

Inden al dette havde jeg også været med til at brække de gamle sko af, og så småt begyndt at virke hovene ud, dvs. at hugge noget af det nedgroede horn væk af Hoven. Hvis det var urolige Heste, skulle jeg også holde Bagbenene op, så én af de andre kunne bearbejde Hoven, idet de jo så havde begge hænder fri og hurtigere kunne gøre det.

Meget arbejde foregik ved Ambolten, det var jo før El-svejseværkerne, så stort set alt blev formet og svejst sammen ved hjælp af Esse og Ambolt. I langt de fleste tilfælde skulle der slås med Forhammer, enten direkte på det glødende jern, når det skulle strækkes eller tyndes ud, så slog Kresten med en Håndhammer og jeg med en Forhammer. Så var det med at falde ind i

takten og samtidig ramme det sted han havde angivet med sin Hammer, hvis han ikke syntes at det gik som han ville, kunne han finde på at rive Emnet væk fra Ambolten i sidste øjeblik, jeg kunne ikke nå at standse mit slag og Forhammeren bankede ned i Ambolten og slog tilbage, så man kunne risikere at få den i Hovedet hvis man ikke reagerede hurtigt.

Når vi smedede de forskellige Beslag, havde vi Sænker til at forme noget af det i. En Sænke består af en underdel til at sætte fast i det firkantede hul i Ambolten, og en overdel til at sætte ovenpå Emnet, i overdelen var der fastgjort et træskaft som Kresten kunne holde den i, medens jeg slog på den med Forhammeren. Ve mig, hvis jeg ramte den skævt, så kunne den ske at ryge ud af Krestens Hånd. Så var det lige før, at Himlen faldt ned om Ørene på mig. Jeg fik i hvert fald at vide, hvilket skvadderhoved jeg var. Hvis jeg ikke slog hårdt nok, fortalte han mig, at jeg slog ikke hårdere, end han kunne slå med sin Kasketskygge, så der var gang i den når der blev smedet.

En over og undersænke er at ligne ved en støbeform, hvor de to halvdele er udformet som Emnet skal se ud, når det er smedet færdigt. Man smedede det så at sige på fri hånd i første omgang, som et råt Emne, og sluttede af med at lægge det imellem Sænkeparterne, som så blev bearbejdet med slag af Forhammeren, så det fik den endelige finish.

Når vi havde et arbejde hvor materialet skulle svejses sammen, foregik det også på Ambolten. Vi havde ganske vist et autogen svejseværk, men det blev kun brugt til at skære tykkere Plader fra hinanden, og til at svejse det samme sammen igen. Når vi svejsede i Ilden, skulle de to stykker jern, der skulle samles, varmes op, så de næsten blev flydende. Når de nærmede sig dette punkt, strøede vi lidt Strandsand på dem, for at holde sammen på dem, og umiddelbart derefter begyndte Jernet at gnistre (Hetz), som en Stjernekaster. Så skulle det gå hurtigt! Kresten råbte: "Hetz!", og så svingede han emnerne ud på Ambolten med enderne ovenpå hinanden, og jeg skulle så slå på dem med Forhammeren, hvorved de gik i forbindelse med hinanden, og Kresten kunne herefter være med, med sin Håndhammer. Hvis Jernet blev for varmt, sagde man, at det brændte og så kunne man ikke svejse det sammen. Det revnede og smuldrede, ligesom når der har været Ild i et stykke Træ. Så kunsten var at se, når Jernet lige akkurat havde nået det punkt, hvor det var klar til at blive svejst sammen.

Hvis man var så heldig at kunne få fat i noget svensk Jern, kunne stort set alle svejse det sammen, idet det var meget blødt og nemt at bearbejde, og meget svejsebart, og derfor meget brugt til kunstsmede arbejde. Men det var efterhånden bleven en mangelvare, idet vi efterhånden kun kunne få

Dansk jern, der var fremstillet af Skrot, og derfor meget hårdt og indeholdt megen Kulstof, hvilket gjorde det vanskeligt at svejse i Ilden.

Alle Vogne ved landbruget var af Træ, og beslået med Jernbeslag. Træet havde det jo med at rådne og svinde, så måtte Karetmageren, der boede lige over for Smedjen på den anden side af Landevejen, i gang med at lave nyt, hvorefter det kom over til os, for enten at få nyt beslag eller få det gamle tilpasset. Stort set alt beslag blev påsat varmt og så kølet af, så det strammede mest muligt om træværket. Det var rigtig mange både store og små Hjul, der især i Sommerhalvåret tog Turen over Landevejen. Små Hjul til Trillebøre og store til Mælkevognene, der kørte Mælkejungerne fra Bønderne til Mejeriet, og alt derimellem såvel arbejdsvogne som Stadsvogne.

Hjulringe

Når vi skulle lægge Hjulringe om hjulet, blev dette først målt op med et Hjulmål. Det er en Jernskive på ca. 15 cm i diameter, i dens centrum er den forbunden med et Håndtag, så den kan trilles rundt om Træfælgen (Hjulet), i kanten af Skiven, var der klippet et Hak, og her startede man med opmålingen. På Fælgen havde Karetmageren sat en Kile mellem to Fælgstykker, så der var en åbning, hvis størrelse var afhængig af, hvor kraftig hele Hjulet var, og angav hvor meget han mente Jernringen måtte krympe, når den blev kølet af. Ved kanten af denne åbning startede opmålingen ved, at man satte den lige kant af udklippet i Hjulmålet ud for denne kant, og så trillede man det ellers hele vejen om til den anden kant af åbningen, hvor man så satte en kridtstreg på målet, man talte ikke nødvendigvis antallet af omgange på målet, det var afstanden mellem hakket og kridtstregen der var afgørende.

Hvis det var en brugt hjulring der skulle bruges, blev den målt op på samme måde. Afhængig af hvor slidt den var, skønnede man hvor meget den ville udvide sig, når den blev varmet op, og derefter krympe, når den derefter blev kølet ned. Hvis det så viste sig den var for lille, strækkede vi den ved at varme et stykke af den, og med en stump mejsel at strække jernet. Hvis den var for stor, havde vi en Stukmaskine, hvor vi spændte Ringen fast på hver side af det opvarmede sted. Den ene bespænding sad på en bevægelig del af Maskinen, og ved at dreje på et Hjul, kunne man køre denne Del mod den faste, og derved få det varme Jern til at "stukke", dvs. gå ind i sig selv og blive tykkere.

Hvis det var en ny Ring, der skulle lægges om, lagde man et stykke hjulringe jern på gulvet, og målte det op ved at trille Træfælgen hen ad den, hvor man

så satte et Kridtmærke ved kanten af åbningen, hvorefter vi klippede det af i en stor håndbetjent Saks, der kunne klippe meget tykke Emner, herefter skulle det bukkes i Bukkemaskinen, der også var håndbetjent. Her kunne Valserne stilles på fri Hånd, alt efter hvor stor diameteren på Ringen skulle være. Så gjaldt det om at stille dem nogenlunde rigtigt fra starten af, for hvis vi stillede på dem, efter vi havde valset et stykke af Ringen, blev denne ikke cirkelrund, men endte i en spiral, og så var der jo ballade igen. Det varede et stykke tid inden mit øjemål var rigtig indstillet til den opgave.

Nu skulle Ringen svejses sammen, så den blev stillet op i Essen og fik enderne varmet op, så ud på Ambolten, hvor enderne blev hamret skrå og delt på langs et kort stykke ved hjælp af en Mejsel, al sammen med hjælp af Forhammeren. Derefter en tur i Stukmaskinen, hvor enderne blev presset ind i hinanden, så tilbage i Essen for at blive opvarmet til svejse temperatur.

Når denne var opnået svingede Kresten Ringen ud på Ambolten, hvor jeg så omgående slog på svejsestedet med Forhammeren, indtil Kresten slog af, dvs. han slog et par små hurtige slag direkte på Ambolten med sin Håndhammer. Det var altid signal om, at holde op med at slå, omvendt når man skulle begynde, så slog han først på Emnet og derefter et par små slag på Ambolten, så var det med at komme i omdrejninger.

En gang vi skulle svejse en sådan ny Hjulring, faldt der en lille klat flydende Jern af, idet han svingede Ringen ud på Ambolten, den faldt så uheldigt, at den landede ovenpå min ene Vrist og kom i klemme mellem vristen og overlæderet på min Træsko. Den brændte jo omgående igennem Strømpen og ned i Skindet, det gjorde vanvittig ondt, men jeg skulle jo slå på svejsestedet, så jeg sparkede Træskoen af, så den fløj hen i Værkstedet. Jeg turde simpelthen ikke andet, tænkte ikke engang på, at lade være med at slå, for jeg vidste jo, hvor vanskelig opgaven var, der var heller ingen, der ynkede mig bagefter.

Når Ringen var svejset færdig og målt til, skulle den varmes op i hele sin omkreds, så varm, at det kunne ryge, når vi strøg et stykke Træ hen ad den. Det foregik ved den anden Esse, hvor der var så god plads, at selv de store Ringe kunne ligge ned der. Desuden lå der en hel del smuld af aske og halvbrændt kul, som kunne pakkes om Ringen efterhånden som den blev varm. Når vi havde flere Ringe, blev der varmet to ad gangen - en stor og en lille inden i hinanden.

I mellemtiden blev der uden for Porten rullet en rund Trækonstruktion ud ved siden af et støbt Vandbassin. Begge dele så store, at selv de største Hjul

kunne være på og i dem. Herefter blev Træfælgen lagt ud på Trækonstruktionen med bagsiden opad, og når Ringen så var varm nok, blev den båren derud af ham, der havde varmet den, og lagt op på træhjulet, hvorpå jeg med en trækhage i hver Hånd, trak ringen på plads om Fælgen. Det skulle alt sammen foregå hurtigt, da den varme ring ellers ville sætte svidemærker på Træet. Når Ringen var på plads, tog vi begge to fat i Hjulet, og løftede det over i Vandbassinet et Øjeblik, hvorefter vi lagde det tilbage, for at banke Ringen helt nøjagtig på plads, hvorefter det kom endnu en tur i vandet til endelig afkøling. Så kom Hjulet ind på værkstedet, hvor vi borede huller til Bolte, én til hver Fælgdel. Når de var sat i var Hjulet klar til at blive sat på Vognen.

Hvis det var et helt nyt Hjul, havde Karetmageren først haft Navet ovre ved os, for at få sat ringe om det, da han ellers ikke kunne kile Egerne ordentlig fast uden at Navet revnede, så alt i alt var der meget arbejde med sådanne Hjul.

Teknisk Skole

Den 1ste oktober begyndte vi på teknisk Skole tre aftner om ugen. Mandag aften fra kl. 18 - 20 med dansk og regning ved anden læreren ved Malling Skole. Onsdag og fredag fra kl. 17 - 20 til tegning ved en Bygnings konstruktør fra Ask Højskole. Undervisningen foregik i et loftrum over klasseværelserne på Malling Skole de første tre år. Det sidste år havde tyskerne beslaglagt lokalet, hvorfor vi blev flyttet til et loftlokale på Husholdningsskolen ved Malling Landbrugsskole.

Det var alle mulige fag der var repræsenteret gennem deres Lærlinge. Der var Tømrere, Snedkere, Skræddere, Bogtrykkere, Murere, Mekanikere, Blikkenslagere, Bagere, Smede og Gartnere og alle Årgange gik sammen, så det var en broget flok at holde styr på. Alle lavede de samme opgaver indenfor Dansk og Regning i alle fire år. Vedr. tegning lavede alle geometri det første år, projektionstegning det andet år, det tredje og fjerde år tegnede vi opgaver, der direkte refererede til vort fag.

Smedene tegnede således Maskintegninger, og de af os der kunne nå det, tegnede Gelændere og Gitre. Jeg kunne godt lide at gå på teknisk Skole og havde let ved opgaverne, hvilket gjorde at jeg var foran, og derfor tegnede Gelændere og Gitre det sidste år. Hvad de andre tegnede af fagopgaver, kan jeg ikke huske. Kun Bageren, han tegnede Lagkager med flotte mønstre, det grinede vi meget af, vi kunne ikke rigtig se, hvad det skulle gøre godt for, vi havde ikke nogen form for teori indenfor nogen af fagene.

Skoleåret sluttede den første april, her var vi inviteret på Malling Kro, hvor Mestrene var mødt op og beså vore medbragte tegninger, hvorefter de var Vært ved et Kaffebord. Her var det så almindeligt, at en af de ældste Lærlinge rejste sig og takkede Mestrene, for at vi havde fået lov at gå på Skole den forgangne vinter. Det sidste år jeg gik der, var det mig der blev valgt til dette job. Det var første gang, jeg prøvede noget sådan, og jeg var rystende nervøs, jeg havde ikke lavet noget manuskript, så det var vist noget værre hakkeværk, der kom ud af det.

Der var nu heller ikke så meget at takke for, det var jo vor fritid, vi brugte, og vi fik ikke nogen form for betaling. Tegnebræt og Tegnebestik anskaffede vi selv, så det havde de heller ingen udgifter til, og det værste var, at det var megen lidt gavn, vi senere havde af de mange timer vi brugt

Vinteren 1941 - 1942

Vinteren 1941 – 1942 var også en Isvinter. Det begyndte at fryse i november måned og fortsatte uafbrudt til sidst i april, samtidig kom der en del sne, men det værste var, at der kom en del Islag, alle ledninger til El og Telefon hang jo i Luften dengang, og de faldt ned fra en kant af, idet Isen lagde sig på dem i tommetykke lag og tyngede så de sprang. På Værkstedet var det hundekoldt, idet der jo ikke var nogen form for opvarmning, bortset fra når vi var i gang ved Essen.

Hængsler og Lukketøjer

En hel del af arbejdet bestod for mit vedkommende i at klippe jern af med Saksen, idet al materialet til Karosseribeslaget blev klippet af med denne. Det var stangjern til Hængslerne og Båndjern til lukketøjerne. Når der var smedet øjer på hængslerne, skulle der bores huller i dem, og det var stille stående arbejde. Det var koldt og endnu værre var det, når de derefter skulle slibes, det foregik ved Smergelstenen, hvor der sad to Smergelskiver med en diameter på ca. 35 cm, der begge susede rundt og slog megen vind op, når de blev startet. Ydermere stod den lige ved siden af Porten, der ikke var alt for tæt. Det var det koldeste sted i hele Værkstedet, og selv om vi tog næsten hele Klædeskabet på, når vi vidste, at vi skulle stå der, var vi helt grønne i Hovedet af kulde. Vi stod der til tider i flere timer, men mærkelig nok, var vi sjælden forkølede, og vi var aldrig syge.

Båndjernet jeg klippede af, blev brugt til håndtag på lukketøjerne, det blev først klippet i facon med Saksen, hvorefter der skulle stanses en firkant på

to gange to cm ud i den ene ende. Vi havde ingen Stansemaskine, så det foregik ved Ambolten. Kresten havde smedet en undersænk med et hul, der passede med det stykke, der skulle udstanses, desuden havde han lavet en overdel, der passede nøjagtig til hullet, begge dele var lavet af Stål og hærdet så de kunne holde.

Han stak nu den ende af Båndjernet, der skulle udstanses, ind i undersænken, hvorefter han anbragte overdelen nøjagtig over hullet. Der var indbygget stop, så delene passede sammen, derefter skulle jeg med et slag af Forhammeren slå overdelen gennem Båndjernet og derved udstanse firkanten. Der skulle slås meget hårdt, da der ellers blev trukken grater i Emnet. Så Forhammeren var næsten omme at røre min Bagdel, og jeg var helt oppe på Tæerne, når jeg slog, og så kunne det endda ske, at jeg måtte bruge et ekstra slag. Det blev jeg ikke populær på, jeg fik mange gange at vide, at jeg var en slapsvans, og at jeg måtte se at vågne op, jeg hørte det så tit, at det gik ind af det ene øre og ud af det andet, jeg gjorde jo hvad jeg kunne.

Vi stod til tider i halve og hele Dage og kun lavede dette, så det blev rutine. Når overdelen var sat på Emnet, skulle der slås, så jeg løftede jo Hammeren i takt med, hvad Kresten lavede, for jeg fik jo også et møgfald, hvis det varede for længe inden slaget kom. En gang fik han ikke overdelen rigtig på plads med det samme, og bøjede sig derfor ind over den, for at se nøjere efter. Jeg var samtidig i færd med at løfte Hammeren til slag, for det var jeg jo vant til på dette tidspunkt. Kresten må have set mine bevægelser ud af øjenkrogen, det gav et spjæt i ham, og det var som om, han sank ned under Ambolten, jeg har aldrig set nogen blive så bange, han var helt sikker på, at jeg ville havde slået ham ihjel. Jeg fik selvfølgelig den obligate skideballe, men han var trods alt lidt afdæmpet.

For at forme Båndjernet til et Håndtag, havde han smedet en Sænke i to dele til at spænde fast i Stukmaskinen, det var det rene svir, når vi lavede disse Håndtag. Kresten varmede Emnerne på Essen, og anbragte dem derefter i Sænken, hvorefter jeg ved at dreje på et Hjul, kunne føre Sænkehalvdelene sammen, så de klemte det varme Emne i facon. Når Håndtagene var formet, skulle der bores fire huller i dem, og derefter skulle de slibes, så der ikke var nogle kanter på dem. Slibningen foregik igen ved den store Smergelsten, men nu var der sat en tynd skive i den ene side, så vi kunne slibe inden i sammenbukningen. Her skulle vi passe meget på ikke trykke for hårdt sideværts, da vi så kunne risikere, at stenen splintrede. Den var ikke afskærmet på nogen måde, ligesom Remtrækket heller ikke var afskærmet. Det skete et par gange, at Stenen røg sig en tur, men heldigvis ramte stumperne ikke nogen af os.

Bundstykket til lukketøjet fik vi fra et jernstøberi i Holstebro, og de kom med toget. Så havde vi en stor Trækvogn på to hjul, som vi hentede dem på ved Stationen. Dem skulle der også bores flere huller i. Så alt i alt var der megen borearbejde, og da det ikke var de allerbedste Bor vi kunne få, fik jeg meget hurtigt lært at slibe disse.

Nu skulle lukketøjerne samles, dette foregik i et værelse i Beboelsen, der var adgang direkte fra Værkstedet og det blev samtidig brugt som Lager for småting. Her stod der et stort Bord, hvorpå der stod to stykker kraftige H-Bjælker, herpå blev delene til lukketøjerne samlet med to Nagler, idet vi to Lærlinge stod ved hver sin Bjælke, der fungerede som Ambolt. Her satte vi en Nagle igennem Håndtag og underdel, og nittede enden af Naglen, dette blev sluttet af med, at blive glattet af med en Knapmager, *en Dorn med en hulning i enden*, så det så ud, som om der var et pænt rundt hoved på begge ender af Naglen.

Derefter blev hægtedelen påsat, også med en Nagle, men denne var noget længere og blev ikke understøttet på den midterste halvdel, hvorfor vi skulle passe på, ikke at slå for hårdt, da den så nemt bøjede. Så det var med mange små slag, når den blev nittet. Der var en larm uden lige, når vi stod to mand og nittede det bedste vi kunne. Der var ikke noget, der hed høreværn, så kimen til min nuværende dårlige hørelse, blev sikkert lagt der. Det kunne til tider kime for ørene, efter vi var holdt op, men det er nok for sent at anlægge en arbejdsskade sag. Når Hængsler og Lukketøj var færdiggjort, blev de bundtet i 25 stk. bundter med et stykke ståltråd og påsat mærkeseddel. Derefter læssede vi dem på trækvognen, og kørte dem om på Stationen, hvorfra de blev sendt til Aalborg.

Når vi klippede mange stykker Jern af samme længde af i saksen, satte vi et stop på, så vi ikke skulle måle hvert enkelt stykke, så kunne Mester godt finde på at komme og kontrolmåle et afklippet stykke. Således også engang jeg klippede Båndjern af til Lukketøjer, det stykke han fik fat i og målte, var nogle millimeter for kort, jeg har nok ikke fået Båndjernet skubbet helt frem til stoppet i det pågældende tilfælde. Mester gik helt op i det røde felt, og skældte mig hæder og ære fra. Jeg havde ikke den store respekt for ham, så jeg har nok trukken lidt på smilebåndet over hans optræden. I hvert fald råbte han, at jeg godt kunne fjerne det overlegne grin, han stod med en sammenlagt tommestok i hånden, og pludselig slog han mig i ansigtet med den. Det var ligesom at trykke på en kontakt, jeg røg lige i kødet på ham, medens jeg råbte: "skal du slå dit møgsvin!" og sikkert også en hel masse andet. Jeg havde fat i tøjet på ham, og skubbede ham baglæns gennem det meste af

Værkstedet, og endte med at få ham op at ligge på Drejebænken, hvor jeg var klar til at give ham et blåt øje. Her kom Kresten og lagde Hånden på min skulder, og sagde: "hold nu op Henning", jeg slap Mester, og han for ind til sin Kone. Det hele endte med, at vi i resten af læretiden spiste i et værelse for os selv.

Arnold havde stået ved den anden Esse og overværet hele forestillingen, og kunne give et fyldigt referat af begivenhederne bagefter. Han fortalte at Kresten havde stået med et smil og set til, indtil han lagde sig imellem. Selv ærgrede Arnold sig over, at det ikke var ham, der havde fat i Mester, så skulle denne godt nok være blevet bukket sammen. Jeg havde et rødt mærke i Ansigtet, og det så Mor selvfølgelig, da jeg den følgende lørdag aften kom hjem. Hun fik jo så historien om, hvad der var foregået, og jeg beklagede mig over lærestedet som sådan. Jeg syntes ikke, vi lærte nok, og kunne godt tænke mig, at benytte lejligheden til at skifte plads. Dette syntes hun, jeg skulle forelægge for Far. Han hørte på mine beklagelser, men fastslog at vi havde skreven under på en Kontrakt, og den så han helst, at den blev overholdt, nok også fordi jeg ikke havde nogen anden plads på hånden.

Mester var god til at skaffe materialer. Smedekul var rationeret, så der fik man den ration, man var berettiget til i form af rationeringskort, der skulle afleveres ved leveringen af kullene. Men Jern og Bolte var i fri handel, så her gjaldt det om, at have de rette forbindelser, og det var det han var god til, så vi havde de materialer vi havde brug for.

Hestesko

Det resulterede i at vi smedede Hestesko og solgte til andre smede, idet Københavns Hesteskofabrik ikke kunne levere de sko, der skulle bruges. Vi Lærlinge var ikke så begejstrede for dette arbejde, da det var hårdt arbejde. Der blev klippet jern af til tyve sko ad gangen og dette blev lagt op på Essen. Vi havde så to styk i Ilden ad gangen, og så var det min opgave at have en Ende varm til smedning hele tiden, samtidig skulle jeg slå med Forhammeren ind imellem, og jeg skulle også passe på, at jernet der lå i Ilden ikke blev så varm, at der gik ild i det, da det så blev ubrugeligt.

Smedningen startede med, at Kresten tog det varme jern og smedede det længere og tyndere med Fjederhammeren, derefter over på Ambolten, hvor vi bukkede den yderste ende i vinkel og dannede Hagen, derefter skulle det skråslås langs den ene kant, arbejdet på Ambolten foregik i samarbejde med Forhammeren.

Nu skulle der laves en rille langs den skråslåede kant, den blev ridset, det foregik med Fjederhammeren, ved at Kresten holdt en ridsemejsel på jernet, denne flyttede han så et lille stykke hver gang hammeren havde ramt den, nu kom den igen på Ambolten, hvor vi slog Sømhuller i den, og så smedede Kresten den i facon, alt dette foregik i én varme og Skoen skulle være rød når han var færdig.

Når alle Sko var grov smedede, der var forskel på højre og venstre sko og forskel på For– og Bag sko, blev de varmet endnu engang for at få smedet optog og endelig tilretning. Vi smedede én ende ad gangen, så når der var tyve sko, var der altså 40 ender, jeg tror det tog ca. en halv dag, at smede dem, men det var kun når vi smedede til andre, at vi smedede så mange ad gangen.

Engang imellem når Kresten mente, at jeg havde forsyndet mig særlig groft, forlangte han 10 styk skojern afklippet, og så blev der smedet i il-tempo. Når vi var færdige, svedte vi begge helt vildt, men hans raseri havde lagt sig, og jeg havde fået min afstraffelse, ja det var muntre tider, vi kedede os aldrig.

Fritid og Lærlingeklub

Det gjorde vi heller ikke i vor fritid. Om sommeren kørte vi til stranden og badede, som regel nogle stykker sammen. Det kunne godt trække ud, inden vi pakkede sammen og kørte hjem. En aften havde det trukken særlig længe ud, så det var bleven mørkt, da vi nåede op til kommunevejen. Der var jo mørkelægning, så der var næsten ingen lys på Cyklerne. Jeg var kommen til at cykle længst til højre, helt ude i siden af vejen, og lige pludselig kommer der en Cykle imod, og vi kører sammen så vi begge ryger i grøften. Det viste sig, at det var kokkepigen på Mariendal, hun cyklede i den forkerte side af vejen, for bedre at kunne finde sidevejen til Gården, heldigvis skete der ikke noget særligt udover nogle knubs.

Andre gange søgte vi ind til Skræddereleven. Der måtte vi være på værkstedet, hvor der var varmt, eller hos Bagereleven, hvor vi kunne være i Bageriet og måske var der en gammel kage, der skulle spises eller til Mejerieleven, der også havde varme på værelset, og hvor vi fik osteskiver og syrnet fløde eller i et par private hjem, men så var det som regel kun vi to smede.

En gang havde vi opdaget, at en Gartner havde mange modne Meloner i hans Mistbænke. Vi mente, at vi godt kunne tillade os, at snuppe en enkelt, det opdagede han sikkert ikke. Så en aften listede vi nogle stykker ind til

Mistbænkene, to af os løftede glasset, og én kravlede ind for at finde en god moden Melon. Pludselig så vi Gartneren komme ind på arealet, så de der holdt glasset, slap det, og skyndte sig at finde et skjulested. Ham der var inde i mistbænken, var godt klar over, at der nok var noget galt, så han forholdt sig i ro. Det viste sig, at Gartneren slet ikke havde opdaget os, han havde sandsynligvis glemt et eller andet derude, så det varede ikke længe inden han forsvandt igen. Men en slem forskrækkelse havde vi fået, vi fik kammeraten ud af mistbænken og forsvandt, vi gentog aldrig spøgen.

Nogle gange cyklede vi til Odder og besøgte Arnolds familie og hans venner der. Om vinteren var der jo kun to aftner, tirsdag og torsdag, vi havde helt fri, de andre aftner, var vi på skole eller hos vore forældre.

I efteråret blev der dannet en lærlingeklub i Odder, og den meldte vi os selvfølgelig ind i begge to og var med fra starten. Der skulle vælges en bestyrelse, hvor også Svendene var repræsenteret. Arnold ville absolut have mig til at sige ja til en post, men jeg var slet ikke parat til noget sådan på dette tidspunkt, så jeg sagde nej tak. Det kostede ikke ret meget at være med, måske én krone om måneden, jeg husker det ikke nøjagtig, men det var heller ikke den store aktivitet udover et par sammenkomster om året, men alene det at være med i et fællesskab, var jo også noget værd. Vi udnyttede det også, idet vi fortalte Svende repræsentanterne om forholdene og den lange arbejdstid vi havde. Selve forholdende var de ikke meget for at blande sig i, men efter nogen tids snak indvilgede de i at tage en snak med mester, for om ikke andet, at udvirke, at vi fik betaling for arbejdstimerne ud over 48 timer om ugen. Så en dag sidst på eftermiddagen mødte der to fra Svendenes fagforening. Vi hørte ikke hvad der blev talt om, men inden de gik, kom de ud til os, og fortalte at vi fremover ville få overarbejdsbetaling, for de sidste seks timer om ugen, og de ville blive betalt hver uge. Jeg mener at kunne huske, at det var godt tre kroner om ugen, det drejede sig om, vi var jo henrykte, lige pludselig havde vi penge på lommen.

Mester reagerede ved at påbyde os, at være hjemme på vort Værelse senest kl. 22.00 hver aften. Vi var selvfølgelig enige om, at det skulle han i hvert fald ikke bestemme, så den første aften blev vi ude til klokken ét, og sørgede for at lave så megen larm, da vi kom hjem, at han ikke kunne undgå at høre det, han prøvede aldrig at håndhæve påbuddet.

Der var ikke biograf i Malling dengang, men der var en omrejsende biograf der kørte fra by til by, hvor indehaveren så lejede sig ind i et forsamlingshus

eller på en Kro. I Beder var det sidstnævnte, her blev der hængt et lærred op i den ene ende af Salen, og fremviseren stod i den anden ende, og så blev der vist en dansk film, jeg kan ikke huske hvilken, men sikkert et lystspil.

Første gang jeg så Lykke

Lykke da jeg så hende første gang 1942

Det har nok kostet 25 måske 50 øre, at komme ind, og det må have været grundlovsdag 1942, for der var dejligt vejr, og det var om eftermiddagen. Jeg stod udenfor og ventede på at komme ind, der så jeg første gang Lykke, hun kom cyklende dertil, aldrig havde jeg set så mange fregner på ét ansigt, og så havde hun et stort smil og de gladeste øjne, jeg tror, jeg blev forelsket i hende lige på stedet. Der blev nu ikke mere ud af det dengang, og jeg ved heller ikke om hun lagde særlig mærke til mig. Efter den tid så jeg hende flere gange, når hun var ude at ride på én af hendes fars Heste, uden at jeg i øvrigt fik mig taget sammen til at få nærmere kontakt med hende.

Vinteren 1942 - 1943

Vinteren 1942 – 1943 var lige så kold, som de foregående tre. Jeg kørte hjem til Mors fødselsdag den 16. november, da løb man på skøjter på Brabrand Sø. Det fortsatte med kulde og sne vinteren igennem. Trods det cyklede jeg hjem hver lørdag aften og tilbage igen søndag aften. En aften frøs der 27 minus grader, vi havde fået hold i noget gennemsigtig plexiglas, som vi havde formet til en skærm for ansigtet, det holdt den værste kulde væk fra næsen, mine forældre havde ikke ventet mig hjem i denne kulde, og det er den eneste gang, Far gav mig penge til en togbillet til hjemturen.

Mary og Aage var kommen tilbage til Stavtrup, og jeg valgte nogle gange, at køre over til dem lørdag aften. De havde som regel besøg af nogle venner den aften, og så spillede man kort. Mary var lidenskabelig kortspiller, jeg overnattede så hos dem og fortsatte til mine forældre søndag morgen.

Det var mange gange en lidt træls tur, for lærredet i Dækkene var lavet af Celluld, et kunstprodukt, der ikke var særlig holdbart, så det revnede ret hurtigt, og så skar vi et stykke af et andet dæk, og lagde ovenpå det bestående, nogle gange også ét indeni, så i nogle tilfælde var der tre dæk ovenpå hinanden. Man kørte med en stadig frygt for, at man punkterede, mærkeligt nok skete det aldrig på disse ture.

Noget andet var, at der jævnlig var luftalarm, når man skulle igennem Aarhus, og så havde vi pligt til at gå i beskyttelsesrum. Der var gravet nogle store betonrør ned langs Ringgaden, disse fungerede som offentlige beskyttelsesrum, der skulle man så opholde sig til alarmen blev afblæst. Det varede sjælden ret længe, da det som regel kun var overflyvning og ikke angreb fra allierede Fly. Disse overflyvninger førte ofte til, at Tyskerne skød efter dem med deres antiluftskyts, så skød de med sporprojektiler. Det så ud som når vi Nytårsaften skyder raketter op, idet man kunne følge projektilerne, der afgav røde eller grønne farver, bare mange flere ad gangen, vi stod ofte i Beder og kunne se det, det var flot, men dødsens alvorligt. Hvis der blev luftalarm inden jeg kom til Hasle, kørte jeg gerne ned over Brabrand og videre over Stavtrup til Beder, så kom jeg uden om beskyttelsesrummene, men det blev en lidt længere tur.

Jeg fandt ret hurtigt ud af, at køre hjemmefra så jeg kunne være ude ved landevejen ved Frederikshøj Kro, når den sidste Rutebil til Odder kom hostende op ad Bakken fra Strandvejen. Den kørte fra Rutebilstationen kl. 22.00, så et kvarter efter var den ved Kroen, så kunne jeg tage fat i en stige, der dengang var bag på alle rutebiler, for at man kunne komme op på taget, hvor rejsegodset var anbragt. Ved at holde i Stigen, blev jeg trukken op på toppen af Bakken i Skåde, og så var der jo nedad det meste af resten af vejen. Rutebilen kørte på Gengas, og derfor ikke ret hurtigt, og på grund af mørkelægningen, var der ingen der kunne se, at jeg hang på. Disse Rutebiler var meget populære under Krigen, om Sommeren navnlig dem der kørte ned om Ajstrup Strand, her var der allerede en hel del Sommerhuse og når beboerne der, skulle ud i deres huse, var det jo kun ved enten at cykle eller tage med Rutebilen, der var til tider så mange med, at også taget var optaget af passagerer.

De tyske soldater

Om foråret 1943 kom der tyske Soldater i indkvartering i Beder, Malling og nærmeste opland, de kom fra fronten i Rusland og havde taget turen

ned gennem Norge hertil. Det var mest mænd på 40 – 50 år og så nogle få helt unge under 20 år. De så noget forhutlede ud og trængte helt sikkert til lidt rekreation, inden de blev sendt videre. De blev skiftet med nogle måneders mellemrum med andre, der var i samme forfatning, sådan fortsatte det resten af besættelsen. De beslaglagde Skolernes Gymnastiksale, Forsamlingshuset, Mekanikerens Værksted nogle Lader på Gårdene, ligesom deres Officerer blev indkvarteret hos private, hvor der var mulighed for at finde egnede værelser til dem.

De havde en del Heste til at trække deres skyts og vogne, vi fik dem på nært hold idet de forlangte plads i vort beslagskur når deres Heste skulle skoes. De havde selv en feltesse med, *(en Esse i en vinkeljerns konstruktion, hvor blæseren bliver trukken ved et trædelad)*, som de satte udenfor beslagskuret, ligesom de også selv havde Smede med til at klare skoningen. Vi syntes, de var lidt kluntede, når de arbejdede med beslagarbejdet. De var f.eks. altid to mand om hvert ben, det var jo utænkelig for os, hvis vi ikke selv kunne holde forbenet, når vi arbejdede på det, ligesom vi også selv holdt bagbenene, hvis hesten ikke var alt for urolig, ligesom deres værktøj virkede tungt og grov.

Vi snakkede aldrig med dem om det, i det hele taget havde vi meget lidt med dem at gøre, dels kunne vi ikke sproget, og dels havde vi en naturlig uvilje mod besættelsesmagten, men vi så jo deres gøren og laden. F.eks. når de spiste frokost, så havde de selv deres forplejning med, heri nogle rugbrødsskiver der var rimelig tykke, og så ud som om der var savsmuld blandet i melet, de har nok været lidt vanskelige at tygge, for de ristede dem som regel direkte på de glødende kul i Essen, skiverne blev jo noget sorte af røg og sod, men så skrabede de dem lidt med deres bajonet, så var det i orden. Der var mange indkvarteret i forsamlingshuset, og her var der ikke indrettet skylletoilet. Så gravede de en rende i jorden bagved huset, herover blev der på et par pæle lagt en lang stang, og her sad de så på rad og forrettede deres nødtørft. Når renden var fuld, blev den dækket og en ny gravet i nærheden. Der har nok været en del fluer i sommervarmen og koldt at sidde der om vinteren.

Bageren havde en god omsætning fra dem, idet de købte alle de flødeskumskager han fremstillede, det var næsten også de eneste fødevarer, de kunne købe, idet alt andet var rationeret og kunne kun købes mod aflevering af Rationeringskort. Disse kunne selvfølgelig købes på den sorte børs, hvor der var en livlig handel med alt hvad der var mangel på. Soldaterne havde tilsyneladende en rimelig stor ration af Cigaretter, dem var de altid velfor-

synet med, og kunne selvfølgelig altid bytte sig til andre goder for dem. De kastede altid ret store skod fra sig, dem samlede vi op og pillede fra hinanden, for enten at rulle nye Cigaretter af tobakken eller ryge den i Pibe. I almindelighed passede de sig selv, og jeg tror de var under stram kommando. De havde megen vagttjeneste og megen øvelse og eksercits, nogle halsbrækkende øvelser. Der kom en gang imellem en tysk lastbil ad landevejen gennem Beder, den havde et langt reb bunden bagi, her havde 20 – 30 cyklende soldater fast i rebet, to og to overfor hinanden, og så gik det i susende fart ud af landevejen, hvis én af de forreste væltede, var de væltet alle sammen og havde slået sig halvt fordærvet.

Det første hold havde en officer, der kom meget ind på værkstedet. Jeg tror, han var Dyrlæge som civil. Han havde tilsyneladende kommandoen over de soldater, der havde med Hestene at gøre. Han gik altid i udgangsuniform og med Ride bukser og lange blankpudsede Støvler, samt Nazi kasket. Han virkede meget flink og human, og prøvede tit at snakke med os. Det gik meget godt, indtil han en dag lagde nogle foto på filebænken. De viste nogle mennesker, der var hængt i et stort Træ, en halv snes stykker tror jeg. Han pegede på billederne, og sagde: "Der Jude", "Der Jude", samtidig så han rimelig veltilfreds ud. Så var vi færdige med ham. Der var ingen af os, der senere ænsede ham. Om det var for at prøve os af, eller han virkelig syntes, at det var i orden, det der var sket disse mennesker, fandt vi aldrig ud af, men en dårlig oplevelse det var det.

Arnold laver Svendestykke

Først på sommeren 1943 skulle Arnold lave svendestykke, og til det brug, var det lykkedes for Mester at få hold i en længde svensk Skojern, så han havde et rimelig blødt materiale, at arbejde med. Det havde nu ikke været nødvendigt, da Arnold var dygtig til at smede, og jeg var efterhånden rutineret i, at slå med forhammer, så det skulle vi nu nok klare. For en sikkerheds skyld smedede vi fire Sko et par dage i forvejen, og da Kresten havde godkendt dem, blev de gemt til side, så vi kunne vise dem frem, hvis der var noget der kiksede. Dagen oprandt og Skuemestrene mødte op. En ældre Mester og en ditto Svend. Opgaven lød på, at smede fire Sko og en Mejsel, samt at beslå en hest med fire ny sko. Hesten havde Mester sørget for at finde, et meget skikkeligt Dyr, så alt gik i fin stil, og Arnold lavede et fint Svendestykke, som Skuemestrene kunne godkende. Vi blev så alle inviteret på frokost med Øl og Snaps, og da vi lærlinge havde tygget af munden, kunne vi godt gå ud, at arbejde videre, mere blev der ikke gjort ud af det.

Derefter var det tid for os begge at holde Sommerferie, idet vi skulle

have den afholdt inden Arnolds læretid udløb. Omkring den første juli 1943 pakkede han så sine ejendele, og sagde farvel. Han var lykkelig for at være færdig, nu skulle han ud at tjene sine egne penge, og han var færdig med det forhadte lærested.

Ene Lærling

Jeg var nu ene Lærling og i løbet af det næste halvanden år, var jeg mere eller mindre ene, da vi godt nok fik et par nye med mellemrum, men de holdt ikke ret længe. De kom fra Viby og Aarhus, og var vant til at bo hjemme hos deres forældre, samtidig var de for unge, og kom lige fra skolen, så det var for barsk en oplevelse for dem, at komme ud til os. På et tidspunkt fik vi en ganske ung Svend, og Kresten skulle selvfølgelig have ham prøvet af. Så han blev bl.a. sat til at lave en ny Hjulring, og lægge den om et Hjul. Jeg skulle hjælpe på sædvanlig vis. Han var ikke vant til at arbejde helt på samme måde, som vi gjorde, så det tog sin tid at få Ringen gjort klar til svejsning. Jeg havde fået ordre til ikke, at gøre mig klog, og skulle lade den nye Svend bestemme farten. Det viste sig, at han ikke var ret god til Esse svejsning. Det skal så også medgives, at det Jern vi kunne få på det tidspunkt var elendigt at svejse. Det endte da også med, at han varmede det for hårdt op så det brændte. Han prøvede til igen, og det mislykkedes endnu en gang. Jeg stod og trippede for at komme til, jeg var sikker på at jeg kunne gøre det bedre. Jeg spurgte Kresten, om jeg ikke måtte svejse Ringen, men fik den besked: "er han Svend, eller er han ikke?" Så det var helt klart, at det måtte han selv rede sig ud af. Det viste sig da også, at da han endelig fik klaret svejsningen og målt Ringen efter, så var den for lille. Nu skulle vi til at svejse et stykke i, så det var altså to nye svejsninger, det tog hele dagen, inden vi var færdige med dette arbejde. Det var det sidste han lavede for os, om han blev fyret, eller han selv sagde op ved jeg ikke.

Det var ellers som om, der var kommen en anden og mere venlig tone på Værkstedet efter Arnold var rejst. Hvad anstødssten han har været, har jeg aldrig funden ud af, ud over at han aldrig har lagt skjul på, at han opfattede læretiden som ren slaveri, og Mester og Kresten som Tyranner. Selvfølgelig blev der råbt en gang imellem, nogen søndagsskole blev det aldrig, jeg syntes egentlig det gik ganske godt, bortset fra at jeg lærte for lidt.

Kresten

Kresten var flyttet i en større Lejlighed et andet sted i byen, og en dag inviterede han mig hjem en aften. Jeg var noget forbavset, men også nysger-

rig. Så jeg tog mod invitationen og gik om til dem. Her blev jeg beværtet med aftenkaffe, og hvad rationeringen tillod af Kage. Hvad vi talte om, kan jeg ikke huske, men jeg beundrede nogle af de ting de havde. Det var ting Kresten havde lavet igennem årene. Bl.a. en lille Ambolt i Messing så fin og nøjagtig, en Papirkniv også af messing, men selve håndtaget var underbenet med klove af et lille Rådyr, flere andre ting i messing, og så det som jeg beundrede allermest, en Bordlampe udført i alm. smedejern og forestillende et Træ, hvor Stammen var knudret, som på et rigtigt træ og forneden grenede sig ud som Rødder, der søgte ned i jorden. Grenene strakte sig ud og bar lampeskærmen, der var af lys pergament, så lyset kunne skinne igennem, ovenpå Skærmen var der smedede grenkviste med små blade på, alt var lavet så nøjagtigt, som det var i naturen. Jeg har aldrig beundret noget smedearbejde så meget, som denne lampe, og mange gange haft lyst til at prøve, at lave den efter, uden det dog er bleven til noget.

Et par gange var jeg omme ved dem og kløve noget kakkelovns træ, det fik jeg betaling og kaffe for. Jeg fandt også ud af, at han tidligere havde været ivrig Fodboldspiller og Træner for ungdomshold, at han så også havde været noget af en slagsbroder inden han blev gift, var jo så en anden side af ham, som han aldrig selv kom ind på.

Kræfterne udfoldes

Jeg kørte ikke hjem til mine forældre så ofte længere, dels skulle jeg spare lidt på cykeldækkene, dels kørte jeg nogle gange over til Mary og Aage i Stavtrup, eller ind til Agnes og Kristen i Aarhus. En aften jeg var på vej ind til dem, kørte jeg i det mørke, der var overalt, på kantstenen et sted nede på Strandvejen. Herved knækkede forakslen på min cykel, jeg måtte så gå det sidste stykke. Jeg var så heldig, at akslen fra Agnes cykel passede på min, så den flyttede vi over. Kristen var husvagt, det var den, der skulle sørge for, at alle beboere kom ned i Beskyttelsesrum, når der var Luftalarm, samt sørge for, at flugtvejene var ryddede. Beskyttelsesrummet var deres Vaskekælder, jeg har været dernede et par gange under en luftalarm, jeg vil godt sætte et stort spørgsmålstegn ved, hvor megen beskyttelse der var dernede.

En gang listede Kristen mig med til et politisk møde, det var en kvindelig kommunist, der var taler. Jeg kan ikke huske, hvad hun hed, men jeg mener hun var meget fremme på det tidspunkt. Der var ikke rigtig noget af det hun sagde, der fængede, og om Kristen havde særlig sympati for kommunisterne, tror jeg ikke, han var sikkert en god socialdemokrat.

Dengang var der jyske mesterskaber i Boksning i Aarhushallen, lette vægtklasser den sidste søndag i februar, og de tunge vægtklasser den første søndag i marts. Det kostede to kroner, at komme ind, det var mange penge, men vi var nogle stykker, der absolut ville ind og se dem. Kristen fyldte år den 28. februar, så det passede med, at gå ned og besøge dem efter kampene og redde sin aftensmad. Vi var meget optaget af Boksning dengang, og havde jo vore favorit klubber. Det skulle helst være AAK, Aarhus Atlet Klub til nød FAK, Frederiksberg Atlet Klub alle andre duede ikke. Vi havde fået fat i nogle Boksehandsker og trænede nogle gange i Bagerilokalet. Vi kendte jo ikke meget til reglerne, så vi prøvede kun at ramme hinanden uden det gjorde alt for ondt. Men alligevel en aften jeg trænede med en af kammeraterne, han var nok et hoved højere end jeg, dukkede jeg lige ind i et venstre sving fra ham, det ramte mig lige i ansigtet og gjorde pokkers ondt. Så lagde jeg handskerne på hylden, det var alligevel ikke rigtig noget for mig.

Men prøve kræfter skulle vi jo, så vi kunne finde på, hvem der kunne løfte Ambolten flest gange ned og op på Blokken, eller hvem der kunne gå længst med en af de store Iltflasker på skulderen, lidt tosset, men det var nu vores måde at dyrke fitness på.

Tobaksavler

Jeg kom meget sammen med en Tømrerlærling, Jens Bærnthsen. Han var i lære i Malling, men boede hjemme hos sine forældre, som boede ved landevejen på vej til Malling. Jeg kom ofte hjem til ham, hvor vi havde nogle hyggelige aftner. Hans forældre var meget gæstfrie og nemme at snakke med. På et tidspunkt kom vi til at tale om, hvor vanskeligt det var at skaffe Tobak, og at vi nok var nødt til selv, at avle det, hvis vi ville blive ved med at ryge. Hans far havde aflivet sin Hønseflok og foreslog så, at vi kunne bruge Hønsegården til at avle tobak i. Der havde gået Høns i den i flere år, så den måtte være i god gødningsstand. Han ville bekoste planterne, og hvis jeg ville passe dem og senere sørge for, at tobaksbladene blev høstet og tørret, så kunne vi dele høsten, når den tid kom, det var jeg med på, så jeg har også været tobaksavler.

Det gik fint med at plante og passe tobaksplanterne, og på grund af den gode gødningsstand jorden var i, blev planterne meget store med store fine blade, så det blev en meget stor høst, vi fik ud af det, nu skulle bladene tørres. Som nabo til Smedjen, lå der en lille landbrugsejendom, der var beboet af mor og datter. Datteren var døv i en høj grad, men kunne dog komme

med ufuldstændige ord, som vi efterhånden havde lært at forstå, derimod kunne hun kun høre meget høje lyde, som når drengene piftede efter hende, så blev hun rasende og det syntes de jo var sjovt. Engang var hun nær bleven kørt ned, fordi hun ikke kunne høre. Vi havde en middagspause siddet ved vinduet i vort værelse, og talt med hende, hvor hun stod ude på vejen, hun kunne nogen mundaflæsning, og ellers var det jo med fagter vi konverserede. Hun var meget koncentreret om, hvad vi sagde og hørte ikke, der kom en hestevogn på vejen hvor hun stod. Den kom i skarpt trav om hjørnet af værkstedet, og i sidste øjeblik fik kusken øje på hende, og fik hestene stoppet så tæt på, at vognstangen rørte ved hende, og hun havde et hestehoved på hver side af sig. Hun blev selvfølgelig meget forskrækket, men ikke mere end, at hun med sit ufuldstændige sprog, gav ham alle tiders møgfald, det var meget tæt på, at det var gået galt.

Deres udhuse stod tomme, da jorden var forpagtet ud. Så jeg så her en mulighed for at få plads til at hænge vore tobaksblade til tørre. Jeg fik en aftale i stand med moderen, og hugget noget ståltråd på værkstedet, og snart hang der tobaksblade række op og række ned i lade og kostald. De skulle hænge temmelig længe, for at blive så tørre at de kunne ryges. Det var ikke til at holde ud, at vente så længe. Så da nogle af dem havde tabt noget af saften, rullede jeg cigarer af dem, når de var rullet, lagde jeg et par stykker ad gangen på en tynd jernplade, og stod og trillede dem frem og tilbage over Essen, for at få dem helt tørre. De smagte helt forfærdeligt, når vi prøvede på at ryge dem. Kresten var så interesseret, at han absolut også ville prøve dem, men han kom ikke senere og skulle have flere.

Så gik det bedre, da bladene var blevet ordentlig tørre, og jeg fik dem skåren i finskåren tobak, så jeg kunne rulle tobakken til cigaretter eller ryge den i pibe. En mand i Malling, havde anskaffet sig en miniature Hakkelsemaskine og mod betaling, skar han tobaksblade til finskåren tobak. Folk kom fra nær og fjern, for at få det gjort, og der blev sikkert også handlet med det. Det var jo ikke alle der selv avlede. Maskinen stod på loftet, og der lå store dynger af tobaksblade og ventede på at blive skåren. Det endte da også med, at han fik besøg af toldvæsenet og måtte betale en bøde for sin aktivitet.

På apoteket kunne vi købe noget tinktur, som vi stænkede det skårne tobak med. Der var to slags, men jeg kan ikke huske hvad det hed. Når vi gjorde det, var tobakken nogenlunde rygelig, og man kan jo vænne sig til meget, men vi vendte nu hurtigt tilbage til den udenlandske tobak, da den igen kom på markedet.

Nogle af de lokale drenge var bleven konfirmerede, og havde fået lov til at invitere nogle af deres kammerater hjem, når forældrene om lørdag aftner, var på besøg hos bekendte. Alle kendte jo hinanden, og blandt vi unge, så vi ikke så meget på aldersforskel, der var jo ikke så mange aktiviteter andet end, at vi godt kunne være sammen om dem der var. Så hvis jeg var i byen lørdag aften, blev jeg altid inviteret med, og så spillede vi kort. Der var ingen af os, der havde videre med penge, så vi nøjedes med at føre regnskab med gevinst og tab, og så var der kaffe og kage til os, det var dejlige aftner.

I snak med Lykke

I sommeren 1943 var der uroligheder i de større danske byer, og tyskerne dekreterede undtagelsestilstand, hvilket betød at man ikke uden særlig tilladelse måtte være udendørs mellem kl. 22.00 og kl.5.00. De tyske soldater måtte skyde, hvis de så noget mistænkeligt. Dette indebar bl.a., at ungdomsballer på restauranter og kroer blev flyttet fra lørdag aften til søndag, hvor de startede kl. 16.00 og sluttede kl. 21.00, så deltagerne kunne nå hjem inden kl. 22.00.

Vi unge samledes om sommeren ofte på gadehjørnet ved smedjen, her var der en stor trappesten med flere trin ved en villa, vi kunne sidde på og drøfte dagens begivenheder. Således også en søndag aften, her kom Lykke cyklende, hun havde været hjemme ved sine forældre, og var nu på vej til sin plads på en ejendom i Tander, hun stoppede op, og vi kom i snak med hende. Jeg havde gået og kigget langt efter hende, men havde ikke haft lejlighed til at komme hende på nært hold, nu var chancen der pludselig, så jeg skruede op for charmen. Det endte med, at vi snakkede så længe, at hun ikke kunne nå til Tander inden undtagelsestilstanden trådte i kraft, så jeg tilbød at følge hende hjem ad nogle små veje, hvor der ikke var stor sandsynlighed for at træffe nogle tyske soldater, det gik da også godt, vi nåede helskindet til hendes plads.

Nu var problemet bare, at jeg skulle tilbage igen, og det var jo ikke så nemt, idet der var mange soldater i Beder by. I første omgang satte vi os ind i halmen i laden og snakkede sammen. Vi så at Bonden gik en runde for at se, om alt var i orden til natten. Han så ikke os, da vi dukkede os i Halmen, min cykel havde jeg nok parkeret, så han ikke kunne se den. Da der var faldet ro i huset, og lyset var slukket, blev vi enige om, at jeg kunne følge med op på hendes værelse på stueloftet og overnatte der.

"Lad nu være med at få uartige tanker, vi sov sammen i al ærbarhed"

Jeg er stadig overbevist om, at hun aldrig har haft andre end mig med i seng. Vi passede meget på, at gå i takt, da vi gik op ad trappen og over loftet, vi var godt klar over, at hun ville få en reprimande, hvis det blev opdaget, hun var jo kun 17 år. Nå, vi sov udmærket og listede ned, da Bonden havde kaldt på hende om morgenen, og var gået ud i kostalden. Jeg fandt min cykel og var i Beder inden min arbejdstid.

Jeg regnede jo nu med, at jeg var på den grønne gren hos Lykke, men det skulle vise sig, at hun ikke ville have noget med mig at gøre. Hvis hun en søndag aften snakkede med flokken, og der så var én der sagde, "nu kommer Henning", så hoppede hun på sin cykel og forsvandt, inden jeg nåede frem. Da vi kom til november, fik hun plads i nærheden af Grenå hos hendes ældre søsters tilkommende svigerforældre, hvor hun blev et helt år.

Vi har aldrig senere talt om det, men jeg har en mistanke om, at mit besøg var blevet opdaget, og at hun har fået strenge ordrer om, at opføre sig tækkeligt, måske både af arbejdsgiver og forældre. En eller anden har senere fortalt, at hendes mor på et tidspunkt har sagt til hende, at hun ikke skulle blande sig med de smedeknægte, men om det er sandt ved jeg ikke, svigermor nægtede senere at skulle have sagt det.

Sjov i Gaden

Én af de lokale knægte havde opdaget, at tyskerne havde lager af cigaretter i en beslaglagt kælder i byen. Han kunne kravle ind af et kældervindue, og så huggede han en hel masse af dem, han skulle så have dem gemt et sted, og kom til os smede og fik dem gemt i skuffen i vort klædeskab. Tyveriet blev opdaget, og han måtte gå til bekendelse og fortælle hvor tyvekosterne var. Landbetjenten kom og forhørte os, vi havde heldigvis ikke nået at forgribe os på cigaretterne. Så han fik det hele med sig, efter han havde fortalt, at selv om det var fra tyskerne, det var hugget, så var det alligevel ulovligt. Han fik sagen dysset ned, og vi slap med skrækken.

Når vi ellers måtte bevæge os frit, var der som regel Bal på kroen en gang om måneden om lørdag aften. Jeg har aldrig kunnet danse, så det var ikke noget, jeg var med til, men sammen med nogle af kammeraterne, skulle vi alligevel hen og se, hvad der foregik, og så kunne det ske, at én af karlene inviterede på en øl, de vidste jo godt, at det var småt med finanserne. Der var mange Elever på gartnerskolen, de fleste af dem, var først i 20erne, så

det skete jo af og til, at de gik på hugst blandt de lokale piger. Det faldt selvfølgelig ikke i god jord blandt de lokale karle, de mente ikke, der var andre måder at klare det problem på, end ved at tæve eleverne. Nogle af karlene var i forvejen kendte som slagsbrødre, så efter et par baller, stillede nogle af dem sig op udenfor krodøren, da ballet sluttede. Hver gang der kom en elev ud, fik han én på hovedet, nogle af dem gik ud som et lys, så der lå to – tre stykker på hver side af døren, men nogle slap igennem, og så fortsatte slagsmålet ude på vejen. Et par af eleverne var sluppet af sted med piger og det blev opdaget, så sprang nogle af karlene på deres cykler, og kørte bagefter for at banke de formastelige.

Da dette havde gentaget sig et par gange, syntes eleverne ikke det var sjovt længere, så ved det næste bal, smuttede de ud af kroens bagdør og over på skolen og skiftede til arbejdstøj, så vendte de tilbage til kroen, hvor de kom bag på karlene, der stod og ventede udenfor. Så blev der masseslagsmål, så det gjorde noget. Der var lidt regnvejr, så de lå og væltede rundt i vandpytterne ude på vejen, og så forfærdelig ud bagefter. Efter den tid var der ikke direkte slagsmål, der var, hvad jeg vil kalde væbnet fred, med lidt skubben og nogle knubs. Vi der ikke var direkte indblandet, syntes jo det var en spændene oplevelse, at overvære opgøret, men passede på, at holde os uden for skudvidde.

Ny Smedeforretning

Først på sommeren 1943 startede der en ny smedeforretning oppe i den anden ende af byen. Her lå der en nedlagt købmandsforretning, hvor lagerbygningen blev indrettet til værksted. Denne smed var mere målrettet mod landbruget, idet han gik meget op i, at reparere deres maskinpark, ligesom han havde flair for at handle maskiner med dem, noget vores mester overhovedet ikke havde nogen interesse i eller forstand på, ligesom Kresten heller ikke havde sin store interesse i maskinreparation, hans force var hestebeslag og smedning. Jeg havde aldrig prøvet at reparere på en selvbinder eller et tærskeværk, før jeg selv blev selvstændig landsbysmed.

Den ny smed (Jens Anker Jensen, JAJ) kom fra Mundelstrup, hvor hans far havde drevet smedeforretning i mange år, og JAJ havde arbejdet hjemme hos ham. Min bror Kristen havde arbejdet hos dem inden han fik arbejde i Aarhus. Det skulle vise sig, at jeg senere kom til at arbejde hos ham i flere omgange.

Rørarbejde og andre opgaver

Vi havde en lille smule rørarbejde i min læretid. Lidt ved en gartner, lidt i Fulden hvor de ikke havde et rigtigt vandværk, men en kilde et stykke oppe i bakkerne. Denne kilde kunne så fylde en stor vandbeholder, hvorfra det så ved egen kraft løb ned til de lavere liggende huse. Det samme princip havde man med vandforsyningen på Moesgård. Her var kilden i bunden af en sø bag smedjen, og herfra løb det så ved egen kraft ned til gården, der ligger meget lavere. Søen blev også brugt til at vande køerne ved, der var ikke noget renseanlæg eller lignende, f.eks. filter for røret, der førte ned til gården, så en gang imellem blev vi kaldt op til gården, for at fjerne en frø der sad i klemme i vandhanen.

Mester og jeg var også deroppe engang for at etablere et toilet til køkkenpersonalet. Der skulle laves hul gennem soklen for afløbsrøret, det i sig selv var en opgave, idet soklen var 1,5 m tyk og lavet af store kampesten, så det tog sin tid. Afløbet var af støbejernsrør, som blev samlet ved, at den ene ende af røret blev skubbet ind i en muffe i det andet rør, hvorefter noget tjæret værk blev stemmet ned i samlingen, og så blev hele samlingen støbt efter med flydende svovl. For at smelte svovlen, havde vi en blæselampe til at varme det med. Nu arbejdede vi i nærheden af det store køkken i hovedbygningen, og der var altid god ild i det store komfur, så vi spurgte kokkepigen, om vi ikke måtte sætte vor smeltedigel på et af ildstederne i komfuret, så vi kunne holde svovlen flydende. Det fik vi lov til, og passede så i øvrigt vort øvrige arbejde, indtil kokkepigen kom skrigende ud til os, at der ved at gå ild i hendes komfur. Det viste sig at svovlen var bleven så varm, at den kogte over, det flydende svovl løb ned på den varme komfurplade, hvor der gik ild i Svovlen. Når der gjorde det, blev flammen helt blå og det brændende svovl delte sig i små dele, der hoppede rundt på komfuret. Det så festlig ud, men svovl lugter helt afskyeligt, når der går ild i det, så vi fik besked om at fjerne al vor grej fra køkkenet, vi var ikke populære hos hende resten af tiden.

En gang var vi ovre at lave et helt pumpeanlæg i Schultzes have i Solbjerg. Først havde vi én af bønderne til at køre materialerne derover med hestevogn, hvor jeg var med, det tog nogle timer, inden vi var tilbage. Dagen efter cyklede mester og jeg derover et par dage, for at lave arbejdet.

Et andet anlæg lavede vi hos Mesters svigerinde, der havde en gård i Tingskoven ved Tranbjerg, men her overnattede vi, indtil vi var færdige. Samme svigerinde leverede også en halv gris, når de havde slagtet. Så fik jeg

til opgave om aftnen at cykle derover, hvor jeg fik grisen læsset på cyklen og derefter transporteret hjem til Beder. Grunden til at det skulle være om aftnen var, at det ikke var lovligt at slagte andet end til eget brug, og kun i meget begrænset omfang, så jeg skulle jo nødigt blive opdaget med en halv gris på cyklen.

Vi blev nu heller ikke overfodret med kød til hverdag. Hvis vi f.eks. fik frikadeller, var der tre små til to mand. Efter vi kom til at spise for os selv, delte vi altid den tredje mellem os. Vi havde også en kødløs dag om ugen, og så fik vi grød eller selleri- eller rødbedebøf. Når vi fik torsk, så var de specialister i at få mest muligt ud af den, i form af fiskesuppe, stegt torsk, biksemad med torsk og til sidst noget vi kaldte rusk om snusk, noget vi absolut ikke kunne lide, det var resterne fra torsken, der var blandet med sovs og kartofler, vi kunne ikke se hvad det indeholdt, og når vi stak gaflen i det, fik vi til tider fat i noget mærkeligt slasket noget, æv, æv. Vi var jo i voksealderen, så vi tog normalt godt fra, en sommerdag Arnold og jeg spiste ude i haven, fik vi en temmelig stor skål nye kartofler på bordet. De smagte godt, så vi spiste dem alle, og for at gøre det helt færdigt, tømte vi også sovseskålen og saltkarret. Pigen fortalte bagefter, at fruen havde sagt: ”hvor gør de dog af det?” Men spist var det.

Mester var meget mistroisk overfor sine leverandører, alt hvad de leverede blev talt efter og målt og vejet. Således blev alt jern vejet, hver dimension for sig. Jernet blev jo leveret i 6 m længder, og da vi kun havde en decimalvægt at veje på, måtte vi sætte den op på en stabel kasser, for at enderne på jernet ikke kunne nå jorden. Det var lidt af en festforestilling, for engang imellem væltede hele opstillingen, men vejet blev det, og veje resultaterne blev omhyggeligt noteret og afleveret til mester, hvorefter jernet blev lagt ind på hylderne i jernreolen, der altid var aflåst, så uvedkommende ikke kunne komme og stjæle noget fra den.

En Murer havde specialiseret sig i at mure bagerovne, og det jern han skulle bruge hertil, købte han hos os. Det drejede sig om nogle 2 m lange jernbjælker, der skulle bukkes i en svag bue, og som han brugte, at mure ind i loftet af ovnen. Disse bjælker bukkede vi, ved at slå på dem med forhammeren imellem to Ambolte. Desuden lavede vi selve ovnmundingen, en jernramme af 25 cm bred og 6 mm tyk kantvalset plade. Det var næsten det eneste, vi brugte autogensvejsningen til. Først til at skære pladen i længde, og derefter at svejse hjørnerne sammen. Udenom denne jernramme blev der monteret en vinkeljernsramme af noget 50 x 6 mm V-jern. Dette blev

først savet af med en nedstryger, og enderne blev savet i 45 graders smig. Jeg stod til tider hele dagen og savede med nedstryger, sidst på dagen varede det længe, med at save et stykke af, for jeg fik udleveret et nyt nedstrygerblad om morgenen, og det skulle slå til hele dagen, der var ikke meget tilbage af tandsættet, når det blev fyraften. Denne V-jerns ramme blev også svejset sammen med autogen, men vi lærlinge fik aldrig lov at røre svejse anlægget.

En lidt sjov ting vi også reparerede, var at sætte ny bund på Stegepander. Bunden på disse blev slidt og nedbrudt, fordi de blev brugt på komfurer med åben ild. Det var åbenbart vanskeligt at købe en ny, og så kom kunderne og fik dem reparerede dem hos os. Vi huggede så den gamle bund af med en mejsel, og klippede en plade til, så den passede i hullet på stegepanden, hvorefter den blev svejset med svejse anlægget. Det var heller ikke alt indenfor gassvejsning Kresten mestrede. F.eks. forstod han ikke at svejse i støbejern, så når der skulle svejses støbejern, blev jeg sendt på cykel med delene til et værksted i Aarhus, der så klarede problemet. Mester selv rørte aldrig hverken svejseværk eller Ambolt.

Det var jo før, der var noget der hed plast, så alt husgeråd var lavet af metal, forzinket jern eller kobber, og før eller siden gik der hul på det, enten på grund af slid eller tæring. Vi loddede et utal af vandspande, kedler, Pot mål, kaffekander, mælkejunger og lignende, ligesom vi lagde galvaniserede jernbånd om Saltkar og Vaskebaljer.

Der var jo ikke noget der hed dybfryser, og kun få og dårlige køleskabe. Så når der blev slagtet, blev kødet opbevaret i en stærk saltlage i et saltkar, og her rustede båndene jo hurtigt, fordi der blev spildt saltlage på dem.
Ligeledes var det nødvendigt med store vaskekar og baljer, til at sætte tøj i blød i. Der var ganske vist nogle få typer vaskemaskiner, men man brugte at sætte tøjet i blød ca. et døgn før man gik i gang med at vaske det.

I Beder havde man en fælles vaskemaskine, som en stor del af beboerne havde en andel i. Maskinen var bygget op på et Vinkeljerns skelet, der var beklædt med forzinket plade. Forneden i maskinen var der en rist og en askeskuffe, så der kunne fyres. Aftrækket var et pladejerns rør, der kunne tages af under transport. Over fyrstedet var der et pladejernskar, og i dette var der ophængt en Tromle af kobberplade, i denne var der en masse 12 mm Huller og en hængslet Lem. Tromlen kunne rotere om sin længdeakse. Til at trække den, var der uden for karret monteret en Elmotor, som gennem et kileremtræk trak tromlen. Ideen var så, at der blev fyldt vand i karret, og fy-

ret op derunder. Lemmen i tromlen blev åbnet, og tøjet blev lagt ned i tromlen, så blev Elmotoren startet og medens Tromlen drejede rundt i det varme vand, rutsjede tøjet inde i Tromlen rundt i denne, og blev på den måde rent. Det hele var monteret med et par store jernhjul og et par rørarme.

Vaskemaskinen var stationeret hos Elinstallatøren. Når den skulle bruges, skulle den hentes der, og afleveres der igen. Det var som regel mig, der blev sendt hen efter den. Landevejen var brolagt, så jernhjulene og det løse låg på karret, lavede en infernalsk larm, hvis det gik lidt hurtigt på Vejen, så det varede sjældent ret længe med at flytte den. Hele maskinen var lavet af noget forholdsvis tyndt plade, og selvom selve fyrboksen indvendig var beklædt med ildfaste Sten, blev den i løbet af et år brændt i stykker, så kom den hen til os og fik sin årlige fornyelse.

Mit forhold til Mester havde også bedret sig, uden at vi dog var bleven bedste venner. Bl.a. blev jeg spurgt, om jeg ville grave urtehaven i min fritid. Jeg tror jeg fik 5 kroner for det. Det lyder ikke af ret meget, men dengang kunne man komme i biografen for halvtreds øre. I Malling var afholdshotellet netop omdannet til biograf, så nu var der ikke så langt til en sådan.

Jeg var også begyndt at tænke på, hvad jeg skulle foretage mig, når jeg var udlært. Jeg havde nogle fantasier om at komme ud og se mig om i udlandet, så jeg tænkte, hvis jeg nu læste til maskinmester, så måtte der være en udvej for at realisere de drømme. Da mester jo havde sejlet som en sådan, talte jeg lidt med ham, om han mente, jeg kunne klare en sådan uddannelse. Det mente han nok jeg kunne klare, og han lånte mig nogle af sine gamle lærebøger, så jeg kunne danne mig et indtryk af, hvad denne uddannelse krævede. Det skærpede nu ikke min interesse, men jeg var glad for, at jeg fik lov til at gennemgå noget af lærestoffet.

1944

I 1944 blev der mere og mere uro i befolkningen, navnlig i de lidt større byer, hvor der flere gange var store strejker og Sabotage, ligesom tyskvenlige grupper lavede Schalburgtage. Vi kunne nogle gange høre bragene, når der blev sprængt en bygning i luften, ligesom der var stadig flere overflyvninger af allierede fly, og så gik tyskerne i gang med antiluftskytset. Vi levede en mere rolig tilværelse og iagttog begivenhederne på afstand, navnlig når de skød efter flyene, det var stadig som et stort fyrværkeri show. Det nærmeste vi kom sådan nogle begivenheder, var at et par unge mennesker stak ild til

et par sommerhuse, der tilhørte tyskvenlige, ligesom de stak ild i en Gård i Lillenor, der tilhørte en overbevist Nazist. Her brændte nogle af avlsbygningerne, disse var beklædt med asbest Tagplader. Pladerne sprang på grund af varmen, og det gav så høje knald, at vi kunne høre det i Beder. De unge mennesker blev afsløret, og idømt straf i dansk fængsel. Egentlig illegalt arbejde mærkede vi ikke meget til, udover at vi en gang imellem fik fingre i et illegalt blad.

Til hjælp i husholdningen var der til stadighed ansat en tjenestepige. Hende der var der, da jeg begyndte, var nok den mest trofaste, idet hun var der i et par år, og blev gift da hun rejste. Derefter havde vi flere forskellige, 6 i alt på de fire år i alderen 17 – til 30 år, en enkelt var lidt langfingret, hvad der gik ud over fruens lager af strømper, så hun blev ikke længe i pladsen. Pigerne havde værelse på loftet, hvorfor de skulle op ad trappen fra værkstedet og forbi døren til vores værelse, og helt hen i den modsatte ende af loftet. Det gav os jo rig lejlighed til at følge en del med i deres kærlighedsliv, idet vi ikke kunne undgå at høre, når de havde en ven med hjem. Der var jo kun en tynd bræddevæg ud til loftrummet, så man skulle næsten være mere stille end en mus, for at vi ikke bemærkede det. Omvendt respekterede vi deres privatliv, der var aldrig tilløb til at udspionere dem yderligere, men lidt godmodig drilleri, blev det da også til.

Fruen ventede familieforøgelse og var derfor ikke så glad for de skiftende Piger, men var så heldig sidst på sommeren 1944 at få en virkelig dygtig og stabil Pige (Thea), som faldt rigtig godt til i familien, og som vi andre også havde det godt sammen med, så hun kom med i laget af unge mennesker i byen.

Brand i præstegården

Første november 1944 fik Præstefamilien en ny tjenestepige, hun var åbenbart lidt uligevægtig, for en uges tid efter satte hun ild i præsteboligen lidt over middag. Mester var brandfoged, det var meget almindeligt, at smeden havde denne opgave, så han beordrede mig med til brandstedet. I landsbyerne var der dengang et sprøjtehus, der indeholdt en håndbetjent brandsprøjte. Det var et stort Træ kar, hvori der var monteret en dobbeltvirkende stempelpumpe, der foroven endte i et langt håndtag, der rakte ud over begge ender af karret, således at det kunne betjenes af to mand, ved at de skiftevis trykkede deres ende af håndtaget ned, hvorved der trykkedes vand ind den tilsluttede brandslange. For at fylde vand i karret, var der et antal

spande, hvormed brandsvendene kunne hente vand i branddammen, hvis en sådan fandtes, ellers i et vandhul eller en brønd. Desuden fandtes der to små én mands betjente brandsprøjter, der virkede efter samme princip, som den store. Det hele var monteret på en hestevogn, og én af bønderne havde til opgave, at køre med den, når der blev kaldt ud til brand.

Vi mødte op på præstegården med hele udstyret, og nogle gik i gang med at placere pumpen og hente vand i en nærliggende Dam. Vi andre gik i gang med at redde indbo ud af huset, idet der var god ild i den indvendige del af Stråtaget. Det gik forholdsvis hurtigt med at tømme huset, alt blev reddet ud, om det så var stenene i den store Rulle på loftet. Det var som om ilden i taget ikke rigtig ville brænde igennem. Åbenbart fordi der ikke var ilt nok på loftet. Der stod en natpotte deroppe, og én af de lokale prøvede, om han kunne slukke noget af ilden ved at kaste indholdet på den, men det virkede ikke efter hensigten, den lokale sprøjte prøvede uden held at bekæmpe ilden i stueetagen.

Omsider nåede Falck frem med en rigtig motordreven brandsprøjte og professionelle Brandfolk. Det første de gjorde var, at stikke en brandslange gennem et lukket vindue i loftetagen, nu fik ilden pludselig Ilt af den indstrømmende friske luft og blussede voldsomt op, og brandmanden råbte, at der ikke kom vand ud af slangen, så han kunne ikke gøre noget. For at få vand til pumpen, havde man stukken suge slangen ned i Gårdens Brønd, men der kom ikke vand op til pumpen, der gik et stykke tid, inden man opdagede at en slangesamling var gået fra hinanden, så slangen ikke nåede ned til vandet.

Der blev i hast rekvireret en tankvogn fra Aarhus, det tog jo sin tid inden den nåede til Beder, så der var god ild over det hele, inden man fik begyndt på en ordentlig slukning. Tankvognen blev hurtigt tømt, og så kørte man ned til mejeriet flere gange og tankede op, idet det var det eneste sted der var pumpe kapacitet til at fylde den hurtigt. Det endte med at Præsteboligen brændte ned til grunden, idet også den lokale brandsprøjte fik problemer, fordi de der hentede vand i Dammen en gang imellem fik en Frø med, og hvis den så kom i klemme i pumpeklappen, så skulle vi have denne skilt ad og renset, før der kunne pumpes videre.

Da det blev aften var det hele overstået og Brandfolkene pakkede sammen og tog hjem. Brandfogeden (Mester) udpegede så nogle til at gå brandvagt om aftnen og natten, for at holde øje med at ilden ikke blussede op igen. Det

kunne nu have været lige meget, alt hvad der kunne brænde var brændt, men sådan var reglerne. Jeg gik der nogle timer om aftnen, og tjente derved lidt, idet det blev lønnet af kommunen.

Lykke er tilbage

Lørdag aften, det var et par dage efter branden, sad jeg oppe på mit værelse, da der pludselig blev kastet sten op på vinduet. Det var meget almindeligt når nogen ville i kontakt med os, da gadedøren altid var låst, når vi gik fra værkstedet. Jeg lukkede vinduet op for at se hvem det var, stor var min overraskelse og glæde, da det viste sig, at det var Lykke, der spurgte om jeg ville med ud at gå en tur. Der var ikke noget jeg hellere ville, så jeg fik hurtig lidt overtøj på og kom ned til hende. Hun ville gerne op og se brandtomten, så vi gik derop. Hun fortalte så, at hun havde fået plads på en gård lidt længere henne i byen, foreløbig for vinter halvåret. Hvad vi ellers snakkede om, husker jeg ikke mere, men der var lige begyndt en aftenskole på Beder Skole, og den havde Thea og jeg begge meldt os til, så jeg har nok snakket for, at Lykke også skulle være med, og det indvilgede hun da i. Dette bevirkede da også, at hun senere blev rigtig god veninde med Thea. Vi må alligevel have haft en del at snakke om, for spadsereturen varede hele aftnen, inden jeg med et lille forsigtig kys, sagde farvel til hende udenfor hendes gadedør, og med løfte om at ses igen til aftenskolen. Det blev så til, at vi mødtes en aften om ugen til aftenskolen, nogle gange til en spadseretur, enkelte gange til en tur i biografen i Malling, som vi også spadserede til, og altid sluttende af med et lille forsigtigt kys udenfor hendes gadedør. Det skulle blive begyndelsen på mere end 55 års samliv.

Thea, endnu en lærling og en søn

Thea var mere varmblodig, hun havde det ikke godt med at gå alene hjem, hvis hun havde været sammen med en ven, navnlig var hun et stykke tid brændt varm på en anden lærling i byen, og så enten overnattede han hos hende, eller hun blev hos ham, så hun kunne ikke forstå, at jeg altid kom så hurtigt hjem, efter jeg havde fulgt Lykke hjem. Det gik godt i nogle måneder, men en aften jeg var på mit værelse, kom Thea og var helt opløst, det var forfærdeligt, hendes ven havde sagt til hende, at han var træt af hende, så de skulle holde op med at komme sammen. Det kunne jeg ikke rigtig blande mig i, så jeg måtte nøjes med at snakke hende lidt efter munden, og trøste hende med, at der jo også var andre ungersvende, hun kunne kaste sin kærlighed på. Det fandt hun også ret hurtigt ud af. Vi havde et ungt postbud,

der var meget pigeglad, og de to begyndte ret hurtigt at komme meget sammen, så meget, at da han om foråret blev forflyttet til Odder posthus og flyttede til Odder, sagde hun sin plads op og flyttede med derind. Mester var rasende, nu havde de jo mistet en stabil hushjælp, og det ville være vanskeligt at finde en Pige, der kunne erstatte Thea.

Ellers gik vinteren stille og roligt, der var ikke den store afvigelse på værkstedet, udover at vi sidst på vinteren fik en ny lærling, han var fra Odder og boede hjemme hos sine forældre og blev i lærepladsen til han var udlært.

Efter nytår fik Fruen en søn, og der blev holdt stor kalas, da han blev døbt. Der kom Kogekone og ekstra hushjælp ude fra, og huset var fuld af gæster, jeg nød godt af det i form af megen god mad.

Tandpine og småskrammer

På det tidspunkt havde jeg ofte tandpine, jeg havde store huller navnlig i mine overtænder, og havde da også fået et par enkelte rykket ud, jeg havde aldrig været ved tandlæge eller ejet en tandbørste, så det skulle jo gå galt. Så en dag bad jeg om lov til at gå til Læge, for at få nogle flere tænder rykket ud. Der var ikke Tandlæge i Malling, så det var den praktiserende Læge Viggo Kelstrup, der trak tænder ud, og det var han rigtig god til. Jeg bad ham om at rydde hele min overmund, og et par af de mest angrebne i undermunden. Jeg fik et par stik med bedøvelse i gummerne, og så gik han ellers i gang. Det tog ikke lang tid, og så kunne jeg godt tage tilbage til værkstedet og fortsætte med mit arbejde.

Jeg kom tilbage midt på eftermiddagen, jeg var i gang med at save Vinkeljern til Bageovne af med en Nedstryger. Jeg fik jo meget blod i munden fra sårene i gummerne, så jeg stod og spyttede det ud på gulvet, hvor jeg stod. Der var en hel lille sø efterhånden, det var der ingen der tog notits af. Jeg stod ved en skruestik for enden af filebænken, så der var ikke andre der arbejdede i nærheden af mig. På et tidspunkt gjorde den nye lærling Mester opmærksom på alt det blod, jeg stod og spyttede ud, og fortalte ham, at jeg havde fået adskillige tænder rykket ud. Mester kom og skulle have nærmere at vide, og da jeg fortalte ham, hvor mange tænder jeg havde fået fjernet, fik jeg lov at holde fri resten af dagen. Der var vist én time tilbage. Jeg var nem at have på kost den næste uges tid, til sårene i munden begyndte at lukkes. Jeg tror ikke, jeg nogensinde har spist så megen havregrød, som jeg gjorde i den uge. Morgen, middag og aften.

Man var ikke så blødsøden dengang, småskrammer heledes jo stort af sig selv, så det var ikke noget at tage større notits af, hvis man kom lidt til skade. F. eks. var jeg ved at sko en hest, og var i gang med et bagben. På et tidspunkt prøvede den at strække benet bagud og ned mod jorden. Jeg stemte imod, det bedste jeg kunne, men kunne ikke afværge, at den satte tåen på jorden. Uheldigvis havde jeg fået den ene fod anbragt lige der, hvor hestens tåspids ramte, med det resultat at den ramte lige på min storetå negl. Det gjorde vanvittig ondt, men skoningen skulle jo gøres færdig. Så jeg humpede jo noget rundt, og da jeg var færdig, undersøgte jeg hvor stor skaden var på min tå, Jeg kunne se, at neglen ville blive blå, der var blodsamling under den. Jeg måtte skifte træskoene ud med gummistøvler, der var mere plads til tåen i dem. Efter fyraften tog jeg et lille bor og borede hul i neglen, det tog noget af trykket af tåen, men i lang tid måtte jeg gå i gummistøvler, det endte også med, at neglen faldt af efter nogle uger.

Første gang jeg kom hjem, efter jeg havde fået trukken tænder ud, kikkede Mor forfærdet på mig og udbrød: "uha, skal mine drenge nu til at gå tandløse?". Det viste sig, at Johannes havde fået sin mund ryddet næsten samtidig. Nå, jeg havde undersøgt hvad en protese kostede. Sofie Bach i Odder ville lave en sådan for Kr. 150,00, så jeg fik pengene af Far, så jeg kunne få den lavet. Men det var småt med kyssene fra Lykke i mellemtiden, hun var ikke vild med at kysse en tandløs.

Så da der var gået nogle uger og gummerne var svundet, fik jeg lavet en ny overmund, den var meget moderne, idet der var kommen et nyt materiale på markedet, en slags plast, der i farve lignede gummerne, til forskel for den Kautsjuk man tidligere brugte, det var meget rødt. Jeg vænnede mig hurtigt til mit nye gebis, og det var godt håndværk, idet det holdt til 1984, hvor jeg skiftede det ud i forbindelse med, at jeg også fik protese i undermunden. Jeg havde dog en enkelt reparation, idet jeg kort tid før jeg skulle lave svendestykke, var ved at sko en hest, den ville ikke rigtig makke ret, så jeg råbte meget højt af den, med det resultat, at mine overtænder fløj ud af munden og landede på stenbroen, hvor de flækkede i to stykker. Jeg måtte jo ind til Sofie Bach om aftnen, så hun kunne sætte dem sammen igen. Der gik nogle dage inden jeg fik dem igen, men så holdt de også de næste 40 år.

Kærestetid

På gården hvor Lykke tjente, var der også en karl. Han havde tilsyneladende også et godt øje til hende, og var åbenbart bleven noget irriteret over, at jeg

kom sammen med hende. Så en aften inviterede han på øretæver. Der var flere unge mennesker til stede, så de heppede på, der var jo ikke så mange adspredelser, så et regulært slagsmål var jo spændende. Jeg havde aldrig været oppe at slås sådan for alvor, men der var jo ikke andet at gøre, end at gå i kødet af ham, selv om han var større og stærkere end jeg. Vi tævede lidt løs på hinanden, men det blev alligevel ikke rigtig til noget udover lidt knubs. Der var vist for lidt slagsbror i os begge to, til at vi syntes det var sjovt. Der var ikke nogen egentlig vinder eller taber, og der var ikke noget nag bagefter. Han blev et stykke tid efter lun på én af kro pigerne, de blev senere gift og holdt sammen resten af livet.

Lykke og jeg kom tiere sammen efterhånden. Vi gik tit i Biografen i Malling, men aldrig til Bal sammen. En enkelt gang var hun til bal på byens kro, medens jeg nøjedes med at komme i skænkestuen, der var altid en af karlene, der spenderede en øl på en fattig lærling, efter ballet fulgte jeg hende hjem, det var al det bal vi var til. Jeg besøgte hende ofte på hendes værelse, medens hun aldrig har villet været med oppe på mit værelse. En aften jeg ville besøge hende, var hun ikke at finde, så jeg regnede med, at hun nok var kørt hjem til sine forældre.

Aftnen efter var hun alene hjemme på gården, da jeg kom, og vi mødtes i køkkenet. Jeg spurgte hvor hun havde været aftnen før, og hun fortalte så, at nogle af de tyske soldater, der var indkvarteret i gårdens lade, havde inviteret hende over til dem til en aften, hvor de spillede og sang. Jeg blev noget brøstholden over den forklaring. Jeg havde absolut ikke noget til overs for de piger, der havde noget som helst med tyskerne at gøre, og det forklarede jeg hende i meget tydelige vendinger, samtidig med, at jeg udtrykte min skuffelse over, at hun kunne finde på at tage imod en sådan invitation, samtidig med, at jeg faktisk friede til hende, idet jeg sagde: *"jeg troede det skulle være os to"*, hvortil hun svarede, at det havde hun såmænd ikke tænkt på, og at hun for øvrigt havde haft held til at negle et tæppe fra tyskerne.

Vi snakkede videre uden det udviklede sig til skænderi, og vi har nok også bevæget os væk fra emnet, det endte i hvert fald med, at hun for første gang sagde, om jeg ikke ville med hen og sove. En invitation jeg hellere end gerne tog imod. Igen en overnatning uden nogen intimt samvær, idet Lykke var meget blufærdig. Vi har aldrig senere snakket om den aften, men det blev indledningen til, at vi ofte sov sammen uden det blev til mere. Det skulle komme langt, langt senere.

Lykke må jo alligevel have accepteret mit kluntede frieri, for i forbindelse med hendes lillesøsters konfirmation, inviterede hun mig med hjem, så jeg kunne blive præsenteret for hendes forældre og øvrige familie. Jeg var selv-

følgelig spændt på, hvordan det skulle spænde af, men det gik fint, jeg blev taget imod, som om jeg var kommen der mange gange.

Desuden var der flere unge par, hendes storebror havde kæreste med, det samme havde hendes storesøster, desuden var der en fætter, der også havde kæreste med, så vi var en hel flok unge, der var i samme situation på det tidspunkt og alle i alderen 19 til 23 år, så vi faldt godt til med hinanden, og havde en rigtig dejlig dag sammen. Efter middagen sværmede alle vi unge par ud i gården, det var en rigtig dejlig forårsaften, her fik jeg helt spontant et af de varmeste kys af Lykke, så jeg var åbenbart bleven accepteret hele vejen rundt.

Kort efter var det Påske, og vi aftalte at Lykke skulle med hjem og præsenteres for mine forældre. Hun havde fri de to første Påskedage, så vi kunne køre der om Skærtorsdag formiddag og overnatte der, dagen efter kunne vi så køre til Ølsted, hvor hun havde en moster, og jeg en søster, inden vi kørte tilbage til Beder. Jeg vidste jo hvordan min Mor så på kommende svigerbørn. Der var aldrig nogen, der var gode nok til hendes børn, så jeg havde ikke fortalt noget om, at jeg kom sammen med en pige, og slet ikke, at jeg ville tage hende med hjem og præsentere hende. Jeg har nok været bange for, at tage et opgør med Mor i den forbindelse, for jeg var jo stadig afhængig af, at kunne komme hjem og få vasket og repareret mit tøj, og jeg var jo stadig kun lærling, så hun ville nok fortælle mig, at jeg ikke var voksen nok til noget sådan. Jeg havde heller ikke fortalt Lykke noget om, at mine forældre ikke vidste, at hun var med. Det var ikke pænt gjort, men jeg håbede selvfølgelig på det bedste.

Vi nåede hjem til mine forældre lige til frokost. Det viste sig at Agnes og Kristen var der, de sad alle ved bordet og var ved at spise, jeg hilste rundt på dem og præsenterede Lykke ved at sige, at det var en pige jeg kom sammen med. Jeg vil ikke påstå, at hun blev overstrømmende modtaget, dertil var overraskelsen vist for stor, der var jo ikke nogen af dem, der anede noget om en sådan forbindelse.

Vi blev bænkede og fik noget at spise, Agnes og Kristen kørte, da vi havde spist og mine forældre skulle til begravelse om eftermiddagen, så Lykke og jeg havde huset for os selv i nogle timer. Jeg viste hende selvfølgelig lidt rundt, men hvad vi talte om, kan jeg ikke huske, men jeg husker, jeg sad i en lænestol med Lykke på skødet, da de kom tilbage. Lykke ville have rejst sig, da hun så de nærmede sig, men nu ville jeg nok provokere lidt, så jeg fik hende til at blive siddende, resten af dagen og aftenen forløb stille og roligt. Men da vi skulle i seng, kom Mors bornerthed op til overfladen, idet hun

sagde, at Lykke kunne overnatte i dobbeltsengen ved hende, og så kunne Far og jeg overnatte i værelset på loftet. Der var ingen, der havde lyst til at modsige hende, så sådan blev det. Da vi var kommen i seng, spurgte min Far om, hvor gammel Lykke var, jeg fortalte, at hun var nitten år og så snakkede vi ikke mere om det.

Dagen efter skulle mine forældre besøge Gerda og Arnold, der boede i Ølsted, så vi aftalte, at Lykke og jeg ville komme til, når vi havde besøgt Lykkes moster. Det så jeg hen til, for Gerda var min yndlingssøster. Lige fra jeg var helt lille, havde jeg altid syntes, at det var hende, jeg havde mest tilovers for, og så kunne mødet med hende, være med til at danne lidt modvægt til mødet med mine forældre. Men Lykke havde fået nok af at blive præsenteret for den familie, så hun insisterede på, at vi kørte direkte til Beder, hvilket vi så gjorde. Der gik heller ikke mere end et par dage, før jeg fik brev fra min Mor, hvor hun bebrejdede mig, at vi ikke var kommen om til min søster, som vi havde aftalt, og så foreholdt hun mig min ungdom og om mine fremtidsplaner, og hvor tosset det var, at binde sig så tidligt. Jeg har aldrig fortalt Lykke om dette brev, og heller ikke diskuteret det med min Mor, men der gik et par måneder inden jeg kørte hjem til mine forældre igen, og jeg tror der gik et halvt år inden Lykke var med igen.

Mine svigerforældre, Sigurd og Elna

Så var det helt anderledes med Lykkes forældre, der følte jeg mig altid velkommen, og jeg var stort set altid med, når Lykke besøgte dem. Hendes Mor vidste aldrig, hvor godt hun skulle gøre det, når vi spiste der. Så nødede hun i én uendelighed, for at man skulle tage for sig af retterne, så meget, at det næsten var for meget af det gode, men hun gjorde det af et godt hjerte.

Den fjerde maj 1945 var Lykke og jeg cyklet en tur ned til Moesgård Skovmølle, for at nyde det dejlige forårsvejr, og se om skoven var ved at blive grøn. På tilbageturen kom vi til en gård i Fløjstrup, der var besat af tyske soldater. Her gik en ganske ung soldat vagt ude ved indkørslen, vi kunne se på ham, at han gerne ville sige os noget. Så vi stoppede op, for at høre hvad han ville, han fortalte glædestrålende, at tyskerne i bl.a. Danmark havde kapituleret, så nu skulle han snart hjem. Vi fik travlt med at komme til Beder. Her traf vi en flok unge, der var i højt humør, de havde hørt om det i Radioen. Så vi drog hele flokken ned til Tyrolerkroen, en Restauration i Vilhelmborg skoven, hvor vi blev en times tid. Så skulle vi tilbage til byen og se hvad der videre skete. Her mødte vi en lastbil med frihedskæmpere på ladet, de var ude at hente nazister og andre, der havde samarbejdet med tyskerne. Det blev sent, inden vi kom i seng den aften. De tyske soldater i byen, så vi ikke noget til, bortset fra nogle få vagtposter ved deres materiel, alle andre blev af deres officerer holdt inde i deres indkvarteringer.

Dagen efter lukkede værkstedet til middag, og jeg kørte hjem til mine forældre for at høre, hvordan de tog det. De var selvfølgelig lige så glade som vi andre, men det var rart at høre deres reaktion. De tog det stille og roligt, Far var gået på pension i 1943, grunden til at han allerede gjorde det dengang var, at han skulle gå banevagt sammen med en reservebetjent, dvs. de skulle afpatruljere et stykke af jernbanesporet om natten, for at modvirke sabotage, det var Far absolut ikke glad for, så han gik til læge med sine dårlige knæ, de havde faktisk plaget ham i flere år, men nu brugte han det altså til at fremskynde sin pensionering.

Tilbage i Beder var der flere ekstra fridage i dagene derefter, efterhånden som tyskerne gav op rundt omkring. Frihedskæmperne hentede stadig tyske sympatisører rundt om, bl.a. var der nogle bønder, der havde handlet direkte med tyskerne, og der var nogle unge mænd, der havde gået vagttjeneste i nogle tyske vagtkorps, og så var jagten gået ind på de danske piger, der havde fraterniseret med tyske soldater, når de blev fundet, blev de som regel klippet mere eller mindre skaldet.

Session

I juni måned var jeg så på Session til militærtjeneste. Det foregik på Aarhus Rådhus oppe i Tårnet, dette var bleven Schalburgteret under besættelsen, så der var et stort hul i væggen ud til gaden. Her sad vi i en lang række i den

bare skjorte, så blev vi kaldt ind én ad gangen, og det første vi var kommen ind ad døren, blev vi kommanderet af med skjorten, så der stod vi i bar figur. Så blev vi målt og vejet og lægen undersøgte os, om vi havde Brok eller synlige skavanker, hvorefter vi gik over til et bord, hvor der sad nogle uniformerede militærfolk. Her blev vi spurgt hvilken tjenestegren, vi kunne tænke os at aftjene vor værnepligt ved. Jeg syntes, det kunne være spændende at komme ud at sejle og svarede derfor, at jeg gerne ville til Marinen. Jeg fik det svar, om jeg troede at Havhestene skulle beslås, nej, nej, jeg ville blive indkaldt til det lette hestetrukne feltartilleri.

Så trak jeg et nummer fra en stor bøtte, hvis man var ualmindelig heldig, kunne det være et frinummer, så var man fritaget for indkaldelse, det var der næsten ingen mulighed for på det tidspunkt, dengang indkaldte man revl og krat. Når alt dette var overstået, fik man bud om, at samle sin skjorte til sig, og se at komme ud af døren i en vis fart. Så kunne vi tage skjorten på, når vi var kommen ud til de andre. Herude gik der en ældre stabssergent, han samlede ind til soldater hjemmene, og pressede os selvfølgelig til at give et bidrag. Det kunne vi jo vanskelig undslå os for, men vi fandt hurtigt ud af, at vi ikke skulle give ham mere end vi ville afse til formålet, for han nægtede simpelthen at give tilbage, hvis han fik større beløb.

Vi var en hel del der kendte hinanden, for der var flere årgange samlet, idet der ikke havde været afholdt session siden 1942. Så vi gik i samlet flok ud i byen, for nu skulle det fejres, at vi ligesom var bleven anerkendt som voksne. Vi endte i nogle små restauranter i Ø-gaderne. Vi havde lokket vor Lægsrullemand med. *(det var en ældre Sognefoged fra Beder)*. Han forlod nu hurtig selskabet, for det udviklede sig hurtigt til en kraftig druktur. Vi kunne ikke købe øl, uden vi også købte nogle flasker frugtvin, jeg kan ikke huske i hvilket forhold. Vi var dumme nok til at drikke frugtvinen i takt med, at vi købte det, og det gik selvfølgelig galt. Vi blev stangdrukne, så det kneb med at holde balancen, da vi forlod værtshuset.

Jeg havde været hjemme ved mine forældre dagen før, og var kørt derfra ind til Agnes og Kristen på sessionsdagen, der havde jeg parkeret min cykel. Jeg dinglede derop, fik fat i cyklen og hilst på Agnes. Hun har bagefter fortalt, at hun sad og holdt øje med mig, da jeg og cyklen dinglede op ad gaden. Hun var ikke helt sikker på, om jeg nåede helskindet ned til banegården. Her havde vi alle aftalt at mødes, for at tage med toget til Beder. Jeg kom derned i god behold, men måtte skynde mig ind på toilettet for ar ofre, jeg tror aldrig, jeg har været så beruset som den dag. Lykke var overhovedet ikke

interesseret i, at tale med mig, da jeg senere mødte hende, og da jeg dagen efter var i færd med at sko en hest, måtte jeg en gang imellem sætte hånden ned på gulvet, for at være sikker på hvor det nu var, det gyngede stadig for mig, puh, ha.

Svendestykke

Ret hurtig efter skulle jeg lave Svendestykke, det var de sædvanlige fire Hestesko, samt at beslå en hest på alle fire ben og smede og hærde en mejsel. Jeg havde ikke smedet ret meget, udover en del øjer på hængsler. Når vi lavede regulært smedearbejde, hvor man formede tingene, havde jeg som regel stået med forhammeren og Kresten havde brugt håndhammeren. Jeg fik nu lov at smede nogle prøvesko, vi havde ikke mulighed for at få fat i noget af det bløde svenske jern, det var umuligt at skaffe på det tidspunkt. Så jeg måtte i gang med det hårde danske jern, dertil kom, at den nye lærling ikke var så dreven med forhammeren, så jeg var noget spændt på, hvordan jeg slap fra det.

Kresten rystede noget på hovedet over de prøveeksempler jeg lavede, det var langtfra godt nok efter hans mening. Dagen for prøven oprandt og de sædvanlige Skuemestre mødte op og mærkede det jern, jeg skulle bruge, hvorefter de gik ind til mester for at få formiddagskaffe. Lærlingen og jeg knoklede på, for at få bedst mulig resultat ud af prøven, de sko vi fik lavet, var jeg ikke særlig stolte af, og jeg ville i hvert fald ikke gemme dem til senere erindring. Så gik det bedre med hestebeslaget og mejslen, men alt i alt var det ikke noget at prale af, så jeg blev himmel henrykt, da skuemestrene efter besigtigelsen meddelte, at de havde givet karakteren bestået. Vi blev nu alle inviteret på frokost med øl og snaps, snapsene sved i min mund, for jeg havde netop mine tænder til reparation efter mit uheld med at spytte dem ud på stenbroen, og mine gummer var derfor noget ømme, men nu kunne jeg se enden på min læretid.

Inden da skulle jeg have afholdt mine 14 dages sommerferie, de fleste af dem brugte jeg på, at ruske Hør hos Mesters svigerinde i Tingskoven. Dengang høstede man Hør ved med håndkraft at rykke det op med rod, og lægge det til tørre på marken. Det var hårdt arbejde med øm ryg og blæner i hænderne, men det var godt betalt, og jeg fik kost og logi oveni handelen, så jeg var ovenud tilfreds, jeg havde aldrig før tjent så mange penge på så kort tid, og de var ualmindelig flinke at arbejde for.

23. juli 1945 var der pengeombytning, der var tjent store summer i sorte penge under besættelsen, dem ville man have frem i lyset, så alle kontanter i sedler skulle ombyttes og alle formuer registreres. For at ombytte sedler skulle man aflevere et bestemt rationeringskort, hvorefter man fik 500,00 kr. i nye sedler, resten blev indsat på en spærret konto, som blev frigivet, når det var bleven undersøgt om pengene var anmeldt til skattevæsenet. Der var rift om dette rationeringskort. For mange lå jo inde med store kontantbeløb, og var parat til at give en god pris for sådanne kort. Således var mester også efter mig, for at få lov til at betale mig min løn for det sidste læreår, og for evt. at købe mit kort. Jeg måtte afslå, da jeg havde lovet Far, at han måtte få mit kort, og jeg ville ikke have min løn før, jeg kunne få den i nye sedler.

Det lå jo nok i luften, at jeg fortsatte som svend på værkstedet, men det var jeg overhovedet ikke interesseret i, jeg ville ud at prøve noget andet, så jeg søgte og fik arbejde, hos en smed i Fensten mellem Odder og Hou.

Umiddelbart efter jeg havde lavet denne aftale, talte jeg en aften med lærlingen hos Jens Anker Jensen, der fortalte at de manglede en svend. Jeg vidste godt, at han plejede at have en ung svend, de blev der sjælden ret længe ad gangen, da han godt kunne være lidt vanskelig at samarbejde med. Lærlingen overtalte mig til at prøve at søge arbejde hos dem, og Lykke syntes også, det var en bedre ide, end helt i Fensten. Jeg gik op og talte med smeden, det endte med, at han tilbød mig arbejdet til en betaling af Kr. 65,00 om ugen, plus kost og logi og jeg slog til. Jeg aflyste så aftalen med smeden i Fensten.

Min læretid udløb en søndag, og da jeg havde spist til middag kom Mester og udbetalte mig min årsløn for det sidste læreår på Kr. 120,00. Han spurgte så, hvor meget jeg havde tænkt mig i løn som svend hos ham. Jeg fortalte ham så, at jeg havde fået andet arbejde, da jeg jo ikke havde hørt, om han var interesseret i at beholde mig. Han ville jo så have at vide, hvor jeg havde fået dette arbejde. Jeg fortalte ham, at det var hos smeden i den anden ende af byen, så blev han helt tosset, og kom med en hel masse om, at han bestemt havde regnet med, at jeg ville blive, og jeg kunne ikke være bekendt, at tage arbejde hos konkurrenten. Det kunne jeg kun trække på skulderen af, og så for han ind til konen, for at blive trøstet.
Det var den afsked, der var efter fire års læretid. Jeg gik op og pakkede mine ejendele og kørte op til min nye chef. Her blev de lidt forbavset, de havde regnet med, at jeg havde taget et par fridage, så de fik travlt med at gøre mit fremtidige værelse klar.

Jeg er udlært i 1945

I forbindelse med min løn som lærling, havde jeg en oplevelse med det offentlige. Jeg tror det var i forbindelse med min løn for det tredje år, den var på Kr. 75,00 for hele året, plus kost og logi. Jeg har jo nok sendt selvangivelse ind til Kommunen, som man skulle og oplyst dette, for pludselig kom posten med en skattebillet, hvor kommunen forlangte et beløb i skat.
Jeg kan ikke huske beløbets størrelse, de har vel kapitaliseret værdien af kost og logi, men det kunne jeg jo ikke betale med, og det kontante beløb rakte jo ikke langt, hvis jeg skulle have tøj på kroppen, alene et sæt arbejdstøj kostede på det tidspunkt Kr. 56,00. Så jeg skrev et brev til kommunen, hvor jeg fortalte dem, at hvis de fastholdt det forlangte skattebeløb, var det jo det samme som, at sætte far i skat to gange. Jeg fik eftergivet beløbet.

Efter Krigen

I arbejde som Svend

Det var jo spændende, at komme i gang i min nye arbejdsplads og lære Smeden og hans kone nærmere at kende. Jeg kendte lidt til familien i forvejen, idet de havde en søn, der var lidt yngre end mig. Han havde været i lære hjemme i et par år, men var nu kommen i lære hos Smeden i Søften for at lære færdig. Vi havde ofte talt sammen, han besøgte mig til tider på mit værelse i min læreplads, og vi mødtes også sammen med de andre unge i byen. En gang havde han inviteret til ungdomsgilde hos hans forældre, hvor vi var en halv snes unge mænd samlet til kaffebord og kortspil. Han havde på det tidspunkt en lillesøster på 14 år, hun vartede os op og sørgede for at tage af bordet. Vi så ikke noget til hans forældre, så hun klarede det hele. Vi hjalp hende selvfølgelig, og da hun skulle vaske op, var vi nogle stykker der hjalp. Jeg kan huske, at jeg gav hende en masse øregas, uvidende om, at jeg stod lige op ad døren til soveværelset, hvor forældrene lå, men det fik jeg at vide senere. Lillesøsteren blev konfirmeret om efteråret 1944 og døde desværre pludseligt ret hurtig efter, efter sigende af tarmslyng, hun blev begravet i sin konfirmationskjole.

Jeg blev installeret i et loftværelse, nogenlunde som det jeg forlod, men dog med den væsentlige forskel, at der var varme på radiatoren og et ordentligt vandkloset, ligesom der var varmt vand at vaske sig i, men stadig intet badeværelse. Det var vist i det hele taget en mangelvare i Beder, men man kunne komme ned på Mejeriet og tage bad, idet der var indrettet et brusebad i mejeribygningen, dette kunne man benytte for 50 øre pr. gang. Byens skræddermester kom hver dag kl. 8.00 med sit håndklæde under armen, og gik derned. Jeg brugte det også engang imellem om søndagen, jeg tror det var ret flittigt benyttet, i hvert fald af mændene, derimod tror jeg ikke, der var nogle kvinder der brugte det.

Om morgenen blev jeg vækket ved, at mester slog på varmerøret ved siden af sin seng med en jernpind, det larmede voldsomt, så det kunne man ikke undgå at høre. Når morgenmaden var klar, kom fruen ud og kaldte, hvorefter vi spiste sammen i køkkenet. Det viste sig, at vi spiste alle måltider sammen i køkkenet, undtagen når de en sjælden gang havde gæster til spisning.

Vi fik en god afvekslende kost, og der var altid nok af den. Det var ikke nødvendigt at dele frikadellerne mere, men det var også her, jeg fik nok af grønkålsuppe, idet fruen havde den vane, når vi fik denne ret, at bruge den største gryde hun havde. Så kogte hun gryden fuld, det kunne vi selvfølgelig ikke spise op samme dag, så næste dag var suppen stået og bleven for tyk, hvorfor hun spædte den op med vand, dette gentog sig flere dage i træk, den sidste dag fik vi altid æbleskiver bagefter, så vidste vi, at gryden var tom, jeg har aldrig spist grønkålsuppe siden.

Jens Anker havde skyld for, at komme med sarkastiske bemærkninger og ind imellem, at være noget mut overfor sine medarbejdere. Derfor havde han svært ved at beholde dem ret længe ad gangen. Jeg synes nu ikke, jeg mærkede noget til det, men jeg var jo også vant til den hårde tone, hvor jeg kom fra, så det har måske gået ind af det ene øre og ud af det andet. Men jeg tror nu ikke, han brugte det meget overfor mig, vi faldt meget hurtigt i trit med hinanden.

Jeg fik nu lov til at lave al det smedearbejde, der skulle laves, og bruge al det værktøj, der var nødvendigt, også autogensvejseværket. Jens Anker tog sig mere af maskinreparationerne, som jeg jo heller ikke vidste noget om. Han var også ofte borte fra værkstedet, idet han godt kunne lide, at komme ud at handle med bønderne. Så fik vi jo ofte brugte landbrugs maskiner ind, som han tog i bytte for nye. Disse brugte skulle jo så efterses og repareres og males. Han havde en filosofi om, at et kilo maling var mindst 100,00 Kr. værd, når det var smurt på en brugt maskine. Der var ikke så mange værktøjsmaskiner på værkstedet. Der var en Esse, en Ambolt, en Drejebænk, en Boremaskine, en Smergelsten, og så var der en kort Filebænk med et par Skruestikke, så det var til at overse. Der var så heller ikke den orden, som jeg var vant til, det med at rydde op, gik man lidt let henover.

Det viste sig også, at flere og flere af min gamle Mesters kunder, var flyttet over til Jens Anker, så det var jo mange kendte ansigter, jeg så. Desuden havde han fået en aftale med Moesgård om, at sende en mand derop én dag om ugen, for at lave deres smedearbejde i deres egen Smedje. Det var mest hestebeslag, vi lavede sådan en dag, for så var de fri for den lange transport med hestene. Men lidt smedearbejde blev det da også til. Der var ikke El i Smedjen, så alt foregik ved Håndkraft. Det var som at blive sat 100 år tilbage i tiden med blæsebælgen ved Essen. Den håndtrukne Boremaskine og Smergelstenen var nu en almindelig håndtrukken Slibesten, hvor selve Stenen godt nok havde en diameter på 75 – 80 cm og en tykkelse 15 – 20 cm.

Det var sjovt at prøve, at arbejde med de gamle ting, men ikke rentabelt, så efterhånden gik det over til, at vi kun kom derop når hestene skulle skoes.

Han havde stadig noget arbejde for et par af sine gamle kunder fra Mundelstrup. F.eks. kom han på Herregården Ristrup og reparerede deres maskiner. Det var besværligt, indtil han fik en Benzin tildeling, indtil da måtte han tage med Rutebil derom.

Fra tiden som Købmandsejendom var der en Esso benzintank på ejendommen. Den blev genåbnet sidst på sommeren, da der blev frigivet nogle tildelinger af benzin til nogle få grupper. Jens Anker var én af de få, der fik en lille tildeling, så han kunne få startet sin gamle Bil. Den havde han købt af en ældre Bonde, der havde den opklodset i sin garage under besættelsen. For at strække tildelingen af Benzin, blandede han noget Petroleum i Tanken. Det resulterede i, at det røg helt vildt ud af udstødningsrøret indtil Motoren var varmet op, så der stod en tåge efter ham, når han kørte igennem byen.

Hans Far var, efter salget af forretningen i Mundelstrup, flyttet i lejlighed i Aarhus. Han kom engang imellem ud for at hjælpe os i værkstedet. Det har nok mest været for at få tiden til at gå, for han kom med toget midt om formiddagen og tog af sted igen midt på eftermiddagen. En dag nogle uger efter jeg var begyndt der, var han der også, vi var kun vi to på Værkstedet, og Fruen var heller ikke hjemme. Så kom Tankvognen med Benzin, og den skulle betales kontant ellers måtte Chaufføren ikke læsse af, så han kom jo ind og spurgte, om der var nogen der ville betale, det drejede sig om ca. 600,00 Kr. Faderen havde ikke så mange penge på sig, så jeg sagde, at det kunne jeg godt klare, og gik op på mit værelse og hentede pengene. Vi fik Benzin i tanken, og Jens Anker var noget duperet over, at jeg lå inde med så mange penge, det var ikke almindeligt, at unge i den alder havde så mange penge.

Efter Jens Anker havde fået benzin til bilen, var jeg med omme at reparere nogle rør på Mundelstrup Mejeri. Her stiftede jeg for første gang bekendtskab med glasuld, idet jeg fik til opgave at isolere nogle rør. Det var varmt, og jeg havde bare arme, så det kløede helt vildt, da vi kørte hjem og lang tid efter, men så lærte jeg det.

Nu jeg var begyndt at tjene penge, skulle jeg også have garderoben fornyet. Jeg havde ikke fået pænt tøj i min læretid, udover at jeg havde fået syet en sommerjakke af et af Mors lagner. Det var meget almindeligt under besættelsen, at man syede om af forhåndenværende materiale, dels var det

vanskeligt at købe noget, og dels var det dyrt og elendigt, det man endelig kunne købe. Jeg fik engang et sæt arbejdstøj, bukser og jakke. Det lignede noget tætvævet sækkelærred, når man holdt det op mod lyset, kunne man se det igennem vævningen, og så kostede det 56,00 Kr. Det var mere end jeg fik i kontantløn for de to første år af min læretid. En anden gang var det et par arbejdsbukser, der var lavet af Celluld. De så fine og kraftige ud indtil de var vasket én gang, så var det ligesom at få et par silkebukser på, så levende og slaskede blev de.

Lykke og jeg tog til Aarhus en dag, der var længe åben i forretningerne, for at købe et sæt pænt tøj. Vi købte også et, men der var stadig ikke meget at vælge imellem, og det var stadig en elendig kvalitet, så det blev aldrig den store succes at gå i det.

Jeg havde også den oplevelse, at Kresten ikke længere ville kendes ved mig. Hvis jeg kom ind til købmanden, og han i forvejen var der, så gik han omgående uden overhovedet, at se på mig. Han var øjensynlig sur over, at jeg havde taget arbejde ved Jens Anker. Jeg har aldrig siden haft lejlighed til at tale med ham. Han flyttede for øvrigt også fra Meinertz et års tid efter, og fik arbejde på Aarhus Maskinfabrik.

Jeg befandt mig rigtig godt ved Jens Anker. Jeg lærte mere der, i de otte måneder jeg var der i første omgang, end jeg havde gjort i de fire år, jeg havde stået i lære. Hvis der var noget, der ikke rigtig lykkedes i første omgang, eller tog for lang tid, så hørte jeg ikke noget for det. Det skete bl.a. engang, jeg lavede en ny Hjulring. Jeg var ene med lærlingen, og skulle svejse den med autogen. Jeg ved ikke, om de havde dårlige erfaringer med at svejse i Ilden, men alt der kunne svejses autogen blev det. Jeg var ikke særlig dreven til det på det tidspunkt, men jeg fik ringen målt ud og svejst, fik den varmet op og lagt om Hjulet, da vi kølede den af sprang den i svejsningen, så det var om igen. Der har da gået et par ekstra timer ved det.

Om efteråret rejste lærlingen, og vi fik en af de lokale unge i lære. Vi gik samtidig i gang med en produktion af enkelt radrensere, det blev lidt hårdt for ham, for vi havde ikke en saks til at klippe kraftigt jern med, så meget af det blev hugget af, ved at materialet blev lagt på ambolten, hvor jeg holdt en skaftet mejsel på det, og lærlingen slog på den med forhammeren. Hans hænder havde endnu ikke fået hård hud, så han fik nogle gevaldige vabler. Der var en hel del smedning på den produktion, men nu var det jo mig, der stod på den rigtige side af ambolten, og det havde jeg det rigtig godt med.

Forlovelse

Så er Lykke og jeg forlovet 4.11.1945

Den 4. november 1945 var en lørdag, og Lykke og jeg havde fri om eftermiddagen. Vi havde talt om at forlove os denne dag. Vi tog derfor til Aarhus, hvor vi, ved en Guldsmed på Bruns Bro, købte vore forlovelsesringe for Kr. 200,00. Prisen var inklusive indgravering af dato og vore navne, vi ville beholde ringene på denne dag, og så senere sende dem ud til graveringen, dette blev aftalt med guldsmeden. Det skulle jo fejres, vi gik ned ad Strøget for at finde et sted, hvor vi kunne få en middag. Et stykke nede lå Hotel Prinsen, den så ud til at kunne leve op til vor store begivenhed. Vi gik op ad trappen og ind i receptionen, her stod en uniformeret Portier i lang Frakke og høj Hat og tog imod, vi havde aldrig oplevet noget sådan, men fandt da ud af, at han ville tage vort overtøj. Lykke har jo nok haft en Frakke på, medens jeg kun havde en blød Filthat at aflevere. Jeg var noget benovet over situationen, så meget fornemhed var jeg ikke forberedt på, men sansede dog, at han forventede nogle drikkepenge. Jeg mener jeg stak ham 2 Kr., hvorefter vi blev vist ind i restaurationen. Der så lige så fornem ud. Vi bestilte to Wienersnitsler, om vi fik Dessert, husker jeg ikke, heller ikke hvad det kostede, så det var vor forlovelsesmiddag.

Vi talte jo om, hvordan vi ellers skulle fejre dagen, men vi var jo ikke vant til at gå i Byen på den måde, og vi vidste ikke meget om, hvad der evt. kunne være af forlystelser, og bare at leje et hotelværelse for natten forkastede vi begge, det var vi begge for generte til, så det endte med, at vi tog med Toget ud til mine forældre, for at fortælle dem nyheden. De gratulerede os selvfølgelig, og Mor fortalte, at det var samme dato, som hende og Far var blevet

forlovet, blot med 42 år imellem. Lykke var ikke meget for at overnatte der, så vi tog tilbage til Beder samme aften, for så at fortælle hendes forældre nyheden næste dag. Lykke sørgede for at sende ringene til gravering, vi fik dem tilbage et par dage efter, så nu kunne vi fortælle omverdenen om begivenheden. Ringene led for øvrigt en grum skæbne, idet min blev så slidt af, at jeg gik med den på arbejde, så jeg nogle år senere måtte lægge den. Den blev senere brugt til at reparere nogle af Lykkes smykker med. Lykke gik også med sin i nogle år, men en dag hun var ude at plukke Jordbær, tabte hun den, det har ikke været muligt, at finde den igen.

Ellers gik tiden uden de store begivenheder, det blev jul og for første gang holdt jeg ikke juleaften hos mine forældre, idet Lykke gerne ville have mig med hjem til hendes forældre denne aften. Jeg var så med til gudstjeneste om eftermiddagen, noget som også var nyt for mig. Det samme var, det da Lykkes far bad Bordbøn, da vi skulle spise, det var også den eneste gang om året, han gjorde det. Juledag tog vi med toget om til mine forældre, hvor der var tradition for at flest mulig af familien var med denne dag. Vi startede med frokost med stuvet hvidkål og kogt kold flæsk og medisterpølse. Senere var der eftermiddagskaffe med diverse kager, og til aften var der middag med steg, brunede kartofler og tilbehør, der var ingen der gik sultne i seng efter sådan en dag. Efter middagen dansede vi om juletræet, dette var bl.a. pyntet med Fehår, det er lavet af glasuld, så sluttede vi med at synge: *"Nu er det jul igen"*, medens vi holdt hinanden i hånden og dansede hurtigt om træet. Far elskede lige pludselig at skifte retning, så dem der ikke var opmærksomme blev trukken ind i træet og fehåret, det syntes han var mægtig sjovt. Nytårsaften havde Kroen åben hus, jeg tror hele Byen var samlet derhenne, og der var liv og glade dage med dans i salen, hvem der betalte, er jeg ikke klar over, jeg kom i hvert fald ikke af med penge.

Resten af vinteren gik stille og roligt, mine jævnaldrende der havde været i lære, var nu udlærte og flyttede fra byen. Nogle for at arbejde andre steder, andre fordi de havde kærester længere borte og gerne ville være i nærheden af dem. De få unge lokale havde nået den alder, hvor det var Piger der interesserede, så de var lidt tabt for omverdenen, så Lykke og jeg tilbragte meget af vor fritid sammen, med at gå ture i skoven eller gå i biografen.

Dagens gang på værkstedet

Da foråret nærmede sig, fik vi travlt med at skærpe harvetænder og reparere landbrugsredskaber, det var før der var udskiftelige reservedele, så det

hele skulle en tur omkring ambolten for at komme til at virke optimalt. En dag havde vi lagt ny ring om et såmaskinehjul til Moesgård. *(De er en del større i diameter end almindelige vognhjul)*. Forvalteren (Sejersbøl) kom på Motorcykel, for at se om det var færdigt, for de stod og skulle bruge det hurtigst muligt. Han overtalte mig til at sidde på bagsædet med hjulet stående på tværs imellem os, jeg skulle så holde hjulet på plads, medens han kørte. Det gik også godt hen igennem byen, men da vi kom udenfor den, satte han farten op, med det resultat at luftmodstanden mod hjulet nær havde presset mig og hjulet bagud af motorcyklen. Jeg nåede lige at råbe højt, inden det gik galt, og han fik sat farten ned igen. Vi kom helskindet op på gården, og jeg blev kørt hjem igen. Det var min første tur på motorcykel. Sejersbøl skulle jeg komme til at have meget med at gøre nogle år senere, idet han blev sælger ved en bilforhandler, hvor jeg købte de fleste af de biler, vi kom til at bruge, da jeg blev selvstændig.

En dag, lige før fyraften, var vi ved at reparere en ringtromle, akslen var bleven meget slidt, hvor den havde drejet i lejerne, så vi huggede de slidte ender af, og vi skulle så have et nyt stykke svejst i. Alt dette foregik ved ambolten, idet akslen var 50 mm tyk, så det var mest hensigtsmæssigt, at svejse den i essen. Nu var akslen samtidig næsten 2 m lang, så for at kunne styre den, satte vi en Buk af i samme højde som ambolten et stykke fra denne, så vi kunne lægge den ene ende af akslen på den. Vi fik nu akslen, og den nye stump varmet op til svejsetemperatur. Jeg lagde akslen på ambolten og Bukken, medens Jens Anker tog den nye stump, og holdt den mod akslen. Jeg slog så med forhammeren, for at forene de to ting med hinanden, nu var svejsestedet jo tykkere end resten af akslen, og det skulle derfor tyndes. Det foregik ved, at jeg slog med forhammeren, medens Jens Anker drejede akslen, så den kunne blive tyndet hele vejen rundt. Desværre drejede han samme vej hele tiden, med det resultat, at akselenden på Bukken faldt ned af denne, og den ende der lå på ambolten vippede i vejret, samtidig var mit hammerslag på vej ned. Jeg kunne ikke bremse slaget helt op, og det endte med, at jeg fik min højre langfinger i klemme mellem kanten af den glødende akselende og forhammerskaftet. Jeg smed forhammeren og sprang hen til vandhanen, og fik min finger kølet ned, der var da et brandsår og fingeren var dygtig øm et stykke tid, men ellers blev der ikke gjort mere ud af det. Jeg har haft en tyk langfinger siden.

Dagene gik nu stille og roligt, der var ikke de store udsving i det daglige arbejde, og jeg blev mere og mere dus med opgaverne. Det var dejligt at føle, at ens arbejdsindsats blev værdsat, så jeg følte mig rigtig godt tilpas ved at være der.

Vi mistede Johannes

Så pludselig en eftermiddag kom der en telefonbesked til mig. Mine forældre havde bedt deres nabo om at ringe til mig og sige, at Johannes var kommen slemt til skade ved en påkørsel på jernbanesporet om morgenen. De var selv taget med toget til Svenstrup, for at tage sig af Ingrid og børnene, og de ville komme hjem senere på aftnen. (Johannes havde været forflyttet fra Durup til Mundelstrup i et par år, og var så efter udnævnelse til Banenæstformand forflyttet til Svenstrup ved Ålborg).

Jeg tog omgående fri, vaskede mig, og klædte mig om for at cyklede hjem. Jeg kørte omkring Kristen, for at orientere ham. Han var lige kommen hjem fra arbejde, og ville selvfølgelig med, så vi fulgtes ad hjem. Først på aftnen samledes vi søskende, for at modtage vore forældre, når de kom hjem. De kom tilbage midt på aftnen, de havde været deroppe sammen med Ingrids forældre, disse havde taget Ingrid og børnene med hjem til sig i Hinnerup, vore forældre kunne nu fortælle, at Johannes var bleven dræbt ved påkørslen. Baggrunden for ulykken var, at Ingrid og Johannes havde haft besøg af en kollega og hans kone aftnen før. Disse havde været kørende på Skinnecykel ud til dem, men havde valgt at tage en Taxi til hjemturen. Johannes havde så bundet kollegaens cykel efter sin egen, da han skulle møde på arbejde om morgenen. Til alt uheld kom der én af de frygtede løse Maskiner, da han var på vej. Da han hørte den, ville han redde cyklerne, og han nåede at få den ene vippet af sporet, men ikke den anden, hvorved han blev fanget på sporet og dræbt.

DSB sørgede nogle dage senere for, at hans båre blev bragt til Hinnerup Station, hvor vi hentede den, og førte den til kapellet ved Søften Kirke, hvorfra han blev begravet, mange af hans kolleger var mødt op, de havde skænket en stor gravsten med Inskription. Jeg havde fået til opgave, at hente Kisten med Hest og Vogn, og køre den ind til Søften Kirke, hvor kollegerne så bar den ind til gravstedet. Ingrid har ved sin død og begravelse fået sat sine data på stenen.

Tiden i Militæret

Først i april 1946 kom så indkaldelsen til Militæret, jeg skulle møde i Fredericia den 21. april, det blev kort tid efter ændret til, at jeg i stedet skulle møde den 15. maj. Jeg pakkede mine ejendele og fik sagt farvel til Jens Anker og hans kone, hvorefter jeg kørte hjem til mine forældre. Lykke fulgte mig på vej til Højbjerg, hvor hun vendte om og kørte hjem. Jeg er nok kom-

men hjem et par dage før, jeg skulle møde i Fredericia, for jeg kan huske, at jeg dagen efter hjalp Far med at luge Roer. Her kom Arnold på Motorcykel for at sige farvel, han skulle møde til militæret i Slagelse samme dag, som jeg i Fredericia, han havde aldrig mødt mine forældre før, så det var rart de fik hilst på hinanden.

Han ville gerne give mig en tur på Motorcyklen, så vi kørte ud i omegnen. Her kunne han ikke nære sig, med at vise sig lidt, ved at tage nogle overdrevne sving, hvor cyklen jo skulle lægges noget ned for at komme rundt. Jeg var jo ikke dus med at sidde bag på, så jeg fulgte ikke ordentlig med i kroppen, så det endte med, at vi kørte i grøften, uden at der dog skete noget, men jeg blev belært om, hvordan en bagsædepassager skulle opføre sig.

Dagen efter tog jeg med toget fra Søften trinbræt, her traf jeg flere af mine skolekammerater, som jeg ikke havde set i flere år. De skulle også møde ved militæret, nogle i Fredericia og nogle andre steder. Jeg mødte ikke nogen af dem senere, så vi må være bleven spredt meget. Vi ankom til Fredericia Banegård sidst på formiddagen, og her stod nogle unge befalingsmænd klar til at modtage os. Vi havde i indkaldelsen fået at vide, hvilket regiment og hvilket kompagni vi skulle stille hos. Dette blev vi spurgt om, efterhånden som vi kom ud af toget, og derefter blev vi beordret hen, hvor det pågældende kompagni blev samlet. Da befalingsmændene havde fået samlet dem, de mente de kunne finde, blev vi kommanderet til i samlet flok, at gå op til Kasernen, resten måtte så selv finde ud af at møde op der.

På kasernen blev vi opstillet kompagnivis i kasernegården. Det var en rigtig dejlig dag med solskin, så det var helt fint. Herefter begyndte en befalingsmand i hvert kompagni at råbe navne op. Nu fik den enkelte at vide, hvilket nummer han var tildelt, dette ville være hans identifikation resten af hans tjenestetid. Vi blev nu opstillet i nummerorden med laveste nummer på fløjen, så blev vi inddelt i delinger, idet de højeste kom i første deling, og derefter var det anden, tredje og fjerde deling, og jeg endte selvfølgelig midt i fjerde deling. Efter navne opråbene og inddelingen, blev vi sendt på vore belægningsstuer, hvor vi fik anvist den køje, vi fremover skulle bruge. Stuerne indeholdt otte toetages køjer i to rækker, så vi skulle være seksten mand i hver stue. Vi skulle nu lægge vore kufferter på køjen, og så gik turen ned på depotet, hvor vi fik udleveret en grå Brigadeuniform med Skråhue, et sort halsbind, en drejlsuniform, et par Gamacher, et par Støvler og et Spisebestik. Jeg var heldig at få et par nye sorte støvler, andre måtte nøjes med nogle brugte støvler fra engelske overskudslagre.

Så var det tilbage på stuerne og klæde om til uniform, og ret hurtigt efter blev der råbt: "træd an i Gården til spisning!". Så stillede hele Kompagniet, ca. 100 mand, i nummerorden i to rækker. Her skulle første række tælle til seks hele vejen ned til sidste mand, så blev der kommanderet, f.eks. "3erne et skridt frem!", så alle dem der havde sagt tre og hans bagmand, trådte et skridt frem. De fik nu at vide, at de skulle fungere som bordformænd ved spisningen. De blev nu kommanderet ind i spisesalen, hvor der var plads til et kompagni ad gangen.

Ud fra side væggene i begge sider, var der nogle lange borde. Ved hvert bord var der plads til 12 mand, i modsat ende af salen var der en disk, hvor køkken personalet udleverede tallerkner og maden, vi havde hver især fået udleveret et sæt spisebestik indeholdende en gaffel, en bordkniv og en ske. To Bordformænd ved hvert bord fordelte tallerkner og maden på bordet, og når de var klar, blev resten af kompagniet ført ind og fordelt til de enkelte borde. Når vi var færdige med at spise, samlede bordformændene tallerknerne sammen, og satte dem hen på disken ved køkkenet, herefter kunne vi forlade bordene og skylle vort spisebestik under en varm hane i nogle lange render ved udgangsdøren, hvorefter vi kunne gå på stuerne.

Vi havde fået besked på at pakke vort civile tøj i vore kufferter og anbringe disse i et depot på Soldaterhjemmet, og så senere tage dem med, når vi rejste hjem på vor første orlov. Soldaterhjemmet lå lige ovre på den anden side af gaden. Ved hver køje på stuen, var der et lille vægskab, hvor vi kunne have vort undertøj og lidt private ting, vore uniformer hang på bøjler under skabet.

Vi havde fået ordre om, at vi kun måtte gå over på Hjemmet og ikke ud i Byen, de første 14 dage, og vi skulle være tilbage og i seng senest kl. 22.00, her kom der en befalingsmand og kontrollerede, om vi alle var der, hvorefter han slukkede lyset. Kl. 5.00 om morgenen kom han igen og råbte: "så står vi op!", og så var det med at komme i tøjet, for det varede ikke ret længe, inden han kom igen for at se om vi var klar. Vi fandt hurtig ud af, at disse befalingsmænd (Tropsførere) var værnepligtige, der var indkaldt et halvt år før os, og stadig gik på Korporal Skole, men de gjorde hvad de kunne, for at sætte sig i respekt fra starten af.

Ret hurtigt efter vi var kaldt op, blev vi kaldt i gården klar til morgenmad. Det foregik på samme måde ved alle måltider. Om morgnen fik vi Havregryn med sukker og mælk, i begyndelsen stod dette ved enden af bordet og gik så rundt, som ved et almindeligt selskab, men der var aldrig mere

i sukkerskålen, når den nåede ned til de sidste fire, så vi aftalte ret hurtigt, at bordformændene delte maden ud på de enkelte tallerkner inden vi kom ind, så alle fik en ligelig portion.

Når vi blev kaldt i gården, foregik det jo ved, at alle 100 mand kom løbende oven i hinanden ned ad betontrapperne fra stuerne, ned ad trappen stod der fem – seks Tropsførere og råbte, at vi skulle løbe stærkere, medens de selv klamrede sig til gelænderet for ikke at blive revet med. At der ikke var nogen, der faldt og blev trampet ned, navnlig i starten, var lidt af et mirakel, navnlig da vi havde fået udleveret våben, da løb vi ned med våben i den ene hånd og i færd med at knappe tøjet med den anden.

De første dage gik med lægeundersøgelser og vaccinationer af forskellig art, idet det var meningen, at vi skulle til Tyskland som led i besættelsesstyrkerne efter endt rekruttid. Dette blev senere ændret til, at nogle af kompagnierne blev forflyttet til vagttjeneste ved flygtningelejre forskellige steder i Jylland. Disse undersøgelser foregik på vore samlingsstuer, og ved at alle mand stillede nøgne på gangen, og så gik det ellers på samlebånd gennem stuen, hvor læger og sygeplejersker stod parate til at undersøge os og vaccinere, samtidig var rengøringspigerne i færd med at pudse vinduer derinde. Vi var også til en skriftlig psykologtest, hvad den egentlig bestod i, kan jeg ikke huske, men jeg havde ikke problemer med at klare den, og det resulterede da også i, at jeg blev stillet i udsigt, at komme på befalingsmandsskole. Det kunne jeg med det samme meddele, at det havde jeg på ingen måde noget ønske om, men fik at vide, at jeg kunne blive tvangsudskreven til det, hvis der var behov for det.

Nogle af dem der fik anmærkninger ved lægeundersøgelsen blev hjemsendt igen. De der havde mindre skavanker blev overflyttet til anden tjeneste, nogle i køkkenet, nogle i telefonvagten, én blev Hestepasser og Kusk for det ene spand heste vi havde på Kasernen, én blev oppasser for Obersten, en anden blev fast Chauffør for ham, én der var Skrædder syede spadseredragter til nogle af de højere Befalingsmænds koner og sådan kunne jeg blive ved.

Vi fik lært at gøre Honnør og kende forskel på de forskellige gradstegn på befalingsmændene, og så eksercerede vi ellers i Kasernegården. De ville ikke have os uden for Kaserneporten, før vi havde lært at gå i takt og adlyde kommandoer, vi skulle også lære at gå strækmarch, som tyskerne jo havde været eksperter i. Det foregik ved, at vi gik i seksmandsgeledder med hinanden under armen rundt og rundt i Kasernegården med strakte ben, og så

skulle vi slå fodsålerne i jorden når vi gik. Der var en hel del, der ikke rigtig fattede den teknik og i stedet for fodsålen, slog de hælen i jorden, hvilket resulterede i at de fik seneskede betændelse i hælene, så det varede ikke længe, inden vi holdt op med den manøvre.

I forbindelse med belægningsstuerne var der et vaskerum med en lang vaskerende med et antal vandhaner over, et par brusere og et par toiletter, udenfor døren på gangen, var der geværbænke hele gangen igennem, hvor vore Geværer og Maskinpistoler stod. Ved enden af gangen var der en samlingsstue, vi kunne benytte i vor fritid, og ved siden af den, en pudsestue, vi kunne bruge, når vi pudsede Våben og Fodtøj. Alle gulve og Trapper var beklædt med Fliser, så når vi vaskede gulv på stuerne, smed vi et par spande vand på gulvene og fejede det ud i vaskerummet, så var det klaret.

Vi fik efterhånden resten af vor udrustning, det var nu ikke så meget, man havde simpelthen ikke nok til alle, der var indkaldte. Jeg fik en Maskinpistol og en Magasintaske, men ingen Magasiner. Jeg kom heller aldrig i besiddelse af en Stålhjelm eller Gasmaske, et par uger efter indkaldelsen fik vi udgangsuniformer. Vi var de første, der fik de nye danske Battle Dress efter engelsk mønster. Der var et par Bukser, en Jakke, en Kappe, en Skråhue og en Klipfisk. *(Det er et stykke Lærred med en Skjorteflip, der dækker udskæringen i Jakken, så det ser ud som om man har en Skjorte på)*. Ingen Slips, det måtte vi selv anskaffe. Vi fik jo også den fyrstelige kontante betaling på Kr. 1,90 om dagen. Den blev udbetalt hver tiende dag med Kr. 19,00, desuden kunne vi rejse med toget for halv pris til almindelig orlov, og hvis det var befalet orlov, f.eks. til Højtider, fik vi hele rejsen betalt.

Soldat i 1946

Vi kom meget på Soldaterhjemmet om aftenen. Her kunne vi købe en kop kaffe og et stykke brød for små penge. Der var også en kiosk, hvor vi kunne købe forskellige personlige effekter, såsom toiletartikler, barbergrej, brevpapir og frimærker. Vi kunne sidde der og skrive vore breve. Jeg har

aldrig skreven eller modtaget så mange breve, som medens jeg var soldat. Jeg skrev til Lykke om aftnen, så havde hun det dagen efter om formiddagen, så skrev hun samme aften osv., osv. Sådan skrev vi til hinanden, i hele det år jeg var inde. Det var selvfølgelig ikke altid særlig lange breve, men det var nu vores måde, at holde den nære kontakt på.

Så nærmede Pinsen sig og pludselig fik vi befalet orlov fra lørdag middag til anden pinsedag kl. 22,00. Vi fik ordre til at tage vore kufferter med hjem, da soldaterhjemmet ikke fortsat kunne opbevare dem, jeg tog hjem til mine forældre om lørdagen, og ned til Lykke søndag eftermiddag, hun stod og tog imod mig på Beder Station. Hun var selvfølgelig spændt på at se, hvordan jeg så ud i uniform. Jeg må sige, at hun erklærede sig tilfreds. Jeg fik en meget varm modtagelse, og dagen efter tilbragte vi hos hendes forældre. Hun fulgte mig i toget til Århus, hvor hun, sammen med alle de andre soldaterkærester, tog afsked med os ved toget til Fredericia, det blev et fast ritual resten af tiden.

Foto af Lykke i 1946, fulgte mig i soldatertiden

Nu begyndte den egentlige uddannelse med Marchture i omegnen. En gang ned over Lillebæltsbroen, så vi kunne stå ovre på Fyn og se over til Kasernen. Det var en lang og træls tur, der kostede nogle vabler hos dem, der ikke havde fået nogle ordentlige støvler. Andre gange var det ude på fælleden, hvor vi havde skyde øvelser, det var meget sjovt at prøve, men jeg kunne stadig ikke se fornuften i, at jeg skulle være med.

En gang var der et par af kammeraterne, der var kommen for sent hjem en aften, og det skulle så statueres, at det var utilladeligt. Så vi skulle straffes - hele kompagniet. Så da vi stillede i gården efter morgenmad, var det som sædvanligt i vort drejlstøj, her blev vi kommanderet på stuerne og klæde om til Brigadeuniformen. Så var vi godt klar over, at der var noget under opsejling, og ganske rigtig, aldrig så snart vi var kommen uden for Voldene,

før der blev kommanderet flyverskjul, og så skulle vi omgående kaste os i dækning i grøfterne, og sådan fortsatte det, til vi kom ud til Stranden. Her blev vi formeret i firemandsgeledder, og så skulle vi Delingsvis løbe i det løse sand. Det var vi ikke særlig vilde med, så de forreste var så fornuftige, at løbe på stedet, befalingsmændene råbte, at vi skulle fremad, vi kunne se, at de havde den største lyst til at tage os i armen og tvinge os fremad. Men det måtte de ikke, de måtte ikke røre os fysisk. Så kommanderede de hele delingen omkring, så det var de bagerste, der kom til at løbe forrest, det hjalp nu ikke noget, vi kom ikke hurtigere frem af den grund.

Det kunne selvfølgelig ikke fortsætte på den måde, så nu skulle vi belæres om, hvad der ventede os, når vi var opsætsige. Der var nogle høje ler skrænter i området. Her blev vi kommanderet hen, hvorpå halvdelen af befalingsmændene tog opstilling oppe på toppen af disse skrænter, og så råbte de: " træd an løb!" Så spurtede vi, så godt vi kunne op af disse fedtede skrænter. Når vi så var kommen derop og havde taget opstilling, så råbte de resterende befalingsmænd, der bleven stående neden for, at vi skulle træde an hos dem. Dette gentog sig nogen gange, og det kunne selvsagt ikke gå hurtigt nok, så det varede ikke længe, inden vi var smurt ind i fedtet ler overalt. Det endte med at nogle satte sig på deres geværkolber, og kørte i slæde på dem ned af skrænten.

Til slut blev vi kommanderet ud i Lillebælt i Vand til halsen, her fik vi besked om at rette ind til højre, dvs. at vi skulle stå i tomandsgeledder i en lige række med Gevær ved fod, herfra fik vi ordre til at agere landgangsstyrker, hvor vi kun måtte have hovedet oven vande, så længe vandet kunne dække resten af kroppen. Da vi endelig var kommen i land, var det meste af leret så skyllet af, og vi fik et velfortjent hvil, inden vi marcherede hjem til Kasernen.

Hjemme på vor stue gik vi direkte ind under bruseren med våben og udrustning på, for at blive skyllet ordentlig rene, og så var det med at få våbnene rensede og smurt ind, så der ikke kom rust nogen steder på dem efter turen i saltvandet. Vore befalingsmænd kunne finde mikroskopiske rustpletter ved våben eftersynene og så røg orloverne sig en tur. En af kammeraterne på én af de andre stuer, havde overset sin bajonet, og der gik nogle dage før det blev opdaget, da var den så rusten, at den var vanskelig at få op af skeden, det kostede ham 14 dage i arrest på vand og brød, det betød samtidig, at han blev 14 dage senere hjemsendt end vi andre, man kaldte det eftertjeneste.

Denne røvtur, som den populært kaldtes, blev ikke gentaget, jeg tror man var gået over stregen, og så viste det sig, at de brugte støvler, som nogle

havde fået udleveret, ikke kunne holde til turen, de gik op i sømmene og limningen.

Sjette Juli er en stor dag i Fredericia, da mindes man udfaldet fra byen i krigen 1849, og da er der store militærparader. Dette indøvede vi i adskillige dage ude på fælleden, hvor der jo var god plads at røre sig på. På selve dagen samledes to Regimenter, ca. 1000 mand, der begge var hjemmehørende i Fredericia, ude på fælleden kl. 5.00 om morgenen. Her blev vi formeret i seksmandsgeledder, og sådan marcherede vi ind i Byen. Vi fyldte to gader fra voldene og op til Kasernen. Mit kompagni blev opstillet ved Krigergravene midt i byen. Her blev der holdt forskellige taler, og vi stod og præsenterede gevær, i et tilfælde så længe, at et par af kammeraterne besvimede, fordi de stod så længe i den stramme stilling.

En søndag kom Lykke ned og så til mig. Vi spiste middag på Landsoldaten og gik tur på voldene, hvor vi bl.a. så DSB's mindelund, hvor navnene på de medarbejdere, der bleven dræbt i tjenesten er indgraveret i granitblokke. Da hun tog hjem om aftnen, fulgte jeg hende i toget til Horsens, hvor jeg så kunne gå over i et tog, der kørte tilbage til Fredericia, hun kom så sent til Århus, at de sidste tog og rutebiler var kørt, så hun gik hele vejen hjem fra Århus til Beder.

Da kornhøsten nærmede sig, kom der besked om, at de der havde tilknytning til landbruget, kunne søge om otte dages orlov for at komme hjem at hjælpe. Der må jo have været mangel på arbejdskraft på landet, måske fordi så mange var indkaldt. Jeg fik lavet en ansøgning, om at komme hjem og hjælpe min gamle Far. Den blev godtaget, og jeg fik min orlov. Jeg brugte den nu ikke hjemme, jeg havde fået en aftale med Jens Anker om, at komme ned til ham i de otte dage, så her arbejdede jeg så hele min orlov.

Overflytning til hjælpetropperne

Vel tilbage på Kasernen tænkte jeg, mon ikke der er overflyttet nok til de forskellige arbejdspladser, hvis jeg nu går til læge og klager mig, så kan jeg måske blive kasseret og hjemsendt. Jeg havde opdaget, at hvis jeg løb hurtigt op og ned ad trappen nogen gange, så kunne jeg fremprovokere en hævelse i den ene side af Pungen. Som tænkt så gjort, jeg gik til læge hver morgen i mindst 2 uger, det indebar så, at jeg ikke kom med kompagniet på øvelser, men i stedet var stuevagt på Kasernen. Her blev jeg sat til at vaske gulvet på gangen, men jeg havde jo hele dagen til det, så det var til at holde ud.

Omsider kom jeg for en kassations kommission, her konkluderede man, at jeg havde blodårebrok. Jeg blev overført til hjælpetropperne til tjeneste på våbendepotet, det var jo en streg i regningen.

Vi, der var overflyttet til hjælpetropperne, skulle aflevere hvad vi havde af udstyr udover selve uniformen, og vi blev samlet på to stuer i en anden fløj af Kasernen. Der var ikke nogen særlig kontrol med os, for der var sjælden eller aldrig fuldstændig samling på os, da vi arbejdede på mange forskellige tider af døgnet. Vi stillede aldrig sammen med vore respektive kompagnier, når vi skulle spise, gik vi, bare enkeltvis eller nogle stykker samlet, ind i spisesalen og fandt et ledigt bord. Vor orlov, skulle vi søge der, hvor vi var afgivet til. Jeg skulle møde kl. 8.00 om morgenen og var færdig kl. 17.00 til hverdag, om lørdagen var jeg fri kl. 12.

Jeg stillede på Våbendepotet, her var det en ældre overofficiant og en civil arbejder, der styrede depotet. Jeg kom hurtigt på bølgelængde med dem begge. Overofficianten var selv udlært som smed, men havde jo været i Hæren i mange år, og han gik faktisk kun og ventede på, at blive pensioneret. Jeg så aldrig, at han lavede noget, udover at tale i telefon en gang imellem. Civilarbejderen lavede det, der var at lave og var ikke interesseret i, at jeg var sat i arbejde, for så risikerede han jo at blive overflødig. Så det var begrænset hvor meget der var til mig, at beskæftige mig med. Vi havde et rum i en anden del af kælderen, hvor der var magasin for transportabel radioanlæg. Der blev jeg engang imellem sendt over for at støve af, men hvis der virkelig skulle flyttes rundt på delene, så sagde overofficianten: *"57, vil De gå over til kommando officianten, og få så og så mange mand til at lave arbejdet, og så ser De efter, at de ikke stjæler noget!"*

Når overofficiantens kone skulle vaske storvask, blev jeg sendt op for at hjælpe hende. De boede i et hus ved nordenden af voldene. Jeg sørgede for, at der var vand og brænde og trak vaskemaskinen. Det varede som regel to dage. Det var det rene driverliv, at være soldat på den måde. Jeg vejede 72 kg, da jeg blev hjemsendt, jeg har aldrig vejet så meget, hverken før eller siden.

På et tidspunkt kom der besked om, at jeg skulle overflyttes til Flyvestation Skrydstrup, Overofficianten gav mig beskeden, og sagde: *"det er De da ikke interesseret i 57, er De?"* Nej, det var jeg bestemt ikke, jeg følte, at det var at blive placeret langt ude på landet, og så var det sandsynligvis kun noget kedelig vagttjeneste, der ventede. Han trak i trådene, og jeg fik lov at blive i Fredericia.

Vi kom meget på Fredericia Banegård i forbindelse med vore orlovsrejser, og også når vi skulle have tiden til at gå, der var jo altid noget at se på dernede. Jeg blev så interesseret i de store Damplokomotiver, at jeg fik hold i et ansøgningsskema hos DSB, for at kunne søge om ansættelse som fyrbøder aspirant, for senere at kunne blive Lokomotivfører. Jeg fik diverse anbefalinger fra tidligere arbejdssteder og udtalelse fra skolen, og jeg afleverede det hele hos DSB anden distrikt i Århus. Her rykkede jeg flere gange resten af min tjenestetid for en afgørelse, og fik hver gang den besked, at de ville se mig hjemsendt, før de ville tage endelig stilling til min ansøgning.

Resten af min soldatertid foregik stille og roligt. Jeg var til to bryllupper, idet Lykkes storesøster Edith blev gift i september, og da det var en mandag, reddede jeg mig orlov fra fredag aften til tirsdag middag. Vi skulle have en skrivelse fra Præsten, for at få en sådan orlov. Det foregik i fuld uniform, da vi ikke måtte trække i civil i vor tjenestetid. Først i november var det hendes storebror Sigfred, der blev gift, han var bleven hjemsendt som soldat sidst i oktober.

Vinteren 1946 – 47 var utrolig kold, der var is langt ud i Lillebælt, de der stod vagt ved indgangen til kasernen, fik nogle af de filtstøvler, som tyskerne havde haft på i Rusland, for at kunne holde varmen i fødderne.

Der var kun et enkelt vagtkompagni af vor årgang tilbage på kasernen, resten af årgangen var udstationeret til vagttjeneste ved flygtningelejre forskellige steder i Jylland, nu blev kasernen fyldt op af ny indkaldte, så mange, at vagtkompagniet og vi hjælpetropper en overgang var indkvarteret på en tidligere kasernebygning, der lå i nærheden. Her blev vi hjælpetropper anvist stuer på loftet, her var der ikke centralvarme, men der var en brændeovn med et langt røg rør op ad væggen på hver stue. Vi fik hen ad vejen organiseret noget brænde, så vi kunne få lidt varme på, det resulterede i, at jeg fik det ene ærme på min kappe svedet, fordi den hang for tæt på røgrøret. Nu var det jo godt at have forbindelser i depotet, her fik jeg organiseret en uniformsjakke af samme stof, og så fik jeg Skrædderen, der syede spadseredragter, til at sy et nyt ærme i kappen, ellers skulle jeg sikkert have betalt for en ny kappe.

Jeg havde stadig ikke fået noget tilsagn fra DSB og skulle jo have noget at lave efter hjemsendelsen. En af kammeraterne var også smed, vi talte noget sammen om, hvad vi skulle foretage os når vi blev civile. En dag kom han og sagde, at han var bleven tilbudt arbejde hos en smed i Yding, hvor der skulle laves et nyt vandværk, smeden kunne bruge to mand, om jeg ikke ville med

ud og tale med ham. Vi tog sammen derud og fik også den aftale i stand, at vi begge skulle begynde derude, når vi var kommen hjem. Jeg var hjemme og besøge Lykke umiddelbart efter, og fortalte om aftalen jeg havde lavet. Jeg kunne godt høre, at det ikke lige var det, hun havde regnet med, men det var der jo ikke noget at gøre ved. Da jeg søndag aften skulle med toget fra Beder, kom Jens Anker og hans kone om på stationen, de sagde, at de havde hørt, at jeg skulle til Yding og arbejde, om jeg ikke hellere ville tilbage til dem, jeg var ikke ret vanskelig at overtale, så jeg droppede Yding.

13. april 1947 blev vi tilbageført til vore respektive kompagnier, der nu var stationeret i Lidoen i Vejle. Her havde tyskerne opført nogle træbarakker, vi var indkvarteret i. Vi hjælpetropper blev indkvarteret i en barak for sig, hvor vi boede de sidste 6 dage, før vi blev hjemsendt. Vi lavede ikke andet i de 6 dage, end at spille kort fra morgen til aften, rygtet sagde at våbenmesteren ikke ville have os til at hjælpe ved aflevering af udstyr og uniform, da han var bange for, at vi ville tilgodese depotet hjemme på kasernen, hvis der var fejl og mangler ved tingene. Så endelig den 19. april 1947 blev vi hjemsendt, det var dejligt at have det overstået, nu skulle jeg hjem og tjene penge. Jeg var lige et vend inde om DSB for at høre, hvordan det gik med min ansøgning. Her ville man se min soldaterbog for at se, om jeg nu også var hjemsendt og med hvilken karakter for tjenesten. Jeg afleverede bogen og fik at vide, at jeg skulle skaffe en ren straffeattest hos Politiet og fremsende den, derefter ville man tage stilling til min ansøgning.

Jeg begyndte hos Jens Anker et par dage efter, og nu var det min tur til at få vabler i hænderne, der stod nogle harver og ventede på at blive repareret, det indebar megen smedning, og jeg havde jo ikke hård hud i hænderne efter et års driverliv, men det var dejligt at komme hjem og i sving igen.

1947 Tiden hos DSB

Først i maj kom der besked fra DSB, at de ville antage mig som ekstra håndværker, idet man ikke havde antaget aspiranter under besættelsen og derfor skulle have de, der var antaget dengang, færdiguddannes før end man tog nye aspiranter ind, hvis jeg stadig var interesseret, skulle jeg begynde få dage efter. Jeg accepterede tilbuddet og fortalte Jens Anker, hvad jeg havde sagt ja til. Han var ked af, at jeg rejste, han troede, jeg havde droppet de tanker.

Jeg havde opfattet tilbuddet fra DSB, at jeg skulle være bosiddende i Århus, og jeg fik derfor en aftale med Agnes og Kristen, at jeg kunne bo hos dem,

til jeg fandt et værelse ude i byen. Jeg tror der gik 14 dage, inden jeg fandt et sådan, et lille kvistværelse på fjerde sal ad bagtrappen uden varme, men med adgang til køkken og med fælles toilet på baggangen, for 40 Kr. om måneden.

Jeg skulle stille på lokomotiv remisen i Sonnesgade. *(I dag hedder det maskindepotet)*. Her fik jeg udleveret en uniformskasket, to lagner i en beholder og et par læderhandsker, samt besked om, at jeg kun måtte gå med snøresko på arbejde af hensyn til sikkerheden, desuden fik jeg i omklædningsrummet anvist et skab til skiftetøj og forevist badefaciliteterne. Herefter blev jeg fulgt ud på Risten, hvor Lokomotiverne blev renset for slagger og sod inden de kørte i depot. Der var to remise arbejdere, der lavede arbejdet derude. Den ene lukkede forenden af lokomotivet op, og han kunne så føre en lang rensebørste igennem røgrørene og rense dem for sod, hvorefter han tømte sodkassen over i en tipvogn. Den anden skubbede slaggerne i fyret gennem risten i gulvet og ned i en tipvogn. Herefter kunne maskinen køre på drejeskiven, hvor der stod en mand, der styrede drejeskiven, så Maskinen kunne køre ind på det rette spor i Depotet. Jeg var der et par dage for at sætte mig ind i, hvordan arbejdet foregik.

Jeg kom så ud at køre, i første omgang som tredje mand, idet jeg jo skulle lære at klargøre Maskinen, inden vi skulle køre, og også lære at fyre, så vi kunne holde Damptrykket. Lokoføreren var en mand på 55-60 år, meget stille og rolig, han sagde ikke ret meget, jeg fik senere at vide, at han havde kørt i 25 år som Fyrbøder, inden han blev Lokofører. Fyrbøderen var ekstra håndværker som jeg, men havde kørt i nogle år, bl.a. under besættelsen, så han kunne fortælle om, hvordan det havde været at fyre med brunkul, hvor man nogle gange havde været nødt til, at holde ude på linjen for at få damptrykket op, han var meget flink men noget drikfældig. Vi kørte i fast tur, dvs. at vi kørte bestemte Tog i løbet af 12 dage, når der var gået 12 dage begyndte man ved dag ét igen og sådan fremdeles. I løbet af disse 12 dage var der to fridage indeholdt. Den tur vi kørte kaldtes R-turen, opkaldt efter den bogstavbetegnelse, som det primære Lokomotiv var kendetegnet med.

R-maskinerne var oprindelig bygget til at køre eksprestog, men var her blevet afløst af de større E-maskiner, så nu blev de brugt til lokal og hurtigtog. De forskellige typer dampmaskiner var F- og Q-maskiner. De blev brugt til rangering på Banegårde og Godsbanegårde, ligesom de kørte på linien på privatbanerne, så dem havde vi ikke noget med at gøre. D-maskiner var små godstogsmaskiner, der kørte på side linierne og med gods til de små

Stationer. K-maskinerne var små hurtige maskiner, der kørte persontog på side linierne og til de små Stationer. H-maskinerne var store 3cylindrede godstogsmaskiner, der blev brugt til de store godstog på de lange strækninger. E-maskinerne var store Eksprestogsmaskiner til brug på de lange strækninger. P- og PR-maskiner var lidt lettere Eksprestogsmaskiner, de blev næsten kun anvendt på Fyn og Sjælland, da de havde vanskeligt ved at klare de store stigninger, vi havde på linierne i Jylland.

Der kørte nogle få dieseldrevne Motortog, mest på side linierne og lidt som persontog til de små stationer. De havde deres eget maskindepot, så vi mærkede ikke noget til dem i det daglige, og førerne af dem blev altid benævnt som Motorførere, underforstået, ikke rigtige Lokoførere, der var et stramt Hierarki indenfor Etaten.

Vi mødte selvsagt på mange forskellige tider af døgnet afhængig af, hvilket tog vi skulle køre. Når vi mødte, skulle vi skrive os ind i en bog med navn, klokkeslæt, samt nummer på det tog, vi skulle køre, ved siden af lå der en liste med nummer på den maskine, vi skulle køre med. Det var som regel den samme maskine til bestemte tog, desuden lå der en LA, (et lille hæfte med en oversigt over de steder, hvor der var fartbegrænsning på linien), den skulle vi tage et eksemplar med af. Mødetiden var halvanden time før afgang, her startede vi med at klargøre maskinerne, der stod i fire rækker med to i hver række. Under maskinerne var der en smøregrav i hele rækkens længde. Remisearbejderne havde spulet maskinerne og Tenderen overalt udvendigt, hver gang de kom hjem, så de var altid rene at gå til. *(Tenderen er en selvstændig enhed der indeholdt Kul og Vand, men var en separat del af maskinen).*

Arbejdet startede med at bygge fyret op, så vi kunne have damptrykket klar ved afgang, der var som regel kun en lille smule ild, en halv trillebør fuld når vi kom, så fyret skulle bygges langsomt op, så det dannede et par bukser med benene langs siderne og overenden nærmest fyrlågen. Dernæst skulle lejehusene tømmes for vand, idet der ved spulingen af maskinen var kommen vand i dem, så de skulle efterfyldes med olie og vægerne sættes i. Vægerne var nogle bomuldstråde, der var samlet med en slags hårnål, denne blev sat ned i et hul i overdelen på lejet, og den anden ende af tråden, nåede så ned i oliesumpen. Ved hjælp af hårrørsvirkningen arbejdede olien sig så op gennem trådene og ned i lejet, så dette blev smurt. Efter endt tur skulle hårnålen igen tages op, da der ellers ville blive ved med vandre olie op i lejet, når maskinen stod stille.

Når vi var færdige med op smøringen og fyret var ved at være i orden, skulle Dørken gøres ren. *(Dørken er pladsen hvor Fyrbøder og Lokofører havde sin arbejdsplads)*. Den blev spulet overalt og diverse messing armatur og greb blev pudset, kost og skovlskaft blev skuret med vand og sand så de var hvide, sådan afleverede vi også maskinen efter endt tur, imedens havde Lokoføreren gået om og under maskinen med en lang hammer, og slået på alle møtrikker og samlinger for at høre om noget var gået løst. Når det var tid at køre ud, kørte vi først frem til kuldepotet og fik tenderen fyldt op med kul, og lidt længere frem for at få sandkassen fyldt op med sand. *(Sandkassen var et rum oven på maskinen, hvorfra der gik rør ned foran de trækkende hjul, her kunne føreren, ved at trække i et håndtag, udløse sand på skinnerne i tilfælde af fedtet føre)*. Sluttelig kørte vi ud for at få Tenderen fyldt op med vand. Det var Fyrbøderens job at kravle op og lukke låget på Tenderen op og dreje vandtuden, *(det var et 15 cm tykt Rør)*, ind over og trække i udløseren, så fossede vandet ned i Tenderen, det lugtede ikke særlig godt, det kom direkte nede fra Åen, herefter kørte vi på Drejeskiven for at komme på det rigtige spor.

Jeg havde fået udleveret et hæfte med billeder af de forskellige Signaler, vi kom ud for under kørslen. Dem skulle jeg kunne udenad, inden jeg kom til at køre alene, når jeg mente, jeg kunne dem, kom jeg til høring nede på anden Distrikt. Jeg kørte som tredje mand i 14 dage, så mente Lokoføreren, at jeg kunne klare fyringen alene, samtidig havde jeg bestået teoriprøven. Grunden til at vi skulle kende alle de signaler, vi kom ud for var, at hver gang vi kom til et af dem, skulle vi konferere med lokoføreren ved hjælp af håndbevægelser, for at vise hvad signalet viste, så der var to, der havde set det, det havde været spændende 14 dage, hvor jeg havde prøvet flere forskellige Maskiner.

Den sidste tur som tredje mand, var til Fredericia, hvor vi kørte ned med et Hurtigtog sidst på eftermiddagen, og vi skulle overnatte dernede for at køre et Posttog hjem tidlig om morgenen. Min makker og jeg havde aftalt, at gå en tur i Byen for at fejre et godt makkerskab. Det endte med at blive en noget fugtig tur, så vi var noget tunge i hovedet, da vi om morgenen gik op på Perronen for at overtage Maskinen der kom fra Nyborg. Vi blev noget overraskede, da vi så den, det var en PR-maskine, ingen af os havde set en sådan før, idet de jo fortrinsvis kørte på Øerne. Den havde nogle meget store trækhjul, hvilket gjorde at den kunne køre meget hurtigt, men til gengæld hurtig tabte pusten hvis den havde meget at trække på, når der var store stigninger på Sporet. Nå, vi gik den hurtig efter for smøring. Så kom

endnu en overraskelse, da vi skulle til at fyre, der var to fyrlåger i Kedlen, og i selve fyrboksen var der et skillerum ned midt i, så der var i virkeligheden to fyrbokse, vi skulle kun trække to – tre Postvogne, og kun holde i Vejle, Horsens og Skanderborg nogle få minutter hvert sted. Men vi havde også kun knap halvanden time til hele turen, så vi skulle have fart på, det opdagede Lokoføreren allerede i Vejle, hvor han meddelte os, at han havde tabt 2 minutter, fordi han var begyndt at bremse ned ved indkørselssignalet, han måtte fremover vente til han kørte ind på selve stationsområdet, og så var der fuld fart på, så snart der blev givet afgangssignal.

Min første tur som ene mand var til Randers. Her skulle vi køre et lille godstog om eftermiddagen, det havde gods til alle de små stationer hele vejen derop, så vi skulle rangere på alle stationerne, vi skulle så have et hvil på nogle timer, hvorefter vi skulle overtage et tilsvarende tog, der kom nordfra. Vi måtte igen rangere gods ind på de små stationer på vejen hjem. Det var én af de små K-maskiner, vi kørte med. Her vendte fyret modsat i forhold til de store maskiner, og vi havde en langskaftet skovl at fyre med, så vi bedre kunne anbringe kullene korrekt længst fremme i fyret. Jeg blev aldrig særlig forelsket i de små maskiner, selv om der ikke var nær så meget arbejde ved dem, som der var på de store maskiner. Nu faldt denne min første ene mands tur tilfældigvis på mine kommende svigerforældres sølvbryllupsdag, den 22. maj 1947. Jeg havde fridag dagen før, og jeg ville ikke spørge fri på festdagen, navnlig fordi det netop var min første dag, så jeg mødte op om formiddagen og var med til frokosten. Min Svigermor kom med en stor madpakke, da jeg skulle af sted, med bemærkningen: *"du vil kun det, du selv vil"*, hun var noget sur, men det var nok heller ikke særlig pænt af mig.

Det blev kun til et par enkelte ture til Randers, så kom der en ny sommerkøreplan, og vi kom til at køre andre ture. F.eks. kørte vi en tur til Grenå, et lille godstog med en D-maskine, hvor vi holdt ved samtlige stationer og rangerede, hvor det var nødvendigt. Vi havde en hel del tomme åbne godsvogne med til en større grusgrav, der leverede skærver til DSB. Det var en nem tur, idet der kun skulle nogle få skovle kul i fyret hver gang, vi kørte fra en station, men det tog sin tid at køre den. Vi kørte fra Århus ved to-tiden og var nylig i Grenå ved otte-tiden, så vidt jeg husker, er der 69 km ad banen derop, vi havde så hvil i Grenå til kl. 14, hvor vi kørte et persontog hjem til Århus.

I den forbindelse kan jeg huske, at jeg havde fået en Byld på min højre overarm, jeg havde døjet med den i et par dage, og den var hævet og øm. Jeg

prøvede forsigtigt at trykke på den for at få betændelsen ud, men det gjorde for ondt, så en dag vi holdt og ventede på afgang på Grenå station, var jeg gået ned på perronen, da der pludseligt blev fløjtet afgang, og Lokoføreren satte omgående i gang. Jeg satte i skarp trav for at komme op på maskinen, og jeg gled lidt på trinbrættet, hvorved jeg stødte min overarm mod et jernrør, det bevirkede at der gik hul på min byld. Jeg kunne hele vejen til Århus stå og klemme betændelse ud af armen. I baderummet efter arbejde stod jeg så længe under den varme bruser, at jeg fik held til at klemme byldemor ud, der var et hul ind i armen, hvor bylden havde siddet, men jeg har aldrig haft en byld siden.

I stedet for Randers turen kørte vi nu et tilsvarende tog til Horsens. I dagene omkring 1. november og 1. maj blev det kaldt kommodetoget, for da flyttede der mange unge mennesker fra den ene plads til en anden, og så var det i stor udstrækning deres Kommoder og Skabe, vi havde med. Der blev også rangeret på de fleste stationer, der var for det meste 3 små stationer mellem de store. I Horsens havde vi et hvil på 4 – 5 timer, inden vi kørte et tilsvarende tog, der kom sydfra tilbage til Århus, også med rangering på de små stationer. Da Gudrun og Richard var flyttet til Horsens, gik jeg nogle gange op og besøgte dem i vor hvileperiode. Det var kun Grenå og Horsens turen, vi kørte med de små maskiner, ellers var det Hurtigtog og Eksprestog med R- og E-maskiner, Århus - Fredericia og retur. Der holdt vi kun ved de store stationer. R-maskinerne var de rareste at fyre på, de var ikke så brede i selve fyrboksen, så jeg behøvede ikke at få hånden så langt ind i boksen, når jeg fyrede. Jeg blev efterhånden så dreven, at jeg kunne fyre uden at have handsker på i den type maskiner, det var noget helt andet når det var E-maskinerne, her var fyrboksen meget bredere, så her var det nødvendigt, at have hele hånden og underarmen ind i boksen, for at kunne få kullene helt om i de forreste hjørner. Det var vigtigt, at der ikke var huller i fyrbålet, da det ville nedsætte virkningsgraden væsentlig, her var det ikke muligt at fyre uden at have handsker på, selvom jeg ret hurtig fik opøvet teknikken med at svinge skovlen og så give et lille drej i håndleddet, når jeg kastede kullene ind i fyret, så de blev spredt ud over bålet, og ikke bare blev afleveret i en klump.

E-maskinerne var utrolig varme at arbejde på, netop fordi fyrboksen var så bred. Det var meget varmt i sommeren 1947, og her kørte vi en sådan midt på eftermiddagen til Fredericia. Allerede når vi gik ombord i Remisen, begyndte vi at svede, og jeg tror ikke, der var en tør tråd på mig, da vi nåede frem. Så var det dejligt under turen, at kunne lukke vinduet ned og stå og trække frisk luft der. Det gjorde jeg engang, og glemte at passe på at kasket-

ten ikke røg af, lige pludselig fløj den ned i grøften, jeg fortalte Lokoføreren det skete, han tog det meget roligt, og da vi kom til Fredericia, rapporterede han det skete. Han kunne samtidig fortælle nøjagtig, hvor det var sket. Da vi næste dag på vej hjem, kørte igennem Brejning station, stod der en mand med min Kasket på en lang stang, så jeg kunne snuppe den i farten.

Når jeg fyrede, stod jeg på dørken *(gulvet)*, så kunne jeg nå kullene i Tenderen *(Kulvognen)* med skovlen og kaste dem ind i fyret, uden at flytte mig ret meget, i hvert fald da jeg blev lidt øvet. Lige i starten skete det jo, at jeg ramte kanten af fyrhullet så kullene røg ud på gulvet i stedet for i Fyret. Så var det jo med at få fejet op og spulet gulvet, der skulle altid være rent. Gulv og kul blev jævnlig spulet, så der ikke blev støvet. Når jeg spulede gulvet, råbte jeg gerne: *"Vand!"*, så satte Lokoføreren sig på sit lille klapsæde og trak benene op under sig, for ikke at få våde fødder.

Jeg havde et tilsvarende klapsæde i min side, som jeg kunne sætte mig på, her kunne jeg holde øje med manometeret, der viste Damptrykket og Vandstandsglasset, der viste hvor meget vand der var på kedlen. Hvis trykket blev for lavt, skulle der fyres, og der blev jo hele tiden brugt vand, der blev forvandlet til damp i kedlen, så når overkanten af vandstanden blev synlig i glasset, var det tid at komme mere vand på. Det foregik med en Injektorpumpe, der virkede ved, at jeg ledte Damp gennem et rør i vandtanken, hvorved vandet blev revet med ind i kedlen. Der skulle nogen føling med i dette arbejde, for hvis leg lukkede for meget op for dampen, så var det kun damp, der kom igennem, jeg kunne mærke det ved, at håndtaget blev meget varmt, så var det med at få lukket i en fart, for hvis pumpen blev for varm, var det meget besværligt at ramme det rigtige punkt, hvor Injektoren fungerede optimalt, og jeg havde jo ikke alverden af tid, idet vandstanden jo hele tiden faldt.

De store H-maskiner var udprægede godstogsmaskiner med tre cylindre, de var meget tunge og med et ekstra sæt trækhjul. Trækhjulene var forholdsvis små, hvilket gjorde, at maskinen stod godt fast - en rigtig arbejdshest. Vi kørte en sådan i den faste tur, idet vi koblede på en færdiglastet togstamme på rangerbanegården i Århus kl. 01.00 og kørte direkte til Fredericia rangerbanegård.

Her skulle vi ankomme ved 05-tiden. Det var et rigtig bumletog, der tog sin tid, og hvor der skulle fyres temmelig meget. Nu var kullene ikke altid af første kvalitet, vi kørte for det meste med amerikanske kul, og mange gange var det ligesom at grave jord i haven, sådan en konsistens havde de, og så havde de nemt ved at brænde i slagger.

En nat vi skulle køre dette tog, var kullene helt elendige, så jeg var forberedt på en rigtig knokkelnat. Nå, vi fik koblet på og kom af sted. Vi havde fuld last, idet Togføreren havde afleveret en lastseddel, der viste, at vi havde 700 ton på krogen, hvilket var højst tilladte last på denne strækning. Allerede ved opkørslen fra rangerbanegården, kneb det for Lokoføreren, at komme op i fart, ud gennem Viby, kom han ikke over 15 km i timen, og helt galt gik det, da vi skulle op ad stigningen til Hasselager, da kom vi ikke over 5 km i timen.

Det var ikke, fordi vi manglede damp. Der var fuld tryk på kedlen hele tiden, men der var lidt tåget, så skinnerne var måske lidt glatte. Han prøvede at strø sand på skinnerne, men hver gang han prøvede, at sætte lidt mere fart på, blev der hjulspin, så var det med at få revet fyrlågen op i en fart, da han ellers rystede hele fyret hen i den forkerte ende af fyrboksen, og så skulle jeg i gang med at bygge det op igen, med de kul vi havde på den tur, ville det samtidig indebære, at det brændte i slagger, for jo mere jeg rodede i de glødende kul, jo mere brændte de i slagger. Da vi nåede op på Hasselager station, viste måleren på vandtanken i Tenderen, at vi havde brugt 19 kubikmeter vand på det korte stykke, så vi blev koblet fra og kørte hen til vandtårnet, for at få fyldt op, så vi havde nok til resten af turen, vi koblede på igen og fortsatte, men stadigvæk kunne vi ikke komme op i fart. Lokoføreren var sikker på, at vi havde meget mere på krogen, end Togføreren havde oplyst og sikkert også flere hjulaksler end tilladt. På et tidspunkt stoppede han midt ude på strækningen, og gik ned langs togstammen for at sikre sig, at der ikke var nogle bremser der hang, det var der ikke, så vi tøffede videre. Men det gik ud over kulbeholdningen, så da vi nåede Hedensted, kunne jeg ikke blive ved at nå kullene fra dørken. Jeg sagde til Lokoføreren, at jeg var nødt til at kravle op i Tenderen og skovle dem frem. Han advarede mig mod de mange broer, der er på denne strækning. Hvis jeg kravlede oppe på Tenderen, når vi kørte under en sådan, kunne jeg risikere at ramle imod, hvis jeg stak for meget op. Han trykkede lidt på hornet, når vi nærmede os en bro, da vi omsider nåede Fredericia - stærkt forsinkede, havde vi kun en trillebør fuld kul tilbage. Vi havde brugt næsten 10 ton på den tur, til gengæld har jeg aldrig haft så mange slagger i Fyrboksen, det var en virkelig drøj tur.

For det meste rejste vi hjem som passagerer efter den tur, men nogle gange var der et godstog udenfor køreplanen, som vi blev sat til at køre hjem. Denne sommer var meget varm og tør navnlig i Jylland. Hvilket bevirkede at Bønderne avlede for lidt halm her, hvorimod der var en rigtig god høst på Lolland og Falster, så der blev kørt rigtig mange vognlæs halm herop til

Jylland. Navnlig kunne vi se det i Hasselager, der var der en stor Købmand, der handlede med grovvarer, herunder Halm. Der kom daglig vognlæs til ham, og de blev jo alle omladede på Stationen, hele stationsområdet flød med halm i et par måneder. En dag vi skulle køre det omtalte godstog hjem fra Fredericia, havde vi da også et par halmvogne med, de var koblet på nogle få vogne efter Lokomotivet og lige bag efter en Olietankvogn. Vi var på vej op ad stigningen ved Bredballe, da vi pludselig så at der stod flammer op fra den ene halmvogn, Lokoføreren bremsede øjeblikkelig op og Togføreren kom i action, med at melde tilbage til Vejle station om branden. Herefter blev vi koblet fra de vogne der var bag branden, og kørte et stykke frem, nu kunne vi få koblet den brændende halmvogn fra, og igen køre et stykke frem så olietankvognen ikke blev påvirket af varmen fra branden, nu kom brandvæsnet fra Vejle for at slukke, samtidig var der lukket for trafikken på dobbeltsporet, da det var for farligt for brandfolkene, hvis der kørte tog medens de arbejdede. Vi fik nu lov til at køre videre. Der kom senere en rangermaskine op fra Vejle, for at hente de efterladte vogne ned til Vejle station, det blev en nem tur, at køre hjem med de tre – fire vogne, vi havde tilbage af togstammen.

Enkelte gange var det en tom Maskine, vi kørte hjem til Århus. Så kørte vi jo så hurtigt som signalerne tillod, således fik jeg min hurtigste køretur, engang vi kørte en E-maskine hjem. Da vi kørte ned fra Hylke mod Skanderborg, stod Føreren og småruttede på Hornet, da han havde fanget min opmærksomhed, pegede han på Speedometeret, det viste 125 km, han tog dog ret hurtigt farten af igen, da Maskinen på grund af den bløde bund under sporet begyndte at svaje.

En anden ting jeg husker fra denne sommer var, når vi kørte til Grenå, her var der en stor kålroe mark, hvor roerne var stukket af et insekt, det bevirkede, at de holdt op med at gro og gik i forrådnelse, det lugtede helt afskyeligt, når vi kørte der forbi i et par måneder.

Ingeborg og Tage købte først på sommeren en brændselsforretning i Valdemarsgade. I Ejendommen var der i beboelsen to lejligheder, desuden var der et udhus med en stald til to små heste, og plads til at huse nogle trehjulede varecykler, disse sidste blev udlejet til folk, der skulle have nogle ting transporteret rundt i byen. Hestene brugte Tage til at trække vognen med brændsel, som han købte på Havnen og leverede ud til kunderne. Det var ikke altid, de udlejede cykler kom hjem til den aftalte tid. Så gik Tage ned i Byen og kiggede i de baggårde, der var i nærheden af lejerens bopæl, jeg tror han fandt dem hver gang, han manglede én af dem.

Jeg kom rigtig tit ind til dem, dels fordi jeg snakkede rigtig godt med dem, og også fordi de boede lige i nærheden af remisen, desuden reddede jeg mig af og til et måltid. Jeg var noget påholdende på det tidspunkt, der skulle spares, hvor spares kunne. Jeg holdt mig selv med tørkost, så det var Havregryn og mælk til morgenmad, og madpakken, når jeg var på arbejde, var to stykker rugbrød med enten røget Makrel eller hvis jeg havde været hjemme på min fridag, så havde Mor som regel lagt nogle kogte Æg i madpakken. Hvis jeg ville have varm Mad til aften, var der dengang nogle billige spisehuse nede i byen, der kunne man købe dagens ret for tre kroner, men det var ikke hver dag, jeg syntes jeg havde råd til det. Vi fik ellers en ret god løn som ekstrahåndværker, udover den faste løn fik vi kørepenge i forhold til den tid, vi kørte på strækningen. Lokoføreren påstod, at vi tjente næsten lige så meget som ham, jeg kan ikke huske det, men jeg tror nok, at vi fik løn hver uge, kørepenge fik vi engang om måneden, beløbenes størrelse kan jeg ikke længere huske.

Lykke havde, medens jeg var Soldat, prøvet at være i Huset hos en familie i Århus, for at prøve hvordan det var at bo i Byen. Det brød hun sig absolut ikke om, så da der var gået tre måneder, sagde hun sin plads op og flyttede hjem til sine forældre, hvorfra hun arbejdede på en systue i Beder, for at lære at sy. Om foråret fik hun plads på en Gård i Malling. Hun havde det bedst, når hun kunne komme ud i den friske luft hver dag, og gerne hvor hun kunne komme til at arbejde med Jord og Planter. Vi besøgte hinanden en gang imellem, en gang om ugen når det gik højt, men mange gange var der 14 dage imellem, vi så hinanden. Det havde nok noget at gøre med mine meget vekslende arbejdstider, der ikke harmonerede med hendes fritid. Vi havde fridage hver 7. og hver 12. dag, det var gode fridage, hvor vi kom hjem tidlig om morgenen dagen før, og skulle først møde til middag dagen efter fridage. Hvis det ikke lige faldt på en søndag, kørte jeg som regel hjem til mine forældre, frisøndage tilbragte jeg som regel sammen med Lykke. Om efteråret 1947 købte Gudrun og Richard en grøntbutik i Viby, og her kørte jeg tit ud, når jeg havde fri, men ellers var der jo ikke så meget at tage sig til i fritiden, udover at læse lidt på værelset eller gå ture i Byen og på Havnen, jeg kan ikke mindes, at jeg nogensinde var i Biografen i de halvanden år jeg boede i Byen.

Overflyttet til Reserven hos DSB

I løbet af foråret 1948 fik vi en ny tredjemand med på maskinen, så nu var det min tur til at være læremester, han lærte rimelig hurtig, hvad det dre-

jede sig om, så efter tre uger blev jeg overflyttet til reserven. Det indebar, at jeg kom til at køre med mange forskellige Lokoførere, idet jeg blev sat ind, hvor den faste fyrbøder var forhindret, eller når der skulle køres Tog udenfor køreplanen. F.eks. kørte vi et særtog til Struer for at hente Københavnerbørn, der havde været på sommerferie deroppe. Det må have været temmelig mange, det drejede sig om, for vi havde så mange personvogne med, at der var to K-maskiner til at trække dem. Jeg var heldigvis med på den forreste, for jeg kunne se, når jeg fyrede så kom der jo temmelig megen røg ud af skorstenen og det slog ned om nr. to maskine, så det har været noget ubehageligt, at være med på den.

Det var meget interessant at køre med de forskellige Førere, for der var ikke to der kørte ligedan, nogle lukkede bare op for dampen, når de satte i gang, uden hensyn til, at hjulene smuttede lidt på skinnerne, med det resultat at fyret rystede ud af lave, hvis jeg ikke nåede at få Fyrlågen reven op i en fart. Andre havde megen mere føling med maskinen, de satte stille og rolig i gang, og kom hurtigere op i fart end de første, og med et mindre forbrug af brændsel. Nogle var hysteriske med rengøring, de forlangte at få gulvet fejet hver gang, jeg havde fyret, der faldt som regel enkelte små kulstykker af skovlen undervejs fra Tenderen til Fyret, de ville også have gulvet og kullene spulet. Der skulle altid være vådt, så det ikke støvede. De mere besindige overlod det til mig, og jeg var jo også selv interesseret i, at der var nogen lunde rent, så det havde vi det fint med. De Førere der kørte i reserven var jo helt unge og forholdsvis nyudnævnte, de havde så kørt et stykke tid med rangermaskiner på Banegårdsterrænet og kørte derefter i reserven til der blev plads i en af de faste ture, så de havde måske brug for at manifestere sig lidt, de havde jo fået en stjerne i Kasketten og på skulderen.

Også nogle af de ældre kunne være stride. Således kørte jeg nogle gange til Grenå, her var det gennemgående ældre Førere, der kørte i fast tur. De mødte op med stiv flip, *(det vi dengang kaldte fadermordere, fordi de var så stive)*, og sort butterfly, her skulle al messing og kobber på maskinen pudses, så man kunne spejle sig i det, det så godt ud, det skal indrømmes. De kunne også være helt specielle, en gang vi kørte det tidligere omtalte godstog til Grenå om natten, nærmede vi os Risskov, her havde der været fest i en Villa tæt på banelinjen, og nogle af gæsterne havde valgt at krydse Sporet på vej hjem. Her bremsede Føreren Toget op, og han stod ned med en lygte, og stod og lyste for dem, så de kunne komme sikkert over Sporet. Jeg tror det var her, jeg begyndte at overveje, om der ikke var en verden uden for Etaten.

Ulempen ved at køre i reserven var, at vi ikke kunne planlægge vor fritid, idet vi sjældent vidste, hvad vi skulle foretage os, når vi kom hjem fra en tur. Nogle gange havde vi rådighed i hjemmet, det vil sige, at der kunne sendes bud efter os når som helst i de 12 timer den varede, og så kunne vi risikere at blive kaldt ud, lige inden rådigheden udløb, og måske blive sendt på en tur til Ålborg eller Fredericia, som regel fordi den, der skulle have kørt, var bleven forhindret i sidste øjeblik. En sådan rådighed i hjemmet talte kun som en tredjedels tjeneste, når vi kørte i fast tur, var der altid indlagt en otte timers rådighed i Remisen for Fører og Fyrbøder, så der døgnet rundt hele året igennem, var et sæt personale, der med omgående varsel, var klar til at køre, hvis der opstod en situation, der krævede det, en sådan rådighed gav to tredjedels tjeneste.

Jeg blev kaldt ud fra hjemmet engang, fordi en motorvogn der skulle køre et persontog til Skjern, var brudt ned kort før afgang, der var ikke andre Motorvogne ledige så Toget skulle køres med damp. Det var så arrangeret således, at jeg ville blive afløst i Herning, så jeg kunne have hvil der, til Toget skulle retur. Så da vi holdt på Herning Banegård, tog jeg min Jakke og Taske og gik over på Remisen. Her kendte man ikke noget til, at jeg skulle afløses, så der var ikke nogen afløser, der var ikke andet at gøre end gå tilbage til maskinen og forklare Føreren situationen. Jeg måtte tage hele turen til Skjern og retur til Århus igen med kun et ganske kort hvil i Skjern, så det var en lang tur.

Uafklarede forhold

Gårdejeren, som Lykke tjente hos, var flyttet til Nølev, så nu var det lettere at køre ud at besøge hende, hvis jeg havde fri samtidig med hende. Vi talte en gang imellem om at gifte os, men det var jo næsten umuligt, at skaffe en lejlighed på det tidspunkt. Man skulle for det første være gift og helst også have et barn, inden man overhovedet kunne blive skreven op til én, og det var vi ikke lige indstillet på. Vi kunne måske selv købe noget, men jeg kunne ikke få en ordentlig besked, om jeg kunne regne med, at blive ansat som aspirant og i så tilfælde om det så blev i Århus, hvis det blev andre steder i landet, var det jo ikke så smart at ligge med fast ejendom, som det måske ikke var så nemt at benytte. Tiden gik, uden vi rigtig fik taget nogen beslutning.

Lykke var absolut ikke interesseret i at flytte til byen, så der var ikke nogen grund til, at prøve at finde nogen bolig der, omvendt kunne vi heller ikke bo for langt væk, hvis jeg skulle på arbejde med kort varsel. Der var

også mangel på stort set alt, hvad et ungt par havde brug for. Jeg blev f.eks. skreven op til at købe et par Dyner i et firma - der gik et halvt år inden det blev min tur til at købe dem - og så var det nogle tynde kunststof dyner vi fik.

En søndag havde vi aftalt at køre hjem og besøge mine forældre. Jeg kom hjem med et Tog først på formiddagen, og Lykke var cyklet ind fra Nølev. Vi havde aftalt at mødes hvor Viborgvej startede ved Ringgaden. Det gik også som aftalt og vi cyklede ud efter mit hjem, der har nok været en lidt trykket stemning fra starten af, men jeg kan ikke huske, hvad vi talte om eller hvordan det udviklede sig, men da vi var kommen så langt, at vi inde fra skoven kunne se ud til mine forældre, var hun så vred, at hun meddelte, at nu vendte hun Cyklen og kørte hjem igen. Jeg har nok prøvet at overtale hende til at fortsætte, men til ingen nytte. Nå, det var der jo ikke noget at gøre ved, så jeg fortsatte hjem til mine Forældre, og hun kørte den anden vej. Agnes og Kristen var også på vej hjem til mine forældre, og ude på landevejen mødte de Lykke, der stortudende var på vej til Beder. De prøvede at overtale hende til at slå følge med dem, men det ville hun ikke, så man må nok sige, at der var krise i vores forhold, uden jeg helt forstod baggrunden. Om det var fordi, hun ville lægge pres på mig, for at tage en beslutning ved jeg ikke, idet vi aldrig senere talte om begivenheden.

Der gik en fjorten dags tid uden jeg hørte fra hende, så en eftermiddag jeg havde fri, tog jeg mig sammen til at køre ud til hende, og så var alt ved det gamle igen, men det har jo nok sat nogle tanker i gang, for jeg talte lidt med Far om fremtiden, og han syntes, at vi skulle gifte os, uden at han dog kom med nogen råd, hvor vi i så fald kunne bo.

Jeg kom jo også en hel del ud til Gudrun og Richard, og her kom vi selvfølgelig også ind på emnet. Richard gik meget ind for at være selverhvervene, og han mente, at der var fremtid i at købe en Cykelforretning. Det gik jeg og tyggede på et stykke tid og syntes, at det lød tillokkende. Jeg var også træt af, at jeg ikke kunne få noget ordentligt svar på min fremtid ved DSB, jeg begyndte at snakke om mine planer, når jeg kom hjem til mine forældre.

Mor syntes absolut ikke, det var en god ide. Jeg egnede mig ikke til at være selvstændig, konkluderede hun, havde det været et par af mine andre søskende, så havde det været noget helt andet. Nå, det skulle hun nu ikke bestemme, så jeg kiggede i Aviserne om, hvad der blev averteret til salg indenfor cykelbranchen, samtidig gik jeg i gang med et brevkursus i Ra-

dioreparation, det sidste fik jeg nu ikke meget ud af, det krævede flere forudsætninger, end jeg kunne opvise. Midt på sommeren 1948 blev en forretning sat til salg i Bovlstrup for en pris af 11.000 Kr., det passede til hvad jeg havde råd til at investere, så jeg tog ned og kiggede på foretagendet. Det bestod af det halve af et dobbelt parcelhus og et tidligere vaskehus, der var nødtørftig indrettet til værksted, men ingen butik og kun et meget lille varelager af reservedele, så der var ikke meget at gå i gang med. Men jeg kiggede lidt på Byen, den var dengang Stationsby på Odder - Hov Banen, og som i alle andre Stationsbyer på den tid, var der mange små forretninger der, og tilsyneladende et godt opland, så uden at søge råd hos andre, slog jeg til. Det skulle vise sig, at det var en tåbelig beslutning, jeg havde jo ikke engang sikret mig nogen oplysning om omsætning, og det var heller ikke noget, der var værd at tale om.

Cykelforretning i Boulstrup, Bryllup og Svend igen

Jeg fortalte Lykke, hvad jeg havde gjort, og at vi nu kunne gifte os, vi kunne overtage det købte pr. 1. september 1948. Hun blev himmelhenrykt og gik i gang med at planlægge Bryllup og sy Brudekjole m. m. Det må have været midt i juli måned, jeg handlede, for jeg havde 30 dages opsigelse til en 1ste i måneden hos DSB. Den 1. august gik jeg ind til Lokomotivmesteren og sagde, at jeg ønskede at fratræde med sidste arbejdsdag den 31. august. Han blev noget forundret, og spurgte, om det var fordi jeg var ked af at køre, for så kunne han skaffe mig ind på Centralværkstedet. På den tid kunne man også blive Tjenestemand der, det ønskede jeg imidlertid ikke, jeg havde jo købt forretning.

Lykke besluttede, at Brylluppet skulle være den 18. september, så vi gik i gang med at skrive indbydelser og købe Møbler til vort nye Hjem. Det blev udelukkende brugte Møbler, dengang var der flere forretninger i Studsgade og Mejlgade, der udelukkende handlede med brugte Møbler. Lykke havde sparet 700 Kr. sammen, det rakte til Soveværelsesmøbler, hvad resten kostede, kan jeg ikke huske, men det svandt voldsomt i kassebeholdningen, da jeg havde betalt Hus, Møbler og Tøj.

Møbelhandleren leverede det hele i Bovlstrup uden beregning, så vi har nok ikke været ret gode til at tinge om prisen. Jeg flyttede ind i huset den 1. september, medens Lykke fortsatte i sin plads fjorten dage længere. Det gik hurtigt op for mig, at det vist var en dårlig beslutning, jeg havde taget, der kom ikke en kunde de første tre uger. Jeg fik tiden til at gå med at bygge et Brændeskur, som der lå materialer til på grunden.

Vor bryllupsdag oprandt med et voldsomt blæsevejr, så voldsomt, at bilen med Lykke måtte køre helt frem til kirkedøren, da der ellers var fare for, at slør og brudebuket ville flyve fra hende. Festligheden blev holdt hos hendes forældre, som skik og brug var på det tidspunkt, med frokost og middag for alle gæsterne, og det var mange. Lykkes søskende og tanter og onkler, mine Forældre og alle mine søskende, så det var en ordentlig flok. Der havde været Kogekone på i flere dage, og på selve dagen var der yderligere to damer til at servere. Disse havde nok at se til, idet vi spiste oppe på Stuehusloftet, og al maden skulle bæres op ad en meget stejl loft-trappe, så det har været et drøjt arbejde, men alt fungerede fint og alle var glade og feststemte, en helt igennem dejlig fest. Vor bryllupsnat tilbragte vi på Loftværelset i Beder, idet de venner og bekendte, der havde givet os gaver, var inviteret til middag dagen efter om aftnen hos Lykkes forældre, og så var det jo ikke så smart, at tage til Bovlstrup for at overnatte og så komme igen dagen efter, det havde i så tilfælde kostet to taxiture, og det var der ikke råd til.

Bryllup 18.09.1948

Mandag formiddag kørte Lykkes Far os til toget i Beder sammen med vore gaver, og så endelig ved middagstid var vi i Bovlstrup og kunne sammen flytte ind i huset som ægtepar. Der gik ikke mange dage, før vi indså, at der skulle skaffes flere penge, idet der stadig ikke var nogen indtægter fra forretningen, der var værd at snakke om.

Så endnu engang fik jeg arbejde hos Jens Anker, men der gik ikke mere end fjorten dage, så blev jeg tilbudt arbejde på en Fabrik i Odder, det var jo ikke længere væk, end jeg kunne cykle frem og tilbage, og arbejdet var på akkord aflønning, hvilket gav mulighed for at tjene lidt mere, så endnu engang sagde jeg op hos Jens Anker. Min gamle lærekammerat Arnold arbejdede også på fabrikken, så vi kom til at arbejde sammen i et toholdsskift,

hvor det ene arbejdede fra Kl. 6.00 til Kl. 14.00 og det andet fra Kl. 14.00 til Kl. 22.00 skiftevis hver anden uge.

Arbejdet bestod i at smede skibsudstyr, Kroge, Sjækler, Bardunstrammere osv., i mange forskellige størrelser. For at kunne det, havde vi en stor Koksovn, der var åben i den ene ende, her fyldte vi en hektoliter koks ind, når vi mødte. Når koksene var glødende, blev de rå emner lagt ind på koksene, der kunne ligge adskillige emner ad gangen, når de så var hvidglødende, tog en arbejdsdreng dem ud én for én, samtidig med at han lagde nye Emner i ovnen. Det var så Svendens opgave, at lægge de varme emner i enten en Presser til forarbejde, eller direkte i Faldhammeren til endelig udformning. Det var Svendens ansvar, at anbringe værktøjet korrekt i Presser og Faldhammer, og ellers var hans arbejde egentlig forholdsvis let, hvorimod arbejdsdrengens var direkte ubehageligt, idet det var utrolig varmt, at tage emner ud af den åbne og varme ovn, han havde ganske vist et par lange asbesthandsker og en én meter lang Tange, men det skete alligevel, at han fik næseblod af varmen.

Det hjalp jo lidt på økonomien, men vi måtte stadig vende hver øre, for at få pengene til at række, der var jo meget at bruge penge til i et nystartet hjem. Jeg mener, at Lykke fik tyve kroner om ugen til husholdningen, så det var småt med kød til middagen, vi fik ofte rødbedebøf, men det tog vi nu ingen skade af. I løbet af vinteren lysnede det økonomisk. Vi fik råd til at gå i Biografen en gang imellem, det var helt bogstaveligt, at gå i Biograf, for vi tog hinanden i hånden, og så gik vi ad bane linien fra Bovlstrup til Odder, og tilbage igen når forestillingen var slut. Vi havde ingen radio, det første år, så der var ikke anden underholdning end os selv, men det havde vi det nu fint med. Vi fik også Divanen skiftet ud med en Sofa og to Lænestole, de første nye møbler vi købte. Jeg havde held til at sælge to nye Cykler til Møbelhandleren, så jeg tror nok, vi byttede lige over, vi kunne jo godt bruge lidt flere penge, og Lykke gik og kedede sig lidt om vinteren, så vi prøvede at lægge billet ind på nogle af de annoncer, hvor man kunne få noget hjemmearbejde, vi fik da også svar fra et par stykker, men det var så elendig betalt, det vi fik tilbudt, at vi betakkede os.

På det tidspunkt var der en større udvandring i gang fortrinsvis til Australien. Hvis man var Håndværker, og ville binde sig for et anvist arbejde i to år, fik man rejsen med skib betalt og anvist bolig. Jeg rekvirerede ansøgningspapirer fra den australske ambassade og lokkede med Lykke, for at få hende til at skrive under, hun gik og betænkte sig et stykke tid, men det endte med,

at hun mente det var for usikker en fremtid, så hun ønskede ikke at skrive under på papirerne, så vi blev herhjemme.

På arbejde var det nær gået galt for mig engang, jeg var i færd med, at stukke *(gøre den tykkere)* den ene ende af et stykke 60 mm firkantet jern, det har nok været ca. 60 cm lang, selve stukningen var bleven lidt skæv, så for at rette den op, gik jeg hen til en lufthammer og lagde emnet skråt ind på ambolten, og så var det meningen, ved at træde forsigtig på udløser pedalen, at kunne få hammerhovedet til at slå ganske let på det skæve stykke og derved rette det op. Af én eller anden grund gled min fod på pedalen, så hammeren slog med fuld styrke, på grund af den skrå stilling emnet havde mod ambolten, blev det slået ud af mine hænder, og hvirvlet op forbi mit ansigt, så tæt på, at der blev en flænge i min kind og én i mit øjenbryn, hvorefter emnet fortsatte op under loftet og faldt ned med et brag et stykke bag mig. Heldigvis ramte det ikke andre. Jeg må instinktmæssigt have trukket hovedet bagover, idet emnet blev revet ud af mine hænder, ellers havde jeg nok ikke overlevet, nu kunne jeg nøjes med at gå op på hospitalet og få flængerne syet.

Hjemme i cykelforretningen var der stadig ikke rigtig gang i det, en lapning en gang imellem, men ellers ikke rigtig noget, så jeg måtte konstatere, at jeg havde været for naiv, da jeg købte den, så det var nok en god ide, at prøve at komme af med den igen, det skulle vise sig, at det var lettere sagt end gjort. Der udkom nogle hæfter, der omtalte nogle af de opfindelser, der var gjort under krigen, og nu begyndte at komme civilbefolkningen til gavn. Dem læste jeg med stor interesse, og så her en annonce om, at man kunne købe tegninger så man selv kunne bygge en cykelbil, tegningerne kostede 16 kroner, så dem rekvirerede jeg, og har dem for øvrigt endnu. Jeg talte med vor nabo, der havde et karetmager værksted, og vi blev enige om, at hvis jeg lavede metaldelene, så ville han lave karosseriet, jeg bukkede et 1,5" vandrør til vange og monterede nogle kraftige Cykelhjul på denne, samt et primitivt styresystem, og så kørte jeg prøvekørsel gennem byen ved, at jeg fik genboens drenge til at skubbe køretøjet, det gik fint et stykke tid, men ved en skarp drejning eksede forhjulene, og så tror jeg nok, at projektet blev opgivet.

På arbejde begyndte det at knibe med, at komme af med vor produktion, da vi kom ind i april måned, så Værkføreren spurgte, om jeg ikke ville prøve at finde et andet job, da vi ikke kunne fortsætte med at køre toholdsskift. Næsten samtidig fortalte Lykke mig, at hun var gravid. Så nu var gode råd dyre, jeg syntes ikke, der var nogen fremtid i, at søge arbejde ved nogen af

smedene i Odder eller omegn, så vi boede egentlig rigtig skidt med den afstand til Aarhus, hvor det var nemmere, at få arbejde.

Min svoger Niels havde en motorcykel, som han gerne ville sælge, han ville have 1900 kroner for den, og da jeg havde 1500 kroner til gode i feriepenge hos DSB slog jeg til. Det var en sideventilet 5 hk Triumph årg. 1929, ikke nogen væddeløber, men meget passende til en nybegynder som mig. Jeg havde ikke noget kørekort endnu, men alligevel kørte vi en tur til Beder, den dag jeg overtog den. Jeg tog køretimer hos en kørelærer i Odder, og når jeg skulle til undervisning, kørte jeg derind på min motorcykel. Vi var nogle stykker, der sammen fik undervisning, 3 – 4 timer tror jeg, og så køreprøve ved at køre i ottetaller på Banegårdspladsen en lørdag formiddag, hvorefter vi gik over på Tinghuset og fik Kørekortet. Der blev ikke gjort så meget ud af det dengang.

Jeg havde hørt at min gamle læremester manglede en svend, idet Kresten havde fået arbejde i Århus. Jeg kørte ud og talte med ham og fik arbejde. Der var ikke meget af det gamle landsby smedearbejde tilbage, idet han satsede på fremstilling af vognbeslag og Ribberør, disse var en form for Radiatorer. Han havde også anskaffet et el-svejseværk og en presser, så der var ikke længere så megen brug for Forhammeren.

På hjemmefronten var der sket det, at Lykke var bleven gravid og det sammen med en dejlig varm sommer gjorde jo, at alt så lyst og dejligt ud. Vi kørte til stranden hver aften og badede, ligesom vi ofte kørte til Beder eller hjem til mine forældre. Vi kørte også til Købestævne i Fredericia, hvor der var udstilling af nyheder for håndværk og industri, og dem var der mange af, det var meget spændende at følge med i den store tekniske udvikling, der tog fart her lige efter krigen. Vi havde fået en kattekilling, som vi havde megen sjov med. Den elskede f.eks. at kravle op på skulderen af mig, når jeg stod og vaskede mig. I stuen havde vi parketgulv, der var meget glat. Her legede vi med katten, ved at kaste en kugle på gulvet, når katten ville fange den, kunne den ikke stå fast på det glatte gulv og kurede så ind under møblerne. Når vi havde været ude at køre, sad den altid henne ved hushjørnet og ventede på os, når vi kom hjem, den kendte tilsyneladende lyden af motorcyklen.

På arbejde skete der ikke det helt store, der var ikke ret megen afveksling i arbejdet, idet der ikke var ret mange reparationer fra udefra kommende kunder, meget af arbejdet bestod i at klippe materiale af i Presseren, hvor

der var monteret et knivsæt, på det tidspunkt var der ikke så skrappe regler for afskærmning af farlige maskiner, der kunne gå år imellem, at værkstederne fik besøg af arbejdstilsynet. Ved den Presser vi havde, var der slet ingen afskærmning, så en dag jeg var i færd med at klippe nogle hjørner af noget materiale, må jeg have strittet med min lillefinger, med det resultat at jeg fik det yderste led af den klippet næsten af, den hang kun ved med 5 mm i den ene side.

Jeg kom hen at sidde på en stol, og der blev ringet til Lægen. Han var ude på sygebesøg, så det varde noget inden han kom. Da han så skaden, rensede han såret og klippede en smal strimmel hæfteplaster til, hvorefter han samlede fingerenden med plasteret og lidt gazebind udenom, så var den sag i orden, men jeg skulle dog holde hånden i nogenlunde ro i nogle dage. Jeg kunne nu starte motorcyklen og køre til Bovlstrup. Det viste sig nu, at det ikke var så nemt som jeg troede. På det tidspunkt var landevejen brolagt, så når jeg kørte, rystede det op i styret på cyklen så det gjorde ondt i den sårede finger på den hånd, der holdt gashåndtaget, jeg fandt så ud af, at holde gashåndtaget på plads ved at lægge min fod op på det, der var jo ikke så megen trafik dengang.

Midt på sommeren kom vor genbo og spurgte, om vi stadig ville sælge, det ville vi meget gerne, og det endte med at han købte huset for 10.000 kr., varelageret solgte jeg til en cykelhandler i Odder for en Radio til 200 Kr., det var så enden på mit liv som cykelhandler. Han skulle overtage huset pr. 1. september, så vi gik i gang med at finde noget andet at bo i. Vi kørte rundt og så på flere forskellige huse, men de der passede til vor pengepung var som regel i en elendig forfatning, eller de lå nogle steder, vi ikke brød os om. Omsider var der et hus der tiltalte os, selvom det var lidt dyrere, end vi havde regnet med. Det var en nedlagt skole i Pedholt, som kommunen ville sælge for 15.000 kr. kontant.

Pedholt, familieforøgelse og nye arbejdspladser

Skolestuen brugte kommunen som husvilde bolig, og den familie der boede der, skulle have lov til at blive boende til april 1950, uden at vi ville få nogen husleje fra dem. lejligheden ville blive fraflyttet til oktober 1949, hvorfor vi ikke kunne overtage huset før denne dato, dvs. at vi stod uden tag over hovedet i en måned, dette blev dog løst ved, at vi fik lov at bo hos Lykkes forældre denne måned, mod at vi betalte et mindre beløb for kosten, Lykke ville meget gerne, at vi købte skolen så vi slog til. Der var et ubenyttet loftrum på skolen, hvor vi fik opmagasineret vore møbler, og hvad vi ellers kunne

undvære af vore ting, hvorefter vi flyttede ind i Beder. Vi havde boet der ca. 14 dage, da jeg røg uklar med min arbejdsgiver, så meget, at jeg gik i vrede uden at få min løn udbetalt. Jeg kørte hjem og fortalte Lykke hvad der var sket, kort efter kom to af mesters børn cyklende med min ugeløn, det var Fruen der stod for økonomien, og hun ville have orden i sagerne.

Jeg var indstillet på, at jeg hurtigst muligt skulle have noget andet arbejde. Så jeg stod tidligt op næste morgen, fik en madpakke i lommen og kørte ud for at søge arbejde. Det var planen at hjemsøge forskellige fabrikker i Århus, så jeg startede med Frichs, jeg var der ved syvtiden og spurgte Portneren, om han vidste, om man manglede en Smedesvend. Han ringede op til værkføreren i kleinsmedjen, han kunne muligvis bruge en mand, så han kom ned og snakkede med mig. Det endte med, at hvis jeg havde min fagforeningsbog med, så kunne jeg komme i gang med det samme, det havde jeg, så nu var jeg lige pludselig beskæftiget igen. Jeg kom med i et sjak, der for det meste arbejdede med plader. Vi var 5 svende og en gang imellem en lærling. Vi arbejdede på samlet akkord for sjakket, hvor det var sjakbajsen, der aftalte akkorden med Værkføreren, hvilket var en god ordning, vi havde nogle gode akkorder.

Jeg blev sat til at klippe plader til, og da vi gik i gang efter frokostpausen, kom én af kollegerne hen til mig, og sagde om vi ikke skulle se lidt af resten af fabrikken, for jeg havde lavet så rigeligt af dagsrationen indtil nu. Det var en spændende arbejdsplads, hvor der var mange forskellige aktiviteter, spændende fra svært grovsmede arbejde til det fineste værktøjsfremstilling, fortrinsvis til jernbane materiel.

I mit sjak lavede vi beklædning til S-togvogne, disse stod i en anden værkstedshal. Her skulle man passe på ikke at gå fra sit værktøj, da man så kunne risikere, at det var væk når man vendte tilbage. Engang havde jeg ladet en boremaskine ligge på stilladset på den ene side af Vognen, medens jeg arbejdede på den anden side, her opdagede jeg pludselig, at en af lærlingene fra et andet sjak var i færd med at fjerne den. Jeg sprang om til den anden side af Vognen, og fik fat i knægten, og ville have at vide hvad det var han havde gang i. Han har nok været noget fræk overfor mig, for pludselig stak jeg ham én på kassen, han truede selvfølgelig med at indberette mig, og han gik til tillidsmanden og klagede, men jeg hørte aldrig noget for episoden, så man har nok skønnet, at Knægten selv havde været ude om det.

Huset i Pedholt 01.10.1949 til 01.04.1953

Vi flyttede ind i Skolen i Pedholt den 1. oktober 1949 og indrettede os i første omgang med soveværelse på Loftet. Da tiden nærmede sig, hvor Lykke skulle føde, flyttede vi dog sengene ned i den lille stue, hvor der var kakkelovn og i nærheden af Køkkenet. Der boede jo en familie i den nedlagte skolestue. Jeg havde ikke megen kontakt med dem, men Lykke talte en del med Konen. De havde en stor Hund, og den gav anledning til mit første sammenstød med dem, idet den havde en vane med at stå at gø, når den blev bunden udenfor. Lykke klagede til mig over larmen, og jeg har nok i velvalgte vendinger fortalt Manden, at han måtte få Hunden til at tie stille eller også skaffe sig af med den. Han klagede til Sognerådsformanden over min opførsel, hvorfor jeg blev bedt om at stille hos denne, for at finde en løsning på problemet. Det endte med at de skaffede sig af med Hunden, der blev dog ved med at være kold luft mellem dem og mig, hvad der resulterede i, at de flyttede et par måneder før end aftalt. En lørdag middag kort efter vi var flyttet ind, stod Far pludselig i Døren. Vi blev jo noget forbavset, for mine forældre havde ikke tidligere besøgt os. Ikke fordi de ikke ville, men der havde vel ikke lige været anledning til det. Han kom for at hente et tegnebestik, som Ejner skulle bruge i Teknisk Skole, sagde han. Jeg tror nu mere, det var for at se, hvad det var vi nu havde rodet os ud i. Han må jo have godkendt Huset, for han lovede at kautionere i Banken for de manglende penge, indtil vi havde fået et Kreditforeningslån godkendt.

Lykke ventede sig lige efter nytår, så vi holdt Juleaften for os selv, det var bleven rigtig koldt og en hel del sne, så det var bedst at blive inden døre. Det

var rigtig koldt at køre på arbejde om morgenen, det var rart at komme ind på værkstedet, hvor der i grov smedjen var en stor ovn, der var tændt op, inden vi mødte på arbejde. Her kunne vi stå lidt og blive varmet igennem, sneen voldte jo også problemer undervejs, det var ikke altid, der var ordentlig ryddet på vej til Malling.

Den sjette januar havde Lykke veer fra morgenstunden, så jeg blev hjemme fra arbejde for at kunne være hos hende. Jeg kunne også hente Jordemoder og Læge, når det blev nødvendigt, sidst på formiddagen ville hun gerne have bud efter Jordemoderen, vi havde jo ikke telefon, så jeg satte mig på motorcyklen og kørte op til Malling, hvor hun boede og bad hende komme ned til os. Hun kom ret hurtigt, og hun blev hos os til først på aftnen, hvor hun skønnede, at der ikke blev nogen fødsel de første mange timer, så hun tog hjem igen. Der var samtidig blæst op til en regulær snestorm, så det var ikke nemt at komme frem, ligesom der blev meget koldt, vi brugte en hel hektoliter koks i kakkelovnen om dagen.

Først på natten blev Lykkes veer så stærke, at hun bad mig om igen at få Jordemoderen til at komme ned til os. Igen måtte jeg på motorcyklen, og nu var det bleven rigtig vanskeligt, for sneen havde dannet driver, som jeg ikke kunne køre igennem, så jeg måtte af og delvis slæbe cyklen med igennem driverne. Jeg kom igennem og fik hende varskoet, hun blev kørt ned til os i en lastbil for at være sikker på at komme igennem. Hun havde selv varskoet lægen, der ankom lidt senere. Han har nok fået en sneplov til at køre igennem først, for han var da kørende i sin egen bil, og så endelig ved femtiden den 7. januar kom Jytte til verden, og jeg kunne brygge jordemoder kaffe til de medvirkende. Jeg kan huske, der var en lille revne i et af vinduerne vinden stod ind på, den havde hele natten givet en hyletone fra sig. Læge Kelstrup ville have at vide, om vi altid havde den musik i huset, han havde jo nu hørt på den i et par timer, og jeg tror godt, han kunne undvære den. Om formiddagen var jeg hos præsten, for at fortælle at vi havde fået en datter, og dernæst ned til Lykkes forældre og fortælle det samme. Om eftermiddagen spændte Bedstefar i Beder for Kanen, og de kom kørende ned for at se vidunderet. Mine forældre skrev jeg brev til om begivenheden. I en hel uge derefter blev Bedstemor kørt i kane ned til os for at passe Lykke, hvorefter Bedstefar hentede hende igen om eftermiddagen, det var før, der var noget, der hed Husmoderafløsning.

Vi havde endnu ikke anskaffet en Barnevogn, så jeg kiggede efter, hvor man kun købe en brugt til ikke alt for store penge. Jeg fandt en i en forretning i Århus, jeg tror jeg gav 50 kroner for den. Senere lånte vi en ethjulet vogn af

min niece Elin, den kunne vi spænde bag efter en cykel. Lykke brugte mest barnevognen, når hun skulle til Malling for at handle, den var god at gå med sagde hun. Cykelvognen brugte vi, når vi skulle længere væk, f.eks. kørte vi om til mine forældre med den i min sommerferie. Barnet skulle jo have et navn, og der var mange bolde i luften, for det skulle jo helst ikke være et alt for mange andre også hed, omsider blev vi enige om, at vi kendte vist ikke rigtig nogen der hed Jytte, så det valgte vi, det var der så også andre der gjorde til deres piger, opdagede vi senere. Så nu kunne vi holde barnedåb. Det var ikke nogen stor fest, Lykkes og mine forældre, Ingeborg og Tage og et par af Lykkes søskende. Lykkes mor var sur på mig, fordi der ikke måtte serveres Bajere, kun Sodavand og Husholdnings øl til middagen, ikke fordi jeg var afholdsmand, men fordi jeg ikke syntes, at vi havde råd.

Vi havde nu rådighed over hele huset, og vi kunne gå i gang med at indrette det, som vi gerne ville have det. Jeg lavede Køkkenskabe og Lykke malede dem i en rigtig flot lysegrøn og rød farve, det var virkelig farvestrålende. Lykkes fætter, der var i murerlære satte fliser op ved køkkenbordet, det så helt moderne ud, selvom vi stadig havde det gamle brændekomfur i køkkenet. Der var højt til loftet, i lejligheden var der 2,60 m og i skolestuen var der næsten 3 m, idet gulvet her lå lavere end de øvrige. Dette tog jeg op og hævede gulvbjælkerne, så det kom i plan med lejlighedens gulve, ligesom vi fik sat en væg op, så der blev et stort og to små værelser, her kunne så blive et soveværelse, et børneværelse og med tiden et badeværelse. Det sidste lå noget ud i fremtiden, idet vor vandforsyning bestod af en brønd med en håndpumpe ude i gården. Det skulle vise sig, at det kunne knibe med vandet sidst på sommeren. Der var også en vandhane ude i vaskehuset, idet der var en vandledning nede fra Smeden, der var vor nærmeste nabo. Men der var ikke nogen officiel aftale om, at han var pligtig til at levere vand til os, det var vist noget der var lavet mellem den gamle lærerinde og den tidligere Smed, som en nabovenlighed. Der var 4 udvendige Das, det havde vi jo ikke brug for, så de tre af dem blev nedlagt, og jeg indrettede Brændehus der i stedet, ligesom vi fik legepladsen fræset op, så Lykke kunne begynde at dyrke grøntsager der. Der var i det hele taget nok at tage sig til, når jeg havde fri.

På arbejde gik det meget godt, vi var en overgang beskæftiget med at lave Lokomotiver til Finland, der skulle bruge dem til at betale krigsskadeerstatning til Rusland. Det var nogle flotte maskiner, hvor Kedlen blev beklædt med blåflammede plader, ligesom dem man kunne se på nogle af de gamle Kakkelovne, bl.a. i Forsamlingshusene. De skulle være færdige til en bestemt tid, så vi havde en hel del overarbejde i den forbindelse. Det havde

strengt taget ikke været nødvendigt, for vor akkord var så god, at vi dannede pladerne til i løbet af dagen og tog dem af Maskinerne inden normal fyraften, når alle andre var gået hjem hængte vi igen de færdige plader på Maskinen.

Nogle af os fuskede så med noget for os selv, eller vi skiftede til at stemple ud for hinanden. En aften gav vi Portneren nogle Øl, for at han skulle lukke øjnene, hvorefter vi kørte ned på et værtshus i Byen, vi havde et ualmindeligt godt samarbejde i vort sjak.

Efter denne gode akkord blev jeg taget ud af sjakket, og jeg blev sat til at beklæde nogle topstykker til overhede cylindre til E-maskiner. Det var vanskeligt arbejde, der skulle bl.a. bores mange huller i materialet og skæres gevind i disse. Topstykkerne var lavet af stålstøbt støbegods, hvilket gjorde at jeg ikke kunne smøre med skæreolie, så jeg knækkede adskillige skæretappe og det kneb med at holde akkorden. For at flytte topstykkerne havde jeg en Talje, men jeg syntes at det gik for langsomt, så en gang imellem flyttede jeg dem med håndkraft, hvilket resulterede i at jeg fik Brok. Jeg syntes nu, at jeg havde prøvet det, der var værd at prøve på denne virksomhed, og jeg kunne godt tænke mig, at arbejde et andet sted. Jeg fik et tip om at en mindre virksomhed inde i Byen manglede en Svend, jeg tog derind på vej hjem fra arbejde og fik en snak med indehaveren, jeg fik arbejdet og sagde op på Frichs.

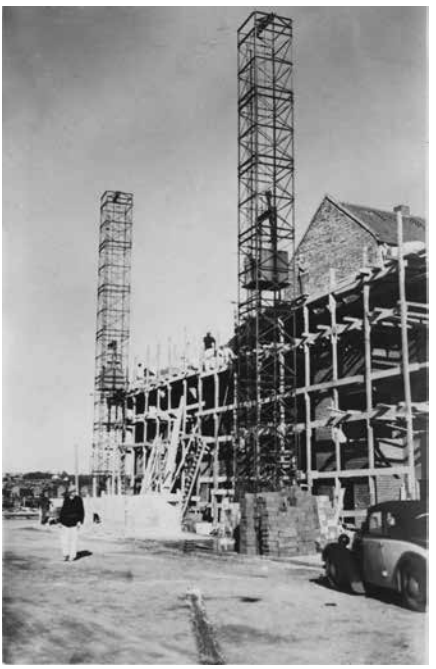

Arbejde med VIA Byggehejs

På min nye arbejdsplads hos Valdemar Jensen, VIA Byggehejs på Fredensgade i Århus, var vi fire Svende, de andre var maskinarbejdere, og jeg var den eneste, der kunne El svejse, desuden var der to lærlinge, vi lavede meget forskelligt, bl.a. en mindre produktion af Borepatroner, det var udelukkende maskinarbejde, og en del trillebøre til Murere. Hovedproduktionen var vareelevatorer til byggepladser *(Byggehejs)*. Det var nogle fritstående Tårne af sammensvejste vinkeljernsrammer

på op til 30 m i højden. Vi byggede dem op på pladsen i 3 m sektioner og samlede dem i hjørnerne med nogle låse, som vi selv fremstillede. Inde i tårnene var der en elevatorstol til byggematerialer, der ved hjælp af et ståltov og en Elmotor, kunne bringe materialerne op til forudbestemte Etager. Der var rigtig meget svejsearbejde, og efterhånden kom der så meget gang i salget, at der blev ansat en svend mere, der kunne svejse.

Værkstedet, vi arbejdede i, var et såkaldt baggårds værksted, dvs. at der var en åben plads mellem Gaden og en mellembygning, hvor vi havde omklædning og frokoststue, og bag denne var så værkstedet. Der var ikke særlig højt til loftet derinde, og ikke nogen form for mekanisk udluftning, så når vi var to der svejsede en hel dag, blev luften jo noget tyk, hvis vejret tillod det, flyttede vi ud i gården, når vi svejsede meget.

Mester viste mig stor tillid, og han lod mig afprøve nye ideer i produktionen, ligesom jeg blev sendt ud at montere, hvis det var længere væk eller hvis det var ikke tidligere prøvede opgaver. Således var jeg i København for at opstille et 30 m højt Byggehejs ved Den Tekniske Højskole. En anden gang skulle vi eksperimentere med, at spænde en jernbjælke på siden af et bestående Hejs på en byggeplads i Århus. Bjælken var temmelig lang, og Ideen var, at der skulle hænges en Talje på i den yderste ende, så man kunne få mere kapacitet af Tårnet. Jeg havde fået en lærling med, til at hjælpe mig, men vi kunne jo ikke magte den tunge bjælke ind fra Tårnet, og jeg gik derfor ud på, hvad jeg troede var Stilladset, for at løfte den yderste ende, medens lærlingen spændte bjælken fast inde i Tårnet, da jeg løftede i Bjælken, gav det jeg stod på efter og brasede sammen, så Bjælken og jeg styrtede fem – seks meter til jorden.

Heldigvis var bjælken yderst, så jeg ikke fik den ned over mig. Jeg landede heldigvis i en grus dynge og på benene. Grunden til at stilladset gik i stykker var, at det ikke var et rigtigt stillads, men en slags overdækning, så de håndværkere, der gik på det underste stillads, ikke fik noget i Hovedet fra dem der gik højere oppe. Jeg fik så ondt i mine Hæle, at jeg måtte gå på tæerne i nogle dage, og når jeg startede Motorcyklen med kikstarten, skulle jeg passe på, at min hæl ikke ramte jorden, når jeg trådte den ned, for så fløj jeg næsten over Cyklen, så ondt gjorde det, men det var også den eneste skade, jeg fik at det styrt.

Vor nabo i Pedholt, Smeden, var ikke selv smed, men maskinarbejder og han havde egentlig ikke forudsætninger for, at drive en landsby smedje, og

han var også mere interesseret i, at få en produktion op at stå. Han havde prøvet at have en Svend, men det var der ikke arbejde nok til, så han havde kun en lærling til at hjælpe sig. Et års tid efter vi var flyttet til Pedholt, kom han og spurgte, om jeg ikke ville hjælpe ham nogle timer en gang imellem i min fritid. Jeg havde jo god brug for at tjene nogle ekstra Penge, så vi fik en aftale i stand. I starten var det kun en gang imellem, når der var noget der skulle smedes, eller der var nogle landbrugsredskaber, der skulle repareres. Han og lærlingen beskæftigede sig mest med at lave mastebeslag til Jysk Telefon, men han var hele tiden på udkig efter Emner, der egnede sig til yderlig produktion. En overgang lavede vi Kyllingevarmere, der blev holdt opvarmet med flaskegas, det gjorde, at jeg arbejdede hos ham hver aften fra kl. 18 til kl. 22 de fem første dage i ugen. Lørdag ville jeg helst være hjemme ved mine egne. Det var en god ordning, og jeg tjente nogle gode penge, de var dog ikke altid nemme at få fra ham, da han var i konstant pengenød. Jeg førte selv mit lønningsregnskab, hvor jeg skrev hvilke dage og hvor mange timer, jeg arbejdede for ham. Så når han så, at jeg kom med bogen under armen, sagde han gerne: "Nå, mangler Lykke nu penge igen?", og så skrev han en Check med en bemærkning om, jeg ikke godt ville vente et par dage med at hæve den, da det kneb med dækning lige i øjeblikket.

Vi hjalp også hinanden på anden måde, således havde mesterforeningen startet et bogførings kursus i Odder, det meldte han os begge til, og så kørte jeg med os begge på min motorcykel, der var jo ingen af os, der havde bil dengang. En anden gang kom han og fortalte, at han og hans kone skulle til nabokomsammen, og her spillede man som regel kort. Han havde imidlertid ingen penge, så han ville gerne låne ti kroner, det fik han så. Næste aften fortalte han så, at han ikke kunne betale lånet tilbage, for han havde tabt i kortspil, men der var så meget tilbage, at der kunne blive til en biograf tur til ham og konen, så hvis han nu kunne låne min motorcykel, så ville de køre i biografen, det kunne han selvfølgelig.

Flaskegassen vandt nu også indpas i husholdningerne, mest som løse gasblus, men også som hele gaskomfurer, og nu var der bleven råd til, at Lykke, som den første på egnen, fik et gaskomfur med fire Blus og Ovn. Det gamle brændekomfur blev brækket ned og smidt ud, og hun var ovenud glad.

Min brok var nu bleven så generende, at jeg blev henvist til amtssygehuset til operation, dengang var man indlagt en hel uge til en sådan operation, i dag kommer man hjem samme dag eller senest dagen efter. Jeg blev udskreven om formiddagen efter stuegang, og gik så ned til Værkstedet i Fre-

densgade for så senere, at tage en rutebil til Malling. Men nej, jeg blev skam kørt hjem i Mesters fine personbil, så Lykke gjorde jo store øjne, da vi lige pludselig stod i Døren. Jeg har nok holdt fri et par dage, for at såret kunne få lidt ro. Jeg kan huske, at jeg og Jytte, der var bleven et årstid, lå og gassede os inde i Sengen, efter at Lykke var stået op. Hun kom ind til os efter et stykke tid, og hun siger så: "puh ha, som I Hørmer!" Det mente vi nu ikke, vi gjorde. Men vi stod op, og da jeg noget efter igen kom ind i soveværelset, måtte jeg give hende ret, der lugtede ikke ret godt derinde. Ved nærmere eftersyn viste det sig, at der var gået ild i soden forneden i Skorstenen, og det var det, der lugtede. Da jeg fik renset lågen af, var der en glødende kugle af sod derinde, så jeg fik travlt med at rense ud, inden det forplantede sig til resten af skorstenen.

Der skulle jo også repareres på motorcyklen en gang imellem, og det havde jeg ikke ret megen forstand på, men i den alder er man jo ikke så bange for at prøve noget nyt, så der blev skruet og repareret ind imellem, ikke altid med det bedste resultat. Således havde jeg engang været ved at slibe ventiler. For at kunne gøre dette, skulle der skrues et par store propper af topstykket, desværre havde jeg ikke fået den ene prop skruet ordentlig fast, så den løsnede sig uden jeg opdagede det, og en aften hvor jeg havde arbejdet over, det var medens jeg stadig arbejdede på Frichs, røg den pludselig helt af, klokken halv elleve på toppen af Langballebakken. Jeg prøvede, om jeg kunne finde den, men dels var der mørkt og dels var jeg kommen et stykke frem, inden jeg fik bremset op, så det var umuligt. Der var ikke andet at gøre, end at trække cyklen hjem til Pedholt. Når det var nedad, kunne jeg jo sætte mig op, men ellers var det surt slæb, at komme hjem, og klokken har nok nærmet sig to, inden jeg kom i seng. Og så var det op igen, for at cykle på træde cykle på arbejde. Her havde jeg taget den anden prop med, hvorefter jeg lokkede en maskinarbejder til for gode ord og nogle Øl, til at dreje en ny prop. Der gik et par dage, inden jeg fik den, så i den tid var det tidligt op, og en træls cykeltur ud og hjem.

Det blev nemmere da jeg arbejdede i Fredensgade, så kunne jeg cykle til Malling og tage rutebilen til Århus, der var jo ikke ret langt fra rutebilstationen og til værkstedet, men det var selvfølgelig bedst, når Motorcyklen var i orden, og det syntes resten af familien også.

Lykke brugte den, når hun skulle over til sin Mor for at rulle sit vasketøj. Så kørte hun over Malling Bjerge, hun havde jo ikke noget kørekort, så hun skulle ikke omkring byerne, hvor der var større risiko for at blive stoppet. Jytte var også interesseret i at køre på motorcykel, så når Lykke kunne høre, at jeg kom, sendte hun Jytte i møde med mig, så hun kunne komme op at

køre det sidste stykke. Hun har været ca. 1 1/2 år, så det var grænser for, hvor langt hun kom hjemmefra.

På værkstedet i Århus havde Mester været en tur i Tyskland, og her havde han set en ny type Hejs, som han havde taget nogle billeder af. Det fremgik af billederne, at Elevatoren kørte op og ned ad en enkelt søjle. Men da billederne var taget på afstand, fortalte de jo ikke noget om enkelthederne om trækstation, bremser og andre mekaniske dele. Han kom nu hen til mig, og lagde billederne på Filebænken og sagde: *"kan du lave sådan et?"* Ja, det mente jeg nok, jeg kunne, hvis jeg fik lov til at eksperimentere lidt. Jeg fik frie hænder og i løbet af tre uger, havde vi et Hejs klar til afprøvning og godkendelse af arbejdstilsynet. Afprøvningen forløb planmæssigt og godkendelsen var i hus.

I forbindelse med fremstillingen af trækstationen, skulle vi bukke en kraftig plade. Vi havde ikke en Valse, der kunne klare det, så gode råd var dyre. Jeg kom i tanke om, at min Morfars broder havde en lille maskinfabrik i nærheden, og han havde uden tvivl en Valse, der kunne bruges. Jeg foreslog Mester, at jeg gik om og spurgte, om vi kunne få lov at bukke pladen der. Mester havde ikke stor tiltro til, at jeg fik en sådan tilladelse, da min Morfars broder, blandt kolleger, var kendt for at være sig selv nok, men det endte med, at jeg fik lov at gå om at spørge. Jeg havde aldrig været inde på værkstedet før, så jeg var jo noget nysgerrig efter at se, hvordan der så ud. Min Bror Kristen havde jo arbejdet der i næsten 25 År, men havde nu fået andet arbejde.

Jeg blev vist op til Chefen, der havde et lille kontor, der var hævet op, så han havde oversigt over værkstedet. Jeg forelagde ham mit ærinde, uden at fortælle noget om familiebånd. Han kiggede noget bøst på mig, og sagde: *"hvis vi ikke har de maskiner, vi skal bruge, så køber vi dem"*. Nå, det endte med, at jeg allernådigst fik lov til at valse min plade, men jeg undrede mig over, hvordan Kristen havde kunnet holde ud at arbejde for ham i så mange år. Det blev kun den ene plade, vi fik bukket hos ham. Da vi havde fået det første Hejs godkendt, og skulle i gang med en produktion af den type, købte Mester selv en Valse.

Midtkraft var i færd med at bygge en ny kraftstation på Havnen i Århus. Her skulle der støbes en Skorsten, der var 65 m høj. Den nye type Hejs var bleven valgt, til at transportere materialerne op til støbningen. Selve støbningen foregik i døgndrift og med glideforskalling. Til at bære denne forskalling, var der opsat et træstillads, der blev forhøjet i takt med støbningen.

Til dette træstillads gjorde vi vort Hejs fast ved hjælp af nogle U-bjælker, der blev boltet fast til Søjle og Stillads.

Selve Søjlen var lavet i nogle 3 m sektioner, så efterhånden som arbejdet skred frem, var jeg nede for at forlænge Søjlen. Til at hjælpe mig med det, fik jeg en lærling med. Da vi kom et stykke op, var de ikke så begejstret, de mente ikke det var sikkert nok. Det endte med, at to af dem kom med en seddel fra deres forældre, hvor det blev pointeret, at det ikke var det, de var kommen i lære for at lære. Mester kom ned for at demonstrere, at det var sikkert nok, han sprang op i stilladset og hang og ruskede i det for at bevise det, men det endte med, at jeg fik en arbejdsmand med, og det var jeg egentlig godt tilfreds med. Jeg var også mere tryg ved det, da vi nåede op i 50 m og mere, der var en pragtfuld udsigt deroppe fra.

Det var nogle barske gutter der arbejdede på støbepladsen. En af stilladsfolkene kunne vi for en øl, få til at tage håndstand på toppen af stilladset på kanten af en 30 mm "riplanke". (En riplanke er, en kantstillet planke, der sidder yderst på stilladset). En anden gang havde støbefolkene muntret sig lidt med nogle Øl en Nat, og af én eller anden grund havde de fået Elevatoren kørt så højt, at den var drejet en lille smule ind over modtager platformen. De havde kørt en tom støbekærre og et par kasser tomme ølflasker ud på elevatoren, og sat den til at køre ned. På grund af at den hvilede på hjørnet af platformen, blev den jo hængende, én af gutterne skubbede den løs, men kablet der bar den, var jo begyndt at blive afviklet. Så resultatet var, at elevatoren faldt et par meter inden nødbremsen aktiveredes, og ølkasser og mørtelkærre røg 30 m ned og blev totalt smadret, heldigvis var der ingen personer om bord, det måtte der heller ikke være, men det skete alligevel, at nogen tog chancen og kørte med.

Arbejdet på Midtkraft var også årsag til, at jeg fik min første færdselsbøde. En dag skulle jeg hjem på værkstedet for at hente noget, og på vejen passerede jeg banelinien. Ved overkørslen var der et lyssignal, der blinkede, når der kom Tog. Det blinkede også den pågældende dag, men jeg havde lidt travlt, så da jeg ikke kunne se Toget, kørte jeg over. En lørdag middag nogen tid efter, stillede vores Landbetjent nede hos os med en bøde for forseelsen. Jeg havde ikke set noget til nogle betjente den pågældende dag, men han oplyste, at der normalt var posteret en Betjent på stedet til at holde øje med færdslen, så jeg måtte betale. Jeg kan ikke huske beløbet, men jeg fik ca. to kr. i timeløn, så den har nok været på 20 Kr. Den ældste maskinarbejder, der havde arbejdet i firmaet i flere år, fik 35 øre mere i timen end jeg, og den for-

skel mente jeg ikke var rimelig. Så jeg talte med Mester om, han ikke syntes det var rimeligt, at jeg fik samme timeløn, det gik vi og snakkede om et par måneder, inden han gav sig. I mellemtiden var min nabo begyndt at presse mig, for at arbejde for ham på hel tid, idet han fik flere og flere opgaver til værkstedet. Nogle gange arbejdede jeg til hen på natten hos ham, for så at køre på arbejde i Århus om morgenen. Det endte med at jeg fik en aftale med ham, om at arbejde fra kl. 6.00 til klokken 18.00 hver dag til samme timeløn, som jeg havde fået aftalt i Århus, hvorefter jeg sagde mit arbejde op der.

Nu kunne jeg nøjes med, at gå et par hundrede meter for at komme på arbejde, og så kom Jytte med frokost til mig kl. 9.00, hvorefter hun gik ind for at lege med Mesters to drenge, der var lidt ældre end hende. Der var ikke andre børn i nærheden, og vuggestue og børnehave var ikke kommen på landet endnu. Vi lavede meget forskelligt på værkstedet. Udluftning til Stalde, hvor vi også kørte ud og monterede. Staldinventar til Kostalde, Roe tørvaskere og Gummivogne til Husmandsforeningen, som de så solgte videre til deres medlemmer, og hvad der ellers kom af reparationer for bønderne. Det sidste var der ikke ret meget af, så lidt, at det mere var til gene end til gavn, så på et tidspunkt fik jeg overtalt Mester til at lukke ned for den del af virksomheden.

Mester havde anskaffet en gammel lastbil, og den lånte jeg en nytårsaften, for at vi kunne køre over til Lykkes forældre. Jeg havde ikke kørekort, så vi kørte omkring Fløjstrup for ikke at komme på Landevejen. Ved 23 tiden kørte vi hjemad, og da vi kom halvvejs til Fløjstrup, løb vi tør for Benzin. Det var hundekoldt, og Lykke sad med Jytte i et Tæppe, så jeg gik til Beder, hvor der var en lillebilforretning, for at få ham til at køre os hjem. Han var ude at køre, så jeg gik hen til Jens Anker for at købe Benzin, det var lige før Kl. 24, så det varede noget inden han havde tid til at ekspedere mig. Så gik turen op til lastbilen, og hælde Benzin på. Bilen ville ikke starte, og jeg prøvede så længe, at den løb tør for strøm. Så tilbage til Beder for at finde vognmanden, og heldigvis var han hjemme denne gang, så nu blev vi kørt hjem. Det var en virkelig kold aften, men mærkelig nok, tog vi ingen skade af kulden, ikke nogen af os. Jytte blev ikke engang forkølet. Vognmanden kørte også mælk fra bønderne til mejeriet med sin lastbil, så jeg havde lavet en aftale med ham om, at jeg næste morgen ville være ved den forladte lastbil, så ville han trække den i gang, når han kom på sin tur.

En anden gang havde vi aftalt med Gudrun og Richard, at vi skulle en tur til Købestævne, de havde en gammel lastbil, og den kunne vi jo ikke være i alle

fire, men Mester havde anskaffet sig en meget lille personvogn, den kunne vi låne, når han så til gengæld havde lastbilen. Lykkes Mor ville godt passe Jytte, hvis vi kom over med hende i Barnevogn. Så først på formiddagen cyklede jeg så med Barnevognen, hvor Jytte lå, kørende ved siden. Det gik vældig godt, indtil jeg kom op på Landevejen, der dengang var brolagt. Det rystede jo noget i Barnevognen, men det var jo lige ud, så jeg har nok kørt lidt hurtigt, for pludselig klappede barnevogns bremsen i, med det resultat, at vognen røg ud af min hånd og tippede forover. Jytte og dynerne røg ud på vejen, heldigvis med Jytte øverst. Jeg fik travlt med at få det hele tilbage i vognen og sikre bremsen, så det ikke kunne ske igen, men en forskrækkelse var det.

I foråret 1952 gik jeg i gang med at lære at køre bil. Vi havde en kørelærer i Malling, og her fik jeg tre timer, og så blev vi enige om, at jeg vist godt kunne klare en køreprøve. Så vi fik en tid ved den motorsagkyndige i Århus, han havde ord for at være skrap, men det syntes jeg nu ikke, jeg mærkede noget til. Vi hentede ham på Politigården, herefter kørte vi op på en stejl gade i nordbyen. Her skulle jeg vende, uden at røre ved kant stenene, og så skulle jeg bakke om et hjørne. På vejen tilbage hørte han mig i Teori, jeg tror jeg fik tre spørgsmål, og dem kunne jeg svare på uden betænkning, og så sagde han tillykke og stod ud af bilen, jeg kunne gå ind på Politi Stationen og få mit kørekort.

Det var en rar fornemmelse, at have lov til at køre, og jeg kørte da også en del for værkstedet, ligesom jeg ind imellem lånte en bil og kørte privat. Bl.a. da Lykke var gravid med Frank. Han fyldte rigtig meget, og hun var til sidst en del besværet, også fordi det var meget varmt den sommer. Hun begyndte at blive utålmodig efter at få fødslen i gang, så da tiden nærmede sig, lånte jeg Mesters bil, og så kørte vi en tur ad de mest ujævne veje, vi kunne finde, uden at det dog gav noget resultat. Nylig en aften i August 1952, hvor Gudrun og Richard havde været ude ved os, kom der gang i det.

Et par timer efter de var taget hjem, fik Lykke kraftige veer, denne gang kunne jeg nøjes med at gå ned til Smeden og ringe til Jordemoderen, jeg havde Jytte med på armen derned, da de hellere end gerne ville passe hende, så hun blev placeret inde i sengen mellem dem, og tidlig om morgenen den 4. august kom Frank til verden. Om formiddagen var jeg så hos Præsten, og hos Lykkes forældre, for at fortælle om begivenheden, der var foregået uden problemer af nogen art.

Lykke lå nu og hvilede sig, og Jytte blev hos Smedens kone, så Smeden og jeg blev enige om, at vi nok ikke fik lavet noget den dag, så vi kunne må-

ske køre til Købestævne om eftermiddagen. Det forelagde jeg for Lykke, og spurgte om hun kunne klare sig nogle timer, det mente hun nok hun kunne klare, ligesom hun var sikker på, at hendes Mor dukkede op på et tidspunkt. Så vi kørte til købestævne. Da vi kom hjem sidst på eftermiddagen, var hendes Mor ikke kørt hjem endnu, hun var noget sur på mig, fordi vi var kørt. Hun ville have at vide, om det nu også var nødvendigt, det syntes jeg jo det var, og for øvrigt havde jeg også spurgt Lykke om lov, og så snakkede vi ikke mere om det. Ved Franks barnedåb var vi kommen lidt ovenpå rent økonomisk, så der blev gjort lidt mere ud af festen med flere gæster og en bedre anretning og nabo komsammen bagefter.

Om efteråret 1952 døde Smeden i Lillenor, og da jeg hørte det, var jeg helt sikker på at den forretning, ville jeg købe, hvis den blev sat til salg. Så jeg kørte op til en Ejendomsmægler i Malling, som jeg regnede med ville få til opgave, at sælge den, og fortalte ham, at jeg var interesseret. Hvorfor jeg var så opsat på det, ved jeg ikke, for jeg havde ikke gået og drømt om, at blive selvstændig igen, jeg vidste heller ikke noget om forretningen eller værkstedet i det hele taget. Enken ville imidlertid drive den videre, ved hjælp af en ung mand der lige var udlært hos dem, og som måske ville købe på et senere tidspunkt, det var der jo ikke noget at gøre ved, så jeg slog de tanker ud af hovedet igen.

Efter nytår købte vi så vor første bil, en lille Renault varevogn på gule plader årgang 1946. Den var lidt tæret i bundpladerne, men tilsyneladende i nogenlunde stand. Vi gav 5.000 kroner for den. Jeg havde lidt vanskeligt med, at få den indregistreret i mit navn, da jeg ikke havde et firma. Men jeg fortalte så, at jeg arbejdede med at installere malkemaskiner hos landmændene, så jeg havde brug for en bil til at transportere værktøj og reservedele i, og så lykkedes det. Nu kunne vi så transportere os selv, ikke helt lovligt det var jo på gule plader, så vi kørte gerne ad de små veje, vi opdagede jo også hurtigt, at det ikke var helt gratis, noget af det første vi måtte udskifte var Batteriet, der var stået helt af lige efter vi havde købt bilen.

Der var en stor grusgrav i nærheden, den havde vi al reparationen af materiel på, ligesom vi også byggede en hel ny grusharpe med ryste solde til den. Det var en hel ny konstruktion, så der var lidt eksperimenteren inden den rigtig kørte, det var rigtig spændende, at være med til at lave noget sådan.

Selvstændig i Lillenor

Anspændt økonomi

Tidlig på foråret 1953 kom ejendomsmægleren og meddelte, at nu var Enken i Lillenor klar til at sælge. (Lillenorvej 60, 8340 Malling).
Lykke og jeg kørte ned og kiggede på Hus og Værksted, og jeg vil ikke påstå, at Lykke virkede særlig begejstret. Der var lavt til loftet i stuehuset, kun 2,10 m imellem loftbjælkerne. Hvor vi jo havde 2,60 m i Pedholt. Der var to små stuer og et lille soveværelse, hvor ydervæggen var af kampesten, til gengæld var der indlagt vand og installeret Toilet.

Oprindelig Facade på Smedjen i Lillenor i 1953

Værkstedet var en kampestensbygning, hvor der heller ikke var ret højt til Hanebåndene, den indeholdt de maskiner, der var nødvendige til at drive en landsbysmedje. Maskinerne blev trukken af en større Elmotor gennem det sædvanlige Remtræk oppe under loftet. Jeg kunne mærke, at det var lige det, jeg kunne bruge, det blev oplyst, at der var en omsætning om året på 25.000 kroner og købsprisen var 35.000 kroner plus anslået 2.500 kroner for varelageret. Vi kørte hjem og talte om det. Lykke var jo ikke særlig vild

med ideen, hun syntes, at nu havde vi lige fået os indrettet rigtig godt, og var begyndt at få det godt økonomisk, så der var ingen grund til at hoppe ud på gyngende grund igen.

Jeg ville nu godt have mine Forældre til at se på foretagendet. Så jeg kørte om og hentede dem, så de kunne se, hvad det var jeg havde i tankerne. Jeg ville jo nok også få brug for en Kautionist eller to på et tidspunkt. Lykkes Far var positiv indstillet, vidste jeg, så da mine Forældre havde set på herlighederne, kørte vi til Beder, så de kunne udveksle synspunkter, der var ingen af dem, der havde nogen indvendinger og Lykke fik jeg også overtalt, så jeg meddelte ejendomsmægleren at vi slog til. Det blev aftalt, at vi skulle give 15.000 kroner i udbetaling og resten i lige store afdrag over 15 år. Varelageret skulle tælles op på overtagelsesdagen og betales kontant, overtagelsen skulle finde sted den 1. april 1953, det mente jeg nok, vi kunne klare, vi havde jo et hus, som vi ikke skyldte ret meget på, så hvis vi kunne låne i Banken til det blev solgt, så var det i orden.

Huset vi havde, forlangte vi 19.000 kroner for, det var stort set det vi havde givet for det, sammen med de udgifter der havde været ved at optage Kreditforeningslån, og de forbedringer vi havde lavet. Mægleren mente det var en realistisk pris, og skulle så prøve at sælge det. Sparekassen, som vi ville låne pengene af, var i første omgang ikke særlig positive. Det fortalte jeg Lykkes Far, der omgående kørte over og talte med dem, og så var der ikke noget i vejen, vi fik lånet bevilget.

Det skulle vise sig, at det var stærkt påkrævet, for der skulle gå et halvt år inden vi fik solgt Huset i Pedholt, der var overhovedet ikke nogen der var interesseret, indtil en af landmændene forbarmede sig over os og købte det, for i første omgang at bruge det til fodermesterbolig.

På overtagelsesdagen blev hele varelageret talt grundigt op og prissat af et par af leverandørerne. Det viste sig at være betydelig mere værd end anslået, nemlig 10.500 kroner i stedet for 2.500 kroner. Jeg havde det anslåede beløb på 2.500 kr, men så var jeg ellers flad, så jeg lavede en aftale om, at afdrage restbeløbet over et år. Enken havde købt et hus i nærheden, men det var ikke helt klar til, at hun kunne flytte ind, så hun bad om lov til at blive boende i Stuehuset i 14 dage, så kunne vi endelig flytte.

Det var et meget tidligt forår, så bønderne var stort set færdige med forårsarbejdet. Det bevirkede, at der ikke var noget videre at lave, der stod en harve, der skulle repareres og en gummivogn der var begyndt på, men endnu

ikke solgt. Så jeg havde god tid til at snakke med naboerne og med Posten. Sidst nævnte blev for øvrigt én af mine meget gode venner i de næste 50 år. Ellers havde jeg god tid til, at gå ud og hjælpe Lykke i haven, og så når jeg syntes, der var kunder i værkstedet, at skynde mig derind, og lade som om jeg havde mægtig travlt.

Jeg var til at købe for små penge i de første måneder, og jeg frygtede, at fiaskoen fra Bovlstrup skulle gentage sig. Jeg havde et par tusinde kroner til gode i feriepenge, og dem hævede jeg, så vi havde lidt at leve af. Der kom nogle få kunder, men ikke nok til at leve op til det mål, jeg havde sat mig, nemlig at jeg i arbejdsløn skulle tjene mindst 50 kroner om dagen.

Det skulle vise sig, at det at være landsbysmed indebar mange ting. Noget af det første jeg kom til at lave var, at hjælpe én af gårdmændenes koner med at hænge gardiner op, idet jeg blev bedt om at sætte gardinbeslagene fast på væggen, og samme dag blev jeg kaldt op i forsamlingshuset, for at reparere Hjulene på klaveret, en anden gang var der én af bønderne, der skulle have en Tyr ringet. At ringe en Tyr, vil sige at sætte en ring fast i næsen på ham. Jeg anede intet om, hvordan man gjorde, havde aldrig hørt om det, eller set det blive gjort, og egentlig troede jeg, det var dyrlægen, der gjorde noget sådan. Men nu gjaldt det jo om ikke at tabe ansigt, så jeg spekulerede noget over, hvordan jeg kom ud af den klemme. Det var én af bønderne i Kysing, der skulle have det gjort, og jeg havde fået at vide, at man som ny mand, ville blive prøvet og målt af dem, og hvis man blev godkendt af én af dem, så kunne man regne med hele rækken, som trofaste kunder, i modsat fald kunne man godt glemme dem alle sammen.

Jeg havde talt lidt med en ældre Landmand i Ajstrup, han var oprindelig udlært smed, men havde i mange år drevet landbrug. Det kunne være, han kunne hjælpe mig. Jeg klagede min nød til ham, og han ville gerne hjælpe mig, da han havde ringet flere tyre, selve ringen kunne man købe hos den lokale købmand. Jeg købte så en ring, jeg havde aldrig set en sådan før. Den var lavet af et stk. 8 mm Rund stål og ca. 50 mm i diameter, den var skåren over i to halvdele. I den ene side var de to halvdele samlet med en nagle, som de kunne dreje om. I den anden side var den skåren over i et skråt snit, som, når enderne var lagt over hinanden, kunne samles med en skrue, idet der var boret hul og skåren gevind i enderne, disse ender var meget skarpe. I det hele taget var man ikke så blødsøden med dyrene dengang. Nogle år efter denne episode, blev vi bedt om at assistere Dyrlægen, der skulle kastrere et Hingsteføl. Det foregik ved, at vi bandt nogle reb om kroppen af føllet og ned til dets ben. Når vi trak i rebene, trak vi benene op under det,

så det kom ned at ligge uden at kunne røre benene. Dyrlægen sprøjtede nu noget lokal bedøvelse ind i pungen på Føllet, og da det virkede, tog han en stor tang og knuste Testiklerne, først den ene og så den anden, da han havde gjort det, tog vi rebene af Føllet, og så var den kastration overstået.

Gang i Værkstedet

Så endelig hen i juni måned begyndte der at komme lidt gang i værkstedet. Bønderne begyndte at slå græs til Hø og radrense roer, begge dele der krævede vedligeholdelse af deres maskiner. Sommerhusbeboerne begyndte at flytte ud, og skulle have deres pumper repareret, og jeg fik solgt gummivognen, ligesom der kom Heste, der skulle beslås, så pludselig havde jeg hele dagen besat på værkstedet, og begyndte at se lidt lysere på tilværelsen.

Jeg var jo alene om arbejdet, og en gang imellem var det nødvendigt med en ekstra Hånd, når der skulle lægges hjulringe om, eller når der var brug for Forhammeren, så måtte Lykke jo træde til med Frank i Barnevogn i et hjørne af værkstedet, og Jytte anbragt, så hun ikke gik i vejen.

Lykke begyndte også at føle sig bedre tilpas, selvom hun manglede udsigten, men til gengæld havde en rar have med drivhus. Hun ville dog gerne have de to små stuer slået sammen til én. Jeg lovede at vælte væggen, men den ene dag gik efter den anden, uden at jeg havde tid til det. En dag slap hendes tålmodighed op, hun hentede en stor hammer og væltede væggen. Det var så heller ikke så vanskeligt, da det viste sig, at den var lavet af soltørrede ler sten, dem smed hun ud af et vindue, og var så klar til at få gulvet repareret.

Genboens søn var i lære som tømrer, og kom meget over til os, så han ville gerne hjælpe med at gøre stuen i stand. Han hjalp så med at reparere gulvet og sætte isoleringsplader på loftet, og endelig fik vi opsat en Kamin i stedet for den gamle kakkelovn, ligesom vi brækkede det gamle brændekomfur ned og satte Gaskomfuret ind i stedet.

Min forgænger skrev kun regninger en gang hvert halve år, men jeg var nødt til at gøre det hvert kvartal. Jeg vidste jo ikke rigtig, hvad man almindeligvis tog i timen, så jeg spurgte mine tidligere arbejdsgivere, og de sagde samstemmende, at man normalt tog det dobbelte af en svendeløn. Så jeg startede op med at tage seks kroner i timen, det var mere end min forgænger, der kun tog fire kroner. Så jeg fik hurtig ord for at være dyr, det fik jeg at vide adskillige gange, når jeg kørte ud og afleverede regninger. Det var

almindeligt, at man selv kom med regningen og ikke sendte den med posten. Jeg gjorde det som regel søndag formiddag, og nogle gange nåede jeg kun, at komme tre steder, fordi der skulle snakkes, men jeg fik jo også nogen gange udover pengene en ordre med hjem, så det var ikke helt forgæves.

Papirarbejdet var også noget bøvlet, det startede med en tyk smal bog, der lå på en pult i værkstedet, her skrev jeg i, hvad kunderne fik lavet og hvor lang tid det varede, derefter skulle dette skrives ind i en hovedbog, på den enkelte kundes side og derfra endelig ud på en regning, og så igen føres ind i hovedbogen, når regningen var betalt.

Hestene var hastigt på vej ud af landbruget og Traktorerne på vej ind. Dette gav en hel del arbejde med at ændre landbrugets markredskaber til den nye trækkraft, så de gamle maskiner stadig kunne bruges, og gerne på en nemmere og smartere måde. Det skulle jo gerne være sådan, at den der førte traktoren, kunne blive siddende i sædet og samtidig betjene redskabet. Her kom det mig sikkert til gode, at jeg havde arbejdet på de forskellige fremstillings virksomheder, så jeg hurtigt kunne forestille mig, hvilke muligheder der var i de forskellige situationer. Det blev straks værre, da der blev Høst, og jeg blev kaldt ud til Selvbindere, der ikke ville makke ret. Jeg havde jo aldrig prøvet, at reparere på en sådan. Jeg vidste i det hele taget intet om, hvordan den fungerede. Så her fik jeg virkelig brug for min evne, til hurtigt at sætte mig ind i tingene, inden bønderne fandt ud af, hvor lidt jeg vidste. Jeg må have klaret det nogenlunde, jeg mistede i hvert fald ingen kunder af den grund.

Der var jo travlt i den tid, der blev høstet og telefonen ringede ofte, det var Lykkes opgave, at tage imod besked her, samtidig med at hun passede hus og børn. En dag var hun ved at bage, og Frank lå og legede på køkkengulvet, han var ved at kunne gå, men skulle have noget, at holde ved for at rejse sig. Så da Lykke blev kaldt til telefonen, kravlede han hen til det varme komfur, og anbragte begge sine håndflader på den varme ovnlåge, med det resultat, at hans små håndflader blev til store blæner. Lykke var jo dybt ulykkeligt over det skete, men der var jo ikke andet at gøre, end køre op til lægen med Frank, så lægen kunne give ham noget smertestillende, og fortælle os hvordan vi skulle pleje ham. Det var en slem forskrækkelse, men håndfladerne kom sig fint i løbet af kort tid.

Én af de lokale bønder havde en gammel mergelgrav på sin jord, den ville han nu have åbnet, så han kunne sælge mergel. Til det brug skulle han jo bruge en Jordsluffe til at fjerne det øverste jordlag med. Det var et redskab,

der kostede over 6.000 kroner, han kom og spurgte, om jeg kunne skaffe en sådan til ham. Vi kørte ud i en stor grusgrav og så på den type, han var interesseret i. Jeg fik den hjem fra fabrikken, han betalte regningen, da jeg kom med den, med bemærkningen om, at jeg jo var ny og nok trængte til at tjene pengene, så han ville ikke prøve at prutte mig.

Jeg lavede rigtig meget til hans mergelleje og til gården i øvrigt, selv om han en enkelt gang kom og skældte mig ud. Grunden var, at hans ældste søn kom med to af deres store jyske heste, og skulle have dem skoet. Jyske heste er meget langhårede på det nederste af benene, og da han lige havde været ude at pløje med dem, var de lange hår fulde af jord. Jeg sagde til sønnen, at han godt kunne gå hjem og gøre benene på hestene rene, inden jeg ville sko dem.

Gården lå kun 150 m fra værkstedet, kort tid efter kom bonden og skældte mig ud, jeg skulle ikke bryde mig om, at nægte at sko hans heste, bare fordi der var lidt jord på deres ben. Vi diskuterede problemet lidt, jeg havde ikke i sinde at give mig, og ville jo også nødig miste en god kunde, så det endte med, at vi fik os snakket til rette, hestene blev gjort rene og jeg skoede dem. Ret hurtig efter købte han en traktor og solgte hestene.

Jytte havde ikke nogle legekammerater på sin egen alder, så nogle gange legede hun med datteren på omtalte gård. Datteren har nok været 6 – 8 år og Jytte 3 – 4 år. Jytte var hjemme i haven, ude på værkstedet hos mig, eller hos nogle af naboerne. Det var ikke altid, vi lige nøjagtig vidste, hvor hun var, men vi vidste, at hun ikke turde gå forbi nogle store grise, der gik udenfor oppe ved gården, så der var grænser for, hvor langt hun ville gå. En dag kunne vi ikke finde hende nogen steder, men endelig fik vi snakket med datteren på gården, hun havde hjulpen Jytte forbi grisene, for hun havde sagt, at hun ville over at se til sin bedstefar i Beder. Så jeg startede bilen, og kørte ad den rute vi plejede at køre, når vi skulle derover. Jeg fandt hende først, da jeg efter mere end tre kilometers kørsel nåede til Over Fløjstrup, her gik hun pænt i siden af vejen med sine bukser under armen, hun havde tisset i dem, så meget fornuftigt havde hun taget dem af.

Både Jytte og Frank var ofte ude i værkstedet og lege. Nogle af kunderne syntes det var sjovt, at tale med Jytte, hun var rimelig fremme i skoene og snakkede meget, navnlig med én af Bønderne i Kysing (Pouli Nielsen), han satte sig som regel på et eller andet, hvis hun var i værkstedet, og så fik de altid en hel lille diskussion.

Frank ville meget hellere gå og rode med, hvad der nu stod i Værkstedet. Således også en gang hvor mine Forældre var på besøg. Han var smurt ind i

Olie på hænder og arme, jeg skulle ud til en kunde, og spurgte Far om han ville med. Han kiggede noget på Frank, og spurgte om han også skulle med, det skulle han selvfølgelig. Far forlangte, at Frank blev gjort ren inden, ellers betakkede han sig for turen, så jeg måtte jo tørre det værste olie af Frank, inden vi kørte.

Bilen skabte også problemer engang imellem, Kronhjulet i Differentialet var sat fast med fire bolte, og der har nok været lovlig megen frigang i tandhjulene, så når der blev sat lidt for hårdt i gang, blev boltene klippet over. En aften vi havde været hjemme hos mine forældre, skete det i Viby på hjemturen. Vi var ikke abonnent på noget redningskorps, så jeg fandt en taxa, der var villig til at tage os på slæb til Lillenor, andre gange skete det hjemme, indtil jeg fik fat i fire stålbolte, de holdt resten af den tid vi havde den. Men der kunne også ske andre ting med den. Engang kørte vi til ungskue i Thisted i den. Jytte og Frank afleverede vi hos mine forældre, der så passede dem, til vi kom hjem igen. Turen frem og tilbage gik godt nok, der var selvfølgelig en hel del larm i den, da der jo ikke var nogen form for isolering i den, vi hentede børnene og fortsatte hjemad, da vi kom til Fløjstrup gik Motoren pludselig i stå, og den var umulig at få i gang igen. Der stod vi med to små sovende børn sent på aftenen, der var ikke andet at gøre, end prøve at skubbe bilen hjem. Der var nedad til at begynde med, så der gik det jo helt fint, men da vi kom til Ajstrup, blev der opad og svært at skubbe den. Heldigvis kom der et par gode bekendte, de hjalp os op over Bakkerne og endelig var vi hjemme, det viste sig, at det var en spole i strømfordeleren, der var stået af.

Vi var nu kommen så godt med økonomisk, at jeg turde købe materialer hjem og lægge på lager, så jeg her og nu, kunne tage fat på de opgaver, der viste sig. Jeg kunne også lave ting til senere salg til landmændene. Vi blev kontaktet af et revisorfirma, der havde specialiseret sig i at lave regnskaber for mindre virksomheder, og fik en aftale med dem om, at klare vort regnskab. Firmaet gik desværre konkurs lige før, vi skulle aflevere selvangivelser. Vi var flere der på egnen, der havde tegnet kontrakt med dem, så vi stod nu i en kedelig situation. En af de ansatte revisorer så imidlertid chancen for at blive selvstændig, så han kørte rundt og tilbød os sin assistance, hvilket vi var meget glade for. Han var af en meget jomfrunalsk type, så vort samarbejde fik ende efter et års tid, jeg kunne simpelthen ikke holde ham ud.

Et par år efter vi var startet i Lillenor, ringede min gamle læremester, som jeg jo havde forladt i vrede, han var nu ene på værkstedet, og havde fået det

indrettet, så det passede bedre til produktion. Han var imidlertid bleven bedt om, at lave noget rørarbejde hos nogle bekendte, og ville gerne have mig til at hjælpe sig. Det udviklede sig til, at jeg hjalp ham flere steder, ligesom jeg moderniserede hans varmeanlæg, ved at flytte kedlen ud i værkstedet og samtidig etablere varme derude, det blev, da jeg fik flere folk ansat, til at vi nogen gange kørte derover, en 3-4 stykker, om aftnen, og fremstillede en serie halvfabrikata af den produktion, han havde af vognbeslag. Dette kunne han så selv gøre færdig med boring og slibning. Han var ikke helt rask, og magtede derfor ikke det tungere arbejde, han døde i 1964, og Lykke og jeg var inviteret med til hans begravelse, med efterfølgende middag sammen med familien.

Værkstedet udvides

Værkstedet var lille og mørkt, så jeg begyndte ret hurtigt at drømme om, at udvide det. Det var en vinkelbygning, der lå meget tæt på vejen. I vinklen på bagsiden, var der oplagsplads til gammel jern, og bagest var der et lille drivhus, som Lykke var meget begejstret for. I foråret 1954 begyndte jeg at rydde området for det gamle jern, og grave ud så området kom ned i plan med værkstedet. Det var heldigvis rent sand, så det var nemt at grave i. En ung mand fra én af gårdene, kom meget hos os. Så en weekend stillede han med en traktor og gummivogn, hvor vi så kørte det overskydende sand ned i en grav på gårdens område.

Jeg kunne nu gå i gang med at støbe sokkel og mure ydervægge op, taget lavede jeg som et fladt tag, som jeg tækkede med pandeplader. Til Støbemateriale hentede jeg ral og sand ved stranden, dette blandede jeg med cement med en skovl. De små blandemaskiner var ikke kommen på mode endnu. Jeg havde lavet en aftale med en mand om, at han skulle lægge gulvet i tilbygningen på en nærmere bestemt dag, så en ung mand og jeg bladede hele portionen om morgenen uden dog, at komme vand i.

Dagen gik og der kom ingen for at lægge gulv. Det viste sig at manden, jeg havde lavet aftale med, havde været hos en kollega for at lykønske denne med hans sølvbryllup, og det havde udviklet sig til en fugtig affære, så han var altså bleven forhindret. Han kom så dagen efter i stedet, og vi blandede nu vand i materialet og han lagde gulvet. Der gik et par dage og betonen blev stadig ikke stiv. Det skyldtes, at cementen havde været blandet i det lidt salte og fugtige Ral og Sand dagen før, og havde ligget og afhærdet. Jeg kunne feje det hele ud med en stiv kost og så blande det op på ny, med en ny omgang cement og vand, hvorefter gulvet blev lagt med det samme, og

nu lykkedes det. Jeg havde nu et rum, der var mere egnet til det arbejde, der var ved Værktøjsmaskiner og Skruestikke, i modsætning til det gamle rum, der var indrettet til decideret smedearbejde. Jeg var begyndt at modernisere nogle af maskinerne, ved at montere små Elmotorer og gearkasser på dem, til afløsning af det gammeldags fælles træksystem, så nu kunne jeg anbringe maskinerne mere hensigtsmæssig i rummene.

Modernisering og familieforøgelse

Den første vinter i Lillenor var meget kold, det resulterede i, at der i vort soveværelse frøs Is på loftet en hel meter ind fra gavlvæggen. Denne vendte mod nord og var af Kampesten uden nogen form for isolering, hvilket der i øvrigt heller ikke var, i den øvrige del af Huset, ligesom loftet kun bestod af nogle 25 mm Brædder, så der var stort set fri adgang for frosten. Der skete nu det samme, som i det værelse jeg havde i min første plads. Når vi sov, kunne varmen fra os nogle gange få Isen til at smelte, så det begyndte at dryppe ned i hovedet på os. Lykke kunne blive noget hidsig, når hun vågnede ved at få sådan en kold vanddråbe i Hovedet. Så da vi havde prøvet det nogle gange, blev vore læste Aviser lagt op på loftet langs med kampestensmuren, som isolering. De isolerede da så meget, at der ikke kom Is på loftet mere.

Også på værkstedet var der hundekoldt, nogle gange var Esse truget bundfrossen, når jeg kom derud om morgenen. Så da jeg havde fået indrettet det nye rum, installerede jeg en gammel kakkelovn der, det hjalp ikke meget, da der ikke var nogen isolering i Taget, men jeg kunne da få fingrene varmet, når jeg kom tæt nok på den. Jeg havde nogle Øl til at stå i en kasse i Værkstedet, de var ikke frosne, men de var isnende kolde. Så en dag bød jeg vort Postbud én af dem, han var altid glad for at få en Bajer, han følte lidt på flasken, den var godt nok lidt kold, men ned skulle den, så han tog kapslen af, og i samme øjeblik begyndte indholdet at fryse, vi kunne se, hvordan det startede i bunden og fortsatte ovenud, han fik ingen Øl den dag.

Taget på det nye rum hældede ind mod den gamle bygning, jeg havde lavet en skotrende mellem de to tage. I forbindelse med at solen kunne tø noget af Isen på Taget om dagen, og det så frøs i renden om Natten, blev den jo efterhånden fuld af Is, og det begyndte at løbe over, så der hang Istappe ned ad væggen i det nye rum. En Dag sidst på dagen havde jeg haft gang i en Blæselampe, og med den tøet nogle af Istappene. Jeg havde den vane, at gå en tur ud på Værkstedet, inden jeg gik i Seng. Da jeg kom ind i det nye rum, så jeg til min skræk et rødt øje kigge på mig - der var gået ild i enden

af et af de gamle spær - de var så gamle og porøse i enderne, at flammen fra blæselampen havde antændt et af dem, uden jeg i første omgang havde bemærket det. Jeg fik travlt med at slukke ilden, og det varede et stykke tid, inden jeg kom i Seng den aften.

Der var også bleven råd til, at Lykke kunne få nogle bedre hjælpemidler til hendes husførelse. Vi havde ganske vist eget vandværk og Vandkloset, men ellers ikke Gruekedel eller Vaskemaskine, idet vor forgænger havde været med i fælles Vaskemaskine, magen til den de havde i Beder. Der stod ganske vist et monstrum af en Vaskemaskine, men den var så stor og uhensigtsmæssig at Lykke valgte at bruge sit vaskebræt og koge tøjet i en stor gryde. Det første hun fik var en Gasgruekedel, så nu kunne hun koge større portioner Tøj af gangen. Én af de første gange vi var på Ungskue, så vi en smart Elvaskemaskine med påmonteret Vridemaskine, den blev hun omgående forelsket i, men den kostede 400 kroner. Det var lige i overkanten af, hvad vi kunne undvære til det formål. Da vi kom hjem, snakkede vi med vor nabo om den smarte Vaskemaskine, og det endte med, at vi købte den i fællesskab. Den var ikke tungere, end den var nem at flytte rundt med. Lykke var ovenud lykkelig, nu var det jo ingen sag at vaske storvask, hun havde jo efterhånden meget at vaske, for den 10. februar 1955, var Max også kommen til Verden, så vi begyndte at være en stor familie.

Jeg syntes nu, at jeg havde arbejde nok til, at kunne have en lærling, og der meldte sig også en ung mand fra området. Der gik dog kun et par måneder, før jeg stak ham en lussing. Jeg kan ikke huske grunden, men jeg var noget hidsig, så der skulle nok ikke så meget til, at få mig op i det røde felt. Hans far meddelte mig, at de ophævede kontrakten. Jeg havde et par kammerater indenfor faget, der tit gik arbejdsløse, så dem trak jeg på en gang imellem, når jeg ikke selv kunne overkomme arbejdet. Der blev etableret fælles vandværk i byen, jeg gav også bud på arbejdet, men kendte endnu ikke finesserne ved at udregne tilbud, så jeg var alt for dyr, men på længere sigt gav det jo også arbejde, når hus installationerne skulle udvides.

Jeg lavede også nogle trillebøre af jernplade i stedet for de gammeldags trætrillebøre. En af bønderne viste interesse for at købe én af dem, men endte alligevel med at købe en trætrillebør på et byggemarked. Han kom så med børen for at få sat beslag på den. Jeg bad ham om at få den beslået der, hvor han havde købt den, så han trillede af med den igen. Her kom han forbi gårdmanden længere oppe i byen, og klagede over min behandling af ham. Gårdmanden svarede ham med, at sådan ville han også have sagt, så jeg hørte ikke mere til den historie.

En dag kom der en bilsælger og præsenterede en fabriksny varevogn med åben lad og på gule plader. Den så rigtig ud til mit brug, og han ville tage Renaulten i bytte til næsten samme pris, som jeg havde givet for den. Jeg skulle give 10.500 kroner for den, og jeg kom til at mangle et par tusinde kroner, men dem kunne sælgeren finansiere, så vi handlede. Da vi havde fået den leveret, kørte vi hjem til mine forældre og præsenterede den, og jeg fortalte Far, hvordan jeg havde handlet. Han tilbød at låne mig det manglende beløb, og så kunne jeg betale tilbage, når jeg havde råd til det, så jeg slap for den dyre finansiering hos bilhandleren. Denne skulle komme til at levere os elleve fabriksnye biler i løbet af de kommende år. Der gik et halvt års tid, inden jeg kunne betale pengene tilbage. Far ville hellere have etableret El vandpumpe og badeværelse, så nogle af mine Brødre og jeg, hjalp hinanden med at lave installationen, og jeg leverede materialerne, så var den gæld ude af verden.

Jeg begyndte at få lidt gang i centralvarme installationerne. Det var også et område, jeg aldrig havde været beskæftiget ved. Det første anlæg jeg lavede, var hos Ingeborg og Tage, der nu havde en gård ved Hinnerup. Det fungerede udmærket, så jeg fik interesse for den type arbejde, og jeg deltog i nogle aftenkurser på teknologisk institut, for at få mere teoretisk viden om dette. Vi skulle, i årene efter, komme til at lave rigtig mange anlæg. Flest selvfølgelig i lokalområdet, men ellers fra det nordlige Djursland til Vejle, først som koksfyrede anlæg, men ret hurtigt kom oliefyrene med.

Det med oliefyrene startede med, at en mand fra Malling, jeg havde haft ansat til at lave noget rørarbejde, havde købt et Pottefyr, *(forløberen for højtryksfyret, som vi kender det i dag)*, af en bekendt, og kom og spurgte, om vi kunne lave en olietank til ham, det kunne vi, og så kom vi i forbindelse med sælgeren af pottefyr, og kom til at lave olietanke til ham, samt til at installere pottefyrene, fortrinsvis i det nordlige Århus. På et tidspunkt blev det svært, at få pengene fra ham. Så måtte vi jo stoppe dette samarbejde. Jeg havde nogle tusinde kroner til gode ved ham, dem skrev han under på en veksel for, men han indløste den aldrig.

Der skulle gå flere år, inden jeg ved en tilfældighed, fik skovlen under ham, og fik de fleste af pengene hjem. Det skete ved, at han flere år efter havde den frækhed, at køre ud i min kundekreds og prøve at sælge oliefyr og kedler til nogle af bønderne. Det fortalte én af dem til mig, og vi lavede en aftale om, at han skulle få sælgeren til at komme en nærmere bestemt dag og klokkeslæt, og bonden ville så få ham med over i kostalden. Her var jeg i forvejen mødt op, og da sælgeren så mig, prøvede han at forsvinde,

men jeg løb efter ham, og slog en klo i ham, og trak ham ind i et hjørne af stalden, hvor jeg lovede ham en gang klø, hvis han ikke betalte det, han skyldte mig. Han var så overrasket og forskrækket, at han overlod mig tre oliefyr, han havde i bagagerummet på bilen, det dækkede så nogenlunde det, han skyldte mig. Så med løftet om at jeg ville komme efter ham, hvis han nogensinde viste sig i mit distrikt igen, forsvandt han skyndsomt, jeg har aldrig set ham siden.

Samarbejde med Shell

Det med Pottefyrene ebbede hurtigt ud, de blev fortrængt af Højtryksfyrene sidst i halvtresserne, disse fyr kom i mange forskellige fabrikater, så det var lidt vanskeligt at beslutte sig til, hvilket vi skulle satse på. En overgang var det et fabrikat, der hed Rex Oliefyr som blev forhandlet af et Ingeniør firma på Aaboulevarden. Det var et rigtig godt og stabilt Fyr, men på et tidspunkt blev vi kontaktet af Bent Neergaard, Stilling, der havde startet et Shell Depot, hvor vi kunne købe såvel Oliefyr som Brændselsolie til videre forhandling.

Det lød meget fornuftigt, så vi fik en aftale i stand, og i resten af den tid jeg var aktiv indenfor VVS Branchen, havde vi et fortrinligt samarbejde. Bent Neergaard var meget visionær og indførte i samarbejde med Shell et bonussystem, hvor vi, ved at købe et vist antal af deres produkter, kunne komme med på charter rejse til det sydlige udland. Det blev senere udvidet til at vi kunne vinde forskellige Hvidevarer til hjemmet.

Det var jo i Charter Branchens Barndom, så det var en stor oplevelse at være med på sådanne ture sammen med kolleger og deres Koner, idet det jo også gav anledning til mange muntre episoder, ligesom vi kom til at kende hinanden på en anden måde. Én gang hvert efterår inviterede han en kreds af sine kunder med ægtefæller til Ålegilde, hvor der efter spisningen var fri Bar, det udviklede sig som regel til en fugtig affære, men sjovt det var det.

Den første lærling

Jeg havde nu så megen gang i forretningen, at jeg søgte en lærling igen, og fik én hvis forældre boede helt omme på Helgenæs. Han (Bent) og hans Far kom kørende på knallert i øsende regnvejr, det regnede så meget i første halvdel af sommeren 1955, at sommerhusboerne var begyndt at flytte hjem igen. Bent og hans Far havde samme dag været nede i nærheden af Silkeborg, for at se på en læreplads der, men den syntes de ikke om, derimod

syntes faderen åbenbart godt om det han så og hørte hos os, så vi skrev kontrakt for en læretid på fire år. Om det var en klog beslutning er nok et spørgsmål, jeg var nok lidt vanskelig at gøre tilpas, og syntes ikke at Bent havde evnerne, og jeg ville have ophævet kontrakten da prøvetiden var ved at være udløbet. Jeg lod mig dog overtale til, at lade ham prøve en Psykologisk test om hans evner på Teknologisk institut, og hvis han klarede den, så lade ham fortsætte sin Læretid. Han klarede prøven, og blev hos os i de fire år læretiden var, og blev udlært. Han kørte den lange vej hjem til Helgenæs, hver Weekend på sin knallert i alle årene.

VVS arbejde

Der var nu bleven etableret vandværk ved Ajstrup Strand, men Entreprenøren, der havde haft det i entreprise, gik konkurs, og jeg blev spurgt, om jeg ville lave eventuelle reparationer og udvidelser, det ville jeg gerne, og det blev igennem årene en virkelig god del af forretningen.

Der blev bygget ny Skole i Ajstrup ,og arbejdet blev udbudt i Licitation. Jeg ville godt give tilbud på VVS arbejdet på lærerboligen. Det var første gang, jeg skulle prøve at give tilbud, så jeg vidste ikke rigtig, hvordan jeg skulle gribe det an, men så kom én af kollegerne fra Malling, (Svend Kokholm) ned til os, og sagde: *"det har du vist ikke prøvet før, skal vi ikke hjælpes ad?"*, jeg synes det var en flot gestus af ham, vi fik dog ikke arbejdet, vi var for dyre.

Plejehjemmet i Malling skulle udvides, og arbejdet blev udbudt i Licitation. Jeg gav tilbud på varme og sanitet. Ved åbningen af tilbuddene viste det sig, at jeg var billigst på varmen, medens saniteten gik til en mester fra Malling. Jeg regnede med, at det var i orden, og tog med Jens Anker, der også havde givet bud, ud for at se på en bil han ville købe. Da jeg senere kom hjem, sagde Lykke, at der var bleven ringet, om jeg ville komme op i lokalet, hvor licitationen var bleven afholdt, da Sognerådet gerne ville snakke med mig. Jeg kørte jo omgående derop, og her viste det sig, at man havde i sinde, at give arbejdet til anden side, trods det, at jeg var den billigste, de var ikke sikker på, at jeg magtede opgaven, når jeg samtidig havde værkstedet at passe, ligesom jeg jo heller ikke havde haft lignende opgaver, jeg kunne henvise til. I det hele taget viste de sig ikke særlig imødekommende. Jeg blev selvfølgelig noget stødt over deres holdning, og mente, at når jeg havde deltaget i en åben licitation, og var billigst, så var de forpligtet til at lade mig udføre arbejdet. Vi havde lidt diskussion, og det endte med, at jeg meddelte, at hvis

jeg ikke fik lov at lave arbejdet, ville jeg kontakte min mesterforening, og køre en sag på det. Det ville de ikke risikere, og jeg fik arbejdet.

De havde selvfølgelig ret i, at jeg ville få nok at se til, da jeg jo kun havde en lærling til hjælp, men det meste af Høsten var overstået, inden jeg skulle i gang med arbejdet på Plejehjemmet, og for en sikkerheds skyld antog jeg en ældre Svend fra Odder. Denne kunne kun lave værkstedsarbejde, og det viste sig, at det var godt nok, idet én af Bønderne var ved at bygge nye avlsbygninger, og her skulle vi levere staldinventaret, som vi selv fremstillede, ligesom vi lavede, hvad der i øvrigt skulle bruges af smedearbejde til byggeriet.

Jeg kom i gang med arbejdet på Plejehjemmet, jeg havde lærlingen med deroppe det meste af tiden, og arbejdet skred godt frem. Det var en dejlig arbejdsplads, hvor beboerne var meget interesseret i, hvad vi gik og lavede. Beboerne på plejehjem var meget friskere den gang, end de beboere der er på plejehjem i dag. Dengang deltog kvinderne i køkkenarbejdet, og mændene passede urtehaven og gik ærinder til Købmand el.lign. På et tidspunkt kom den mester, der havde fået vand og sanitets entreprisen, om jeg ikke ville lave den, da han ikke selv kunne nå det. Det ville jeg gerne, hvis jeg måtte lave det på regning, hvilket han indvilgede i. Han havde jo været billigere end jeg ved licitationen, så jeg kunne selvfølgelig ikke lave arbejdet for hans tilbudspris.

Nu var der jo lige pludselig ekstra travlt, men jeg tog tit nogle lange dage deroppe, og jeg endte med at aflevere arbejdet til den aftalte tid. Den mester jeg lavede vand og sanitet for, brokkede sig lidt, da han fik min regning. Den var lidt dyr syntes han, men betalte dog, da jeg ikke havde i sinde at slå af på prisen. Nu tog det også fart med at lave varmeanlæg i den øvrige kundekreds. Jeg lavede et anlæg på en af gårdene i Kysing, og da det var godkendt af gårdejeren, skulle resten af gårdene også ret hurtig efter have centralvarme installeret. Derefter kom turen til montering af badeværelser. De steder hvor de havde eget vandværk, havde man også et vandkloset, men i forbindelse med centralvarmen, fik man jo også en varmtvandsbeholder, så nu var det jo muligt, at få et rigtigt badeværelse med badekar. Disse badeværelser blev ofte lavet i de bestående spisekamre, da disse var bleven overflødige i forbindelse med, at der nu var anskaffet dybfrysere og køleskabe.

Da jeg var færdig med arbejdet på plejehjemmet, var jeg nødt til at fyre den ældre Svend, da der ikke var ret megen smedearbejde ved Essen mere.

Der var lidt plovskær, der skulle tyndes ud en gang imellem, men de gamle harver, hvor tænderne skulle tyndes, var i forbindelse med anskaffelse af traktor efterhånden ved at blive skiftet ud, med harver med fjedertænder med udskiftelige skær. Efterhånden lavede vi selv nogle af disse Harver og andre landbrugsredskaber, dette kunne vi gå til og fra, i forhold til hvad der kom ind af arbejde, der skulle laves her og nu. På den måde kunne vi udnytte arbejdstiden fuldt ud. Nogle gange endda så godt og vel, det skete flere gange, at jeg måtte tage aftnerne og natten med.

Vi havde jo nu tre børn, så det var ikke så nemt at køre privat i Varevognen med hele familien, da det jo heller ikke var lovligt. Jeg var i forvejen bleven stoppet to gange i den gamle Varevogn af Politiet, hvor Lykke havde været med. Den ene gang klarede jeg frisag, fordi jeg var på vej ned til stranden med en Pumpe, jeg havde haft hjemme til reparation, og den anden gang havde vi været i Malling for at stemme til et valg, jeg var stadigvæk i arbejdstøj, så de så igennem fingrene med ulovligheden.

Vi byttede nu Varevognen ud med en brugt sekscylindret personvogn og en Trailer til denne. Traileren var noget speciel, idet den kun havde ét hjul. Et baghjul der kunne køre rundt om sig selv. Forenden var koblet på bilen med to gribere, så hele køretøjet dannede en stiv enhed. Så når det drejede, dannede bilens baghjul centrum, og Trailerens bagende svingede så 2 m bagude, så man skulle passe på, hvis man havde noget på Traileren, der ragede bagud, det blev til en virkelig stor cirkelbue. Det gik galt engang, vi var nede ved Mariendal Strand for at lave noget vandinstallation. Vi havde nogle 6 m lange rør på Traileren, og jeg bad en ung mand, der hjalp mig, om at vende bilen og køre et andet sted hen. Da han drejede køretøjet, stod der tre – fire børn og kiggede på ham, dem kunne Rørene nå, med det resultat, at Børnene blev fejet omkuld af Rørene. Heldigvis var farten ikke ret høj, så der var ikke nogen, der kom til skade. Men efter den tid, blev de lange rør bunden fast under bilen.

En gang havde jeg været i Århus med en olietank. Frank og en bekendt var med. På vej ned ad Langballebakken holdt der en mindre lastvogn parkeret i siden af vejen, samtidig kom der en modkørende Bil, som vi ville møde, hvor Lastbilen holdt. Jeg begyndte at bremse op, da jeg var usikker på, om vi kunne være ved siden af hinanden på kørebanen. Jeg fik ikke taget farten helt af, inden jeg nåede lastbilen, med det resultat, at jeg kørte op bag i denne. Lastvognen var åbenbart ikke bremset ret hårdt, for den røg over grøften og ud på marken, og jeg fik bl. a. ødelagt køleren på bilen. Frank og

jeg tog ingen skade, men min bekendt, fik ødelagt et brilleglas. Jeg fik ringet til mekanikeren, der kom og hentede os og bilen, så der gik nogle dage, inden vi var kørende igen.

Men der var ofte noget galt med den bil. En gang havde vi haft Lykkes forældre med til Vamdrup, det gik godt, til vi kørte over Horsensbanen ude ved Åkær, det gik lidt hurtigt, så det gav et bump, da vi kørte over skinnerne og nogle få kilometer efter gik Bilen i stå. Jeg kiggede i motorrummet, for at se om jeg kunne konstatere nogle fejl, men alt var tilsyneladende i orden, så da jeg nogle minutter efter prøvede at starte, gik motoren i gang og vi kunne igen køre. Dette gentog sig nogle gange igen, inden vi nåede hjem. Det viste sig ved et nærmere eftersyn dagen efter, at røret fra Benzintanken til Karburatoren, var bleven klemt flad, hvor det gik over bagakslen, på grund af de bløde fjedre, *(dårligere Støddæmpere)*, var Karosseriet helt nede ved bagakslen, da vi kørte over skinnerne, det flade sted blev skåren væk og røret samlet igen, så kunne vi køre igen.

Men der kom andre problemer med den Bil. En aften havde jeg lovet Lykke og Jytte, at vi skulle i Biografen. Der var lidt glat føre, og lidt fra værkstedet drejede vejen 90 grader, jeg lettede foden fra speederen, for på den måde at tage farten af, men jeg havde glemt, at skubbe Chokeren ind, og på grund af føret kunne jeg ikke bremse, så bilen fortsatte ud over en lille skrænt og ud på marken. Desværre stod der en solid Hegnspæl ud for det ene forskærm, den flækkede skærmen og stoppede bilen. Havde pælen ikke været der, havde vi kunnet køre videre på den frosne mark og kommen op på vejen igen. Nu måtte vi gå hjem igen, hvor jeg tog en sav, og gik hen og savede pælen over, nu kørte bilen ud på marken, og jeg kunne køre hjem i den, men vi kom ikke i biografen den aften.

En dag skulle jeg ud til en kunde, og Jytte, Max og Frank ville som regel gerne med. Således også denne dag, hvor Max og Frank var med, det var jo før, der var noget der hed sikkerhedsseler, men jeg havde den vane, at række min højre arm ud foran dem, når vi kom til et sving og bremsede op, for at de ikke skulle falde frem mod instrumentbrættet. De sad jo altid på forsædet, jeg skulle også gerne have fat i den højre fordør, når vi kom til et venstre sving, da den kunne finde på at springe op. Denne dag fik jeg ikke hold i Døren og Frank trillede ud af bilen. Heldigvis tog han ikke noget videre skade, måske et par småskrammer, men vi kunne da køre videre, da han var bleven trøstet lidt.

Jeg var ikke særlig god til at vedligeholde den gamle Bil, og jeg havde nok også for travlt med al mulig andet. Så en Søndag jeg var nede ved et Sommerhus, var Bilen kørt tør for Olie, men jeg kørte alligevel hjem i den, med det resultat, at jeg ødelagde Lejerne på Krumtappen. Derhjemme gik jeg og rodede med bilen, Frank gik ude ved mig, han har været 4 – 5 år, og var allerede meget interesseret i Biler. Jeg gik i mine egne tanker og besluttede til sidst, at køre op til Mekanikeren i Malling. Frank var tilsyneladende gået ind, så jeg satte mig ind i bilen og startede og kørte mod Malling. Undervejs måtte jeg holde stille, for at lade Lejerne køle lidt af, men jeg blev siddende i Bilen. Omsider nåede jeg op til Mekanikeren, og da jeg stod ud og smækkede Bildøren i bag mig, stod Frank pludselig ved siden af og sagde: *"Ha, Far! Jeg er da også med!"*, jeg blev jo noget forbavset, for jeg havde ikke set ham på hele turen, og jeg regnede med, at han var gået ind til sin Mor inden jeg kørte. Det viste sig, at han havde siddet på den bageste Kofanger, hvor der var to horn, og ved at skræve over det ene, og samtidig holde fast i håndtaget til Bagagerummet, kunne han holde sig fast på turen. Da jeg havde holdt stille undervejs, var han bleven siddende. Han har været klar over, at når jeg ikke stod ud, kunne vi ske at køre videre når som helst. Først da han hørte Døren blive smækket i, vidste han, at jeg var stået ud, og han kunne komme frem. Jeg måtte hyre en Taxa til hjemturen oven på den forskrækkelse.

Da jeg kom hjem, viste det sig, at Genboen havde set Frank sidde bag på Bilen, da vi kørte, og én af Sønnerne var kørt efter os, på Cykel for at stoppe os, men havde ikke kunnet indhente os, så man blev jo noget lettede, da det viste sig, at køreturen var gået godt.

Da Mekanikeren havde fået skilt motoren ad, viste det sig, at der var andre ting i vejen med den. Der var en revne i det ene Ventilsæde, og det havde man forsøgt at svejse, det er ikke lovligt at lave noget sådan uden at oplyse det ved handel, da det er en skjult fejl. Mekanikeren rådede mig til at kontakte sælgeren, og foreholde dem fejlen. De kom ud og besigtigede fejlen, hvorefter de tilbød at bekoste et nyt topstykke. Da det ville tage nogen tid at fremskaffe dette, stillede de en varevogn til min disposition, indtil min bil var køreklar igen. Der var næsten altid noget i vejen med den gamle bil, mange gange kun småting, og jeg var heller ikke god til at passe den, samtidig med at jeg altid kørte meget hurtigt, der var jo ikke så megen trafik dengang, så der var bedre plads på vejene.

Jeg var noget træt af at køre ud med regninger, så Lykke tilbød at køre med dem, hvis hun fik et kørekort. Jeg indvilligede, og hun begyndte at tage kø-

retimer hos Kørelæreren i Malling. Jeg kørte hende derop, og så afleverede kørelæreren hende hjemme efter endt time. En morgen jeg kørte hende op, har vi nok været lidt sent på den, jeg kørte i hvert fald meget hurtigt i en kurve ved landbrugsskolen, en modkørende blev så bange, at han kørte ind i en lygtepæl, men da var jeg for længst forbi. Hun fik Kortet og kørte ud med regninger to gange, så meddelte hun, at jeg godt kunne sende dem med posten fremover, hun følte sig i den grad taget mål af, når hun kom ud til kunderne, og det kunne hun ikke lide.

Værkstedet udvides - igen

Ombygning af Smedjen i 1957

Der var meget lavt til loftet i Værkstedet, så jeg ville gerne have bygget lidt om med højere vægge og med selvbærende Rørspær til Taget, så jeg fik en ensartet Tagkonstruktion tækket med Asbestplader. Jeg gik i gang med at mure væggene højere og svejse Rørspærene sammen, når der var tid til det. Da det var klaret, kom naboens og genboens sønner, der begge var i lære som tømrer, og tilbød at hjælpe til med Taget. Så en Søndag rejste vi Spærene og fik boltet åsene på dem, det gik meget nemt, for vi kunne gå på det gamle tag, hvis rygning ikke engang nåede op til de nye Spær, nu var der klart til at lægge Tagplader på, hvilket vi ville gøre næste Søndag.

Frank og Max på stilladset i 1957

Vi havde på det tidspunkt en meget nævenyttig kommunal Bygningsinspektør. Jeg havde ikke søgt byggetilladelse, da jeg egentlig ikke regnede arbejdet, som et nybyggeri, men mere som en renovering, idet vi jo ikke rørte ved soklen på de bestående vægge. Nu fik jeg brev fra Kommunen, at jeg skulle stoppe arbejdet og søge Byggetilladelse. Jeg reagerede ikke på brevet, og vi fortsatte med arbejdet. Efter et par uger kom der et nyt Brev, hvor man endnu engang forlangte Byggeriet stoppet, da jeg ellers ville blive Politianmeldt. Heller ikke dette brev reagerede jeg på.

Så efter et par uger kom vor Landbetjent i fuld uniform ned på værkstedet, hvor han fortalte mig, at jeg var bleven anmeldt for overtrædelse af byggevedtægten, og at han i den anledning skulle afhøre mig. Det var der jo ikke noget at indvende imod, så han kunne bare gå i gang. Han bad da om, vi ikke kunne gå ind i privaten, så vi kunne snakke uforstyrret.

Vi gik ind i køkkenet, og satte os ved køkkenbordet, hvor han fortalte nærmere om overtrædelsen, og spurgte, hvorfor jeg havde gjort, som jeg gjorde.

Jeg svarede ham med, at jeg ikke kunne indse, at det ragede andre, hvad jeg gjorde ved min Ejendom, som jeg havde købt og betalt, og jeg kunne ikke indse, at jeg trådte nogen for nær med det, jeg var i gang med.

Dette har jeg nok sagt i nogle bramfri vendinger, så han kunne forstå, at jeg virkelig mente, hvad jeg sagde, for da vi havde snakket et stykke tid, skubbede han papir og blyant ind på Bordet, og sagde: *"kan vi ikke tale lidt*

privat Rasmussen, jeg tror ikke, De rigtig egner Dem til vort lille velordnede samfund, der er så mange, der for tiden emigrerer til fjerne egne, var det ikke noget for Dem?" Jeg kunne jo give ham medhold, jeg ville meget gerne til Australien, men Lykke ville ikke med, så hvis han kunne få hende overtalt, så skulle jeg snart forsvinde.

Det med overtalelsen ville han nu ikke have med at gøre, men han ville nu sende sin rapport videre i systemet, og jeg kunne nok forvente, at der blev rejst sag mod mig ved Retten i Odder.

Der gik nogle uger, så blev jeg indkaldt til retsmøde på Tinghuset i Odder. Her var det en ældre Dommer, der læste anklagen op for mig, og ville have at vide, hvordan jeg stillede mig til den. Jeg gentog den forklaring, jeg havde afgivet til Landbetjenten, og at jeg for øvrigt ikke havde råd til udgifter til arkitekt og ingeniør. Dommeren syntes, jeg skulle gå hjem og tænke mig om, og så komme igen om en måned. Dette gentog sig et par gange, hvor jeg henviste til, at jeg ikke havde penge tilovers til at fremskaffe diverse tegninger og beregninger. Til sidst blev Dommeren sur over mine undskyldninger, og rejste sig og slog i skranken med sin hammer, og sagde: *"De er det mest stædige umedgørlige menneske, jeg har haft med at gøre, nu får De fat i en Advokat til næste retsmøde!"*.

Jeg talte så med en ældre Advokat i Odder, der tidligere havde skrevet skøder for os. Han indvilgede i at møde i Retten med mig ved næste retsmøde, her gentog jeg mine tidligere undskyldninger, og det endte med, at Dommeren begyndte at blive hidsig igen. Advokaten anmodede om en pause, og trak mig med udenfor retslokalet, hvor han sagde: *"De må ikke sådan ophidse Dommeren, det gavner ikke Deres sag, lad nu mig føre ordet"*. Det fik han så lov til, og på et tidspunkt efter endnu et par retsmøder, mente Dommeren, at han kunne optage sagen til Doms, denne ville han afsige på et senere ikke defineret tidspunkt.

Dette tidspunkt indtraf en dag, da jeg tilfældigvis var inde på Dommerkontoret, for at få nogle oplysninger om, hvad der var tinglyst af gæld på én af mine kunder. Her traf jeg min Advokat, og medens vi stod og talte sammen, kom Dommeren ud fra sit Kontor, da han så os, udbrød han: *"nå nu er vi her jo alle tre, så må vi hellere få afgjort den lille sag derude fra Lillenor, De skal acceptere, at der bliver pålagt en Servitut på Ejendommen, gående ud på, at Kommunen efter fem år vederlagsfrit kan forlange de yderste fem meter af Værkstedet nedrevet"*. Det kunne jeg godt acceptere, da Kommunen i så tilfælde også var nødt til, at købe Stuehuset, da det lå lige så tæt på Vejen.

Desuden pålagde Dommeren mig en Bøde på 80 Kr., det kunne jeg ikke umiddelbart forstå, men fik forklaret, at det var en straf for at have overtrådt Bygningsreglementet, så for lige at få de sidste indsigelser med, sagde jeg: *"Jeg har hørt, at man kan sidde sådanne Bøder af, er det rigtigt?"*, nu var Dommeren trods alt humoristisk, så han svarede: *"Ja, nu har de så mange gange forklaret, hvor fattig De er, skal vi sige, at De kommer herind i fire dage?"* Det syntes jeg alligevel, var en dårlig handel, så jeg betalte de 80 Kr., så dermed sluttede den retssag og hele værkstedet står der endnu.

Værkstedet set fra Haven

Værkstedet efter ombygning i 1957

Ejner blev ansat

Vi fik stadig mere at lave på værkstedet, hvor der stadig var landbrugsmaskiner, der skulle ændres til Traktortræk, ligesom vi lavede mindre landbrugsredskaber, desuden var der kommen gang i Varmeinstallationerne, både lokalt og længere væk, og med kun en lærling til hjælp, kneb det med at overkomme det hele. Min yngre Broder (Ejner) var også udlært Smed, og arbejdede hos en ældre landsbysmed nord for Viborg, det kunne jo være, at han var interesseret i at komme ned og arbejde hos os. Så en aften stoppede vi børnene i bilen, og så kørte hele familien op for at snakke med ham. Han var ikke uinteresseret, men han betingede sig, at vi kunne finde en beboelse til fornuftige penge, da han jo var gift og havde to børn og et tredje på vej.

Hjemme igen så vi os så om, efter en lejlighed eller et lille Hus til små penge, pludselig var der et lille Bindingsværkshus til salg i Assedrup for 6.000 kroner. Det kom de ned og kiggede på, det trængte til en kærlig hånd, men var beboelig, så de besluttede sig for at købe det, og først i august måned 1957

flyttede de ind. Det blev til 16 års godt samarbejde. 6.000 kr. for et hus lyder jo ikke af meget i dag, men dels skulle der ofres en del penge, og en hel del arbejde på det, og en timeløn for en Svend var kun på ca. fire kroner, altså en årsløn på 8.000 kroner.

I forbindelse med værkstedsombygningen installerede vi centralvarme i stuehuset, med varmt vand i køkken og baderum, for første gang kunne vi tage et varmt bad i eget hjem.

Der blev stadig mere arbejde for os i Sommerhus området, idet vandværket ikke var helt udbygget til nye udstykninger, så det gik rigtig godt for os. Så godt, at vi i februar 1959 kunne skifte den gamle personbil ud med en fabriksny Borgvardt Isabella Varevogn på papegøjeplader, den var indrettet med nedfældeligt bagsæde og vinduer hele vejen rundt, så når vi kørte privat i den, var det som at køre i en personvogn, den kostede 18.000 Kr., og er én af de bedste biler jeg har haft.

I Juli 1959 blev Bent udlært og klarede sit svendestykke rimelig pænt, han ønskede ikke at fortsætte hos os, og flyttede hjem til sin hjemegn, jeg har ikke haft kontakt med ham siden. Der var to Drenge, der tidligere havde spurgt, om de kunne komme i lære hos os, det kunne de jo så nu, og vi antog dem begge to. Da jeg fortalte Far, at jeg havde ansat to lærlinge, spurgte han, om jeg nu også var sikker på, om jeg havde arbejde til så mange, det mente jeg selvfølgelig, at jeg havde.

Begyndelsen af 60erne og familieforøgelse

Den 25 marts 1960 blev Lili født, en lillebitte Pige på 1700 gram, fingrene var ikke tykkere en tændstikker, så man turde næsten ikke røre ved dem, men hun var fuld af livskraft, de tre ældre søskende sad ovre på genboens Trappesten, medens selve fødslen foregik midt på en dejlig forårs eftermiddag.

I foråret 1961 gik vi i gang med at renovere stuehuset med nye eternittagplader i stedet for de gamle tagsten, skorstenen der led af løbesod blev fjernet, kampestensmuren ved soveværelset blev udskiftet med en muret hulmur og der kom nye vinduer i hele huset. Loftrummet blev indrettet til et soveværelse og et børneværelse, det gamle soveværelse blev nedlagt, og indrettet til Entre og opgang til loftværelser, det gamle børneværelse blev til kontorrum, og spisekammeret blev lagt til stuen, idet Lykke havde fået Køleskab og et

større Gaskomfur, samtidig var køkkenet moderniseret med indbyggede skabe og ændret indretning, i stuen fik vi væg til væg tæppe og stil gardiner ved vinduerne.

Gårdejeren (Jens Mogensen) havde anskaffet sig et fjernsyn, og da han var meget glad for Børn, inviterede han dem til at komme og se fjernsyn om eftermiddagen, og de plagede selvfølgelig for, at vi også skulle have et, det endte med at vi købte et 18 tommer sort/hvidt apparat for 1.800 kroner, så nu kunne vi alle se fjernsyn hjemme.

Hos samme Jens Mogensen fik Børnene lov til at hjælpe til, når det var noget de magtede, således hjalp Max og en af hans kammerater til med at køre traktor, når der skulle køres roer ind fra marken. Roerne blev læsset på vognen med håndkraft, og det indebar, at der skulle køres frem og holde stille mange gange, for at de der læssede på, kunne nå at følge med. Det var nu drengenes opgave, at køre traktoren, men de magtede jo ikke at betjene både kobling og bremse på én gang, så de delte opgaven, ved at den ene betjente koblingen og den anden bremsen, det syntes de var meget spændende, det var nok ikke helt lovligt, de var kun 7-8 år.

Lykke var meget glad for hvad vi fik lavet, og sørgede selv for al hvad der hed tapetsering og maling. Bl.a. lagde hun gulvtæppe i børneværelset, det foregik ved at vi købte nogle tæpperester i forskellige farver, dem klippede hun i små stykker og sømmede dem fast på gulvet i et flot flerfarvet mønster.

Østjyllands Smedemesterforening

Tidligt i foråret 1961 blev jeg en dag ringet op af Kassereren i Østjyllands Smedemesterforening, han ville vide, om jeg var hjemme sidst på dagen, da han i så fald ville komme ud at tale med mig. Vi aftalte, at han kunne komme ved 18 tiden. Jeg undrede mig noget over, hvad han ville. Jeg havde været medlem fra jeg overtog værkstedet, og havde deltaget i nogle kurser og en enkelt udflugt, og så i øvrigt i de generalforsamlinger, dengang to om året, der havde været i den mellemliggende tid, dog uden på nogen måde, at have deltaget i nogen debat.

Jeg var sidst på dagen ude at besøge en kunde, der ønskede at købe en ny Gummivogn, det trak lidt længere ud, end jeg havde regnet med, så kollegaen var kommen, da jeg kom hjem. Han havde selvfølgelig benyttet tiden til

at se sig om i værkstedet, og noget af det første han sagde var: *"ser her altid sådan ud?"*, hvortil jeg kun kunne svare, at det gjorde der. Der blev ryddet op og fejet gulv hver dag efter fyraften, det havde jeg lært som lærling og har praktiseret siden.

Han kunne åbenbart lide, det han så. Så vi snakkede lidt om løst og fast, nu fik han øje på ungerne, der selvfølgelig skulle se, hvem den fremmede var. Lige pludselig siger han: "hvad vil du med alle de unger?", det kunne jeg egentlig ikke se, hvad der ragede ham, men var høflig nok til at snakke uden om. Han var endnu ikke fremkommen med sit ærinde, så jeg bød ham indenfor, hvor han hilste på Lykke, der bød på en kop kaffe. Vi satte os ind i stuen, og lidt efter siger han: *"vi skal have en ny Formand". "Det var også på tide"*, ryger det ud af munden på mig. Jeg var ikke særlig duperet af den daværende. *"Og det skal være dig!"*, siger han så. Lykke havde hørt med ude fra køkkenet, og stak nu hovedet ind af døren, og sagde: *"det sagde jeg nok"*, det kunne jeg nu ikke huske, at vi havde talt om, så det må have været noget, hun havde tænkt sig til.

Opfordringen kom noget bag på mig, jeg havde ingen intentioner i den retning, ligesom jeg ikke havde nogen erfaring i Forenings arbejde. Jeg huskede tydeligt min nervøse optræden ved afslutningen af Teknisk Skole i 1945. Vi snakkede lidt frem og tilbage om tingene, og jeg lovede at tage det under overvejelse, og give ham besked om et par dage.

Kassereren hed egentlig Rasmussen, men blev aldrig kaldt andet end *"Ras"*, han havde hæftet sig ved, at det ikke var, fordi mine kunder ikke ville bryde sig om, at jeg deltog i forenings arbejde, at jeg holdt mig tilbage, og lovede at bestyrelsen nok skulle bakke mig op, jeg gik og tyggede på det et par dage. Inderst inde syntes jeg, at det kunne være spændende at prøve, men var også nervøs for, om jeg magtede opgaven, det endte med, at jeg sagde ja til at stille op.

Ved generalforsamlingen i marts måned blev jeg så valgt til formand for Østjyllands Smedemesterforening, dette job var lønnet med 1.600 kr. om året. Jeg anede stadig ikke, hvordan jeg skulle gribe tingene an, men Ras var en uvurderlig hjælp til at hjælpe mig i gang. Ved den første runde fødselsdag, hvor vi var ude at repræsentere foreningen, skulle der jo holdes tale for fødselaren, det var mig umuligt, at komme i gang, så Ras rejste sig og holdt talen, det var så også den eneste gang, jeg havde behov for hjælp til noget sådan. Det tætte samarbejde med Ras skulle komme til at vare i 27 År, og blev et meget nært venskab.

Værkstedet udvides igen, igen

Arbejde på Værkstedet i 1962

Landmændene fik stadig større maskiner, og jeg ville gerne have, at de kunne køre direkte ind på værkstedet, når de skulle repareres, derfor ville jeg gerne udvide værkstedet, det kunne jeg imidlertid ikke gøre uden at overbebygge grunden. Vor grund grænsede op til et landbrugsareal, og jeg spurgte nu ejeren af dette, om han ikke ville sælge mig et stykke af sin jord, det var han imidlertid ikke interesseret i. På et tidspunkt fortalte jeg én af de andre landmænd om mine planer, men at de var strandet, fordi jeg ikke kunne købe det nødvendige grundareal, denne landmand syntes godt om mine planer, og tog en snak med ham, jeg ville købe grund af. Det endte med, at jeg kunne købe en strimmel mark langs med mit og naboens skel, ca. 2.000 m^2, for det samme som en sommerhus grund kostede, det var 10.000 kr.

En af mine kunder var Arkitekt, ham lavede jeg en aftale med om, at han skulle lave en tegning over udvidelsen af værkstedet, men uden Ingeniørberegninger, mod at jeg til gengæld lavede noget varmeinstallation hos ham. Denne tegning sendte vi ind til kommunen med anmodning om byggetilladelse, dette blev bevilget, dog med besked om, at fremsende beregninger på Rørspærrerne.

Nu var vejen banet for udvidelsen af værkstedet, men først skulle der fjernes en del jord fra grunden, det gik ud over Lykkes drivhus og have. Al jorden blev kørt ned til en ny pumpestation ved Ajstrup strands vandværk, det eneste der blev skånet, var den lille forhave ved stuehuset. Jeg havde i lang tid sagt, at jeg ønskede at lægge beton på hele grunden, og det var nu stærkt på vej til at lykkes.

Når der var en ledig stund og i vor fritid, gravede vi grund og støbte sokkel. Vi havde i foråret 1961 købt en lille lastbil (Metro), og med den hentede Lykke sand og ral fra en grusgrav i nærheden. Vi lejede en blande maskine ved en Murer, og efter fyraften blandede Ejner og Lykke beton, og kørte ind til mig, hvor jeg lagde gulvet, vi havde delt det op i nogle baner, så vi kunne nå at lægge en bane hver aften. Vi gik nu i gang med at mure ydervæggene op i Lecablokke, det tog jo sin tid, da vi ikke kunne sætte mere end 3 – 4 skifte op om dagen, da de skulle have tid til at sætte sig, for at holde balancen. Så der blev vinter og frost, inden vi blev færdig med murene, men så snart frosten var ovre, fortsatte vi, og sidst på foråret 1962, stod udvidelsen færdig, og værkstedet var bleven dobbelt så stor, vi kunne nu flytte om på værktøjsmaskinerne, og montere ny Filebænk. Vi havde samtidig flyttet porten fra det gamle værksted om i den nye afdeling, så kunderne kunne køre deres maskiner direkte derind, og vi havde god plads til at reparere på dem.

Jeg var noget stolt over resultatet, og kørte om og hentede mine forældre for at vise dem resultatet. Da min Far gik gennem Porten, standsede han op og så sig omkring, han stod lidt, så sagde han, *"det ser godt ud"*, jeg følte, at det var den største ros, jeg kunne få.

Arbejdsstyrken efter udvidelse af Værkstedet i 1962

De øverste 1.000 m^2 af den tilkøbte grund, fik vi udstykket som selvstændig parcel, med henblik på at bygge et Hus deroppe, idet der var en virkelig god udsigt derfra, noget især Lykke lagde vægt på, i første omgang blev det

kun til et Drivhus, og så lavede hun ellers køkkenhave der. På den nederste halvdel af grundstykket, skrællede vi al muldjorden af og kørte den op på den udstykkede del af grunden, så der blev en stor plan grund, der var nu plads til både køkkenhave og græsplæne deroppe, så nu manglede der bare huset. Til at begynde med så Lykke meget hen til den dag, det blev bygget. Hun manglede udsigten, hvor vi boede, interessen svandt dog en hel del, da hun opdagede, hvor mange fluer, der var deroppe. Det skyldtes at der var en stor svinebesætning i en nærliggende Gård.

I værkstedet havde vi lavet toiletrum og kombineret kontor og frokoststue, vi begyndte også at udskifte de gamle værktøjsmaskiner med nye og mere tidssvarende, ligesom vi havde opsat en varmluftovn til opvarmning af værkstedslokalet. For at isolere en lille smule havde vi beklædt undersiden af tagpladerne med et tyndt lag Rockwool og Gibsonitplader, sidstnævnte gjorde, at der var en infernalsk larm, når vi f.eks. slog slagger af, når vi svejsede. Det bevirkede, at vi måtte sætte to lag glas i vinduerne i Kontoret, for at vi overhovedet kunne høre i telefonen.

Vi beskæftigede nu to Svende, to Lærlinge, en arbejdsmand og nogle timer om ugen en Pige på kontoret, så der var virkelig kommen gang i forretningen, men de mange nyanskaffelser kostede jo, så der var stadig ikke så meget at rutte med i privatlivet. Grunden til at vi havde hjælp på kontoret var, at vor Revisor, der var fra Teknologisk Institut, pressede på for at vi skulle gå over til Ruf Bogholderi, da det ville give os et bedre overblik over økonomien.

Vi havde i starten naboens datter, hun var ikke helt rask, jeg tror det var noget med lungerne, så det passede hende godt med nogle timers arbejde om ugen. Desværre døde hun efter et års tid, derefter fik vi en gift pige fra Malling, det viste sig at hun var gravid, så efter et halvt års tid ville hun gerne holde op. Nu kom ham, der havde solgt os Ruf Bogholderiet og fortalte, at han og en Ven havde nedsat sig som Revisorer, han tilbød nu, ud fra vore Dagsedler, at skrive vore regninger og ud fra en kassejournal, at føre regnskabet. Jeg fik en aftale i stand med ham, og resten af den tid jeg havde forretningen, førte han vort regnskab, vi gik dog tilbage til selv at skrive regningerne, da momsen blev indført i 1967.

Det med at skrive regninger og få dem ud til kunderne, og siden få pengene hjem, havde hele tiden været et problem. Som tidligere nævnt skrev min forgænger kun regning ud hvert halve år, så det var jo ikke særlig velset, når jeg kom med den hver tredje måned, og så kunne det endda være, at jeg

nylig fik pengene lang tid senere, endda uden at få renter af det udestående beløb. Det ændrede jeg engang én af landmændene kom og betalte, han sagde nemlig: *"ja, du er den sidste jeg betaler, for du skriver ikke renter på"*, efter den dag blev regningerne så vidt mulig skreven en gang om måneden, og med rentetrussel, hvis den ikke var betalt efter yderligere en måned.

Sidst i halvtredserne medens vi havde den gamle personbil, kørte vi en gang imellem i Biograf i Århus, sammen med vort postbud og hans kone. Så lagde vi bil til, og de gav kaffe, når vi kom tilbage. På sådan en tur havde vi tradition for efter forestillingen, at køre til en smørrebrøds forretning og købe nogle højt belagte stykker smørrebrød, som vi så nød til en Øl og Kaffen. Det var den luksus vi tillod os dengang. Senere da vi havde fået Borgwardt 'en, kørte vi nogle gange om søndagen, sammen med Børnene, til en eller anden Kro ikke al for langt væk, og spiste middag, det var ikke særlig dyrt på det tidspunkt, og Lykke nød sådanne udflugter.

Der var nu også etableret vandværk ved sommerhus områderne ved Mariendal og Rude-Saksild Strand, og samtidig var der rigtig god gang i salget af Oliefyr, så der var rigtig meget at lave udenfor Værkstedet, og det krævede jo ekstra køretøjer. Vi solgte Borgwardt 'en og købte en ny Morris Personvogn og en ny åben Varevogn, det var noget af en satsning i 1962, og der blev da også snakket ude i kunde kredsen, men det kostede ikke kunder, snarere tværtimod.

Det krævede jo penge alt sammen, så på et tidspunkt blev jeg nødt til at søge et nyt kreditforeningslån på ejendommen, det krævede så, at jeg kunne fremvise en ibrugtagnings tilladelse af nybyggeriet, så jeg måtte krybe til korset, og anmode bygningsinspektøren om at få byggeriet synet og godkendt. Jeg havde ikke fremsendt den krævede beregning af rørspærrerne, så jeg var lidt spændt på, hvordan synet ville forløbe, da jeg havde et noget anspændt forhold til ham.

Vi skrev sammen, når vi skulle i forbindelse med hinanden. Det var heldigvis én af hans assistenter der kom, og ham havde jeg et godt forhold til, han efterlyste beregningerne, og jeg måtte indrømme, at jeg ikke havde nogle sådanne, men jeg havde haft én af bilerne hængt op i et af spærrerne. "Nå", sagde han, "så skriver vi, at de er belastnings prøvede på stedet", og jeg fik godkendelsen af byggeriet. Sådan kan et problem også løses, hvis viljen er tilstede.

Byggeselskab og Vinduesfabrik

Der først i tresserne var der ved at komme godt gang i byggeriet af enfamilieshuse, min gamle ven Tømreren, spurgte om jeg ikke ville være med i et Anpartsselskab, sammen med endnu en tømrer, en murer og en arkitekt. Det ville jeg gerne, og i de følgende År, købte vi Jord og udstykkede og byggede, fortrinsvis i Odder kommune. En gang imellem kneb det med at skaffe de nødvendige materialer. For vort vedkommende navnlig Støbejerns afløbsrør. Plastrør var endnu ikke slået igennem til afløb. Når vore leverandører ikke kunne levere det hele, satte de det manglende i restordre, med det resultat, at når de havde fået det manglende hjem, kom de lige pludselig med det. Det kunne nogle gange være restordre for et par måneder, så det kunne ind imellem være temmelig meget, og så havde vi jo lige pludselig selv et lager at tage af. Det samme gjorde sig gældende for Radiatorer, navnlig de gamle kendte mærker, her dukkede der så nye fabrikater op, og der var ikke andet at gøre, end at købe hvad der var på markedet, og så se at få det parret, der kunne arbejde sammen.

For Tømrerens vedkommende var det navnlig Vinduer det kneb med. Det resulterede i at vi byggede en Vinduesfabrik, og begyndte at producere vinduer, både til eget forbrug og til videresalg. Det krævede dog en større egenkapital, så vi fik en kreds af vore bekendte til at købe anparter i selskabet, det kneb dog med at gøre det rentabelt, så efter et par år, var det nødvendigt at indskyde yderligere kapital, det var der nogle af anpartshaverne, der ikke kunne honorere, så de måtte træde ud af selskabet, med tab af det indskudte beløb til følge. Vi kørte nu i et par år vindues fabrikken videre, men det kneb til stadighed med at få den til at give overskud, så vi holdt et utal af krisemøder, men intet hjalp, så i 1969 solgte vi den til en stor byggevirksomhed, jeg slap ud af projektet med skindet på næsen.

Sidst i tresserne var bygge boomet bleven så voldsom, at regeringen lagde begrænsninger på, hvor der måtte bygges, og hvordan Husene kunne belånes, det blev lidt vanskeligt at komme af med husene, således havde vi bygget otte rækkehuse, dem varede det et helt år at få solgt, så gik det bedre med at købe byejendomme, og renovere lejlighederne og så sælge dem som ejerlejligheder.

Én af dem der var med til at stifte byggeselskabet, fejrede sin 40 års fødselsdag med en ferietur til det sydlige Spanien, her så han mulighederne i udbygningen af ferieområderne dernede. Da han kom hjem, overtalte han

vi andre til at tage en tur derned, for ved selvsyn at se mulighederne. Han var indstillet på at flytte derned med sin familie, vi andre kunne godt se mulighederne, og stolede på at han kunne klare opgaven på stedet. Så det endte med at vi købte et stykke jord, der egnede sig til udstykning. Han og familien flyttede derned, men der gik kun kort tid inden konen og børnene kom hjem igen, og det endte med, at de blev skilt, manden var lidt for glad for flasken, så hele projektet endte med at løbe ud i sandet, men det var da spændende medens det stod på. Nogenlunde samtidig med, at jeg solgte forretningen, trak vi værdierne ud af byggeselskabet, og solgte navnet.

Privatlivet

Lykke havde været i lære hos en syerske i nogle måneder, inden vi blev gift, og da hun var meget fiks på fingrene, var det ikke noget problem for hende, selv at sy det tøj, børnene havde brug for, indtil de blev konfirmeret. Desuden elskede hun sin køkkenhave, og gennem den holdt hun os ved grønsager i alle årene. Hun var utrolig aktiv, og havde altid sine hænder i gang med et eller andet. En gang imellem har hun nok ønsket, at der var plads til lidt mere privatforbrug, det kom sommetider til udtryk, når jeg luftede mine byggeplaner, så sagde hun gerne: *"det er hver gang, vi har fået lidt samlet sammen, så skal du bygge!"* Men ellers overlod hun fuldstændig til mig at administrere finanserne.

Der var jo ikke børnehaver på landet på det tidspunkt, så børnene måtte jo selv finde nogle legekammerater i nærområdet, eller finde på at lege med hinanden. Således også en sommeraften, efter vi havde spist til aften, var de tre ældste gået ud for at lege. Max var 3 ½ år, så han trissede efter de to store, der gik deres egne vegne uden at interessere sig for, om han kunne følge med, med det resultat, at da de blev kaldt ind for at blive lagt i seng, var Max forsvunden. Jytte og Frank anede ikke, hvor han var bleven af, de kunne ikke engang huske, hvor de havde set ham sidst. Vi ledte nu over hele byen, navnlig kiggede vi efter om dæksler på brønde og ajlebeholdere var på plads, men uden at finde drengen. Ejner kørte på det tidspunkt i en lille åben varevogn, så vi tænkte, at Max muligvis var kravlet op bag i den. Så Lykke kørte ned til Ejner, for at undersøge om det var tilfældet, der var ikke nogen dreng der, så Ejner fulgte med op til os, for at hjælpe til med at lede. Her kom han i tanker om, at han kendte én, der havde en Sporhund. Vi kontaktede pågældende og han kom med hunden, uden det dog lykkedes denne at finde Max.

Det var efterhånden bleven midnat, så vi så ikke andre muligheder, end at kontakte Politiet, det varede heller ikke ret længe før der kom en 5-6 Betjente med en Sporhund. Det første de gjorde, var at gennemsøge hele huset, for at se om han havde gemt sig et eller andet sted, og var faldet i søvn, uden det dog gav noget resultat. Der var jo efterhånden også kommen nogle naboer til, og en af dem mente, at have set Børnene i nærheden af den Kornmark (Rugmark), der grænsede op til vores grund. Betjentene gik nu ind i Rugmarken og lod samtidig hunden søge derinde, der gik da heller ikke ret lang tid, før de fandt Max liggende trygt sovende på jorden derinde. Han havde ikke kunnet følge med Jytte og Frank, og havde så forvildet sig ind på Kornmarken, hvor stråene var ca. 1 m lange, så han havde ikke kunnet se, hvor han var. Hele episoden endte heldigvis lykkeligt, men det havde været nogle lange og ængstelige timer.

En anden gang var Jytte med, hvor jeg skulle lave noget hos en kunde. Denne havde en datter på samme alder som Jytte, så de legede rigtig godt sammen. Jeg blev færdig med mit arbejde og kørte hjem. Et stykke tid efter savnede Lykke sin datter, og ville have at vide, hvor hun var, jeg måtte så tilstå, at jeg fuldstændig havde glemt, at hun havde været med ud at køre, så det var jo af sted efter hende.

En anden gang havde jeg hende med over på en gård i Kysing, det må have været først på sommeren, hun havde en fin sommerkjole og hvide ankelsokker på. Hun var virkelig kær at se på, hun løb noget rundt på gården, medens jeg lavede det, jeg var kommen for, pludselig løb hun ud på noget, der lignede en stor plan flade, men ak og ve, det var en åben gylle sø, hun løb ud i, heldigvis ikke ret langt, men nok til, at hendes fine tøj blev svinet til, så det var med at køre hende hjem, så hun kunne blive gjort ren.

Frank havde, fra han var helt lille, sin gang på værkstedet, og var altid parat til at komme med ud at køre, samtidig skulle han jo helst følge med i, hvad der skete på nærmeste hold. Således også en gang vi var ved at læsse noget materiel på bilen, han fik en finger i klemme og måtte en tur på skadestuen, for at få den lagt i gips. Han har altid været meget interesseret i Biler, vi havde Karosseriet af den gamle personbil stående, og det var en herlig legeplads. Men det var ikke spændende nok for Frank, så han overtalte én af lærlingene til at skære taget af, så den nu agerede åben sportsvogn, desværre var der nu nogle skarpe kanter, og det varede da heller ikke længe, inden Frank fik sig en lang flænge i det ene ben og måtte til Læge for at få det syet. Det bedste han vidste, var når vi havde været nede at besøge Ejner en aften, at få lov til at sidde på skødet af mig, når vi kørte hjem, og så få lov til

at styre. Fra han var ti år, kørte han altid bilerne ind om aftnen, ligesom han kunne høre på lyden af motoren, når en bestemt nabo kørte forbi. Han havde også en mani med at skifte styret på sin cykle, nogle gange med nogle selvkomponerede udgaver.

Børnene legede jo med, hvad der var at lege med, herunder også ting vi havde til reparation, eller ting som var kasseret og sat udenfor. Således havde vi et par gamle traktor bagdæk til at ligge ude i solen, de havde ligget så længe, at gummiet var ved at mørne, dem havde børnene brugt til at lege med en dag, med det resultat, at de var bleven sorte i ansigt, på armene og på tøjet. Lykke var grædefærdig, da hun så dem, de var næsten ikke til at gøre rene, De gamle dæk blev hurtig fjernet.

Vi havde lavet centralvarme på en Gård. En af Lærlingene havde forelsket sig i et par gamle Hestevogne, der stod i et skur på gården, dem fik han overladt af Gårdejeren, og de blev transporteret hjem til værkstedet og anbragt udenfor. Det var spændende nyt for Børnene, så de gik i gang med at lege med dem. Et par dage efter klagede de over, at det kløede på kroppen af dem, og ved en nærmere undersøgelse, viste det sig at de havde lopper. Lykke fandt nu ud af, at det myldrede med lopper i de gamle hestevogne. Gårdejeren kunne fortælle, at vognene havde været yndlingssteder for hans Skrukhøns, og de fleste Høns har jo lopper, så disse har haft kronede dage i vognene. Lykke fik lov til at brænde vognene af, og så var det slut med lopperne.

Jytte og Frank ville gerne tjene nogle lommepenge, men var ikke særlig interesseret i det arbejde, vi tilbød dem derhjemme, så de begyndte at omdele aviser ved sommerhusene, det holdt nu ikke i særlig lang tid, betalingen var for lav, den kunne ikke engang dække udgifterne til at holde Cyklerne kørende. Lidt bedre gik det for Max, da han ville tjene lommepenge. Vi havde anskaffet en el dreven gevindskæremaskine til Rør, jeg lovede nu at betale 10 øre for hvert nippelrør, han kunne lave på maskinen, det var han med på. Han var kun 8 år, så han kunne ikke nå, at betjene maskinen, så han måtte stå på en kasse, og skæreolien løb ned af armene på ham. Efter en tid kom Lykke og forbød den forestilling.

Nogle år senere havde Max og hans Fætter Torben en akkord, med at gøre mursten rene, jeg tror de stod en hel uge og gjorde sten rene, de fik nu den betaling, jeg havde lovet dem, derefter kørte vi alle en tur i Friheden, her fyrede de hele indtjeningen af i løbet af aftnen.

Jytte blev konfirmeret i marts i 1964, her havde vi omdannet værkstedet til festsal ved at hænge presenninger op, så vi fik et separat rum, hvor vi kunne dække op til middagen, her havde vi besøg af hele familien, på nær mine forældre, idet min Far var sengeliggende.

Vi havde ikke problemer med at få lærlinge, de kom af sig selv og søgte plads, uden at vi havde søgt. Det var dygtige unge mennesker, der passede deres arbejde, det kneb mere at få dygtige Svende, disse ville hellere arbejde på fabrik i byerne end ved en landsbysmed. Vi prøvede et par stykker gennem arbejdsanvisningen, men de var slet ikke indstillet på den type arbejde, vi havde, så de blev hurtigt sorteret fra igen.

Ejendommen, Lillenorvej 25

Jeg overvejede nu alvorligt, at bygge hus på den udstykkede grund, og havde også sendt en skitse til arkitekten, hvordan vi kunne tænke os, det skulle se ud. Hvis vi fik bygget, ville vi jo kunne bruge det gamle hus til bolig for en svend. Det trak ud med at få nogle tegninger fra arkitekten, og pludselig blev en lille landejendom til salg, den så interessant ud ved nærmere eftersyn. Den var ganske vist meget forsømt, men jeg mente, at der kunne indrettes to lejligheder i den, og den kunne købes for 45.000 kroner, så jeg handlede og droppede at bygge nyt i denne omgang.

Mine venner og bekendte mente, at jeg var bindegal, det ville koste al for meget at gøre den i stand, mente de. Den trængte virkelig også til en kærlig hånd, der var ingen El, det skulle hentes et par hundrede meter derfra, den tidligere ejer havde kun brugt Petroleums lamper til belysning, vandforsyningen var et vandhul et stykke ude på marken, hvor man tidligere havde hentet vand i to spande, der blev hentet hjem, ved at blive båret i et Åg.
(Et Åg er en ca. 1 m lang træplanke, der er udformet, så den kan lægges på begge skuldre samtidig, i hver ende er bundet et kort stykke reb, der i enden har en krog, på denne krog kan man hænge f. eks. Vandspandene).

Huset var én længe i røde mursten, med beboelse i den ene ende, og stald i den anden ende. I beboelsen var der tre små stuer og et soveværelse, samt et køkken. Fra køkkenet var der en dør med direkte adgang til stalden, og en dør til et bryggers. I staldenden var der et halvtag med en gennem kørsels port, en slags lade, hele loftet var beboet af et hold Duer, og ellers ikke andet. Taget var tækket med pandeplader, desuden var der et fritliggende Hønsehus af nyere dato, grunden var på 1,5 hektar, ca. 3 td. land.

Vi overtog ejendommen den 1. april 1965, det første vi foretog os, var at smide det gamle Komfur og Kakkelovnen ud, samme vej gik Skorstene og Gruekedel samt nogle af væggene, nu kunne vi lave en stor vinkelstue og et ordentlig køkken, i Bryggerset lavede vi opgang til loftet og et badeværelse. På loftet indrettede vi to værelser. Vi koncentrerede os om, at gøre den gamle beboelse klar først, da vi havde en Svend, der manglede noget at bo i.

Vi skiftede pandepladerne ud med eternitplader, satte nye vinduer og døre i, indrettede badeværelse, lavede kloakering, monterede nyt køkken, indlagde centralvarme, lavede to værelser på loftet, indlagde el, gravede en vandledning ned til brønden, så vi kunne installere vandværk. Lykke fulgte det hele op, ved selv at gå og male og tapetsere det hele, efterhånden som arbejdet skred frem. Hun nød at gå deroppe, her var ingen generende naboer og en dejlig udsigt, noget hun virkelig satte pris på, så da vi kom til efteråret, var vi så langt at Svenden kunne flytte ind.

Foreningsarbejde

Lokal- og Hovedforeningsarbejde

Mit foreningsarbejde, lod meget tilbage at ønske i starten. Jeg anede jo intet om hvad der forventedes af mig, men ret hurtigt fik jeg en fornemmelse af, hvad jeg skulle tage fat på, idet Ras bakkede mig rigtig godt op. Han var altid parat til en snak om eventuelle problemer, og vi fulgtes altid ad til forskellige møder med naboforeninger, hvor aktuelle problemer blev diskuteret. Det kneb også med vore egne medlemmers interesse for, hvad vi arrangerede. Således havde vi fået en aftale med Højbjerg Maskinfabrik, om et besøg i deres ny opførte Fabrik i Skåde, hvor Direktør Bundgård, stod parat til at vise os rundt med efterfølgende traktement i Kantinen. Det blev en flov fornemmelse for mig, idet der kun kom tre medlemmer udover Ras og mig. Det gav anledning til, at jeg for første gang skrev i vort medlemsblad, og beklagede mig over medlemmernes manglende interesse, det skulle igennem årene blive til mange flere indlæg i Bladet, om mange forskellige ting.

Først på sommeren 1961 døde Formanden for Jyllands samvirkende Smedemesterforeninger pludseligt. Vores Fanebærer og jeg deltog i Begravelsen, det gjorde stort indtryk, at se alle vore afdelingsfaner linet op i Kirken og senere ved Graven. Jeg kunne ikke i min vildeste fantasi, forestille mig, at jeg 10 år senere, skulle stå som Formand for hovedforeningen ved hans efterfølgers begravelse.

I marts 1962 skulle vor lokalforening have 50 års jubilæum, og i den anledning skulle der skrives et festskrift. Resten af bestyrelsen mente, at det måtte være Formandens opgave. Så i 14 dage medens det var allermest koldt udenfor, sad jeg og gennemgik gamle protokoller og skrev festskrift. Mine to forgængere på posten fik manuskriptet til gennemlæsning, samtidig bad jeg dem om at skrive nogle få sider med deres oplevelser på posten, så alt i alt fik vi et rigtig fint lille festskrift stablet på benene. Manuskriptet sendte jeg til Smedetidendes trykkeri i Hjørring, sammen med en beskrivelse af, hvordan det færdige produkt skulle se ud. Arbejdet med festskriftet gjorde jo, at jeg fik et godt indblik i foreningens virke i de foregående år, så jeg følte mig lidt bedre rustet til det forenings arbejde, der lå forude, uden jeg dog

havde tænkt på, at det forventedes, at jeg ville holde en festtale ved festmiddagen på vor jubilæumsdag. Jeg havde aldrig deltaget i nogle sådanne arrangementer, så jeg anede intet om, hvordan noget sådan foregik, og der var ikke nogen i bestyrelsen, der havde fortalt mig, at man forventede en sådan tale, de har sandsynligvis regnet det, som en selvfølge.

Vi brugte Østergades Hotel i Århus, når vi havde bestyrelsesmøder, og vort Jubilæum skulle selvfølgelig også afholdes her. Så vi fik aftaler på plads, om Reception for repræsentanter fra hovedforeningen og naboforeninger og vore leverandører og for Festmiddag om aftnen. Jeg foreslog, at der blev taget billede af bestyrelsen og af deltagerne i festen om aftnen. Bestyrelsen samledes hjemme hos os, og en fotograf fra Odder kom ud og tog billeder. Vi havde ikke selv noget fotografi apparat på det tidspunkt. Samme fotograf kom også til Århus og tog billeder under middagen. Herefter tog han hjem og fremkaldte filmen, og kom tilbage og viste os resultatet, ligesom han forsøgte at sælge nogle eksemplarer til festdeltagerne. Han var lidt skuffet over, så få billeder han fik solgt, pengene sad ikke så løse til den slags ting på det tidspunkt.

I det hele taget var det ikke nemt at få medlemmerne til at slutte op om foreningens arrangementer på det tidspunkt. De skulle betale 50 kr. pr. par, for at deltage i festmiddagen. Det var vi godt klar over, ville holde en del tilbage. Så bestyrelsen delte medlemmerne imellem sig, og besøgte dem i deres hjem, for at få størst mulig tilmelding. Det lykkedes at samle et rimeligt antal, men bestyrelsen meddelte, at det gjorde de ikke én gang til, det havde været for bøvlet.

Receptionen forløb udmærket med mange gæster, og jeg fik da også sluttet af med at sige pænt tak til de fremmødte. Men ved festmiddagen om aftnen, havde jeg stadig ikke fattet, at der forventedes en festtale af formanden. Heldigvis var der én af deltagerne, der var godt skåret for tungebåndet, der rejste sig og holdt en fin tale og reddede situationen. Kort tid efter havde vor nærmeste naboforening jubilæum, og her var Ras og jeg inviteret med sammen med vore koner. Jeg havde nu funden ud af, hvad der forventedes af taler, så jeg havde skrevet et kort manuskript over, hvad jeg ville sige. Så da det blev min tur til at sige noget, tog jeg mit manuskript og gik til mikrofonen. Jeg tror, jeg var lige så bleg som det papir, jeg havde i hånden, men jeg slap tilsyneladende godt fra opgaven, idet flere af deltagerne bagefter kom og takkede mig for talen, som de syntes indeholdt nogle nye tanker. Efter den tid har jeg ikke haft vanskeligt, ved at rejse mig og sige noget til en forsamling. Indholdet af det sagte vil jeg overlade andre at bedømme.

I 1962 blev loven om omsætnings afgift (OMS) vedtaget, den var lidt trekantet at administrere, idet det ikke var alle varer, der skulle betales afgift af. Det afhang af hvad tingene blev brugt til. Den blev så fem år senere afløst af loven om merværdi omsætnings afgift (Moms). Vi startede med en afgift på 7 %, og er jo nu nået op på 25 %. Den var nemmere at have med at gøre, idet den gjaldt for al den omsætning, vi havde i vore forretninger, men navnlig de ældre kolleger var meget utilfredse, de syntes, at det var meget vanskeligt at føre det regnskab, den havde til følge. Jeg syntes nu ikke, den var så vanskelig, at have med at gøre, og toldvæsenet, der administrerede loven, var utrolig hjælpsomme i modsætning til Skattevæsenet, hvor jeg har den opfattelse, at man per definition er opfattet, som snyder og bedrager. Navnlig medens vi var omfattet af vor lille landkommune. Jeg var konstant indkaldt til nærmere granskning af mine selvangivelser, uden at det dog gav anledning, til de helt store anmærkninger.

Autorisationsloven indføres

Senere i 1962 kom så den nye autorisationslov, der påbød, at i alle virksomheder der arbejdede med Vand og Sanitet, skulle være en ansvarshavende Person, Indehaveren eller en Funktionær, der havde gennemgået et autorisationskursus med afsluttende bestået Eksamen og udleveret eksamensbevis, dette skulle registreres i de Kommuner, hvor man ønskede, at udføre den type arbejde.

Der var stor usikkerhed blandt medlemmerne, hvad denne lov indebar for deres virksomhed, og vi indkaldte derfor til møde om emnet, hvor vi havde bedt Teknologisk Institut, der tilbød disse kurser, om at komme og fortælle om, hvad de indeholdt og hvorledes de afvikledes. Det var trods alt noget, der kunne kalde medlemmerne af huse, jeg tror alle ca. 100 medlemmer var til stede, vi bar i alle tilfælde rigtig mange stole ind i lokalet, kan jeg huske. Ved nærmere gennemgang af lovteksten fremgik det, at de virksomheder der kunne bevise, at de havde lavet mindst tre komplette installationer indenfor de senere år, kunne få en overgangs autorisation. Dette blev senere udvidet til, at man automatisk fik denne udvidet til de nabokommuner, man normalt arbejdede i. Det var straks mere alvorligt, for dem der nylig havde købt Forretning umiddelbart før lovens ikrafttræden. De kunne jo ikke henvise til tidligere arbejde, og var derfor henvist til at komme på kursus, hvilket var både tidskrævende og økonomisk belastende. Et af vore medlemmer havde købt forretning få måneder før lovens ikrafttræden, og kunne derfor ikke opfylde overgangs bestemmelserne. Vi var nogle kolle-

ger, der tilbød Kommunen, at tage ansvar for hans udførelse af det krævede antal installationer, men blev afvist. Der gik da heller ikke mere end et par år, før han var nødt til at lukke forretningen og tage lønnet arbejde. Det skulle senere vise sig, at de forskellige Kommuner administrerede denne lov vidt forskelligt, og nogle gange direkte i modstrid med dens bestemmelser. En enkelt afgørelse var så grotesk, at vi indbragte den for Ombudsmanden, der gav os ret i vore synspunkter, og den pågældende kommune rettede ind efter denne afgørelse. Vi skulle i de næste mange år, komme til at beskæftige os rigtig meget med de tilfældige afgørelser, som de forskellige Kommuner traf. Jeg har besøgt rigtig mange af dem, for at foreholde dem lovens bestemmelser.

Nytænkning i foreningsarbejdet
Vi var så småt begyndt at tale om, at Smedemesterforeningen ikke kunne fortsætte som amatørforening, vi burde i det mindste have en forretningsfører til at tage sig af det daglige arbejde i Hovedforeningen. De forskellige lokal foreninger i Jylland, var tilsluttet en paraplyorganisation, der hed Jyllands samvirkende Smedemesterforeninger, en tilsvarende var der på Øerne, her hed den Østifternes samvirkende Smedemesterforeninger, disse to foreninger havde formelt et samarbejde, men kun på enkelte punkter.

Min forgænger, som lokal forenings formand, var medlem i Hovedbestyrelsen. Her var han i 1964 på valg, og her ønskede jeg at overtage hans mandat, da jeg følte, at det ville have mere vægt for vore synspunkter, når de blev fremsat i dette forum. Denne plads var der tradition for, at den gik på skift mellem os og en naboforening, og burde derfor tilfalde denne, men de havde ikke styr på deres stemmeberettigede, så vi kuppede dem, og jeg tog pladsen.

Hovedbestyrelsen bestod udelukkende af ældre kolleger på 60 år og opefter, jeg var i deres øjne kun en grønskolling på knap 40 år, så der var i starten væsentlig forskel på vore synspunkter, men ret hurtigt var der flere af dem, der sluttede op om vore ideer om en forretningsfører. Jeg fik arrangeret møde mellem forretnings udvalgene i de to foreninger, (Jyllands- og Østifternes), hvor jeg luftede tanken om, at lægge de to foreninger sammen, det var der ikke umiddelbar stemning for på dette tidspunkt.

I resten af 60erne var jeg konstant i opposition overfor vort forretningsudvalg, og argumenterede kraftigt for at få oprettet fast kontor med i første omgang en sekretær. Det resulterede i nogle gevaldige ordvekslinger på ho-

vedforeningens møder, ligesom Ras og jeg ofte tog ud til naboforeningernes møder og deltog i debatten der. Ras var i det hele taget den, der bakkede op hele tiden og masser af gange ringede han, som regel lige omkring ved fyraften. Hvis det var én af børnene, der tog telefonen, råbte de gerne *"det er Ras!",* og så vidste de godt, at der nemt kunne gå en time, før vi havde snakket færdig.

Til vore generalforsamlinger i hoved foreningen, havde vi gerne besøg af forretningsudvalget fra Østifterne, de undrede sig meget over den til tider hårde tone, der var i vore debatter, og at de så i pauserne kunne se debattørerne sidde sammen og dele nogle Øl, som de bedste venner, hvilket vi jo i virkeligheden også var. Det var aldrig personen, vi diskuterede, men sagen, og det havde vi det rigtig godt med.

Vi fik efterhånden udvirket, at der blev nedsat et udvalg, der skulle arbejde med de praktiske spørgsmål om oprettelse af fast kontor, ansættelse af personale, og arbejdsområder for samme. Jeg blev formand for dette udvalg, og vi havde flere møder og forskellige tiltag, for at belyse mulighederne for at føre ideerne ud i livet. Men vi stødte gang på gang mod de ældre bestyrelses medlemmers modvilje, disse var heldigvis ved at blive skiftet med yngre kræfter, og disse begyndte at komme med ønsker om, at foreslå mig som formand for hovedforeningen, hvilket jeg afslog. Jeg var simpelthen ikke klar til noget sådan, i stedet henvendte jeg mig til et par andre, som jeg havde stor tiltro, til at kunne klare den opgave, men jeg havde ikke held til at overtale dem. Tiden arbejdede for vor ide, der kom mere og mere papir til hoved foreningen, der skulle besvares, så formanden både i Jylland og Østifterne havde ansat en pige nogle timer om ugen, til at hjælpe sig med dette arbejde.

Inden generalforsamlingen i hoved foreningen i 1970 meddelte formanden, at han ønskede at træde tilbage, han følte han var ved at være for gammel, (69 år), og kræfterne slog ikke til længere. Jeg var igen bleven spurgt, om jeg nu kunne tænke mig at modtage valg. Jeg sagde ja til at stille op, på betingelse af, at der blev flertal for oprettelse af Kontor og heltids sekretær stilling, samt at jeg ville få en løn på 20.000 kroner pr. år. Det sidste var en fordobling af den hidtidige aflønning af formanden, der var to andre, der stillede op til valget, men jeg vandt dette med et ganske pænt flertal.

På lokalforenings plan arbejdede vi hårdt på, at få vore medlemmer til at tage en ordentlig pris for deres arbejde. De havde tidligere haft en fælles prisliste, men monopoltilsynet forbød nu noget sådan. Vi kunne til nød

efter dokumentation få lov til at udsende en vejledende timepris, men den var så lav, at den ikke var noget værd. Således havde vi den 1. april 1964 en henvendelse til tilsynet om godkendelse af en kunde timepris på 12,63 krone, baseret på en gennemsnits timeløn til en svend på 8,63 krone.

Vi arrangerede kurser af forskellig art, og her var Teknologisk Institut altid meget behjælpelig, men det kneb altid med at få en ordentlig tilslutning, navnlig de ældre smede kunne ikke se værdien i, at efteruddanne sig, og da deres arbejdsområde ændrede sig væsentlig fra almindelig reparationsarbejde for landbruget til VVS installation og produktion, lukkede adskillige af dem forretningen, og tog lønnet arbejde, eller dem der havde haft medhjælp, afskedigede disse og fortsatte alene. Således havde ni af vore nærmeste kolleger enten lukket, eller var alene på værkstedt i midten af 60erne.

I forbindelse med foreningsarbejdet skrev jeg mange breve, og på den tid var der jo ikke noget der hed kopimaskine, og jeg havde kun en almindelig skrivemaskine, så det var uoverkommeligt, at skulle skrive 100 enslydende breve på den, så det første jeg fik foreningen til at anskaffe, var en Sprit Duplikator. Den havde to valser, der var forbunden med to bånd, på disse kunne man hægte en speciel dug *(Stencil)*. Tasterne på skrivemaskinen var skarpe, så de slog hul i dugen svarende til det enkelte bogstav, så skrev man det, der skulle stå på den pågældende skrivelse på dugen, når det skulle overføres på papir, smurte man noget tryksværte på den nederste valse, lagde papiret i en dertil beregnet skuffe på maskinen og drejede på et håndsving. Papiret blev ført igennem maskinen og tryksværten blev gennem hullerne i dugen overført til papiret. Hvis der var mange ark, skulle der nogle gange tilføres ekstra tryksværte til rullen. Efter brug kunne vi rengøre dugen og hænge den til tørre, så den kunne bruges senere, hvis vi skulle have trykket noget tilsvarende. Det var noget omstændeligt, men da vi havde brugt det nogle gange, gik det nu meget godt, vi brugte den da i en halv snes år.

Foreningsarbejdet medførte, at jeg ofte var til møde i København, dels holdt Dansk Metal *(svendenes fagforening)* til derovre, dels vore søsterorganisationer indenfor branchen, ligesom Håndværksrådet havde til huse derovre. I de første År foregik rejsen med Skib, idet der var fast færgeforbindelse fra Århus til København. Hvis man tog afgangen fra Århus Kl. 23.00, kunne man købe Billet til Kahyt med Køje, og så sove under hele turen til vi kom til København ved 7 tiden næste morgen. Her havde man så hele dagen, og kunne komme tilbage til Århus på samme klokkeslæt, som på udturen, det var en god ordning. Der var tid til at få afviklet møderne og få en snak med

kolleger fra de andre organisationer under mere private former, ligesom der var tid til, at se sig lidt om i byen.

Fælles Licitations Kontoret (FLK)

Et af de første møder jeg var til derovre, var hos Fælles licitations kontoret. Et kontor der var fælles for de organisationer, hvis medlemmer arbejdede med tilbuds arbejde. Disse skulle indberette til kontoret, når og til hvem de gav tilbud, man blev idømt bøde, hvis man undlod at indberette.

Nogle dage før licitationens afholdelse arrangerede kontoret et møde med mødeleder for tilbudsgiverne. Her skulle man så lægge sine tilbud frem, og mødelederen udregnede gennemsnitsprisen af tilbuddene, hvis man var 20 % eller mere under gennemsnittet, blev ens pris lagt ovenover de øvriges tilbud. Ordningen var lavet for at undgå urimelige dumpingpriser, men den kunne misbruges, og blev det også.
Jeg var selv udsat for det, en gang jeg gav tilbud på noget smedearbejde i en Købstad. Smedene i Byen var tilsluttede en anden organisation, og var tilsyneladende vant til selv at bestemme, hvem der skulle have arbejdet. Dette gjorde de, ved at samles internt og blive enige om, hvem der skulle have det pågældende stykke arbejde, hvorpå de andre lagde sig så meget over, at middelprisen blev hævet så meget, at den der skulle have arbejdet, var mindre end 20 % under denne. Jeg var klart den billigste ved det officielle møde, men da jeg var over 20% lavere end middelprisen, blev min pris hævet, så jeg blev den dyreste, det var jo klart ulovligt, at gøre den slags, men umuligt at bevise.

Ved mødet i FLK *(Fælles licitations kontoret)*, diskuterede vi denne fremgangsmåde, og det gav anledning til en noget ophedet diskussion, hvor én af de hidtidige mødeledere blev så gal, at han kaldte medlemmerne i de samvirkende Smedemester foreninger for noget sammenløben pak. Det kunne vi naturligvis ikke sidde overhørig, og han måtte jo også op med en undskyldning. Mødet endte med, at vi fik ændret fremgangsmåden ved gennemgang af tilbud, så mødelederen alene kontrollerede, om man havde husket at få alt med i forhold til udbudsmaterialet, hvis dette ikke var tilfældet, blev tilbuddet hævet, så det blev det dyreste. En mere regulær måde at gøre tingene på. Bygherren fik en regulær pris og tilbudsgiveren undgik at sætte penge til ved en dum sjuskefejl. Ret kort tid efter dette møde, havde vi en licitation i min egen kommune, og her havde FLK sendt den uheldige person som mødeleder. Jeg var selv blandt tilbudsgiverne og fortalte

de andre mødedeltagere, hvordan han havde optrådt på mødet i FLK. Det endte med, at han måtte køre hjem med uforrettet sag, og vi fik dagen efter en anden mødeleder. Jeg mener ikke, den uheldige nogensinde senere var mødeleder ved nogle møder, hvor Samvirkendes medlemmer deltog.

På et senere tidspunkt havde vi en licitation i kommunal regi, her var det en ældre tidligere formand der var mødeleder, jeg mente han forfordelte én af kollegerne og protesterede, men han mente det var rigtig det han gjorde, efter han havde forladt mødet talte jeg med et par af de andre om sagen, ved nærmere eftertanke gav de mig ret, dagen efter kontaktede jeg vor Kommuneingeniør og bad om at få licitationen udsat et par dage så vi kunne nå at få at nyt møde, dette indvilgede han i på betingelse af at jeg ikke selv tjente derved, og det kunne jeg nemt love, det var ikke det der var formålet, vi fik et nyt møde og en ny mødeleder og licitationen forløb retfærdig. I de følgende år fungerede jeg selv, som mødeleder adskillige gange, navnlig i lokalområdet og længere nordpå i Jylland, og havde mange gode oplevelser i forbindelse hermed.

Formandskab i Jyllands samvirkende Smedemesterforeninger

Jeg var jo i 1970 bleven valgt som formand for Jyllands samvirkende Smedemesterforeninger for en tre åring periode. Det skulle vise sig, at være en større opgave, end jeg egentlig havde forestillet mig, idet Forretningsudvalg og Hovedbestyrelse var tungere at danse med, end jeg havde forventet. Jeg fik ganske vist hurtigt ansat en sekretær, en Dame i Beder, der også lagde Kontor til, men her skulle vi jo også bruge rekvisitter, og det var ikke altid lige nemt at overbevise Kassereren om dette, ligesom det jo var noget helt nyt for medlemmerne, at forholde sig til

Jytte Pedersen, som sekretæren hed, arbejdede udmærket, og vi gik i gang med at få noget information ud til medlemmerne, så der var en masse skrivearbejde, og vi havde jo ikke de faciliteter, som man kender i dag, men hun var god til at have et samarbejde med en kollega på Gartnerskolen, hvor de havde noget bedre kontormateriel. Vi havde et udmærket samarbejde, hun var barnløs og var glad for jobbet. Men pludselig efter 3 – 4 måneder kom hun og fortalte, at de kunne få et adoptivbarn, hvorfor hun sagde sit sekretærarbejde op. Jeg måtte nu ud og se mig om efter en afløser og andre kontorfaciliteter, gerne ikke for langt væk.

Vor egen Jytte havde i de sidste par år vist interesse for foreningsarbejdet, så hun var et oplagt emne, da hun netop var færdig med en uddannelse som teknisk assistent med planlægning som hovedfag. Vi talte lidt om det,

og hun lavede en ansøgning, som jeg forelagde for forretningsudvalget, her blev den godkendt, og vi flyttede kontoret hjem til et loftværelse på ejendommen.

Det var en turbulent tid med kommunesammenlægninger, indførelse af kildeskat, oprettelse af postnumre, navnlig det sidste var en kilde til stadig irritation, da de i de første år blev ændret ustandselig, bl.a. på grund af kommunernes ændrede størrelse.

Vi havde anskaffet en adressegraf, dvs. et apparat, hor vi kunne lægge nogle prægede stålplader i, pladerne var præget med modtagerens navn og postadresse, så når vi lagde en stak kuverter i, blev disse automatisk adresseret. Når nu postnummeret blev ændret, bevirkede det, at vi skulle have ændrede plader til maskinen. Vi havde på det tidspunkt 2500 medlemmer fordelt på 30 lokalforeninger, vi havde god nytte af den maskine, da vi jævnlig sendte Breve ud til lokalforeningerne og nogle gange til samtlige medlemmer, dette bevirkede, at vi i den tid var den største bruger af Malling Posthus, idet vi jo også modtog megen post.

Der havde været en enkelt indsigelse mod Jyttes ansættelse, idet hun ikke kunne stenografere, og det mente den pågældende, var nødvendigt, for at kunne skrive et udførligt referat fra vore møder. Dette problem løste vi, ved at anskaffe en båndoptager, dengang en kasse på 20 x 30 x 10 cm, hvorpå der var 2 spoler, hvor der kørte et bånd, og med en tæller der fortløbende registrerede, hvor langt båndet kørte. Nu kunne Jytte under møderne notere båndnummeret, og navnet på den der talte, og hvad det drejede sig om. Når hun så afspillede båndet derhjemme, kunne hun nemt finde frem til de emner, der var interessante, så hun kunne koncentrere sig om, at referere det, og ikke alt det mindre væsentlige, der uvægerlig også bliver sagt på sådanne møder, ligesom hun kunne afspille båndet for de medlemmer, der mente, at have sagt noget andet, end det hun skrev i referatet.

For at kunne optage måtte vi bruge en løs Mikrofon, der var lednings tilsluttet til optageren. Mikrofonen kunne vi så anbringe vilkårligt, hvor vi syntes den virkede bedst. Det var ikke alle der brød sig om den, nu kunne de jo lige pludselig blive konfronteret med deres egne udtalelser.

Vi fik også en kopimaskine, også det var noget nyt og primitivt, noget med en væskepatron og en kraftig Pære, og kun et ark papir ad gangen. Et lille skridt på vej mod det vi kender i dag. Vi havde kontor hjemme på ejendommen, indtil de nye kontorer ved værkstedet var klar, det var de først på året 1972. Det store kontor blev indrettet til forenings kontor, hvor Jytte stod for selve indretningen, med skriveborde og reoler, der var jo efterhånden flere

meter med springbind, idet vi fik flere og flere oplysninger fra myndigheder og samarbejdende organisationer, det var også meget nødvendigt, idet det var utroligt, hvad vi skulle tage stilling til og rådgive om i medlemskredsen.

Udover telefon kontakt var der jo også en del møder med medlemmerne. F.eks. når lokalforeningerne holdt generalforsamling. Så blev jeg ofte bedt om at komme tilstede for at fortælle om kontorets arbejde. Desuden var der mæglingsmøder, når mester og svend var uenige om afregning for udført arbejde - for det meste indenfor vvs sektoren. Nogle af disse uenigheder endte flere gange i et såkaldt seks mandsmøde, der for det meste blev afholdt på svendenes fagforenings kontor i København. Et par gange var Jytte med derovre og deltog i disse møder, det var, medens den aldrende Hans Rasmussen var formand for Svendene. Han kiggede jo noget på Jytte, hun optrådte i en superkort kjole, der dårligt kunne dække hendes bagdel, det var jo højeste mode på det tidspunkt, på et tidspunkt siger han: *"det er sågu en køn sekretær, I holder jer derovre i Jylland"*, hvortil jeg replicerer, *"ja, men vi laver dem også selv"*. Så fik han jo en nærmere forklaring om familieskabet, vi snakkede rigtig godt sammen.

Jeg var også mange gange ude som syn og skønsmand, når Kunde og Leverandør var bleven så uenige om pris eller kvalitet, at uenigheden var havnet ved domstolene. Det var Dommerne, der udmeldte syn og skønsmanden, og det var også ham, der bestemte aflønningen for udført syn. Det var godt, for han opererede med væsentlig højere timepriser, end vi var vant til i det daglige arbejde. Aflønningen startede normalt ved 1000 kr., stigende i forhold til medgået tid, plus kørepenge, og det var til tider mange km, jeg kørte. Det var et interessant job, idet det var mange forskellige opgaver, der skulle tages stilling til, og man skulle virkelig være sikker på, at man havde undersøgt sagerne grundigt, for man skulle ind og afgive forklaring i retten senere.

Alle de forskellige aktiviteter tog jo meget af min tid, og jeg kunne ikke koncentrere mig, så meget om forretningen, som jeg plejede. Dette gav sig jo så udtryk i, at indtjeningen ikke var så god, som den burde være. Min løn fra foreningen, kunne ikke nær opveje den manglende indtjening, samtidig kunne jeg mærke, at jeg nok ikke var i besiddelse af de diplomatiske evner, der var nødvendige, for at komme igennem med de ideer jeg havde om en slagkraftig forening. I foråret 1972 døde den tidligere formand for foreningen, og denne gang var det så min tur til at forestå foreningens deltagelse. Vi havde alle forenings fanerne linet op i begge sider af kirkegulvet, hvorefter

de gik foran kisten ud til graven, hvor de dannede faneborg om denne, det var en betagende oplevelse.

Jeg havde stadig vanskeligere ved at få opbakning fra hovedbestyrelsen om nye tanker og ideer, ligesom alt det der var sat i gang jo kostede penge, så vi måtte kalkulere med kontingent stigning, og det var absolut ikke noget der passede ind i deres kram. Så på et møde i foråret 1972 meddelte jeg, at jeg nedlagde mit mandat med virkning fra delegeretmødet i sommeren 1972. Jeg havde tidligere afgivet min lokalforeningspost, da jeg ikke syntes, det var foreneligt at bestride begge poster, så nu stod jeg pludselig helt fri af organisations arbejde.

Foreningskontoret blev flyttet til den nyvalgte formand, og Jytte fik tilbud om, at flytte med, men det var hun ikke interesseret i. Hun fortsatte et par måneder, som kontorhjælp på værkstedet, men der var ikke udfordring nok i dette, så hun fik arbejde i et firma i Århus, og jeg kunne igen koncentrere mig om værkstedet, til jeg solgte det i 1973.

Slut 60- og starten af 70erne

Ejendommen renoveres

På hjemmefronten havde Lykke forelsket sig i Ejendommen i forbindelse med at hun havde gået og malet og tapetseret i den første del af ombygningen, og havde efterhånden overtalt mig til, at vi lavede én lejlighed i hele huset, og vi så selv flyttede derop, når den var klar.

Der var jo stadig staldenden af ejendommen, der skulle indrettes til beboelse. Det var jo en større omgang, først skulle den ryddes for det gamle staldinventar og betongulvet skulle hugges op. Bagmuren ved ydermuren var meget ramponeret, så den fjernede vi. Vi erstattede den med en Lecamur, ligesom vi murede nye skillerum ligeledes af lecasten. I stedet for det gamle betongulv støbte vi et leca gulv, hvorpå der blev lagt et billigt trægulv, loftet blev beklædt med et listeloft, ligesom der kom nye vinduer og døre i. Gennemkørselsporten, hvor der var lidt ladeplads og en ajlebeholder, blev ændret til Badeværelse, Sauna, Fyrrum, Entre og kombineret vaske og hobbyrum. Også her blev der muret ny inder mur og skillerum, ligesom taghældningen blev ændret, så der blev normal loftshøjde i alle rummene.
Det tog næsten to et halvt år, fra vi overtog ejendommen, til vi selv flyttede ind, og al vor fritid, ligesom vort personale blev sat i arbejde deroppe, så snart de kunne undværes på værkstedet.
Frank, der jo stadig gik i skole, blev en gang imellem sat til at hugge betongulv op med borehammeren, det var han ikke altid lige begejstret for. Selve murer arbejdet stod jeg selv for, ligesom opsætning af fliser, det var en spændende tid, men nok også lidt stressende, for der var jo også alle de andre ting, der skulle passes. Mesterforeningen og Byggeselskabet krævede jo også hver især mange timer, men jeg syntes ikke selv, at det var så belastende, jeg havde lige rundet de 40 år, og i den alder kan man jo det hele.

I foråret 1966 blev Frank konfirmeret, og vi valgte at holde selve middagen på et nærliggende feriehotel, med resten af dagen i det gamle hus ved værkstedet. Vi benyttede lejligheden til at fremvise ejendommen, for de af familien, der var interesseret. Nogle af dem rystede lidt på hovedet, de kunne ikke rigtig se ideen i den. De syntes åbenbart, at det var noget gammelt skidt, der burde skrottes og bygges noget nyt i stedet, de havde sikkert

ret, men økonomien var ikke til det. Det er min erfaring, at så længe man ekspanderer, så er man konstant fattig på likvide midler.

Hestehold og familieforøgelse

Transport af Spær til Staldbygning i 1968

Jeg havde nu fået den ide, at når vi nu havde landbrug, så skulle vi også have en Hest eller to. Hønsehuset blev indrettet med to Hestebokse, og vi kørte ud og så på Heste. Der var stort set ikke Heste på gårdene nogen steder, men der var nogle få Hestehandlere, der holdt lidt fast i deres oprindelige forretning, og bl.a. importerede nogle Rideheste. Vi faldt for to ungarsk halvblods Hopper hos en Hestehandler i Holme, og Frank og jeg red dem selv hjem. Det var noget af en tur, ingen af os havde nogen særlig ride erfaring, og den ene af Hestene var noget egen, så den ville ikke altid, det samme som jeg ville, men hjem kom vi da.

Jorden til ejendommen var udlejet til efter Høst, så vi havde ikke nogen steder at sætte Hestene på græs i starten, men Frank og Max syntes, at det var sjovt at trække med dem i vejgrøften, og lade dem græsse der. Det fik de lov til indtil en dag, hvor en af Hestene blev bange for en bil og stejlede, og ramte Max i Hovedet med det ene forben, så holdt vi med den forestilling, Max havde heldigvis ikke taget noget videre skade.
Lykke og jeg red mange gange en aftentur ned i skoven eller til stranden. Lykke havde jo redet meget i sine helt unge dage, så hun kunne jo fortælle mig lidt om, hvordan jeg skulle bære mig ad. En vinter gik vi til ride undervisning sammen med nogle venner i Ridehallen i Århus.

Det var også nødvendigt at lære noget om ride kunsten, for jeg var jo vant til, som beslagsmed, at give hestene nogle høvl, hvis de ikke makkede ret, og det gik ikke på den af hestene, jeg red på. Den blev helt umulig, hvis man øvede vold på den. Det opdagede jeg ikke mindst en gang, vi skulle sko den. Den var ikke meget for at løftede dens ben, det kunne til nød gå med forbenene, men bagbenene ville den helst beholde på jorden, så jeg fik Ejner til at hjælpe med skoningen, hvorefter jeg brugte det gamle trick med at binde et reb i halen på hesten og ned om koden på den, så jeg kunne trække benet op og fastholde det oppe. Det gik godt et kort stykke tid, men pludselig gik den amok, og begyndte at sparke bagud, med det resultat, at jeg, der holdt rebet, blev slynget bagud, og pludselig fik jeg et spark i maven, så jeg røg væk, det varede lidt inden jeg kom til hægterne, al luft var sparket ud af mig.

En anden gang var den syg, og Dyrlægen var ikke helt klar over, hvad den fejlede, så han fik den på stald hos sig i nogle dage, og den blev da også rask. Lykke og jeg kørte ind for at hente den, den trængte til at få hovene beskåret, og jeg bad Dyrlægen give den en sløvende indsprøjtning, den stod i stalden lige indenfor stalddøren, lidt højere end terrænet udenfor, hvor Lykke stod og holdt i tøjlen. Indsprøjtningen virkede, den stod med hovedet næsten nede ved jorden, og jeg gik i gang med at beskære en Hov, pludselig var det, som om den spændte alle sine muskler, og så sprang den ud af døren og over Lykke, der selvfølgelig blev noget forskrækket.

Vi var flyttet ind på Ejendommen den 1. august 1967, det var med nød og næppe at lejligheden var klar, vi havde endda kørt vor Campingvogn derop, og boede i den i 14 dage, så vi udelukkende kunne koncentrere os om at gøre boligen klar. Grunden til at vi skulle være færdige til denne dato var, at vi havde antaget en gift svend og de skulle flytte ind samtidig. Vi var så sent på den, at jeg var ved at lægge linoleum på gulvet i den gamle stue, da de kom med deres bohave.

Desuden havde Jytte snakket os for, at have en amerikansk udvekslings student (Jane) boende hos os et år, og hende skulle vi hente den følgende weekend på et Gods i nærheden af Fåborg. Her havde hun gennemgået et kort sprogkursus, så vi kunne snakke en lille smule med hende. Jytte og Jane skulle begge begynde på Viby Amtsgymnasium kort efter Janes ankomst, det boede vi jo ikke særligt godt for, idet vi jo havde 3 km til Stationen, Jytte hade jo anskaffet sig en knallert, den kørte hun på, og så måtte Jane på cykel og have en hånd i Jytte, når de skulle der op. Det blev dog kun til et tre måneders ophold hos os, hun var meget sød og nem at have med at gøre, men

vi kunne jo ikke tale engelsk, det var kun Jytte, der kunne føre en ordentlig samtale med hende, så hun faldt ikke rigtig til hos os. Hun kom derefter til at bo resten af tiden hos Forfatter Bech Nygård i Viby, her var der et par døtre på nogenlunde Janes alder, ligesom hele familien kunne tale engelsk, det gav helt klart et bedre ophold for Jane.

Jeg gik en hel del op i vort Hestehold, og da det var Hopper, skulle vi selvfølgelig også prøve at få Føl af dem. En rideskole i nabolaget havde en Hingst, så her blev de hestet af *(som det hedder når en Hest bliver befrugtet)*. Vi fik da også et føl af den ene. Samme rideskole havde en meget lille Pony, som de gerne ville sælge, den købte jeg, fordi jeg troede at det var noget for Lili. Det skulle dog vise sig, at være et fejlskøn, idet det første den gjorde, da den blev præsenteret for hende, var at stå på bagbenene og fægte ud i luften med forbenene. Lili blev så bange for den, at hun aldrig senere kom ret tæt på den, derimod havde drengene meget morskab med den, selvom den ikke altid var lige nem at omgås. De kunne godt få lov at ride på den, men når den syntes, at nu kunne det være nok, satte den fuld fart på og stoppede så pludselig op, med det resultat at de røg af.

Det gamle Hønsehus var nu bleven for lille til vort Hestehold, så jeg besluttede at bygge en kombineret garage og staldbygning på 200 m2, denne gang søgte jeg om byggetilladelse, og havde selv lavet tegning, som jeg medsendte ansøgningen, men stadig uden beregning af spærrerne. Der kom besked tilbage, at der skulle fremsendes beregninger inden ansøgningen kunne behandles. Jeg snakkede nu med den arkitekt, vi havde med i Byggeselskabet, og han kunne fortælle, at da det var en landbrugsejendom, jeg havde, skulle der kun fremsendes en beliggenheds plan for bygningen og ingen beregninger, dette meddelte jeg vor Bygningsingeniør og gik videre med byggeriet.

Vi fjernede det gamle hønsehus og fik en Entreprenør til at fjerne en hel del jord, idet terrænet skrånede en del op fra gårdspladsen. Det var godt, at Gummigeden var opfunden, for under et tyndt muldlag var der det fedeste Ler, det virkede som om det var gummiunderlag, når Maskinen kørte ovenpå det, man kunne se hvordan det bølgede under trykket. Selve sokkel renden gravede vi med håndkraft, og det lignede mursten, det vi gravede op og blev også lige så hårdt, når det havde ligget og tørret lidt. Vi støbte gulvet samtidig med soklen og her fik vi Betonen leveret i Tankbiler, der kunne aflevere Betonen lige på de steder, hvor det skulle bruges, i takt med at vi var klar, til at modtage det. Det var lige ved at bliv for meget til sidst, da vi skulle støbe gulvet i Garagen en Lørdag formiddag, holdt der pludselig tre Tank-

biler i gården, der må jo være sket en misforståelse et sted, for der plejede jo kun at komme én af gangen, men der var jo ikke andet at gøre, end se at komme i gang. Så Lykke trak et par gummistøvler på, og kom ud at hjælpe, så ved hiv og slid, fik vi det klaret inden Betonen blev for stiv.

Vi havde støbt Jernrør i Soklen til at bære spærrerne, så vi satte hele tagkonstruktion op og lagde tagpladerne på, inden vi begyndte at mure væggene op, så vi var uafhængige af vejret, medens det foregik. Udvendig pudsning af bygningen klarede Alices kæreste, der var Murer, og Lykke medens, jeg var på et tredages kursus med Foreningen på Fyn.

I løbet af efteråret 1968 stod staldbygningen færdig med plads til to biler og en Campingvogn samt syv hestebokse, og med plads til Hø og Halm på loftet, det var store planer vi havde med vore Heste. Det så også flot ud med Bokse i to rækker, med murede skillerum og væggene ud til midtergangen muret i blank mur med rødmalet jerngitter øverst, Lykke havde som sædvanlig stået for malingen. Vi havde fyldt den ene halvdel af Garageafdelingen med Halmbundter, da der endnu ikke var lagt loft i bygningen, da vi sidst på vinteren kom ned i bunden af Halmen opdagede vi, at det var invaderet af Mus i massevis, så mange at de kravlede op ad væggene. Drengene fik travlt med at fange så mange som muligt, inden musene flygtede ud i det fri. Et stykke ovenfor Staldbygningen havde vi en høstak stående, og det Hø ville jeg gerne have ind på staldloftet, når det var klar. En søndag var vi i færd med det, noget af høet har nok været for dårligt, og Drengene har sikkert fået lov til at brænde dette af, på en eller anden måde gik der imidlertid ild i resten af høstakken, med en masse sort røg til følge, det var begrænset hvor meget hø vi fik i hus.

Det lykkedes ikke at få nogen Føl i første forsøg, så vi lavede nogle høje sider til lastvognen, så vi selv kunne transportere Hopperne til en Hingst længere væk, og denne gang var det lykkedes, at få den ene med føl, den folede *(det hedder det, når en Hoppe føder)*, den dag Max blev konfirmeret.

Vi havde nu så meget plads, at vi kunne holde hele hans konfirmationsfest hjemme, så hele vor store familie var samlet. Jytte havde fået en kæreste og han var meget interesseret i Heste, så han holdt meget øje med den gravide Hoppe og var mange gange ovre i stalden hos den, da han kunne se, at den snart skulle føde, og ud på aftnen kom han og meddelte, at nu var fødslen i gang, så hele selskabet trak over i stalden og overværede Fødslen, for de fleste den eneste gang de oplevede det.

Da gæsterne var taget af sted, gik jeg i stalden, for at se hvordan det gik.

Føllet var kommen op at stå, men kunne ikke få lov til at die, da Hoppens dievorter var meget ømme, dette resulterede i at Føllet stod midt i Boksen og forsøgte at få kontakt til den eftertragtede mælk, og så snart det rørte ved dievorterne, gik Hoppen i ring omkring Føllet. Jeg kunne ikke rigtig gøre noget, men var samtidig bange for, at Hoppen skulle skade føllet, så jeg sad resten af natten på en Halmballe inde i Boksen, for at kunne skride ind, hvis noget gik galt. Det var dejligt, da der blev dag, og jeg kunne ringe til Dyrlægen, så han kunne komme og give Hoppen en indsprøjtning, der tog ømheden i dievorterne, der gik heller ikke lang tid, inden alt var fryd og gammen i Boksen.

Vi fik senere flere føl, men kun tre af dem gik til held, så man kan ikke sige at vi havde den store succes med vort Hestehold, selv om vi prøvede til i nogle år. Vi solgte Ponyen og fik i stedet en kraftig hoppe. Engang Max red på en af de andre Heste ude i indhegningen, slog Hoppen op med bagbenene og ramte Maxs ene ben, så han måtte til Læge og have benet i Gips, det var noget træls for ham, at cykle til skole i Malling og kun kunne bruge det ene ben, at træde pedalerne med. Samme Hoppe udviklede en udvækst under maven, og den ville Dyrlægen operere væk, dette foregik ude midt i indhegningen en søndag eftermiddag. Dyrlægen gav Hoppen en bedøvende indsprøjtning, hvorefter den lagde sig ned og drengene fik til opgave at holde dens ben i ro, så opererede Dyrlægen og hans assistent udvæksten væk, og så var den opgave klaret.

Vi havde i tre – fire år fremmede heste opstaldet, medens deres ejere fik indrettet staldfaciliteter, så da var de fleste af boksene i brug, men midt halvfjerdserne, var disse trukket hjem, og samtidig havde jeg fået så ondt i mine knæ, at det gjorde vildt ondt, når jeg klemte knæene ind mod sadlen, så det blev ikke til mere med at tage en ridetur en gang imellem. Så vi solgte hele besætningen. En anden grund var også, at Sonni kom til verden den 25. Februar 1970, og nu havde Lykke nok at se til, uden at have Hestene at gå op i.

Bilerne

Vi skiftede jævnlig biler i tresserne og altid fabriksnye. Den første personvogn, en Morris Oxford var baghjulstrukken og kostede i 1962 22.000 kr. I 1964 købte vi en lukket diesel varevogn til afløsning af den åbne varevogn, den lukkede varevogn var med baghjulstræk, og når der var glat føre om vinteren, kunne den ikke stå fast, medmindre vi havde nogle tunge ting stående i varerummet, så vi kørte altid med et par store kasser med fittings,

desuden havde vi pigdæk på baghjulene om vinteren. I 1966 skiftede vi personvognen ud med en forhjuls trukken Model til en pris af 28.000 Kr. I 1967 skiftede vi den lukkede varevogn ud med to Morris Minor varevogne, en lukket og en åben, begge vognene kostede tilsammen 17.000 Kr. I 1968 skiftede vi personvognen ud med en ny af samme mærke, prisen var steget til 38.000 Kr. Vi havde haft en del problemer med den første, det var en hel ny model, og den havde nogle børnesygdomme, bl.a. kunne bremserne finde på at blive hængende, hvilket resulterede i at hjulene blev blokeret, og man mistede styringen.

Det skete bl.a. engang, da hele familien var med. Jeg bremsede ved begyndelse af en kurve på vejen, og bilen fortsatte ligeud, med det resultat at vi havnede ude i en roemark, her løsnede bremserne sig igen, og vi kunne køre et stykke i roerækkerne og komme op på vejen igen. En anden gang hvor Frank var med, skulle jeg dreje ind af en sidevej til højre, da jeg bremsede blokeredes hjulene, med det resultat at bilen fortsatte ligeud, her stod der en massiv Træbænk ved et stoppested, og den havde vi retning lige imod, jeg så i ånden, at vi brasede lige ind i den, men i sidste øjeblik slap bremserne, og jeg kunne igen styre så vi kom udenom bænken.

Sidste gang jeg kørte i den, var jeg næsten hjemme ved værkstedet, lige pludselig var det som om, gearkassen var på vej op i bilen. Jeg var heldigvis stadig i stand til at kunne koble ud og slukke for motoren, så bilen kunne trille det sidste stykke. Det viste sig, at en møtrik på enden af krumtapakslen havde løsnet sig og arbejdet sig frem på akslen, og der, var der ikke plads til den.

Senere på året var én af lærlingene kørende i lastvognen, og allerbedst som han kørte brød motoren sammen. Mekanikeren vurderede, at det ikke kunne betale sig at reparere på den, den havde jo også tjent os trofast i 7 år uden nævneværdige problemer, og der havde været mange forskellige Chaufførerer i den tid i alderen 18 – 23 år, så den har sikkert ikke været skånet. Vi havde megen brug for lastvognen både på værkstedet og hjemme. På ejendommen brugte vi den til at køre Hø og Halm hjem fra marken. Vi havde hele loftet på stalden fyldt med Hø og Halm, til brug som foder og strøelse til hestene om vinteren, ligesom vi havde lavet nogle høje sider, som vi monterede på, når vi transporterede Hopperne til Hingst, når den tid var.

Så jeg måtte på handelen, det blev en Hanomag diesel lastvogn til 24.000 Kr., det var en god bil, som vi havde, til vi solgte den sammen med værkstedet. Den kunne dog også volde problemer. Således en gang jeg kom kørende

i den på Ringgaden, lige før Ringgade Broen kunne jeg pludselig ikke koble ud og skifte gear, der var jo adskillige lyskryds, jeg skulle igennem, så jeg prøvede at afpasse farten, så jeg slap for at holde stille, der var jo ikke nær så tæt trafik dengang, så det lykkedes, at komme helt til Odder til Mekanikeren, uden at holde stille. Det viste sig, at koblingspladen var revnet.

I 1969 kom Morris forhandleren og meddelte, at det var sidste udkald for køb af en varevogn på Papegøjeplader uden moms, og han havde selvfølgelig lige én tilbage, som han havde reserveret til os, det endte med at jeg købte den, jeg tror den kostede 16.000 Kr.

Jeg kom ikke af med så mange penge ved disse Bilhandler, som det kunne se ud til, idet der jo næsten altid indgik en brugt bil i handelen fra min side. Jeg har blot angivet priserne, for at vise hvad bilerne kostede på det tidspunkt. En svendeløn var i starten af tresserne 8 Kr. stigende til 18 Kr. i slutningen af tresserne i udbetalt timeløn for en 45 timers arbejdsuge.

500 års fødselsdag og sidste udvidelse af værkstedet

Den 9 juni 1970 kunne vi søskende og mor holde 500 års fødselsdag, det gjorde vi ved at holde et sammenskudsgilde hos os, vi havde en festlig aften, jeg tror alle morede sig rigtig godt.

Samme år besluttede jeg mig til, at udvide værksteds arealet endnu engang, og denne gang desuden med en vinkelbygning, indeholdende Kontorer, lager og Udstilling. Jytte var på det tidspunkt kæreste med en ung mand, der læste til Ingeniør, så han lavede beregningerne på Spærene. Denne gang skulle det være selvbærende Jernspær, så vi fik fri højde til Taget i hele rummet. Beregningerne han lavede, viste at Spærene skulle være væsentlig kraftigere, end jeg havde regnet med, det mente jeg, ud fra de erfaringer jeg havde, ikke kunne være rigtigt, så jeg fortalte ham, hvordan jeg mente de skulle være. Det lavede han så beregninger efter, men han forlangte, at jeg selv skulle skrive under på beregningerne, dem ville han ikke lægge navn til. Det gjorde jeg så, og der har aldrig været nogen, der har gjort indsigelser mod disse beregninger.

Vi gik i gang med at forberede byggeriet. Den gamle Garage og Brændehuset skulle brækkes ned, det fik Frank akkord på. Den var lavet for mange år siden og støbt op, så den var ikke så nem at slå fra hinanden, så da han havde arbejdet med den i nogle timer, overlod han akkorden til Svenden,

der boede i stuehuset. Der stod desuden et stort Pæretræ og en stor Poppel, der skulle fjernes. Det kunne han bedre være med til, så da grenene var kappet af stammerne, læssede Max og ham dem på Lastvognen, for at køre dem ned til en nedlagt grusgrav, hvor de kunne blive brændt af, det blev til et temmelig stort læs. Frank havde nu fået kørekort, så det var selvfølgelig ham der skulle køre, og Max fik lov at komme med. På vejen har de sandsynligvis haft for megen fart på, resultatet var i hvert fald, at da de var halvvejs, kørte de i grøften, og endte med at kile Bilen fast mellem en telefonmast og en skråstiver til den. Toppen af førerhuset blev klemt noget sammen og Chassisrammen blev trukken skæv, men mærkelig nok tog ingen af drengene nogen skade. De var krøbet ned i bunden af førerhuset, da de kunne se, hvor det bar hen. Det blev en større reparation på Bilen hos autoopretteren, det varede tre uger, inden vi igen kunne køre i den.

Vi fik byggeansøgningen godkendt med visse krav, der blev henvist til værkstedsarealet, hvor de beregnede, at der kunne arbejde ti mand, og så skulle vi opfylde visse krav til Toilet og Badefaciliteter, Frokoststue m.m., samt anvise parkeringsareal til 10 biler, det sidste kunne vi jo nemt opfylde, da vi havde masser af friareal. Det var straks vanskeligere med Toiletforholdene, idet afledningen fra Trikstanken, gik igennem en meget lavere liggende Gårdsplads, hos en nærliggende Gårdejer. Han havde i forvejen problemer med opstigende vand, når ledningen blev hårdt belastet, så han ville ikke give tilladelse til, at vi koblede mere på. Jeg fik så en aftale i stand med Gårdejeren ved den anden ende af vor grund, og fik lov at grave en afløbsledning ned over hans mark. Hvis den blev lagt så dybt, at det ikke generede, når han bearbejdede jorden, denne ledning skulle så kobles på en stor Rørledning et par hundrede meter væk.

Vi fik nu landmåleren til at beregne og tegne ledningsforløbet, samt ansøge en Landvæsenskommission om godkendelse af projektet. Der blev indkaldt til møde om sagen, hvor der kom en dommer, dommerfuldmægtig, sognerådsformanden, kommuneingeniøren, landmåleren, gårdejeren og mig. Forsamlingen kiggede lidt på området, og Dommeren spurgte om der var yderlige krav. Kommunen forlangte nu, at den trikstank jeg anlagde, skulle kunne rumme yderlig fire husstande, det accepterede jeg, idet jeg regnede med at opkræve tilslutningsafgift, når det blev aktuelt.
Dommeren ville nu gerne indendørs, for at skrive de nødvendige papirer, så jeg var jo nødt til at invitere dem hjem på ejendommen. Det var jeg godt nok ikke særlig begejstret for, idet jeg jo ikke havde søgt om nogen form for tilladelse, i forbindelse med ombygning af Ejendommen. Så jeg var lidt

spændt på, hvad min ikke særlig gode ven kommuneingeniøren, ville sige. Men mærkelig nok har jeg aldrig hørt noget for det, vi fik godkendelsen, og vi kunne gå videre med byggeriet.

Jeg havde en Nevø, der beskæftigede sig med entreprenør arbejde, så han lavede arbejdet for os. Prisen for det hele inklusive materialer løb op i 17.000 kr. i 1970 priser. I forbindelse med nye regler for bortskaffelse af spildevand, blev trikstanken i 2010 udskiftet med en anden type og tilslutningen til offentlige afløb blev afbrudt.

Vi gik i gang med det egentlige byggeri, det tog jo sin tid, da det var noget, der foregik, når der var nogen af os, der havde tid. Det første vi gjorde var jo at få Spærene svejset sammen og grunden støbt, nu kunne vi rejse spærene og lægge tag på, derefter kunne vi i ro og mag mure væggene op på værksteds afdelingen, disse blev muret op i Lecablokke, hvorimod kontorfløjen blev muret op i Gasbetonblokke. Til det arbejde havde vi hjælp fra en ung Murer. Porte og Vinduer lavede vi selv af stålprofiler, som vi svejsede sammen så de passede til formålet. Max og én af hans kammerater fik akkord på at pudse de indvendige vægge i værkstedsafdelingen. Der blev indrettet et stort og et lille kontor, 2 Toiletter, samt udstilling og lager i Kontorfløjen, det hele var omsider færdig i foråret 1972.

Efter sommerferien i 1972 kom Max i lære som klejnsmed hjemme ved os. Han var egentlig ikke særlig interesseret i, at blive håndværker. Han havde søgt ind til toldvæsenet, men han havde lidt problemer med sin hørelse og fik afslag. Frank havde gennemgået forskolen som klejnsmed, men var ikke vild med skolegang, idet han var lidt ordblind, han havde så arbejdet i et dækfirma i Odder, men ville nu godt hjem at arbejde igen, der gik nu ikke særlig lang tid, før han blev træt af det, og fik derefter arbejde på en nærliggende maskinfabrik. Der blev mindre at lave for landbruget, efterhånden som de anskaffede sig mere moderne redskaber, idet de selv kunne udskifte sliddelene, og de fleste anskaffede sig også selv el-svejse apparater, så de kunne klare mindre reparationer, så jeg ledte efter en eller anden form for underleverandør arbejde, som vi kunne supplere vort VVS arbejde med. Vi kom i forbindelse med en Ingeniør, der projekterede og solgte Tørrestuer til Trævare fabrikker, her lavede og monterede vi forskellige dele til disse, ligesom vi lavede en del svejsearbejde for en nærliggende Maskinfabrik, så alt i alt gik det meget godt.

En af gårdejerne i Kysing udstykkede en del af sin jord til sommerhus grunde, og det skulle han jo have etableret Vandværk til. Han viste os den tillid,

at vi selv fik lov til at projektere det, og derefter udføre arbejdet på regning. Han var meget tilfreds, da vi var færdige, idet det viste sig at være billigere, end et tilsvarende anlæg, der var udført efter pristilbud. Han solgte senere et stort område af sin jord til et selskab, der udstykkede det til sommerhusgrunde. Her blev der afholdt licitation over udførelse af vandtilførslen til grundene. Her var vi også billigst, dette arbejde gik i gang, samtidig med at jeg solgte forretningen, så det overtog min efterfølger.

Salg af værkstedet og sølvbryllup i 1973

Vi havde udbygget Værkstedet, så det kunne bruges til lidt af hvert, så jeg så mig også om efter en evt. køber, dels var jeg træt af, at det var vanskeligt, at få kvalificeret arbejdskraft, når vi virkelig havde travlt, dels ville jeg godt prøve noget andet, desuden kunne jeg godt se, at det måske ikke ville være muligt, at sælge forretningen, hvis det ikke lykkedes mig, at få en ordentlig produktion op at stå, tiden var ved at løbe fra de små landsbymedier. Jeg kontaktede en mægler, der søgte forretninger til salg, og det viste sig, at han havde et emne, der var interesseret. Han kom og kiggede på værkstedet, han var udlært som kølemontør, men havde senere uddannet sig til maskintekniker, og gik nu og tumlede med nogle planer om en produktion til Bagersektoren. Vi blev ret hurtigt enige om pris og vilkår, for hans overtagelse af forretningen.

Jeg havde betinget mig, at jeg kunne fortsætte med VVS arbejde i området, mod til gengæld at dække ham med autorisation, til han fik gang i den påtænkte produktion, så vi delte det igangværende arbejde, ved at han overtog ledningsarbejdet i Kysing, og jeg beholdt VVS arbejdet i det nye Lægehus i Malling.

3 uger før vi afstod forretningen, havde vi sølvbryllup. Lykke var ikke meget for stor festivitas, så vi tog børnene og deres kærester, samt Ejner og hans kone og yngste søn med til Mallorca i 8 dage i stedet.
Vel hjemme igen begyndte jeg, at afvikle de aktiviteter i forretningen, som jeg ikke skulle fortsætte med, og indrette et beskedent værksted hjemme i staldbygningen på ejendommen, samt at få skreven de sidste regninger og rykkere.

Alene om VVS arbejdet

Lykke var henrykt, da jeg indrettede kontor derhjemme, nu mente hun, at jeg var indenfor rækkevidde hele tiden. Det skulle nu ikke komme til at gå

helt sådan, da jeg var færdig med at skrive regninger, måtte jeg i gang med Lægehuset. Det skulle vise sig, at være en lidt stor mundfuld for én mand, at følge med VVS arbejdet. Det blev til nogle lange dage og også om lørdagen, men jeg nåede at blive færdig samtidig med de andre håndværkere.

Jeg havde i mellemtiden lovet, at lave varmeanlæg ved et par af mine gamle kunder, så dem kunne jeg så gå i gang med bagefter. Desuden havde jeg fået etableret et godt forhold til den arkitekt og ingeniør, der havde projekteret lægehuset. Arkitekten boede i Malling og tegnede flere af de nye huse i Byen, og her lavede jeg meget af VVS arbejdet, desuden havde jeg en del kunder i Byen fra tidligere, og de blev ved med at bruge mig, så sammen med hvad der kom ind fra anden side af arbejde, havde jeg nok at se til. Når det blev for meget, fik jeg nogle gange en af børnene til at hjælpe mig, navnlig hvis det var tunge ting, jeg ikke selv kunne magte, så var Frank og Max flinke til at give en hånd med, en Sommer var det Lili, der var med som fast medarbejder, men det fik nu ikke hende til at vælge at blive VVS montør, dertil var arbejdet for snavset og støvet.

Næsten samtidig med at jeg solgte forretningen, kom den første oliekrise. Det satte for alvor gang i inflationen, så alting blev dyrere. Vi havde hidtil givet ca. 200 kr. pr. 1000 liter brændselsolie, nu kostede de pludselig 600 kr. ligesom renterne på lån steg til 10 % til 15 %.

Jeg havde som tidligere beskrevet en del arbejde fortrinsvis i Malling, jeg var imidlertid i 1967 bleven medlem af Odd Fellow Logen i Odder, og det gjorde jo, at jeg også blev bedt om, at lave arbejde for flere af brødrene derfra. Desuden var jeg i længere tid bleven opfordret til, at lade mig vælge ind i embedsstaben, det havde jeg hidtil undslået mig for, med henvisning til mit foreningsarbejde, men nu var det jo et overstået kapitel, så jeg sagde ja til at lade mig vælge til sekretær, og det var jo så underforstået, at man fortsatte hele vejen op i loge regi. Hvilket jeg så også har gjort, det har givet mig mange gode oplevelser, og har lært mig mange ting om, at have med andre mennesker at gøre, noget jeg kunne ønske mig, at jeg havde lært på et tidligere tidspunkt.

Tilbage i foreningslivet

I 1975 kom min gamle ven Ras og spurgte, om jeg ikke kunne tænke mig, at blive formand for lokalforeningen igen. Han mente, at jeg havde tid til det nu, hvor jeg havde solgt forretningen. Det gik jeg og overvejede lidt - in-

derst inde havde jeg vel nok lyst til at tage en tørn mere, så meget mere som, at de to hovedforeninger var slået sammen, og der var oprettet fast kontor med forretningsfører i Odense. Samtidig var kontingent betalingen bleven koordineret, så der var midler til at gøre noget, det indebar, at der også var penge til at betale en ordentlig løn for udført arbejde, så jeg sagde ja.
Sammenlægningen af foreningerne var gået forbavsende glat, det havde ganske vist kostet min efterfølger hans ægteskab og forretning, noget som jeg under ingen omstændigheder, ville have ofret, samtidig havde oliekrisen og de problemer den medførte, rystet medlemmerne, så de blev klar over, at de var nødt til at forny sig, hvis deres forretninger skulle overleve.

Jeg var nu igen havnet i foreningsarbejde, denne gang havde jeg bedre tid og blev ordentlig aflønnet, så det endte også med, at jeg igen kom i Hovedbestyrelsen i Hovedforeningen. Her var jeg bl.a. kritisk revisor i et par år, det var ikke altid formanden var så glad for det, hans samlever var nemlig også ansat på kontoret, så hvis jeg så nogle bilag der indikerede privatforbrug, stillede jeg jo kritiske spørgsmål.

I lokalforeningen fik vi nu så store kontingent indtægter, at jeg foreslog bestyrelsen, at vi købte pantebreve for nogle af dem. Der var gode renter at tjene på dem dengang. Disse renter brugte vi bl.a. til at holde en vinterfest for hvert år. Nu kunne vi invitere medlemmerne gratis med, lige pludselig havde de tid næsten alle sammen.

Min mor var kommen på plejehjem, hun var bleven 92 år og kunne ikke længere klare at bo alene. Vi søskende overtog hendes Ejendom i lige sameje, hun havde taget lidt af indboet med på plejehjemmet, og resten delte vi, ved at afholde en intern auktion med os som eneste deltagere. Vi var enige om foreløbig at udleje ejendommen, og det blev overladt til mig, at administrere dette. Efter et par års forløb på denne måde, solgte vi den og delte salgssummen ligeligt mellem os.

På hjemmefronten gik jeg og tumlede med nogle planer om, at sætte Kviste på huset og indrette en lille lejlighed i den ene ende af loftrummet, og nogle større værelser i resten af rummet. Jeg fik arkitekten i Malling til at tegne og beregne projektet, så jeg havde noget at arbejde efter. Jeg regnede med selv at lave arbejdet, noget af materialet skaffede jeg, ved at købe tagkonstruktionen af Langballe Skole, da den blev brækket ned.

Omkring samme tid plantede vi ca. 200 træer og buske i det område, der senere skulle blive dyrehegn.

Landsdækkende Faglig konsulent

Nu havde man i Hovedforeningen besluttet at oprette en konsulentordning, og formanden kontaktede mig, og opfordrede mig til at søge jobbet, som faglig konsulent. Vi skulle i første omgang kun være en faglig og en økonomisk konsulent. Igen var jeg meget fristet, det lød jo spændende, og jeg ville få hele landet som arbejdsplads, til gengæld var jeg nødt til at afvikle min forretning helt, ligesom jeg endnu engang måtte opgive mit formandshverv i Lokalforeningen, det endte med, at jeg søgte stillingen og blev antaget.
Jeg havde nu fire spændende, men også meget arbejdskrævende år, hvor jeg kom i direkte kontakt med mange forskellige typer indenfor faget, og med mange forskellige problemstillinger. Nogle gange var det mæglingsmøder, ang. uenighed om aflønning mellem firma og medarbejder. Det kunne være både lokalt og i København til de såkaldte seksmandsmøder. Når det var sidstnævnte, fløj jeg fra Tirstrup og derover, det samme var tilfældet, hvis jeg skulle til Bornholm, så jeg var en hyppig Gæst i Tirstrup Lufthavn i de År.

Andre gange blev jeg bedt om, at deltage i lokalforeningernes generalforsamlinger eller almindelige medlemsmøder og holde indlæg om aktuelle problemstillinger indenfor faget. Det var jo altid aftenmøder, så hvis det var på Sjælland eller Bornholm, var det altid med overnatning og som regel efterfølgende besøg hos lokale Firmaer. Her kunne det være spørgsmål om Værkstedsindretning, besigtigelse af udført arbejde, hvor kunden var utilfreds, lovkrav om kvalitet af det udførte arbejde, spørgsmål om VVS autorisation, herunder besøg på det stedlige Kommunekontor, for at få dem til at administrere ordningen efter lovens bogstav. Jeg havde flere steder det indtryk, at de tekniske forvaltninger overhovedet ikke havde læst den pågældende lov.

Vore forsikringer var et andet stort område, vi havde, næsten fra Foreningens stiftelse først i 1900 tallet, havde vi haft vort eget forsikringsselskab, idet der ikke var nogen af de etablerede selskaber, der ville forsikre skader i forbindelse med Hestebeslag. Der var sket det, at en Smed var kommen til at stikke en spidsslebet Hov-klinge i en Hest, han var ved at beslå. Hesten døde og Ejeren ville selvfølgelig have erstatning, det var jo en alvorlig sag

for Smeden, der sikkert ikke var i stand til at betale, derfor gik foreningen ind og etablerede vort eget forsikringsselskab.

Som tiden var gået, var de små selskaber fusioneret med stadig større selskaber, og vort var efterhånden endt i et af de store selskaber. Her følte man sig lidt generet af nogle forsikrings rådgivere, der arrangerede møder med vore medlemmer, hvor de i flere tilfælde, kunne tilbyde billigere forsikringer. Jeg syntes det var en god ide med disse møder, og deltog i flere af dem, men fik at vide fra vort kontor, at det måtte jeg holde op med. Kontoret havde selvfølgelig fået en henvendelse fra det store selskab og valgt at rette ind.

Ind imellem var der jo også Kurser, jeg skulle deltage i, det kunne nogle gange være et eller to dages kurser. Andre gange en hel uge og fordelt over hele Landet. Her kom vi flere gang sammen med konsulenter fra andre fag, det var meget interessant og lærerigt, at være sammen med dem, så var der jo rig lejlighed til at udveksle erfaringer.

Når der var Ungskue i Herning og Roskilde, var det min opgave, at få tilmelding fra de firmaer, der ønskede at udstille, samt hvor megen plads de ønskede. Det var ikke altid, vi kunne få lov at disponere over så stort et areal, som den enkelte ønskede, så ind imellem var der en del snak med enkelte firmaer, før det hele faldt på plads. I de dage skuerne var åbne, var jeg altid på pladsen. Der var altid noget, der skulle laves, eller nogen der skulle snakkes med. Når det var i Herning var Sonni og en af hans skolekammerater altid med. På vejen derover holdt vi ved en Købmand, her fik de nogle Penge til at købe lidt slik for, og når vi kom ind på Ungskuepladsen, fik de lov at løbe rundt på egen Hånd. Jeg så ikke meget til dem i løbet af dagen, jeg tror de havde nogle rigtig gode timer sammen derovre.

I Roskilde var det lidt andet, her havde man tradition for, at det var et udvalg fra lokalforeningerne, der tog sig af alt det praktiske på Pladsen, og det ønskede man fortsat at praktisere, så her skulle jeg bare være tilstede, for at tale med de af medlemmerne, der havde noget på hjerte.

Når det var HI messe i Herning eller Fællesskue i Odense, var vi begge konsulenter på Standene, så medlemmerne kunne kontakte os i forbindelse med deres besøg på Udstillingerne.

Der blev efterhånden flere og flere der søgte rådgivning, og jeg følte, at jeg ikke kunne blive ved, at leve op til deres forventninger, hverken i tid eller indsigt, ligesom de mange km på Landevejen 50.000 – 60.000 om Året, også

var ved at blive en belastning. Samtidig var der en intern magtkamp i gang på kontoret, det gjorde, at alle så skævt til hinanden. Jeg skrev nu en indberetning om, at der burde ansættes flere og bedre uddannede fagkonsulenter, hvis ordningen skulle blive ved med at fungere, samtidig fremprovokerede jeg, at jeg selv blev opsagt.

Dette gjorde jeg med fuldt overlæg, da jeg ellers ville få problemer med at få dagpenge som ledig. Jeg skal indrømme, at jeg udnyttede systemet groft, men jeg havde set så mange eksempler på, hvordan andre gjorde det, så jeg havde ikke samvittighedsnag af, at gøre det samme.

Medens jeg fik dagpenge, skulle jeg en gang imellem stille på fagforeningskontoret til en samtale, om at komme i arbejde igen. Jeg lagde aldrig skjul på, at jeg ikke var interesseret i arbejde, da jeg kun ventede på, at jeg var gammel nok til at gå på efterløn efter et års tid. Det var man helt indforstået med, og vi aftalte, at jeg skrev, at jeg havde kontaktet forskellige firmaer om arbejde, og afventede svar herfra.

Det sidste jeg oplevede i den henseende var, at jeg skulle stille til en samtale med en fra arbejdsanvisningen. Jeg gav ham den samme forklaring, hvilket han var fuldt tilfreds med, han havde nok at gøre med dem, der virkelig havde brug for at komme i arbejde.

80erne og 90erne

Ombygning

Lykke og jeg fejrede min afsked ved, at tage på en otte dags tur til Mallorca, sammen med et par af vore naboer, som vi kom meget sammen med. De havde aldrig været i udlandet, så det var jo en stor oplevelse for dem, vi havde nogle herlige dage og aftner sammen.

Ejendommen ca. 1982

På grund af mit konsulentjob havde jeg måttet opgive, selv at udføre det påtænkte arbejde på ejendommen. Jeg havde derfor bedt min gamle ven, Tømreren, om at udføre det. Det sagde han ja til midt på sommeren, men han kom nylig i gang lige før der blev vinter. Denne kom med megen frost og sne, så det sinkede jo arbejdet. Jeg var jo lidt irriteret over, at han trukket tiden med at komme i gang. En aften, hvor en hel del tagplader var taget af og hullet var dækket af med en presenning, blev der snestorm og en bjælke var ikke bundet godt nok. Så kl. 24 måtte jeg ud og binde den ordentlig fast. Det blev mit humør jo ikke bedre af, så da Tømreren næste morgen kom og meddelte, at hans folk ikke ville gå på taget, fordi det var for koldt, blev

jeg så vred, at han fik besked på, at enten gik de på taget eller også pakkede de sammen og forlod pladsen, hvorefter jeg ville få andre til at lave arbejdet færdigt. Det endte med at de gik på taget, og der kom flere folk på, så tagpladerne kom på. Jeg kvitterede ved at sætte en flaske brændevin ud til deres frokost.

Derefter lavede de så meget af det indvendige, så Elektrikeren kunne lave Elinstallationen, de manglede så arbejdet på vinkelbygningen, den blev lavet, da der blev bedre vejr, færdiggørelsen lavede jeg selv efterhånden, som jeg havde tid.

Jeg havde jo langt mere end en 40 timers arbejdsuge, medens jeg var Konsulent. Så en gang imellem, når der ikke lige var nogle påtrængende opgaver, tog jeg et par dage fri. Dem brugte jeg så til at lave noget af det, der manglede. Opstilling af Køkken, etablering af Badeværelse og Centralvarme, så Lykke kunne komme i gang med at tapetsere og male.

Der skulle jo også laves Trapper, selvfølgelig i Jern. Den ene en halvsvings, dvs. at fra det nederste trin til det øverste trin, havde man gået en halv cirkel. Det voldte nogle problemer, at få Vangen vredet den halve omgang, da jeg jo ikke havde nogen form for Valse. Så jeg lavede en Storm P. opstilling i Garagen, med et tykt Rør der blev gjort fast i Loft og Gulv, så ved hjælp af nogle indsnit med Vinkelsliberen og rå muskelkraft, blev Vangen vredet rundt, og så var det jo ingen sag, at gøre den færdig til opstilling og påsætning af Trætrin.

Det gik anderledes nemt med den anden Trappe, dels kunne jeg bruge opstillingen fra før, dels var det kun en kvartsvings Trappe, altså kun halvt så langt rundt.

En anden ting var at Vinduerne i Kvistene var fra Gulv til Loft og opdelt i to dele, hvoraf den ene kunne åbnes som Dør, som på en fransk Altan. Dette indebar at det var nødvendigt, at opsætte et udvendigt Gelænder, så igen var der noget smedearbejde at lave. Nu var det jo med at bruge fantasien, og lave nogle mønstre der så godt ud, det lykkedes åbenbart, der kom flere kunder og skulle have lavet noget lignede eller trappegelændere, fordi de havde set, hvad jeg havde lavet til vort eget hus.

Den lille lejlighed vi havde indrettet på loftet, blev med års mellemrum beboet af et par af vore egne Børn, inden de definitivt flyttede hjemmefra. Siden har vi haft den udlejet til flere forskellige, mest til enlige Damer, det har altid fungeret godt.

Vi havde anskaffet os et par islandske Heste, som vi havde i nogle år, de var vældig sjove at ride på, så meget, at et par store Piger fra Beder mange gange kom, og fik lov til at ride en tur. Jeg prøvede også at gøre dem kørevante, dvs. at have seletøj på og blive styret ved hjælp af en tømme. Det lykkedes ikke rigtigt, og så blev den ene af dem syg, vistnok noget tarmslyng. Vi havde flere gange Dyrlæge, som gav den en indsprøjtning, andre gange proppede vi et kilo Margarine så langt ned i halsen på den, som vi kunne nå, det hjalp i lang tid, men en dag lå den pludselig i Indhegningen og var død.

Hjortefarm

Derefter var jeg meget optaget af og troede på, at der var forretning i at have Dådyr i Hegn, det var vældig opreklameret en overgang, i Nordjylland havde man Hegn med flere hundrede dyr, og der blev bygget speciel slagteri til samme formål. Jeg hegnede hele marken ind med et 2 m højt maskinflettet hegn, og købte nogle Dådyr. En overgang havde vi 40 Dådyr i hegnet, det viste sig efterhånden, at det var vanskeligt, at få en ordentlig pris for de slagtede dyr, så vi skar antallet ned, til hvad vi selv og børnene kunne bruge.

Jeg giver flaske til dåkalve

Det var et solidt Hegn vi havde lavet, men flere gange lykkedes det flere af Dyrene, at slippe ud. Første gang var en dag, hvor vi havde haft besøg af nogle elever fra den nærliggende Landbrugsskole, de ville gerne se hvordan vi havde indrettet vor Dyrefarm.

Dyrene hviler sig i Parken

Vi gik en tur rundt i Hegnet, men det var koldt og blæsende, så jeg inviterede dem indenfor, så vi i ro og mag kunne drøfte emnet. Allerbedst som vi sad og fik en kop Kaffe, kom en af naboerne og sagde, at vore Dådyr gik ude på Vejen. Det kan nok være, at vi fik os lettet. Vi konstaterede, at Lågen ikke var bleven lukket ordentlig, så den kraftige blæst havde presset den op. Vi prøvede nu, om vi kunne drive Dyrene ind, men det var jo ikke tamme dyr, så det lykkedes kun med nogle af dem, den ene af hinderne og den store Buk forsvandt.

Jeg orienterede Politi og Skovrideren om vort uheld, ligesom det hurtigt rygtedes i omegnen. Så ret hurtigt var der nogen, der fortalte os, at Hinden var set på vej mod Skåde. Pludselig en aften ringede Politiet, at den var observeret på en gade i Højbjerg, hvor den skabte noget røre i Trafikken. En Dag var der en beboer derude, der sagde at den lå ude på hans Græsplæne. Vi lagde et stort fangstnet i Bilen, og kørte derud. Den var der godt nok, men da vi begyndte at sætte nettet op, lettede den og forsvandt. Den blev i området, for et par dage efter ringede deres sognepræst, der boede i området, at hun kunne se, at den stod og kiggede på hendes sovende Barn, der lå i en Barnevogn udenfor. Vi kørte omgående derud, den var der stadigvæk, men da jeg gik langs den ene side af huset for at sætte nettet op, forsvandt den i nogle Villahaver.

Sådan gik det et par gange mere. Vi kørte, når nogen ringede, men enten var den gået eller forsvandt, når vi kom tæt på. Så en aften fik vi at vide, at den lå i en lukket have bag Ride huset i Kongsvang, her ville det være nemt, at spærre flugtvejene og sætte fangstnettet op. Vi kørte straks derud, Børn og Svigerbørn var ligeså interesseret, så når de kunne afse tid, ville de jo gerne være med, så vi var nogle stykker denne aften. Ganske rigtig Hinden lå stille og roligt, vi fik Flugtvejene spærret af og hængt Fangstnettet op. Jeg holdt den ene side og min Svigersøn den anden, nu var det jo planen, at dyret skulle komme løbende og tørne ind i nettet og blive viklet ind i det. Men den var mere snu, end jeg havde regnet med, den kom godt nok løbende, men med snuden helt nede ved jorden, med det resultat, at den smuttede under Nettet og løb ud på Gaden. Den var endda så fræk, at da den var kommen at stykke ned ad Gaden, stod den stille og kiggede på os.

Næste gang vi hørte om den, var ude fra et Kolonihaveområde i nærheden af Åhavevej. Vi kørte selvfølgelig derud, og fandt også spor efter den. De førte hen til Jernbane Sporene, og ganske rigtig på den anden side af Sporene og lige ved siden af Brabrandstien, lå den og tyggede drøv, den reagerede ikke, selvom vi kom forholdsvis tæt på.

Jeg fandt en telefon og fik ringet til en Dyrlæge i Hammel, vi tidligere havde været i forbindelse med, han havde tilladelse til at skyde med Bedøvelses Pile. Vi var så heldige, at han var forholdsvis tæt på i anden anledning, og han havde Gevær og Pile med, så han kom forholdsvis hurtigt og skød fra tæt skudhold en Pil i Dyret. Vi kunne se Pilen sidde i Dyrets Bag lår, da det sprang op begyndte at løbe langs Banelegemet ind mod Gods Banegården. Vi styrtede bagefter, for at se hvor det lagde sig, når bedøvelsen virkede, samtidig kom der et tog kørende i samme retning, men heldigvis løb både Dyret og os nede på Banketten, men DSB folkene har sikkert bandet noget over os, det var jo helt klart ulovligt, at vi var inde på Bane arealet. Da vi kom et stykke frem, fandt vi Pilen, det viste sig, at den havde ramt en knogle i Låret, hvorved Pilespidsen var bleven blokeret, så Bedøvelsen ikke kunne flyde ind i Dyret, så endnu engang et forgæves forsøg på, at få det med hjem. Vi fik flere gange meddelelse om, at det befandt sig i området og kørte også en enkelt gang derud, men også dette forsøg glippede, så vi måtte erkende, at vi ikke kunne fange det ind igen.

Nogle uger efter fik vi pludselig besked om, at Dyret gik i en indhegning sammen med nogle små Heste på en Gård mellem Kolt og Vedslet. Vi kørte derover og ganske rigtig, hun gik og hyggede sig sammen med Hestene. Det blev til, at vi flere dage kørte derover og kastede Æbler ud til hende. Stal-

den på Gården var tom, og vendte ud mod den indhegning hun gik i, så det var et ideelt sted for Dyrlægen, at komme på skudhold.

Vi fik aftalt et tidspunkt, han kunne være der, og vi var så sikre på, at denne gang skulle det nok lykkes. Så vi havde pakket Morgenkaffe, Rundstykker og Snaps i en kurv og taget med, så vi rigtig kunne fejre, at hun stod forsvarligt buret inde i den medbragte Transportkasse, men endnu engang svigtede Heldet, Skuddet strejfede hendes ene Øre og så forsvandt hun i vild galop, vi har ikke hverken set eller hørt om hende siden.

Så gik det bedre med at indfange Bukken, den havde vi ellers afskrevet, men fik pludselig at vide, at den gik i en lille Lund bag en Gård i Ajstrup. Vi fik aftalt med Dyrlægen, hvad tid han kunne komme. Bukken var så fortrolig med mig, at han roligt blev liggende, medens jeg snakkende til ham gik så tæt på ham, at Dyrlægen, der gik lige bag mig, kunne komme på skudhold. Han støttede Geværet på skulderen af mig, og denne gang ramte Pilen, hvor den skulle, og kort efter kunne vi bære den bevidstløse Buk ud i Traileren, og køre ham hjem i Hegnet.

En gang havde der været Snestorm, og et par steder i indhegningen lå sneen helt op over Hegnet, jeg havde godt set det, men regnede ikke med at det kunne bære Dyrene, hvis de prøvede at gå op i det. Så Lykke og jeg kørte til Odder, da vi kom hjem kunne vi se mange Dyrespor på Gårdspladsen, ved at følge sporene, kunne vi se, at Dyrene var gået på Snedriverne over Hegnet og ned langs med det, op ad vejen og ind på Gårdspladsen og samme vej tilbage. Heldigvis var der ingen trafik på vejen samtidig, ellers var de bleven spredt for alle vinde, vi fik travlt med at grave toppen af snedriverne, og lukket dyrene ind igen.

Når vi skød Dyr i Hegnet, kunne det ske, at en Kugle ramte en Tråd i Trådhegnet, og så kunne Trådene vrikkes fra hinanden, så der blev et hul. Det var Dyrene eksperter i at finde. Så engang vi havde overset en sprængt Tråd, fik Bukken lavet så stort et hul, at han og en lille buk kom ud i det fri, et par dage efter sprang den lille ud foran en Bil og blev så kvæstet, at vi måtte skyde ham.

Den store holdt til i nærheden, for jeg opdagede, at han kom om Natten og væltede vore Havemøbler, jeg sad en hel Nat og ventede på, at han skulle komme, uden at jeg så ham. Jeg lavede så en Fælde i en mindre indhegning, så hvis han gik derind og væltede nogle Møbler, ville Lågen smække i. Ganske rigtig næste morgen lå han stille og roligt i den lille indhegning, så jeg nemt kunne lukke ham ind til den øvrige flok.

En overgang blev det forlangt, at alle Dådyrene skulle tuberkulinprøves. Det var lidt af en opgave, at indfange og foretage prøven, men vi fik rigget nogle fangst faciliteter til, og Børn og svigerbørn kom og hjalp til. De syntes det var vældig sjovt. Dyrlægen, som skulle foretage selve prøven, var jo også spændt på, hvordan det ville udarte. Han havde hørt nogle bloddryppende historier fra nogle af sine kolleger, han havde indvilget i, at foretage prøven sidst på dagen. Så jeg havde mulighed for at samle det nødvendige mandskab, og få dyrene ind i boksene. Han blev meget positivt overrasket, da vi faktisk kunne levere ham Dyrene på et sølvfad (i overført betydning), så han i ro og mag kunne foretage prøven, uden der faldt en eneste blodsdråbe.

Dette Scenarie gentog sig tre År i træk, hvor vi én dag jagede dem ind og sorterede Kalvene fra, og klippede de voksne Dyr på den ene side af Halsen, så blev de lukket ud igen. Når vi havde aftalt med Dyrlægen, hvornår han kunne komme, blev de voksne Dyr igen jaget ind, Dyrlægen målte Hudens tykkelse og sprøjtede noget vaccine ind i Huden på Dyret, hvorefter det igen blev lukket ud.

Tre dage efter skulle de igen ind, for at Dyrlægen kunne måle om tykkelsen af Huden stadig var den samme, var den det, fejlede Dyret ikke noget og alt var i orden. Alt dette gik jo nemt nok med Hundyrene, idet vi havde indrettet et par af Hesteboksene, så der ikke kunne komme lys derind, så når Dyrene var derinde og vi slukkede lyset, så var de fuldstændig rolige. Vi havde så lavet en kasse, der passede til, at der kunne stå et Dyr derinde. Den var helt åben i den ene ende, i den anden ende, var der et hul så stort, at de kunne få Hovedet igennem, siderne var skrå og bunden kunne sænkes, nu gik der en mand ind til Dyrene, som regel Richard (Lilis daværende mand). Han ledte et Dyr hen til slusen før Kassen i det mørke rum, når Dyret så lys i hullet i den anden ende af kassen, løb de ind og stak hovedet igennem hullet, udenfor var Max klar til at holde fast i dette, medens Frank sænkede gulvet i Kassen, på grund af de skrå sider, hang Dyret på Maven og Benene kunne ikke nå gulvet, så Dyrlægen kunne arbejde, uden at nogen kom til skade, når han var færdig, hævede Frank gulvet igen, forsiden af Kassen kunne så åbnes, og Dyret kunne forlade Kassen og løbe ud i indhegningen.

Foruden Dådyrene havde vi et par Sikahjorte, lidt mindre en Dådyrene, her havde vi en Hjort, der gik med Gevir på, og det samme gjorde jo Dåhjorten. De var for store til at komme i den omtalte kasse, så dem havde jeg lokket ind i hvert sit rum i stalden. det var så hensigten, at en modig mand skulle gå forrest og gribe fat i Geviret, og andre var klar til at springe ind og vælte

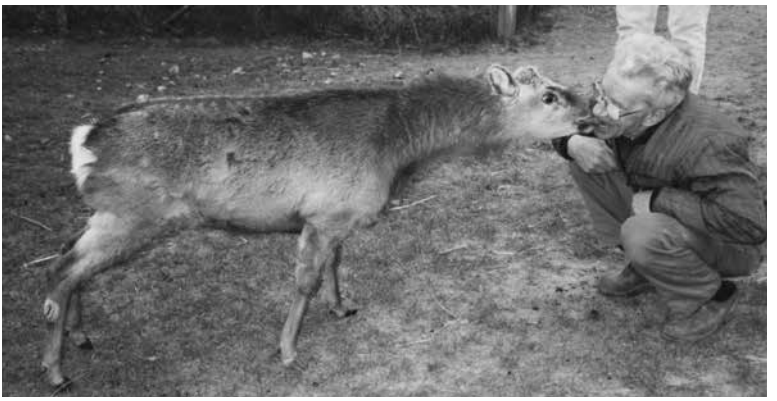

Jeg deler en gulerod med "Frække"

Dyret, og få fat i dets ben og holde fast her. Det var igen Richard, der gik forrest, han havde nogle utrolig hurtige reflekser med sine Hænder, og kunne gribe fat i geviret på Dyret i det øjeblik, det sprang op, Frank og Max holdt så dets Ben, så kunne Dyrlægen komme til at gøre det, han skulle.

Børnebørn

Børnene var efterhånden bleven gift, og nu kom der børnebørn, så det var jo godt, at vi havde plads både ude og inde. Der var jævnlig nogle på besøg eller ferie med overnatning til følge. Lykke hyggede sig vældigt, når hun så flokken bænket ved køkkenbordet med et stykke af hendes friskbagte franskbrød med Honning eller Kage i Hånden. Den ene af dem, Erik var i dagpleje hos os, til han kunne begynde i Børnehave i 1985. Han var ikke ret gammel, før han gik i hælene på mig, og var med i næsten alt, hvad jeg foretog mig. Navnlig på værkstedet, det var sikkert årsagen til, at han senere gik i lære som klejnsmed, hvor han i 2002 bestod svendeprøven med en sølvmedalje for særdeles vel udført prøve, han blev til vor store sorg dræbt ved en trafikulykke i 2003, inden han selv kunne få den overrakt.

Odd Fellow Logen

Jeg havde, i forbindelse med konsulent jobbet i 70erne, frigjort mig for tillidsposterne indenfor foreningen, til gengæld var jeg bleven mere involveret i Odd Fellow Logen i Odder, hvor jeg i mellemtiden havde beklædt de forskellige Embedsposter, desuden var jeg bleven valgt som ordførende direktør for det ejendomsselskab, der ejede og drev det ejendoms kompleks logen havde til huse i. Det var en gammel Bygning, der var meget forsømt, og med en dårlig økonomi, hvilket skyldtes, at lejeindtægterne ikke var bleven reguleret op i takt med prisniveauet.

Jeg havde til alt held nogle gode positive medlemmer i direktionen, så ved fælles hjælp, fik vi i løbet af en halv snes år rettet op på økonomien, ligesom udlejningsdelen af ejendommen blev renoveret. Loge afdelingens stuetage var dårligt indrettet. Vi havde mange diskussioner om, hvordan vi kunne ændre den del, så den blev mere tidssvarende. Vi kunne ikke blive enige om en løsning, så det endte med, at vi købte naboejendommen. Her fik vi lov til at fjerne en bagbygning delvist, og opføre en to etage tilbygning til loge bygningen. Denne nye del blev indrettet med et stort moderne køkken, og nye toiletter i stueetagen. 1ste sal blev indrettet med Mødelokale, Arkiv- og Depotrum, desuden etablerede vi en ordentlig flugtvej fra loge salen.

De gamle lokaler i stueetagen blev ændret til større og bedre rum. Alt det indvendige arbejde blev udført af et fast sjak på 4 – 5 loge brødre, der så ind imellem blev suppleret af nogle af de øvrige brødre, når disse havde tid. På samme tidspunkt havde vi en dame i køkkenet, der gik lige så højt op i ombygningen, som vi andre. Hun sørgede for frokosten, medens bageren i Beder sørgede for Rundstykkerne til morgenkaffen, andre loge brødre sørgede for, at vi kunne opretholde væskebalancen. Det var nogle dejlige dage, vi havde sammen i de 3 - 4 år det stod på, og det var samtidig grunden til, at vi fik oprettet Senior klubben, som i dag er en væsentlig grund til sammenholdet i logen i Odder. Jeg fik lov at stå for ledelsen af ejendomsselskabet i 24 år. (1977 – 2001).

Modernisering hjemme

Hjemme blev der også tid til at modernisere lidt i Stue og Køkken. Vi fjernede de gamle Gulvbrædder og rettede Bjælkelaget op, så Gulvene blev lige. Der var ikke nogen, der havde været under gulvet siden Huset blev bygget i 1905, altså for 90 år siden, så det var jo spændende, hvad vi ville få at se. Under stuegulvet så der rimeligt ordentligt ud, der var et par Bjælker, der var begyndt at rådne i den ene ende, så de blev skiftet ud. Vi hæftede noget Vindpap mellem Bjælkerne og lagde et lag 100 mm Rockwool derpå og sluttede af med et Parketgulv.

Under gulvet i Køkkenet så der værre ud, her havde der været en Dør ud til Stalden, og under den havde der tilsyneladende været hul i soklen. Der lå flere Trillebør læs jord dernede, det var åbenbart blæst ind som støv igennem alle disse År. Vi fik ryddet ud og så fik Køkkengulvet samme tur som Stuegulvet. Sonni var på det tidspunkt bleven udlært som Elektriker, så han tog sig af Elinstallationerne. Vi satte nyt lyst Køkkeninventar ind til afløsning af det mørke, der havde været på mode i halvfjerdserne.

Vi havde også et par ældre personbiler, de trængte voldsomt, til at blive renoveret, idet karossen var temmelig rusten. Jeg gik i gang med at svejse og sætte nye pladedele i, ligesom jeg forsøgte mig som autolakerer på den ene. Det sidste var absolut ikke så godt, som hvis det havde været en professionel, der havde lavet arbejdet. Da Sonni fik kørekort, overtog han den ene, og i 1990 købte vi Toyotaen, som jeg stadig kører i, den har så også kostet 220.000 Kr. Der er sket meget med prisniveauet i de 28 år, der er gået, mellem jeg købte den første personvogn og til denne.

Køreture til Øen Usedom

Max og Lykke var i starten af 90erne flyttet over til det tidligere Østtyskland, næsten ovre ved den Polske grænse på Øen Usedom, hvor Max var med til at renovere nogle af de mange Hoteller, der ligger langs Nordsø kysten. Det gav anledning til, at vi et par gange om året kørte over for at besøge dem. Der var ca. 800 km derover, og på grund af de dårlige veje derovre, tog det 12 timer, at køre turen. På disse ture så vi ved selvsyn, i hvor dårlig stand næsten alt var derovre.

Befolkningen var godt nok i gang med at reparere deres Huse, og flere steder så vi gammel inventar, stå ved kørebanen, ventende på afhentning, så man var også i gang med at udskifte Møbler og Køkken.
Vejnettet var meget nedslidt. F. eks. var der brolagte Gader i Greifswald, den sidste By inden Usedom. Nogen veje var stadig rodet op af Bæltekøretøjer fra det Østtyske Militær, ligesom flere af de gamle grænseposter endnu ikke var fjernet. Trådnettet fra disse poster stod der endnu ned over Stranden og langt ud fra Kysten, så vi kunne tydeligt fornemme den enorme Kontrol, der havde været i det gamle Østtyskland.

Området Max og Lykke boede i var tæt på Peenemünde, der under 2den Verdenskrig, var basis for Tyskernes Raketforsøgs station, der blandt andet sendte V1 og V2 Raketter mod engelske Byer for at bombe disse. Det engelske Luftvåben bombede i 1943 og 1944 Basen og de tilhørende beboelser, Ruinerne stod der stadig, som minde om den tid.

På disse ture havde vi altid to af vore Børnebørn med - Tina og Erik - idet Lykke og Max havde to Drenge, Martin og Lasse, der nu gik i Tysk Skole, så de fire havde det jo rigtig godt sammen, når vi var der. Erik fik lov til at være med Martin i Skole en Dag, og opleve hvordan det var, at gå i Tysk Skole. På vej derover gik han meget op i, at holde øje med, om vi kom til en Mac

Donald Bar, han elskede at frekventere en sådan, som regel fik han nylig øje på dem, når vi kørte forbi, og så var det jo for sent. Når vi var derovre, fik de fire lidt Lommepenge, som de kunne bruge, som det passede dem. Drengene omsatte dem hurtigt i Slik og Gøgl, hvorimod Tina gik og så på tilbuddene. Jeg spurgte hende, om der ikke var noget, hun kunne bruge. "Jo", svarede hun, "men jeg skal finde noget og tage med hjem til de små". Det var hendes Søster og Broder, der henholdsvis var et og to År yngre end hende, hun var selv 8-9 år dengang, så jeg blandede mig ikke i hendes indkøb. Når vi på vej hjem kom over den Dansk - Tyske grænse, gik den ikke længere, Erik kunne spotte en Mac Donald på lang afstand, eller også vidste han hvor de lå, vi måtte en tur ind på den første vi kom til.

Vedligeholdelse af Hjorteflokken

Hen på efteråret blev kalvene fra året før slagtet. Det foregik ved, at Richard (Lilis Ex-Mand), stod oppe på Loftet af stalden. Her havde vi lavet en lille skydelem, og derfra var der fri udsigt over den del af Hegnet, der ikke var beplantet, og han kunne nu med sin Riffel ramme det enkelte Dyr i Hovedet, uden der gik panik i flokken, da de ikke kunne se hvor skuddet kom fra, og samtidig gik kuglen i Jorden, da han skød oppefra og ned. Han var virkelig god til det, det var meget sjældent han skød forbi. Senere blev det vor nabo, Niels, der skød for os. Han ville hellere gå og dække sig mellem Træerne, når han skulle skyde, han havde også en meget sikker hånd med sin riffel.

Når Dyrene var skudt, nogle gange 5 – 6 stykker, kørte vi med Havetraktoren med en lille Vogn efter, som jeg havde lavet til denne, rundt og samlede dyrene op. Samtidig skulle vi jo huske, at undersøge om kuglen havde beskadiget hegnet og så sørge for, at det blev repareret. Hjemme i Garagen havde vi lavet det sådan, at det var nemt, at få det enkelte Dyr op og hænge i Bagbenene. Her blev de først pelset, dvs. at skindet blev trukket af dem i et stykke, dog uden Hovedet. Nogle gange spændte vi det aftrukne skind ud i en træramme og strøede et lag groft Salt på. I løbet af nogle dage var det helt udtørret, og skindet kunne f.eks. bruges som vægdekoration.

Når Skindet var taget af, blev Dyret brækket, dvs. det blev skåret op på undersiden fra Hale til Hoved, og indvoldene blev taget ud. Hjerte og Lever blev lagt i Vand, og resten blev destrueret sammen med Hovedet. Herefter blev det brækkede Dyr hængt op i nogle kroge under Loftet, her skulle det hænge til modning i 8 – 10 dage, afhængig af hvor koldt der var. Hvis der

stadig var Fluer, havde Lykke nogle gamle Dynebetræk, som vi trak om Dyret, så fluerne ikke kunne komme til det. Når kødet var modnet, blev dyret taget ned, og vi parterede det, og tog alle Ben på nær Rygsøjlen ud. De enkelte stykker kom så i Fryseposer og i Fryseren, indtil de blev solgt, eller anvendt af os selv eller Børnene.

På et tidspunkt blev vi pålagt at skulle betale Husdyrafgift, hvis vi havde over 5 voksne Dyr, hvorfor vi droslede bestanden ned til dette antal.

Canada 1995

I 1995 fik Lykke sit længe nærede ønske om at komme en tur til Canada opfyldt. Jytte og Erik ville gerne med, og da de begge kunne tale engelsk, var det rigtig dejligt, for vi andre kunne jo kun vort modersmål. Jytte havde kontakt med en rejsekonsulent, og hun var behjælpelig med at tilrettelægge turen. Den 23. juli var der afrejse fra Billund til Gatwick i England, her skulle vi skifte Lufthavn til Heathrow, hvorfra vi fløj til Toronto i Canada. Vi havde en overnatning på et Hotel der, idet vi ville køre ned og se Niagara Vandfaldene næste dag. Der var bestilt en bil, der skulle stå klar i Lufthavnen, så vi selv kunne køre til Hotellet.

Vi landede omkring midnat, så der var kun en enkelt mand ved udlejningsskranken. Da han så det store antal kufferter, vi havde med, skyndte han sig at finde en anden Bil til os. Den oprindelige var åbenbart for lille til al vor bagage, så vi fik en dejlig Chrysler, og så var han så flink, at køre foran os til Hotellet.

Næste dag kørte vi så ned til Niagara, og her var der jo masser at kigge på udover selve Vandfaldende. Det er jo et stort turistområde, så det er jo lagt an derefter, med masser af blomster, et stort gammelt bygnings kompleks og gøgl på gaden. Vi overnattede på et godt Hotel dernede, og vi kørte tilbage mod Toronto næste dag. Vi gav os god tid og nød det gode vejr, det kneb lidt med at finde den rette vej ind til Hotellet i Toronto, så Jytte måtte spørge en af de lokale, og så fandt vi hurtigt Hotellet, det samme som vi havde overnattet på tidligere.

Næste formiddag var der så afgang med Fly til Vancouver, hvor der stod et 6 personers Mobil Home og ventede på os. Den skulle blive vores hjem, de næste knap 3 uger, og den var ganske udmærket. Der var 6 sovepladser, Køkken og Bad og en 6 cylindres Motor, det eneste der manglede, i hvert fald efter Eriks opfattelse, var at der ikke var TV, det var det første han så

efter. Til gengæld var der automatgear og fartpilot, noget jeg ikke var vant til derhjemme fra. Heldigvis overtog vi den på et område, hvor der var plads til at øve sig lidt. Så medens Lykke og Jytte var på indkøb af Proviant, øvede jeg mig lidt, og fandt bl.a. ud af, at man ikke pludselig skulle træde Bremsen i bund, for så stod Bilen omgående stille.

Vi kørte fra luftfartsområdet gennem Byen, hvor der var temmelig megen Trafik. Erik hang meget af tiden ud af et Vindue og snakkede med nogen, der kørte ved siden af i en åben Bil, uden for Byen holdt jeg for meget til højre, og endte i en afkørsel til et lavere liggende område. Vi kørte lidt rundt, for at finde en vej til Færgelejet, det endte med, at vi spurgte om vej, de pegede op ad en lang græsklædt skråning og sagde, at vejen gik deroppe. Skråningen så meget jævn ud, så jeg besluttede at køre op ad den, og den kraftige Motor, trak os uden problemer derop, og vi kom ret hurtigt til færgelejet. Her måtte vi endnu ikke køre ombord, så Erik lokkede mig med over til en Isbod et stykke derfra. Her købte vi 4 store Isvafler og begyndte tilbageturen med en Vaffel i hver Hånd. Da vi kom nærmere, kunne vi se, at Bilen var kørt ombord, så det kan nok være, at vi fik fart på, og nåede da også at komme med, inden de lukkede for indgangen. Jytte havde været så fornuftig, at køre Bilen ombord, da der blev åbnet herfor. Nu havde hun jo ikke prøvet, at køre den før, så hun var ikke opmærksom på den kraftige reaktion på Bremsen. Lykke havde stået op, og da de var inde bremsede Jytte med det resultat, at bilen omgående stod stille, og Lykke mistede balancen og faldt og slog sin ene Arm, heldigvis uden at brække den, men den var en del øm i et par dage.

Selve Færgeturen over til Vancouver Island foregik stille og roligt. Erik nåede at charmere sig ind på en lokal Dame, og spille kort med hende på en del af turen. Vel ovre på Øen, kørte vi op til, hvor Arnold, min gamle lærekammerat, og hans Kone Harriet boede. Jeg havde med vilje ikke adviseret dem om, at vi ville komme, så Harriet blev jo noget overrasket - hun gik og lugede i sin Have - da jeg pludselig stod foran hende, og spurgte om Arnold var hjemme. Hun skulle lige kigge en ekstra gang, inden hun opfattede hvem jeg var. Vi parkerede så inde på deres grund i et par dage. Arnold kørte os rundt på Øen, og viste os nogen af de seværdigheder de har derovre. Det var Havneområdet i Byen, som åbenbart var meget benyttet som samlingssted for Byens borgere. Vi var også en tur ved Stillehavet på den anden side af Øen, hvor vi så masser af Træstammer, der var skyllet i land. De havde ligget så længe i vandet, at de var syltet ind i så meget Sand, at de ikke kunne skæres op og derfor var ubrugelige. Vi så Søer, hvor der lå Fly, der kunne tanke vand i store mængder, de var klar til at blive sat ind,

hvis der udbrød Skovbrande. I en anden By, lidt syd for hvor de boede, var mange af Husfacaderne dekorerede med malede motiver fra nybyggertiden, det gav et godt indtryk af, hvordan det havde set ud for mange år siden, og nu trak disse dekorationer mange turister til.

Det var et par dejlige dage, vi havde derovre, men vi skulle jo videre. Så vi tog Færgen tilbage til fastlandet. Vi kørte gennem et par naturreservater, hvor der som alle andre steder vi besøgte i Canada, var nogle gode Campingpladser. På en af dem, var der varme kilder, så Erik og Pigerne fik sig nogle Svømmeture der. Jeg kan ikke svømme, så jeg nøjedes med at se på og tage billeder.

Det var storslåede og smukke landskaber vi kørte igennem, men også voldsomme med vældige Bjerge. Nogle steder med sorte sider der var afbrændte efter en voldsom skovbrand. I bunden var der som regel Vandløb, nogle rolige med en stille strøm, andre steder fossede vandet voldsomt af sted. Hvis der var klipper ude i Strømmen, dannedes der kraftige Hvirvler, her kunne man leje en Båd og prøve kræfter med naturen, der var mange unge mennesker, der dyrkede denne sport, vi andre nøjedes med at se på. Det var store og gode veje vi kørte på, men en gang drejede jeg ind ad en lidt mindre, fordi jeg syntes den så mere spændende ud. Det var den også, for da vi kom lidt længere frem, var man ved at hovedreparere store strækninger af den, så her så vi, hvor store og kraftige maskiner man brugte. Byen vi kom til hed Red Deere, her var der en Mini Cross Bane, Erik fik lov at køre nogle ture på den, jeg tror det var højdepunktet på hele Turen for ham.

Vi kørte videre til Edmonton, hvor Lykkes fætter boede. Vi havde et par dage til at se på byen, dets store og flotte Rådhus, nogle Kæmpe Drivhuse der var opdelt i de vækstzoner, der er gældende på Jorden, et Kæmpevarehus i flere Etager (kaldes Mall), hvor man kunne købe alt fra Knappenåle til Biler, eller man kunne få en tur i en Ubåd, man kunne også komme i svømmebassin med 1 m høje bølger.

Senere besøgte vi Lykkes Fætter Clarence og hans Kone Margaret i deres hjem, hvor også deres to Sønner og deres Koner og Børn var med. Clarence drev et Firma, der var med til at hjælpe Olieborings Firmaer, når der var gasudslip i forbindelse med Boringer, vi var senere ude i hans Firma og se det udstyr de brugte.

Vi skulle til Calgary for at komme med fly hjemad, men på vejen fra Edmonton og derned, kørte vi ud til Drumheller, hvor vi så et stort Museum

over udgravede Dinosaurer. Her fik man et rigtigt indtryk af, hvor store de har været. Herfra kørte vi forbi Farmen, som Lykkes Onkel havde drevet (Clarences far). Bygningerne stod der endnu, men Jorden var bortforpagtet.

På Campingpladserne fik vi et indtryk af, hvor store Campingvogne de kører med derovre. Mange af dem blev trukken af en åben varevogn med et drejelad monteret på ladet, her blev forenden af Campingvognen sænket ned, og var så nem at køre med. Nogle af dem kørte helt til Florida om Vinteren. Nogle af Vognene kunne skyde siderne ud, ca. en lille meter til hver side, når de holdt på pladsen.

Mæt af oplevelser tog vi med Flyet fra Calgary til Toronto, hvor vi skiftede til det Fly, der fløj til Heathrow i England, hvortil vi ankom tidlig om morgenen. Der var mange fly, der skulle lande der, så vi kredsede et stykke tid, inden der blev plads til, at vi kunne lande. Her skulle vi skifte til Gatwick Lufthavn, den lå flere km derfra, så vi havde nogle timer, inden vi skulle videre derfra og til Billund, så Jytte foreslog, at vi skillingede sammen til at tage en Taxi, og få den til at køre en tur ind om London City. Det var vi med på, så hun charmerede sig ind på en af de ledige Chauffører, der slog til. Det viste sig, at det var et godt valg. Han var stolt af sin By, og kørte os rundt til mange af de historiske steder, så vi fik et indtryk af, hvor storslået den har været i sine velmagtsdage. Den så lidt slidt ud nu, der var åbenbart ikke så mange penge til vedligehold længere.

Sidst på eftermiddagen den 11. august landede vi i Billund efter en begivenhedsrig og meget dejlig tur. For resten på samme dato, som jeg 54 år tidligere begyndte i lære som Smed, lidet anet, hvor begivenhedsrigt et liv, det var indledningen til.

Daglige gøremål

Jeg var jo stadig dybt engageret i Ejendomsselskabet, der bl. a. husede vor Odd Fellow Loge. Her var vi ved at være færdig den indvendige ombygning og indretning, men begge gårdspladser var i en elendig forfatning - alm. grusbelagte og ujævne, så vi fik Tilbud på, at få dem planeret og brolagte, det var et større arbejde.
I forbindelse med den største viste det sig, at kloakledningerne i Jorden var i en elendig forfatning, så der var en del ekstraarbejde, med at få dem efterset og repareret. Desuden lavede jeg en udvendig smedejernstrappe og nogle Gelændere dertil.

I den lille Gårdsplads var der ikke megen plads for gravemaskine og bortkørsel af Jord, men Entreprenøren var god til at finde løsninger, så også her fik vi en fin Gårdsplads. Her lavede jeg den udvendige Trappe til flugtvejen fra Loge salen på 1ste sal.
Langs Fortovet ved den store Gårdsplads, var der en muret Mur, den var revnet og ikke særlig køn, så den rev vi ned, og jeg lavede et stort Smedejernsgitter i stedet. Til slut blev hele Bygningen sandblæst, efterrepareret og malet, og vi fik en pris for den bedste vedligeholdte Bygning i Odder.

Jytte havde købt et Sommerhus ved Ajstrup Strand. Her ville hun gerne have lavet et ordentligt Badeværelse. Mor og jeg kørte ned og hjalp hende nogle dage. Der var et fritliggende Anneks, som de tidligere Ejere havde brugt, dels til gæsteværelse, dels til Værksted, her blev der nu indrettet et dejligt Badeværelse og et Værelse til Erik.

Ellers gik tiden med at passe de hjemlige sysler og planlægge en rejse til Australien.

Drømmerejsen til Australien 1997

Turens 5 første dage

Fra Tirstrup til København fløj vi med en lille Propelmaskine fra Sun Air, den rystede, som om der var huller i Luften, vi fik Appelsin juice og Kransekage af Stewardessen. I Kbh. gik det nemt med at finde mødestedet, og efterhånden blev vi samlede, 30 deltagere plus Guiden og hendes mand, de skulle ledsage os på hele turen. Guiden tog sig af dem, der ikke havde fået Bagagen skreven ind og sørgede for det, hvorefter vi gik i Transithallen, hvor vi kunne købe Toldfrit. Det var ikke nemt, der var alt for meget at vælge imellem. Vi fik nu at vide, at vi skulle mellemlande i Bangkok, idet vi fløj med en ordinær Maskine, der havde denne landing som fast station. Efter landingen her var der et stop på 1 Time, hvor de af os, der ønskede det, kunne blive siddende, eller gå op i Transithallen, den lå på 2. Sal. Vi blev siddende. Tiden blev brugt af personalet til at skifte Besætning og gøre rent.

På Turen til Bangkok fløj vi over Riga – Moskva – Samarkand – Kabul – Lahore, derefter faldt jeg i søvn.

Efter starten fra Kastrup fik vi Middagsmad, en slags kogt Oksekød og Kartofler, Dessert Fløderand, diverse Vine – Kaffe og Cognac og inden landingen i Bangkok, fik vi Morgenmad.

Efter starten fra Bangkok fik vi igen Middagsmad, en stærkt krydret Rødfisk og Ris, Dessert, diverse Vine – Kaffe og Cognac. Vort næste stop var Singapore, hvor vi havde et stop på et døgn, her boede vi på et dejligt Hotel midt i Byen. Efter Morgenmad på Hotellet, var vi på sigtising rundt i de forskellige Bydele, herunder den Indiske og den Kinesiske, samt en tur i deres Botaniske Have. Der var utrolig rent overalt, intet papir der lå og flød, og intet Tyggegummi der var spyttet ud på Gaden, der vankede Bøder, hvis nogen blev taget i at smide affald på Gaden.

I den Indiske Bydel var der pyntet op med Guirlander på Gaderne, ligesom Butiksvinduerne var festpyntede i forbindelse med en religiøs festdag.

Om eftermiddagen var vi på egen Hånd. Bl.a. i forskellige Varehuse, vi spiste frokost i en stor Bygning, hvor der var indrettet en masse små Spisesteder med hver deres specialiteter. Vi skulle nu ikke have Maven slået i stykker, så vi valgte en grillet Kylling med diverse Grøntsager. I nærheden af den Botaniske Have var der et utrolig flot Springvand, det var skænket af Ja-

panerne for de overgreb, de havde foretaget mod byens befolkning under 2den verdenskrig. Udenfor var der trykkende varmt med en dårlig luft. På grund af store Skovbrande langt borte, var røgen derfra med til, at vi kun så Solen som en blodrød Skive selv midt på Dagen. Der var kun nyere Biler på Gaden, utrolig dyre Huse og masser af mennesker.

Hen på aftnen gik vi ombord på en Boeing 747, der kunne rumme 398 passagerer. Vi fløj til Sydney, 7 Timer og 6.250 km borte. På Flyet fik vi igen Middag med Oksesteg og Kartoffelmos, diverse Vine og Kaffe. Da kl. var over 22.00 lokal tid måtte Stewardessen ikke skænke stærk Spiritus. Da vi havde snakket lidt med hende, viste det sig, at hun var dansk, men udvandret til Australien. Hun fandt en flaske Cognac og skænkede med rund hånd til det danske selskab.

Jeg prøvede at sove, men kunne ikke, fordi jeg havde meget ondt i Benene. Vi var endelig på Hotellet i Sydney kl. 8.00 om morgenen. Her prøvede jeg igen på at sove lidt, men havde stadig for ondt i benene, så vi gik en tur på en 3 timer rundt i Byen. Herefter sov jeg en times tid.

Om aftnen var der fin middag for hele selskabet på Hotellet. Vi kom i seng kl. 23.30, og jeg sov som en sten til onsdag morgen kl.7.00, hvor der var samlet morgenbord fra 8.00 til 9.00. Derefter tog vi på sightseeing til kl. 12.00, hvorefter der var Havnerundfart med Bounty. Fra kl. 15.00 var vi på egen hånd i Byen – vi var ved at finde os selv igen!

Sightseeing udenfor Sydney, 6/11

Hele dagen gik med sightseeing udenfor Byen. Der var utroligt smukt i området, fordi der var så mange Bugter, Vige og Landtanger, så næsten ligegyldig hvor vi kom frem, var der udsigt oppefra og ned til eller ud over Havet og til modstående Kyster og Klipper, hele området var Sandsten, hvilket også kunne ses på de ældre Bygninger. Vi gjorde holdt ved en mægtig stor Sø lidt oppe i Klipperne, hvor vi fik en kop kaffe med en Bolle, samt Syltetøj og Flødeskum. Der var masser af Både, såvel med Sejl som Motor, hvilket gik igen ligegyldigt, hvor vi kom til. Ca. 200 m ude i Søen lå en Ø, der hed Skotland. Der boede en del mennesker, men der var ingen Broforbindelse derud, så alt skulle sejles dertil. Skolebørnene havde deres egne små både, at sejle frem og tilbage i. Der var mange flotte Huse i dejlige omgivelser.

Vi fik et par aboriginers og en lokal Guide, samt en ung Pige med, hvorpå vi kørte op i et naturreservat, hvor de indfødte fortalte om Naturen, Helleristing, Sporfinding og brug af de indfødtes Værktøjer. Vi gik en lang tur, hvor de indfødte fortalte om de forskellige Træer og Buske.

Vi stod igen på Bussen og kørte ned og afleverede den lokale Guide og de indfødte. Herefter fortsatte vi ud langs kysten til Marley Færgehavn og Badestrand. Der gik en Færge fra Sydney Harbour Circle og derud. Med alm. Færge tog det 35 min., med en Jetcat tog det 20 min. Ca. 250.000 mennesker tog færgeruten om ugen. Huse og Grunde var meget dyre i dette område, ca. 5 – 6 millioner for et nyt Hus.

Der boede ca. 18 millioner mennesker i Landet, og kun ca. 8 millioner betalte skat. En Buschauffør tjente 200.000 om året og betalte 30 % i skat. Butiksansatte og kontorfolk tjente 150.000. Advokater, Revisorer o. lign. Tjente ca. 1 – 2 millioner.

Vi var tilbage på Hotellet kl. 16.00. Solen skinnede hele dagen, der var ca. 24 grader, men dejlig frisk luft fra Havet. Til Aften var der middag på Hotellet.

Sydney på egen hånd, 7/11

Som sædvanlig spiste vi morgenmad sammen, hvorefter vi selv kunne bestemme over resten af dagen.

Lykke og jeg valgte at gå ind i forretningskvarteret og endte i China Town, hvor der var et kæmpemæssigt marked på flere hundrede m2 i stuekælderetagen i et stort Varehus. Her kunne man købe alt i Beklædning, Legetøj, smykker, Husgeråd m.v., plus Grøntsager og Fisk.

Vi spiste frokost i en af utallige små Spisebarer, der var på 1ste Sal. Så var det tid at gå hjem ad en lidt anden rute, hvorefter vi tog et hvil på et par timer. Om aftnen var vi i Operahuset og hørte en Symfoni koncert, vi stod i Kø for at få en Taxi hjem.

Adelaide, 8/11

Vi spiste morgenmad sammen, før vi stod på Bussen, der gik kl. 9.30 til Lufthavnen. Her var der afgang kl. 10.55 til Adelaide. Der stod vi i vores Bus og tog på rundtur i Byen, hvor vi bl.a. kørte på en Ringvej, der til tider blev brugt til Motorløb. Vi så masser af Sportspladser for Cricket, Græsbold, Tennis, Heste væddeløb og Ridesport. Aboriginers lå i Parker og kunne være plakatfulde eller også tiggede de.

Vi var en tur ude i Badebyen Glenelg, hvortil Byens gamle Sporvogn kører. Her fik vi også et glimt af et Brudepar med Brudepiger og hele udstyret stige ombord i en Limousine, for at køre hen i en park, hvor der var tradition for

fotografering. Vi holdt i et lyskryds, og her kom en Brudekortege med 2 store Motorcykler a. la. Rockere foran Limousinen, og derefter kom der nok 10 pyntede Biler med Bryllupsgæsterne. Jeg havde desværre ikke kameraet klar på dette tidspunkt. Vi fik vore værelser kl. 16,30, der var fælles middag på Hotellet.

Kangaroo Island, 9/11

Vi stod tidlig op og fælles morgenmad. Afgang fra Hotel kl. 8.00 til Lufthavnen. Vi fløj med et 34 personers fly til Kangaroo Island, og kørte i Bus rundt på Øen. Der så vi så Søløvekolonien og forskellige udsigtspunkter. Vi spiste frokost på en Farm, der havde specialiseret sig i noget sådan, derfra igennem Farmerland, som var givet til de Soldater, der havde deltaget i 2den Verdenskrig.

Der var lange lige veje, der nylig var begyndt at blive asfalteret, ellers var der grusveje, der var hullede og støvede. Vi var ude ved Kysten og så store Klipper, der var eroderede af Vind og Vejr. Et andet sted var der en vældig flot Hule, den var udhulet af Sø og Sol, flotte farver, Drypstenshule og en del mindre Sæler. Derfra kørte vi ind i Naturreservatet, hvor vi så Kænguruer, Koalaer, Emuer og mange forskellige Fugle. Vi fløj tilbage til Adelaide i 3 stk. 11 personers Fly, og var på Hotellet kl. 19.15. Vi gik op i Byen sammen med et andet par og spiste middag. Vi fik grillet fisk, en slags Ørred og Blæksprutter og dertil en flaske dejlig Hvidvin, vi gik i seng kl. 23.30.

Toget til Alice Springs, 10/11

Vi fik morgenmad på Hotellet, og vi havde Formiddagen fri til at gå op i Byen, hvor alle Butikkerne lignede dem, vi så i Sydney. Om det så var kineserkvarteret og deres markedsplads, så var det kæmpestort og de handlede med alt muligt. Vi spiste Frokost, lidt Fisk og Kylling, og vi var tilbage til Hotellet Kl. 12.00, for at aflevere Værelset og derefter var der afgang til Banegården, hvor vi gik ombord i The Ghan Railway Line, hvilket var Toget, der skulle bringe os til Alice Springs.

Der var komfortable 2 personers Kupeer med eget Bad og Toilet plus et større Rum, hvor vi kunne sidde 5 – 6 personer i hver Vogn, og hvor der var fri adgang til Kaffe eller Te. I den Kupe hvor vi sad, kom Stewarden først og spurgte, om vi ville have Kaffe eller Te, og lidt efter kom han med to store Kopper Kaffe med Mælk men uden sukker, akkurat som vi havde bestilt.

Det var et meget langt Tog, men meget behageligt. Den første halve time, kørte det meget langsomt, idet der var et kolossalt stort område med skiftespor. Der var en dagligstue med Bar, hvor vi kunne være, hvis det blev for kedeligt i den lille kupe. Kl. 19.00 var der Middag i Spisevognen ved 4 eller 6 mands Borde med hvide Duge. Der var Menu og Vinkort, her kunne vi vælge mellem 3 forskellige Retter, med Forret, Hovedret og Dessert med diverse Vine. En Flaske god Hvidvin kostede 17 Dollar, vi fik en gul legeret Suppe med Krabbekød, derefter Kylling med grøntsager - gulerødder og Broccoli med Honningsovs. Til Dessert fik vi Is eller frisk Frugt, Kaffe med 1 stk. Chokolade, og Kl. 22 gik vi i Seng.

Rundtur og Alice Springs, 11/11

Kl. 6.15 blev vi vækket af Stewarden med en stor kop Kaffe og en Kiks, som vi nød inden vi stod op. Så tog vi Bad i Verdens mindste brusekabine, den var knap 1 m2, indeholdende Toilet, Håndvask og Bruseniche. Derefter var der morgenmad, som vi kunne vælge efter Menukort. Vi fik først et glas Juice, derefter frisk frugt, så en omelet, og derefter ristet Brød med Marmelade og Kaffe. Kl. 9.00 lokal tid stod vi af Toget og gik op i en Bus, der holdt klar til os og vor Bagage.

Vi fik nu en 3 Timer lang tur, hvor vi besøgte Mindesmærket for faldne Soldater. Her var der en særlig højtidelighed i anledning af, at det var den 11 november. Det var datoen for fredsslutningen efter første Verdenskrig. Derefter var vi hos den gamle Telegrafstation, hos de flyvende Læger og Radioskolen. Alle steder blev vi taget godt imod og fik svar på de spørgsmål, der blev stillet. I Parkerne så vi igen, hvordan de indfødte daskede rundt.

På Togturen herop så vi Kænguruer og Emuer i terrænet foruden masser af Får og Kvæg. Lige udenfor Adelaide så vi en del Kornmarker, hvoraf noget så ud til at blive høstet, medens andet stadig var grønt. Der var Rug, Byg, Havre, Ærter og en lille smule Raps, men fra Port Augusta og op lå Landet, som det altid havde gjort, og det var her Kvæget og Fårene var. Der var ikke så ørkenagtig, som jeg troede, men heller ikke egentlig frodig. Der var masser af småbuske og totter af en slags græs, og så var jorden rød, endnu rødere end vi har set i Spanien. Der var 37 grader varmt, da vi kom kl. 9.00. Da vi kom til Hotellet kl. 13.00, var der 40 grader. Så vi tog lige en slapper om eftermiddagen, så Lykke kunne få hvilet ordentlig ud. Til aften var der middag på Hotellet. Næste dag ville vi blive vækket kl. 6.30, hvor vi skulle køre i Bus til Ayers Rock - en tur på 350 km.

Ayers Rock og Nationalparken Uluru-Kata Tjuta, 12-13/11

Turen varede fra kl. 8.00 til Kl. 14.00 i en virkelig dejlig Bus, hvor Ruderne var af den type, man ikke kan se ind af, hvilket gjorde at vi ikke blev generet af Solen. Der var et udmærket klimaanlæg. Udenfor var der mere grønt, end jeg havde forventet, hvilket bl.a. skyldtes at de havde fået mange Regnbyger dette år, ikke de helt store, men mange mindre. Det var Kvægland, vi kørte igennem, og vi så også Kvæg, men ikke i store flokke. Kvægfarmene var op til 1.000 km2 store, og man regnede med, at de havde 1 stk. Kvæg pr km2. Der var meget vand i undergrunden, men meget ujævnt fordelt. Nogle steder kunne man se kæmpelange Vandledninger ligge ovenpå Jorden. Man fik i gennemsnit 250 mm Regn om året, nogle år slet intet, andre gange 3 – 4 års nedbør på få dage. Der var f. eks. ikke Tagrender på Husene, for når det endelig regnede kom der så meget, at de alligevel ikke kunne tage Vandet.
Vi så ikke Bygninger til Kvægfarmene nogen steder, men nogle Folde til brug for indfangning. Guiden fortalte, at man godt kunne handle med Farmene, men så var det kun Kvæget, Husene og Materiellet. Man handlede ikke Jorden, al Jorden tilhørte Staten, og hvis man forringede bedriften, kunne man risikere, at få inddraget tilladelsen til at bruge Jorden.

Der var vilde Kameler i området, vi så flere af dem, og vi besøgte et sted, hvor de opdrættede Væddeløbs Kameler, her kunne man få Rideture af forskellig længde fra 1 time til halve dage. Vi nøjedes med at se på. Nogle få prøvede en kort tur. Vi fortsatte Turen med enkelte stop for at fotografere, drikke Vand og spise en Sandwich. Omsider nåede vi Byen Ayers Rock, der udelukkende lever af Turister, hele området tilhører de indfødte, der også får Byens overskud.

Der var ca. 1.000 personer ansat, næsten udelukkende hvide, og der kom ca. 50.000 turister om Året. Der var 43 grader varmt, da vi kom, og vore Værelser var ikke gjort klar. Så vi kørte en tur i området og var helt ude ved den store Sten, den virker kæmpestor, når vi kommer helt ud til den. Temperaturen var nået op på 47 grader. Når den når 38 grader, må man ikke klatre op på Stenen på grund af fare for Hedeslag, men vi prøvede da lige at træde på den.

Vi kørte tilbage og fik vore Værelser, og så var det efterhånden tid til at køre ud for at se den berømte Solnedgang. Der blev imidlertid Skydække, så det blev ikke det storslåede syn, som man havde hørt så meget om. Der blev spurgt om, hvem der havde lyst til at klatre op på Toppen næste morgen, 4 meldte sig, og de ville blive vækket kl. 5.00 og få madpakke i Bussen.

Der havde været Tordenvejr aftnen før og om Natten også lidt Regnvejr, så de 4 fik alligevel ikke lov at klatre op, og de var tilbage Kl. 6, da vi andre stod op for at se solopgang, hvad skyerne også forhindrede. Vi kørte ud for at se den anden Klippeformation Mount Olga, og her gik vi ind mellem Klipperne - meget langt, 2 km ind og 2 km tilbage. Det var en hård tur, hvor nogle gav op undervejs. Derefter kørte vi til et andet Kulturcenter for de indfødtes Historie. Her var der flere Udstillings Pavilloner, hvor der var flere indfødte, der sad og malede eller lavede noget Husflid.

Herefter til Flypladsen hvorfra vi fløj til Cairns. Vi landede kl. 16.30 og var på Hotellet kl. 18.00. Vi gik ud og spiste en kæmpebøf for 22,50 Dollar. Et meget stort glas Hvidvin kostede 5 Dollar.

I 1985 var der 45.000 indbyggere, i 1997 var 100.000 og de levede næsten udelukkende af Turister. Lykke begyndte at få problemer med sine Ankler, der hævede meget i Varmen, så hun var ikke meget for at gå ret langt.

Cairns, 14/11

Tidligt op som sædvanligt kl. 6.30. Morgenmad ikke så overdådig som andre steder, men udmærket, derefter med bus til Havnen og på Sejltur med Katamaran til Revet. En stor oplevelse hvor vi sejlede i Både med glasbund, hvorigennem vi kunne se Korallerne og de farverige Fisk. Der var mulighed for at komme i Land på en lille Sandø, samt for at bade og snorkle for dem, der kunne dette. Vi fik Formiddagskaffe, Frokost og Eftermiddagskaffe ombord. Besætningen bestod udelukkende af unge mennesker, Piger og Mænd. De anrettede, ryddede op og gjorde rent i fællesskab, ca. 10 personer i alt. Der var meget forskel på Høj– og Lavvande, så de, der var sat i Land på Sandøen, måtte vade ca. 200 m for at komme ud til Bådene, så nogle fik en meget våd Buksebag. Solen brændte meget hårdt, der var 31 grader til Morgen og 37 grader til Aften, samt en meget høj Luftfugtighed. Der var Familiefest i Parken med mange Børn til sent på aftnen. Der var en mængde unge mennesker, næsten ligegyldig, hvor vi kom i Australien.

Veterantog til Kuranda og Cairns, 15-16/11

Oppe før Kl. 6.00 morgen. Morgenmad og så i Bussen til Banegården, der holdt et Tog, næsten magen til The Ghan, det var nok 200 m langt, det skulle til Brisbane, en tur på 1600 km, der ville tage 36 timer. Vi kørte med Veterantog til Kuranda – en landsby inde i Regnskoven, der var høje Broer, store Vandfald, høje Bjerge og tropiske Skove. Lige udenfor Cairns var der

store Marker med Sukkerrør, i selve Kuranda var alt lagt an på Turisme, også så meget, at alt det umiddelbare gik af det, det eneste det drejede sig om, var at blokke Turisterne for Penge.

Vi var en tur i en Dyrepark for at se Vombatter, Koalaer og Kænguruer. Nogle indfødte dansede og kastede med Boomerang og Spyd. Vi kørte i noget urskov i et Amfibiekøretøj, hvor vi også kom ud på en 14 m dyb Sø, hvor der også var Skildpadder. Chaufføreren var god til at fortælle om, hvad vi så. Vi spiste Frokost i Kuranda, hvorefter vi kørte hjem i Bus, hvor vi tog afsked med nogle af deltagerne, der skulle på Familiebesøg i Brisbane de næste 14 Dage.

Lykke vaskede skjorter, da de kun holdt en Dag i Varmen, hvor vi svedte konstant i 35 - 36 grader. Der var fri vaskemaskine, Tørretumbler, Strygejern og Strygebræt på Hotellet, så det var nemt nok.

Der var Marked i en overdækket Hal. Alt i Frugt, Grønt, Fisk, Tøj af forskellig slags, Smykker, nyt og gammelt Værktøj, mange forretninger åbnede om eftermiddagen og blev ved til langt ud på aftnen. Det meste kostede det samme som hjemme eller lidt mere. Vi gik tur i City om Aftnen og spiste Bøf på en Koreansk restaurant, købte en flaske vin i en Forretning ved siden af, og fik Værten til at åbne den. Han måtte godt sælge Øl, men ikke Vin eller anden Spiritus, men måtte altså godt servere den. De indfødte hang på Gadehjørnerne og lavede ingenting. Man forsøgte, at få de der havde gået noget i Skole, til at gå ind i et uddannelsesprogram, for at få en bedre integration, men det var vanskeligt, da de indfødte havde fået smag for overførelsesindkomster og Driverliv.

Magnetic Island, 17-18/11

Oppe før kl.6.00 Morgen, Morgenmad og så i Bussen til Townsville, 450 km gennem frodigt Farmerland med, masser af Sukkerrør og enkelte Frugtplantager, meget Trafik og meget Vejarbejde. Hele området var i færd med, at blive udbygget til Turisme. Store Landområder ud mod Kysten, var ved at blive Byggemodent til store Feriebyer. Der var mere tørt ved Townsville, da de ikke havde fået ret megen Regn det år.

Vi kørte direkte til Færgen, der sejlede til Magnetic Island, hvor vi skulle bo, i en slags Lejlighed, i noget de kaldte Ressort, en slags Rækkehuse omkring en Svømmepøl og en Restaurant. Den Lejlighed vi fik tilbudt, var ikke gjort

Ren, så vi klagede og fik en anden. Der var en større Brand i Skoven, idet man var ved at brænde underskoven af, den var kommen noget ud af Kontrol og havde bredt sig til et område med mange Koalaer.

Sidste Middag på Rejsebureauets regning, herefter fik vi kun Morgenmad og forplejning på Fly. En virkelig dejlig aften, hvor vi sad ude på Terrassen og nød Mad, Vin og Vejret, bedre end den bedste Sommeraften derhjemme. Vin på Restaurant kostede fra 15 til 26 Dollar. Vi fik en fin Gary Rødvin til 25,50 Dollar. Jeg var ved at blive forelsket i disse Gary Vine, hvoraf Hvidvinen nok var den bedste, men alle runde og fyldige. Vi kunne se Ilden oppe på Bjergsiden og Lykke tog Billeder af den. Vi fik besøg af en Opossum, et vævert lille Pungdyr, der kunne minde om vores Mår, Tjeneren lagde mad ud til den, og den kom helt nær til Terrassen.

Sidste dag på Magnetic Island hvor vi havde hele Dagen til vor egen rådighed. Tidligt om Morgenen var der helt stille vejr og svalt, der var mange Blomster, og man vandrede mange steder, hvor der er også var meget grønt. Vi havde valgt, at have en stille og rolig Dag med en tur til Stranden og i de få Butikker, der var der, og ellers at sidde stille og roligt i Skyggen på Terrassen og svede ved 33 grader i november Måned. Vi tænkte på jer derhjemme, og Lykke var ved at planlægge, at lukke op for Varmen i Soveværelset, når vi kom hjem.

Fraser Island og rundtur, 19-20/11

Vi var oppe før Kl. 6.00 morgen, fordi vi skulle med Færgen til Fastlandet. Det brændte stadig meget i Underskoven på Bjergsiderne, men de fastboende tog det roligt og afslappet. I det hele taget virker de fleste Australiere lidt lade og meget afslappede. Vi fortsatte til Lufthavnen og fløj til Brisbane, hvortil vi ankom efter 2 Timers Flyvning, og god Frokost ombord på Flyet. Efter landing kørte vi 400 km i ca. 5 timer til Øen Fraser Island nord for Brisbane. Her ankom vi kl. 19.00 - en lang og træls Tur, det er bleven Regnvejr og Temperaturen er dalet til 22 grader, hvad der passede Lykke udmærket.

Ved Brisbane var der meget frodigt med alsidige afgrøder, mange Ananas også Gartnerier, ind imellem når Terrænet blev meget bakket, var der store Kvægfarme, efterhånden gik det over i Sukkerrør og til sidst i Turisme, i det hele taget satses der meget på Turisme i fremtiden på Østkysten. Overalt var der store Vejarbejder og Arealer blev gjort Byggemodne.

Vi fik gode værelser på Hotellet, men der var for lidt personale, så adskillige i Rejseselskabet fik ikke noget at spise, hvilket de var meget utilfredse med. Lykke og jeg havde ikke problemer med at få et Bord, trods mit meget mangelfulde engelsk. Vi fik pragtfuld Bøf og Kylling og en hel Flaske Hvidvin, så Lykke var lige ved at være lidt småfuld.

Vi sov længe den næste Dag - helt til Kl. 7.00, det Regnede stadigvæk - ikke meget, men nok til, at blive våde ved at gå ude i længere tid. Vi skulle på køretur rundt på Øen om Eftermiddagen. Vor Rejseleder måtte tale med store Bogstaver til Hotellets Manager, for at få lidt system i tingene. Turen rundt på Øen forgik i en Bus, der var firehjuls trukken og med Baghjulene trukken godt ind under. Det regnede en del, men vi kørte længe på nogle Sandveje, der var dygtig ujævne, så dem der sad på Bagsædet, fik nogle ordentlige vippeture. Damerne gav nogle vældige Hyl fra sig, og Chaufføren grinede højt, han syntes det hele var meget skægt. Da han endelig fandt ud af at bruge Mikrofonen, fortalte han om de forskellige Planter og Træer vi så. Der var Skov på hele Øen, med mange forskellige Træer, der fik lov at gro, som de ville. Der var forvredne Eukalyptus af forskellige slags, store og små, mange var gået ud, men så rådnede de bare væk. Der var kæmpestore lige Træer, der mindede om vore Fyrretræer, med Kogler der var 10 – 15 cm lange og 10 cm tykke, Træet kunne blive 4 m i diameter og 202 m højt.

Ved en Rasteplads, hvor man kunne Campere i Telte, så vi vilde Dingoer, de blev tiltrukket af madrester. Vi kørte ind til den store Ferskvandssø, der er op til 8 m dyb, ingen tilløb, udelukkende Regnvand, fint hvidt Sand og meget Badeliv. Det var en god Tur, som man bør tage med på, for at få noget at se, som jeg ikke tror man kan opleve andetsteds, prisen var 42,50 Dollar pr person.

Hjemturen, 21-23/11

Oppe Kl. 6.00 morgen, morgenmad, Kufferter ud og så vente på Bussen, og da den endelig kom, blev vi kørt ud på Molen og læsset af der sammen med vore Kufferter. Færgen var overhovedet ikke at se nogen steder, så det var godt, at det var tørt vejr. Endelig efter en halv Times venten kom Færgen, men så skulle de først have Passagerer i Land, og så skulle Kufferter bæres i Land, og vores bæres om Bord op og ned ad Trapper, ikke særlig smart. Kl. 10.00 var vi igen i en Bus, hvor vi kørte mod Brisbane, 400 km og ca. 5 timer.

Vi holdt en pause på et Kvarter for at købe lidt at Spise og Drikke, og kl. 16.00 var vi på Hotellet, hvor Lilis fax ventede på os. Dejligt at vide, at I

fulgte med i, hvor vi befandt os. Vi havde godt vejr på det meste af Turen den Dag, med en enkelt lille Regnbyge lige før vi kom til Brisbane. Vi havde været lidt ude at gå på gaden, men der var en voldsom trafik der i området, så det holdt vi snart op med, og vi så jo også en del af Byen fra Bussen, for han kørte os lige en lille rundtur, inden vi blev sat af ved Hotellet. Vi håbede på at få en god sidste aften. Vi skulle tidlig i Seng, for Kufferterne skulle stå uden for Døren senest Kl. 6.00 næste morgen. Vi skulle køre til Lufthavnen Kl. 7.00 og rejse via Sydney hjem.

Vi landede i Kastrup tidlig om Morgenen den 23/11, derfra skulle vi videre til Tirstrup med lokal Fly.

En oplevelsesrig tur, men også lidt anstrengende med lange Busture, megen flyttet rundt og tidlig op næsten hver Dag, men den var alle anstrengelserne værd.

Hjemme igen

Efter hjemkomsten fra Australien skulle vi jo lige have fordøjet vore oplevelser, og fortalt vore Børn og vore Venner om vore oplevelser. Jeg havde et VHS Kamera som kunne tage Video Billeder, det var lige før Digitale Kameraer blev alle mands eje, så jeg regnede jo med, at jeg kunne vise levende Billeder fra Turen, men jeg havde været så dum at lægge Kameraet i en af Kufferterne, og den havde fået en noget ublid medfart på turen fra København til Singapore. Da jeg fik den udleveret, var den omviklet med Klisterbånd, men der var ikke noget at se på Kameraet, så jeg filmede løs på hele turen. Da jeg så skulle vise Film herhjemme, viste det sig, at der ikke var Farve på nogen af dem. Jeg sendte Kameraet til reparation, og her konstaterede man, at en Linse var revnet, denne blev udskiftet og Kameraet virkede igen, som det skulle, men Filmen kunne ikke redes. Det var godt at Lykke havde taget så mange almindelige Billeder, så andre kunne danne sig et lille indtryk af, hvad vi oplevede på Turen.

Børnebørnene var nu ved at vokse til, og når de kom på besøg, skulle der jo nogen plads til, så de rigtig kunne udfolde sig. Så vi gik i gang med at indrette den lille Indhegning til en form for Park. Vi plantede nogle Træer og anlagde en Petanque Bane, ligesom der var plads til at spille Fodbold, eller hvad der nu kunne findes på.

Årene 1998 - 2000

Guldbryllup

Vi skulle jo have Guldbryllup den 18. september 1998, og denne gang var vi enige om, at holde en stor fest herhjemme, men inden da indviede vi Parken, ved at holde Sommerfest med Børn, Børnebørn og Naboer, hvor de om Eftermiddagen fik Kaffe og Lykkes hjemmebagte Kage. Om Aftnen rykkede vi ind i Garagen, hvor vi fik Grillmad m.m., her var det Frank der stod for Grillen, det var han en sand mester for. Denne form for Havefest har vi gentaget flere gange, hvor der så også har været Naboer og andre Venner med, det var nogle dejlige og festlige Eftermiddage og Aftner vi havde der.

Så oprandt vor Guldbryllupsdag, aftnen før var vi gået tidlig i seng, for vi vidste at det ville blive en lang dag på selve Dagen, og også for at Børn og Venner kunne få ro til at lave Æresport og hvad dertil hører. Vi blev vækket med sang af alle Børn og Børnebørn, Familie og Venner - en stor forsamling, så det var godt, at Lykke havde dækket Bord og bagt Kage, så hun kunne invitere til Morgenkaffe, hvor vi hyggede os i et par Timer, og hvor vi fik pakket de mange Gaver ud, som vi havde fået. Det var jo spændende at se, hvad de forskellige havde fundet på, og Børnebørnene var mindst lige så interesseret, så de hjalp jo til.

Vi havde inviteret til Middag Kl. 17.00 i Logens Selskabslokale i Odder, hvor Ida, der stod for Logens Køkken, var klar med Festmiddagen til den store forsamling, som det var, idet vi havde inviteret vore Børn, Svigerbørn, Børnebørn, vore Søskende, et par Niecer og nogle Naboer og Venner, så alt i alt blev det til 45 – 50 personer.

Midt på eftermiddagen var vi ved at være klar i Festtøjet for at køre til Odder, så vi kunne være der i god tid for at tage imod vore Gæster. Stor var vores forundring, da der lige pludselig dukkede nogle af vore gæster op hjemme hos os. Det kunne vi jo ikke rigtig forstå, da de alle var inviteret til Odder. Vi bød dem naturligvis velkommen, og så var der også nogle af Børnene der kom, stadig uden nogen forklaring på, hvorfor de kom til Lillenor i stedet for til Odder. Vi blev stadig mere forvirrede, men fik så besked om, at komme med udenfor, og her var hele Gårdspladsen fyldt op af Biler,

og vore gæster var der alle sammen, så vi fik travlt med at hilse på og byde velkommen, alt imedens vi spekulerede på, om nogen havde fundet på, at vi skulle køre i Kortege til Odder, lidt vildt syntes vi, og ikke lige noget, vi ville være særlig glade for.

Men det skulle vise sig, at vore Børn var mere kreative, end vi regnede med. Vi var efterhånden bleven lokket/ført ud i kanten af Parken, og her samlede resten af selskabet sig. Ingen af dem havde snakket noget om, hvad der skulle ske, men jeg fik stukket mit Video Kamera i hånden, og vi kunne nu se, at gæsterne begyndte at stå og se op i Luften til en klar blå Himmel.

Her dukkede pludselig en lille Helikopter op - med retning mod os, hvor den lagde an til landing midt i Parken. Uden ret megen forklaring blev vi af Drengene ført hen til den, og bedt om at stige om bord.

Der var ikke ret megen plads, men vi kunne lige akkurat sidde ved siden af Piloten. Så snart Døren blev lukket, lettede han, og vi fløj op over Malling, Mårslet, Viby til Skåde og videre over Sommerhus områderne i Mariendal, Aistrup, Kysing, Rude, Saksild, Dyngby til Hou og ind til Odder, hvor vi landede på Lillnords grund på Knudsminde 2 i Odder.

Her blev vi modtaget af alle vore gæster, der i mellemtiden var kørt derind, og nu stod og viftede med små Papirflag. Om det så var Pressen, så var den også mødt op med en Journalist og en Fotograf, i næste udgave af Odder Avis var vi på Forsiden med interview og billede.

Helikopter turen var Børnenes gave til os, de havde haft mange spekulationer om, hvad de skulle finde på, idet de var enige om, at det skulle være noget helt specielt.

Ved Havefesten i Sommer havde de sat sig sammen, og drøftet forskellige forslag, én af dem havde hæftet sig ved, at vi havde fortalt om de mange forskellige Fly, vi havde fløjet med, da vi var i Australien, og at jeg havde sagt, at det eneste fly vi endnu ikke havde fløjet med, var en Helikopter. Hvis de kunne få arrangeret sådan en tur for os, så var det lige sagen. Én af dem havde lidt forbindelse til én, der fløj og inspicerede El-ledninger. Ham fik de forbindelse med og aftalt Rute og Pris. Ruten, han skulle flyve, dannede rammen om det område, hvor vi havde haft vort egentlige virkefelt, da vi havde Forretningen, det var en meget speciel gave, de der havde fået strikket sammen, men de er også rimelig udspekulerede alle sammen, og vi var meget taknemmelige for Turen.

At de kunne holde den hemmelig i over en måned, og samtidig få overtalt vore gæster til at møde op i Lillenor, uden at disse røbede noget, var også noget af en bedrift.

Lykke og jeg ved vort Guldbryllup

Vi samlede os nu i Logens Selskabslokaler, og havde en rigtig dejlig aften sammen med alle vore gæster, og Dagen efter kom alle børnene og hjalp os med at rydde op og gøre rent.

Dagligdagen og en tur til Albenga

Vi kunne nu vende tilbage til vore almindelige gøremål med at passe Huset og Dyrene, og ellers give en Hånd med ved Børnene, når der var behov for det.

Lykke og Max var flyttet hjem fra Tyskland og havde købt Hus i Daugaard, som de var i fuld gang med at renovere, ligesom Jytte stadig havde gang i Byggeplaner ved sit Hus.

Lili arbejdede hos Gasa Group i Tilst, her havde man brug for at udstationere en medarbejder i Albenga i Italien i 3 – 4 Måneder i Forårs sæsonen. En der kunne være med til, at holde styr på deres indkøbscenter dernede. Det havde Lili lyst til at prøve, og hun søgte jobbet og blev antaget.

Til hendes fødselsdag i marts 1999 rejste Jytte, Mor og jeg sammen med Lilis Børn Tina, Maria og Nicolai med Tog ned og besøgte hende i nogle Dage. Hun skulle jo passe sit arbejde, men fortalte glad om omgivelserne, og hvad vi skulle se og opleve, og når hun havde fri, viste hun os jo rundt, ligesom Børnene boede hos hende. Nogle gange havde hun rådighed over

en Bil, som vi så kunne køre længere omkring i. Der var øsende regnvejr, den dag vi kom, men ellers var der rigtig dejlig Sol og godt vejr, så det var en rigtig fin tur vi havde der.

Sygdom og vi mister Lykke

Jeg havde, om Efteråret forinden, fået konstateret, at jeg havde KOL, også kaldet Rygeluger eller stive Lunger. Det begyndte med, at jeg lige pludselig næsten ikke kunne trække vejret. Lykke sørgede for, at få mig i en Bil og kørte op til Lægen, der omgående stak en Sprøjte i Nakken af mig, det bevirkede, at jeg igen kunne trække vejret nogenlunde normalt, men så snart jeg anstrengte mig, var galt med at få luft. Så siden har jeg dagligt taget medicin, og jeg har lært, at sætte tempoet så det nogenlunde passer.

I efteråret 1999 var jeg i gang med at renovere vort Fyrrum, og Lykke var ved at grave hendes Urtehave. Hun snakkede om, at hun havde ondt i sit Bryst og Skuldre. Jeg troede, hun havde anstrengt sig for meget ved at grave have. Men fik hende alligevel til at køre til Læge.

Han mente, at hun havde noget Muskelgigt, og han gav hende nogle Piller mod dette. Men i Ugerne derefter, blev hun ved med at klage, sig så det endte med, at Lægen sendte hende på Hospitalet i Odder til en nærmere undersøgelse. Der blev hun indlagt den 10/12 1999.

Den 18/12 1999 fik vi at vide, at hun havde Kræft, og det havde man ikke mulighed for at helbrede. Hun måtte gerne tage med hjem og være i juledagene, for så at blive genindlagt mellem Jul og Nytår, for at få en grundigere undersøgelse på Hospitalet i Aarhus. Vi tog hjem, og Lykke var selvfølgelig rystet, men vi så hen til, at undersøgelsen i Aarhus gav et lidt andet resultat - hun holdt omgående op med at ryge.

Genindlæggelsen mellem Jul og Nytår og den efterfølgende undersøgelse i Aarhus ændrede ikke på diagnosen, så hun fik igen lov til at komme med hjem. Her blev hun dog hurtigt så afkræftet, at jeg ikke kunne passe hende ordentlig, så hun blev igen indlagt i Odder, og her døde hun den 2/2 – 2000.

Lykke blev bisat fra Malling Kirke, her var det en ganske ung Præst, der vikarierede for vor normale Sognepræst. Han holdt en helt fantastisk personlig tale ved hendes Båre, og Søstrene fra Loge Vita Nova i Odder dannede Bårevagt. Den unge Præst, Claus, fik vi et rigtig godt forhold til, og vi håbede, at han ville blive fast ansat i Malling Kirke, men det lykkedes desværre ikke for ham, og vi har senere mistet forbindelsen til ham.

At komme videre på egen hånd

En ny dagligdag

Jeg skulle nu til at klare mig på egen hånd i Huset, med at gøre rent og lave mad. Det sidste var det sværeste, idet jeg jo ikke havde deltaget i madlavning på noget tidspunkt i mit liv, men heldigvis var Pigerne parat med gode råd og hjælp, når jeg bad dem om det, så efterhånden kom jeg efter det. Jeg gik også i gang med at male i Stuer og Soveværelse, og her var det Pigerne fra Børnebørnene, der hjalp.

Mine børnebørn i maj 2000, fra venstre bagerst: Jacob, Lasse, Martin og Erik, i midten: Maria, Nanett og Tina, forrest: Marc og Nicolai

I det hele taget har Børnebørnene altid været parat til at give en hånd med, når der var behov for det, uanset om det var inde i Huset, på værkstedet eller i Mark og Have, og Pigerne stod ikke tilbage for Drengene, når det var Værktøj, der skulle bruges.

Jeg havde også sagt nej til at fortsætte i Direktionen i Loge bygningen, så jeg kunne nu bruge min tid, som det bedst passede mig, og det passede mig

egentlig meget godt, der var masser af ting herhjemme, jeg kunne bruge min tid på. Jeg havde på det tidspunkt en Lejer, der led af Støvallergi, hvorfor hun bad om en anden gulvbelægning end Gulvtæppe. Dette gav anledning til, at jeg lagde Melamin plader på gulvene i hele Loftetagen, så nu var det nemmere at holde rent. Bilka havde tilbud på disse Plader, hvis vi tog en hel Palle, det passede lige med, at Jytte så også fik sådanne Plader på sit stuegulv.

Til New Zealand

I Januar 2001 spurgte Jytte, om vi skulle tage en 3 ugers tur til Udlandet, det var jeg med på og foreslog, at vi tog til New Zealand. Vi var enige om, at vi ville køre på egen hånd i en 2 personers Mobil Home og så lægge ruten efterhånden, som vi kom frem, og både se Nord- og Sydøen. Jytte bestilte billetter og Mobil Home, der så ville stå klar i Auckland, når vi ankom.

Vi fløj fra Tirstrup til København og skulle derfra flyve direkte til Tokyo, hvor der så var 7 timers ventetid, inden vi skulle videre til Auckland. Da vi var ved booke ind, blev Jyttes og mit navn råbt op, med den besked at vi skulle komme til Bookingskranken.

Her fortalte man, at Maskinen var overbooket, om vi havde lyst til at tage en anden Maskine, den skulle ganske vist først til Heathrow i England og derefter til Tokyo, og her ville den ankomme, så vi kunne nå den oprindelige Maskine til Auckland. Vi ville få en første klasse plads til England og 400 Dollar i kompensation. Vi bestemte os hurtigt til at tage imod tilbuddet, da vi jo lige så godt kunne sidde og blive beværtet godt i et Fly, som at gå og kede os i syv timer i en Lufthavn i Tokyo.

Da vi landede i Auckland var der meget varmt, og jeg trak derfor min uldne Trøje af, inden vi skulle forlade Flyet, jeg hørte godt der faldt noget på gulvet, men kunne ikke lige registre, hvad det var. Først da vi var inde hos bil udlejnings firmaet inde i Byen, opdagede jeg, at jeg havde mistet min Loge ring, det måtte være den, jeg hørte falde på gulvet i Flyet, vi fik ringet til Lufthavnen, hvor man undersøgte om Ringen var bleven fundet, men med negativt resultat, så jeg måtte erkende, at den var gået tabt.

Vi fik Papirerne på leje af Bilen underskrevet, og vi skulle så finde ud af Byen og til en Campingplads for overnatning. Jeg kørte den første tur, og der er jo venstre kørsel dernede, så det skulle jeg lige vænne mig til. Det er nu ikke så vanskeligt, da Rattet er flyttet over i højre side, det var lidt vanskeligere med gearstangen, der jo nu skulle betjenes med venstre Hånd, og

det vanskeligste var Rundkørsler, hvor trafikken kom fra den modsatte side af, hvad jeg var vant til.

Det gik nu meget godt, indtil vi kom til et sted, hvor Motorvejen delte sig, her var vi usikre på, hvilken afgrening vi skulle vælge, men vi måtte jo tage en beslutning, medens vi kørte, for der var ingen mulighed for at holde ind til siden og betænke os, dertil var trafikken alt for tæt. Vi valgte at holde til venstre, med det resultat, at vi blev ledt ind gennem Auckland i stedet for udenom, som vi havde regnet med, til sidst kom vi ud i et yderkvarter, hvor der var nogle håndværkere i gang ved et hus, så Jytte var ovre hos dem, og spørge om vej til Campingpladsen, og det viste sig, at der ikke var så langt til den, så vi fandt den ret hurtigt.

Vi havde jo ikke lagt en fast plan om, hvor vi ville køre, udover at vi ville køre rundt på Nordøen først, og se mest muligt af hvad vi fandt var interessant. Da vi jo også skulle nå at se, hvad Sydøen havde at byde på, og havde jeg nu skrevet Dagbog, som jeg gjorde, da vi var i Australien, så kunne jeg mere detailleret have beskrevet, hvad vi oplevede. Vi var så heldige allerede den første dag, hvor vi kørte nordpå langs øst kysten, at komme til en lille by, hvor Maorierne (de oprindelige indfødte) havde fest, så vi fik et lille indblik i deres kultur, ellers var det jo landskab og naturen i det hele taget, vi interesserede os for, og her var der jo nok at se. Der var stejle Bjerge, hvor Jytte syntes, at jeg holdt for meget til venstre, når det var mig, der kørte op ad de smalle veje, og hun kunne sidde og se ned i afgrunden lige ved hendes venstre side, hvor der heller ikke var Autoværn.

Der var store Urskove med Kæmpe Træer, disse var fredede og når der engang imellem blev givet tilladelse til at fælde et af dem, så blev de hentet ud med Helikopter for ikke at beskadige Faunaen i området. Vi så nogle Skulpturer, der var lavet af disse Træer, de var utrolig flotte. I et andet område var vi tæt på Vulkansk aktivitet, idet der var store Svovlpøle, hvor det boblede lystigt og der var en tung luft af Svovl. Ikke så langt derfra så vi rester af et stort Hotel fra 1800 tallet, da havde der åbenbart allerede været Turister på stedet, det var delvist ødelagt af et vulkansk udbrud.

I andre områder var der store Plantager med Kiwi Frugter og Vingårde, nogle af stederne, var man klar til at modtage Turister, her kunne vi køre rundt i en slags Golfvogne og følge med i det daglige arbejde. Et sted havde man et stort område, hvor der flere gange om Dagen, var opvisning, hvor vi kunne se, hvordan Fårehunde arbejdede med en flok Væddere. (Han-får).

Ude ved Stranden var der et sted, hvor vi kunne grave en hulning ned i Sandet, så kom der varmt vand op i Hullet, det var for varmt at bade i, så kunne vi lede Vand fra Havet derind og dermed afpasse temperaturen. Vi kunne leje små Skovle på stedet til at grave med.

En dag måtte vi pludselig holde stille, fordi en Kvægavler var ved at lukke sine Køer over Vejen og ind på et Græsareal. Det foregik i løsdrift, for Køerne kendte tilsyneladende Vejen. Der var ingen afspærring for trafikken, der har nok været 100 Køer i flokken og allerbagest gik Farmeren og hans lille Søn for at lukke Ledet, når Køerne var kommen ind i det indhegnede område. Jytte kunne jo snakke med ham, og vi blev inviteret til at komme op at se Farmen. Det viste sig, at han var efterkommer af en dansk immigrant. Her så vi for første gang en Malke Robot, den virkede ved, at Køerne 2 gange om dagen kom ind, og her gik de ind på en slags Karrusel, hvor de stod og åd noget Foder, medens Malke maskinen automatisk malkede dem. Farmeren havde også lavet et museum med gamle Landbrugsmaskiner, heriblandt en af de første Malkemaskiner fra før der kom El på Farmene, den blev i stedet drevet af et Trædelad.

Malkemaskine med trædelad

Vi skulle jo også se Sydøen, så vi tog Færgen mellem Wellington og Picton. Vi havde hjemmefra forudbestil en billet. Her så vi Delfiner boltre sig i Vandet på vej over Sundet.

Fra Picton kørte vi ned langs vestkysten til Milford Sound. Der var høje Bjerge med Sne på toppen mellem Landevejen og Kysten, så det var også muligt, at komme på Skiferie i området.

Vi kørte videre over til Dunedin på Østkysten, her var vi et par dage, før vi fortsatte nordpå.

Der var koldt så langt mod Syd, og ikke nær så frodigt som på Nordøen, til gengæld var der kæmpeflokke af Får. Vi kunne en gang imellem støde på sådan en stor flok, der gik ude på kørebanen, så kørte vi langsomt frem imellem dem, det var der ingen problemer med.

Vi oplevede også en Auktion, hvor Får fra forskellige Farmere var samlet, her var der mange Folde, hvor Får fra den enkelte Farm var placeret. Der blev ikke budt på det enkelte Dyr, men på en Fold ad gangen, når de var solgt, blev de ad nogle Ramper drevet op i nogle store Lastbiler med flere etager på ladet, der så bragte dem ud til køberne.

Vi holdt ind ved nogle af Byerne og havde nogle afstikkere ind i Landet, men der var ikke ret meget, der vakte vores interesse, så vi nåede ret hurtigt op til Christchurch, her var vi de sidste dage, inden vi skulle hjemad. Her afleverede vi Bilen, og tog med Fly til Auckland, derfra til Tokyo, hvor vi havde nogle timers ophold, inden vi fløj videre til København og derfra til Tirstrup.

Til Paris

I forbindelse med turen til New Zealand havde vi jo fået en kompensation af Flyselskabet, fordi Flyet havde været overbooket. Vi talte om, hvordan vi bedst kunne anvende dette beløb, idet det skulle anvendes til køb af billet hos selskabet.

Marc havde fyldt år, medens vi havde været væk, så vi besluttede, at tage ham og Nicolai med på en tur til Paris, hvor der bl.a. er et stort Disneyland. Kompensationen slog ikke helt til, så jeg gav et tilskud til billetten, og Jytte ordnede billetkøb og bestilling af værelse, og hun var i det hele taget vor guide på hele turen.

Ingen af Drengene havde været oppe at flyve før, så de var jo noget spændte, da vi steg om bord i Tirstrup. Her tog Stewardessen sig af dem, og sørgede bl.a. for, at de kom ud og se Cockpittet, hvor Piloten styrer Flyet.

Efter landingen i Paris Lufthavn tog vi ind til Byen og fandt frem til vort Hotel. Vi skulle alle sove i samme værelse, men det var nu ikke et problem, det var værre med vejret, det var i maj måned, og vi havde jo regnet med lunt forårsvejr.

Det var forkert, det lune vejr havde man haft i marts måned, og nu var det skiftet til isnende koldt blæsende vejr - så koldt, at Jytte, der var taget af sted i bare Ben og Sommertøj, måtte ud at købe noget varmere tøj.

Vi kunne ikke spise på Hotellet, og vi gik derfor op til en restaurant et stykke oppe i en tilstødende gade. Jytte havde ved et tidligere besøg spist her og kunne anbefale den. Vi fik også noget rigtig godt at spise, drengene fik selv lov til at vælge, hvad de helst ville have, så de hyggede sig rigtig godt - så meget, at Marc optrådte i sit glansnummer som Dværg.

På hjemvejen gik vi og pjattede lidt til hinanden med det resultat, at jeg kom til at ramme Marc på Næsen, så han fik Næseblod, vi måtte ind på en nærliggende Cafe og låne deres Toilet for at få det stoppet.

Drengene fik nu lov til at løbe i forvejen til vort Hotel, der lå på en sidegade lidt længere fremme til den gade vi gik på.

Jytte og jeg var så fordybet i vor snak, at vi gik et stykke forbi sidegaden, men fik vendt og kom til hotellet. Her havde man ikke set noget til drengene, så vi fik ringet til Politiet for at efterlyse dem. Politiet ville imidlertid se tiden an nogle timer endnu, inden de foretog sig noget.

Jytte og jeg gik op i Gadekrydset i hver sin ende af gaden, i håb om, at vi måske kunne se Drengene i de andre Gader. Jytte stod i krydset ved Rue Pigalle, (hvor de letlevende Damer bor). Hun har aldrig følt sig mere overbegloet end her, idet der kom mange enlig Mænd kørende, og de troede måske, at det var en ny Dame.

Endelig kom der en Politi patrulje kørende, den fik Jytte stoppet og forklaret vort problem. De kontaktede den lokale Politi station, og kort tid efter kom der en Politibil med Drengene, som var bleven fundet gående på Gaden et stykke borte.

Stor var gensyns glæden og efter den tid var de altid inden for synsvidde. Resten af tiden i Paris brugte vi til at besøge Disney Land og nogle af de mange attraktioner, som Byen har at byde på, men koldt og blæsende blev det ved med at være, det tog lidt af fornøjelsen, men Drengene syntes nu, at det havde været en fin tur, og de blev enige om, at når jeg blev 100 år, så ville de give mig en tilsvarende tur, det glæder jeg mig til at opleve.

Tid til forbedringer

Vel hjemme efter en rigtig god tur til New Zealand, gik jeg i gang med at forberede et slidlag på Garagegulvet, idet dette var noget ujævnt, og jeg ville

gerne have det lavet, så det var nemt at spule helt rent, når vi f.eks. havde slagtet Dyr. Jeg havde i den forbindelse købt Materialer hjem, og lavet aftale med en Murer, som jeg havde tillid til, at han kunne lave det ordentlig. Nu kom Erik imidlertid og fortalte, at han havde en Kammerat, der var Murer, men midlertidig arbejdsløs, om han ikke kunne få lov til at lave gulvet, da han havde god brug for at tjene lidt ekstra. Dette gik jeg med til og aflyste den oprindelige aftale, så Erik og Kammeraten lavede så gulvet.

Jeg var samtidig i gang med at ændre Varme forsyningen fra Oliefyr til et Pillefyr, dette skulle stå i garagen, så der skulle graves en rende over Gårdspladsen til Stuehuset, for at forbinde det til Varmeanlægget. Her var Erik jo også med, han bankede hul i soklerne, ligesom han havde en Kammerat, der kunne grave Renden med en gravemaskine.

Nu ville jeg have Portene ændret til Vippeporte, her var det Nikolai, der var klar til at give en hånd med, ligesom han også jævnlig kom og slog græsset i parken. I det hele taget, skulle jeg bare antyde, at jeg havde brug for hjælp, så var der altid Børn eller Børnebørn, der var klar til at give en hånd med.

Mine børn i maj 2001, fra venstre: Frank, Sonni, Jytte, jeg selv, Lili og Max

I forbindelse med Pillefyret lavede jeg også en Silo til Træpillerne, så jeg kunne købe flere ton ad gangen. Når leverandøren kom med dem, blev de

blæst ind gennem et Rør til Siloen, hvorefter de med en kornsnegl, ca. en gang om ugen, blev overført til Pillefyret, det gik jo meget nemt, men den hårde behandling gjorde, at der blev megen smuld og derved en dårligere forbrænding.

Vi havde jo store gulv til loft vinduer i Loftetagen, hvor den ene halvdel af vinduet var Dør, så det var jo nærliggende, at sætte en udvendig Altan op ved hvert af Vinduerne, så jeg gik i gang med at konstruere og fremstille nogle sådanne, det gik der jo lang tid med.

Jeg lavede én ad gangen, complet med underdel og Gelænder alt i Jern. Når den var færdig, tog jeg gelænderet af, fik bakset delene op på min Trailer og kørte det hele ud til galvanisering i Viby. Det var vist ikke helt lovligt, at køre med det på Traileren, men jeg slap godt fra det med alle Altanerne. Når jeg havde hentet delene hjem, samlede jeg dem ude i Garagen, og så malede jeg alle jerndelene. Jeg havde en lejer, Lisbeth, der var meget interesseret, så hun kom ned og hjalp med at male. Jeg havde købt nogle imprægnerede Lærkeplanker, som jeg så monterede som gulv.

Da det hele var samlet, kom én af Ole Mikkelsens lastbiler med Kran, og vi løftede så den enkelte Altan på plads på Gavlen eller en Kvist på Huset. Jeg havde i forvejen sat to beslag fast på Gavlene, som Altanen kunne hvile i, indtil den blev endelig fastgjort. Når så Kranen havde løfte dem op i beslagene, var der kun at sætte en stolpe under, modsat beslagene, så da det var gjort, sagde jeg til Chaufføren, at han godt kunne køre igen. Han insisterede dog på, at jeg skruede Altanen fast til Gavlen først, han stolede ikke helt på mine lette beslag.

Tilbage var der så, at sætte et par Rørstolper under Altanen, modsat gavlen, så nu stod det hele stabilt. Jeg havde lavet gelænderet, så det var nemt at tage et par meter af. Det har vi ofte benyttet, når vi skulle have tunge ting op eller ned i loftetagen, i stedet for at begynde at knokle det op eller ned af de indvendige trapper. Når vi brugte Altanen, kunne en Traktor med frontlæsser løfte tingene op eller ned let og elegant.

Det skulle vise sig, at Altanerne kom til at virke som reklame, idet der var flere forbipasserende, der havde lagt mærke til dem. Nogle af dem spurgte, om jeg ville lave noget lignende til dem, i form af et trappegelænder eller en Havelåge eller lignede. Jeg lavede nogle få stykker, men måtte så sige nej, da jeg ikke havde det så godt med at stå i svejserøg og slibestøv.

På tur til Sydafrika

I Foråret 2003 tog Jytte, Erik og jeg til Sydafrika. Erik havde da bestået Svendeprøve med et flot resultat, en Sølvmedalje, desuden ville han fylde 21 år medens vi var dernede, så der var noget at fejre.

Vi fløj til Johannesburg, hvor vi havde lejet en bil, denne gang en Personbil, vi forventede ikke, at det var helt sikkert at overnatte på Campingpladser, hvis der i det hele taget var sådan nogle. Vi ville i stedet overnatte på Bed an Breakfast, efterhånden som vi kom frem. Nogen helt fast rute havde vi heller ikke, udover at starte i Kruger Vildtreservat og så køre langs østsiden ned til Cape Town og ellers opleve, hvad vi stødte på af oplevelser.

Allerede da vi gik på Gaden i Johannesburg, kunne vi mærke, at det var en helt anden kultur vi var havnet i. Jytte havde taget et par ultrakorte Shorts på, og det gav jo anledning til mange nærgående blikke, ikke mindst fra den indfødte befolkning, så meget, at det kun var den første dag, hun promenerede i det Tøj, hun følte sig simpelthen udstillet, så resten af Turen, var hun mere ærbart påklædt.

Mens vi var i Johannesburg, tog vi bl. andet på en guidet tur til de indfødtes Bydel Soweto. Der så utroligt fattigt ud, ligesom den lå et stykke udenfor den egentlige By, men trods de manglende faciliteter, var f. eks. deres Vasketøj der lå til tørre på jorden blændende hvidt. De havde tilsyneladende heller ikke mange befordringsmidler, så det var på gåben, når de skulle nogen steder. Jeg har aldrig set nogen gå så langsomt, som de gjorde, man fik det indtryk, at de kunne gå i Dagevis i det tempo.

Vi kørte lidt nord for Johannesburg, til Pretoria, hvor der var et gammelt engelsk Fort, her kunne vi se, hvordan Soldaterne havde været indkvarteret. Set med nutidens øjne, så det ikke særligt komfortabelt ud. Derfra fortsatte vi til Kruger Nationalpark, hvor vi brugte et par dage. Der var mange forskellige Dyr derinde, de gik frit omkring og var jo vant til Publikum, så de reagerede ikke fordi vi kom kørende.

Vi kørte så videre sydpå gennem et meget kuperet terræn, bl.a. i Drakensberg, hvor staten Lesotho ligger. Der var ikke særligt frodigt, og vi brød os ikke om, at køre der, så vi vendte og kørte ud igen. Ind imellem var der dog nogle store Ananasmarker, tilsyneladende har det mere været mineralerne i Jorden end agerland, der har fristet nybyggerne, i hvert fald i det område vi kørte i. Vi besøgte også Nelson Mandelas hjemegn Qunu mellem Durban og Port Elizabeth.

En Nat hvor vi boede på et Bed and Breakfast, blev vi vækket midt på Natten, fordi der havde været indbrud i vores Bil, der holdt parkeret udenfor. Der var smadret en siderude og stjålet en tom Colaflaske, der lå på Bagsædet. Politiet var kommen og skulle optage rapport, og da det var Erik, der var opført som Fører af Bilen, var vi bleven vækket. Dagen efter kontaktede Jytte udlejningsselskabet og vi fik en anden Bil.

Vi kørte videre og kom til et sted, hvor der reklameredes med Safariture. Da vi ikke havde set meget til vilde Dyr ude i naturen, blev vi enige om at prøve en af deres Ture. Vi skulle over et lille Vandløb for at komme op til Farmen, og her var overgangen noget usikker, hvorfor vi blev bedt om at parkere på et nærmere beskrevet sted i nærheden af Vandløbet, og så ville vi blive afhentet af Farmens Bil. Det gik også udmærket, vi blev hentet af en åben bil med nogle Kæmpehjul og et stort åbent lad, hvor der var Bænke, vi kunne sidde på. Vi blev nu, sammen med nogle andre kunder, kørt rundt på Farmens Arealer, der var indhegnet med et stort Pigtrådshegn, her var der et stort udvalg af egnens vilde Dyr, dog ikke af Rovdyr, de var i et andet område. Da vi havde kørt rundt i et par timer, blev vi kørt tilbage til vores Bil, som vi jo havde parkeret på den anden side af Vandløbet. Stor var vor overraskelse, da vi nærmede os Vandløbet, det var bleven til en stor Flod, og et stykke ude i den holdt vor Bil i Vand op til Dørhåndtagene.

Farmens store Bil kunne godt køre igennem vandet til den anden side, der blev ringet efter hjælp til at få vor bil i Land, al vor Bagage lå jo stadig i den. Det samme gjorde nogle af vore papirer og penge også, så det skulle vi have

hold i. Der kom ret hurtig hjælp, og vi fik Bilen slæbt i land - vandet fossede ud ad den, da den blev trukken op, så det var med bange anelser, vi kiggede på vore ejendele. Det hele var drivende vådt!

Vi blev nu fragtet op til en lokal Flyplads, så Jytte kunne komme til en Telefon og kontakte vort forsikringsselskab, efter megen snak med dette, blev vi indlogeret på et nærliggende Golfhotel. Her fik vi vort våde Tøj vasket og tørret, det var værre med vore papirer og Pengesedler, dem måtte vi forsigtigt skille ad og hænge til tørre. De hang og lå overalt det næste Døgn, men vi reddede det hele. Grunden til oversvømmelsen var, at der havde været et voldsomt Skybrud i et Bjergområde, hvor det lille vandløb havde sit udspring, og så var vandet kommen væltende ned og havde oversvømmet området, hvor vi tilfældigvis var blevet anvist parkering.
Vi fik en anden Bil, og efter et par dage kørte vi videre og besøgte nogle af Kystbyerne på vejen til Cape Town. Vi overnattede jo på Bed end Breakfast, hvor vi kom frem. Jeg tror ikke, der var to der var ens, så det var jo en oplevelse i sig selv.

Vi var i Cape Town nogle Dage, og kørte derfra ud i omegnen. Her besøgte vi bl. a. nogle Vinslotte. Et af dem var indrettet i en tidligere Jernbanestation fra dengang Sydvest Afrika var en tysk koloni, der hang stadig køreplaner fra dengang på Væggene derinde.

Vi sejlede over til Robben Island, Øen hvor Nelson Mandela havde været holdt fangen i 21 År. Hele Øen havde på det tidspunkt været én stor fangekoloni, så det er fantastisk, at han havde kunnet holde gejsten under disse forhold i alle disse år.

Den sidste Nat inden hjemrejsen, var der igen indbrud i vores Bil, en siderude blev slået i stykker og Bilradioen var væk. Det var endda en så gammel Model, at den kunne have ligget frit fremme herhjemme, uden at der havde været nogen, der gad at tage den. Denne gang fik vi ikke en anden Bil at køre i, i stedet blev vi kørt til Lufthavnen i en Taxi, stillet til rådighed af Forsikringen.

Hjemturen fra Sydafrika føltes rigtig lang og træls, jeg fik så ondt i mine Ben, jeg tror det var fordi Stolesæderne var klemt så hårdt sammen, så der var næsten ingen plads at røre sig på.

Vi mister Erik

Vel hjemme igen var der jo de vante sysler, og foråret nærmede sig og der-

med den 1ste maj, hvor især de unge mennesker festede til langt ud på Natten. Således også Erik, der havde været sammen med nogle af sine Venner i Malling og de havde festet igennem til den lyse morgen, herefter var han gået til Kiosken og havde købt Morgenbrød, sat sig i sin Bil, og kørte hjem mod Ajstrup Strand. En vej han havde kørt masser af gange, og han har derfor måske ikke været så opmærksom på, at vejen kurvede lidt, måske har trætheden overmandet ham en kort stund, og han har blundet lidt. Bilen fortsatte lige ud og påkørte et Træ og Erik døde ved påkørslen.

Erik havde en del af sin skoletid gået på Laursens Realskole, en privat skole i Aarhus, og var i den forbindelse bleven konfirmeret i Domkirken. Jytte besluttede derfor at bisættelsen også skulle ske derfra. Det var godt, hun gjorde det, for her viste det sig, hvor afholdt Erik havde været af både unge og ældre, sjældent har jeg oplevet så stort et følge som her.

Efter Kisten var båret ud i Rustvognen, var jeg gået lidt på afstand for at tage nogle Billeder af det store følge, medens jeg stod og gjorde det, kom der en Mor forbi med sit Barn, og Barnet sagde til hende: "hvorfor er der så mange mennesker foran Kirken?", hvortil Moderen svarede: "det er sikkert fordi, det er en stor Mand, der bliver bisat". Ja, det kunne jeg kun give hende ret i, og så blev han endda kun 21 År, men han vil altid stå i vort minde, som det varme hjælpsomme menneske han altid var.

Sølvmedaljen

Kort tid efter var der Medajletildeling til de udlærte Håndværkere, der havde udført deres Svendeprøve så godt, at de var berettiget til en sådan. Ceremonien foregik på Aarhus Rådhus, hvor Prins Joachim overrakte Medajlen og sagde nogle pæne ord til de enkelte modtagere.

Eriks sølvmedalje blev overrakt til hans Broder Jacob, ligeledes med nogle pæne og trøstende ord. Efter Ceremonien var der inviteret til en lille anretning i Rådhushallen, hvor vi stod rundt omkring ved nogle små Borde og spiste. Ikke langt derfra stod Prinsen og spiste.

Jeg havde taget nogle Billeder med, som Lykke havde taget, hvor Erik som 3 årig var med på Værkstedet, og blev undervist i brug af værktøj og Hestebeslag. Jeg syntes billederne var så gode og interessante, at jeg gik op og viste dem til Prinsen. Han havde jo selv på det tidspunkt et par drenge i nogenlunde samme alder, så det fik vi en god snak om.

Livet derhjemme

Jeg har altid interesseret mig for mine Børns og Børnebørns uddannelse, og i den udstrækning det har været muligt, besøgt dem på Lærestedet og de Skoler, de har frekventeret, og glædet mig over, hvor godt de alle har klaret sig i læretiden, og hvor godt de senere i livet har forstået, at bruge denne uddannelse på en god og positiv måde.

Lili og Gert havde købt Hus ved Ajstrup Strand, så når Børnene havde ferie var de ofte oppe og hjælpe mig, Nicolai med at slå græs og de tungere ting. Tina og Maria viste et godt håndelag for at bruge Værktøj. De satte selv underbeklædningen på loftet i Garagen, og senere malede de Bygningerne udvendig. Jeg prøvede dem lidt af med hensyn til betalingen for deres arbejde. Vi havde jo ikke aftalt noget på forhånd, så jeg startede med at give dem et par hundrede kroner hver. Jeg kunne godt se, at de havde regnet med noget mere, og gav dem nogle flere Sedler, og efterhånden klarede deres ansigter op. Jeg tror de var tilfreds med betalingen til sidst, de havde gjort et godt stykke arbejde og havde fortjent Pengene for det.

Nu skulle man jo synes, at det var nemt, at skrive en hel masse om, hvad jeg oplever, nu hvor vi er kommen tæt på nutiden, men det bliver faktisk vanskeligere og vanskeligere. Nok fordi Dagene går efter et nogenlunde fast program med at passe Huset, prøve at lave mad, noget jeg jo aldrig beskæftige mig med, medens Lykke levede. Hun ville garanteret også have syntes, at det var noget mærkeligt noget, hvis jeg havde prøvet at gå hende i bedene i hendes Køkken.

Udlejning

Jeg havde indrettet Loftetagen, så den udgjorde 2 selvstændige lejemål, der var aldrig problemer med at få dem udlejet, det var som regel til enlige Damer mellem 40 og 60 år og det fungerede fint. De havde deres arbejde eller deres fritids interesser at passe, og ellers passede vi hver vores. Nogle af dem boede der kun nogle måneder, til de fandt noget mere permanent, et par stykker boede der i 3 – 4 år.

En enkelt, Agnethe Baltzersen, var der en kunstner gemt i. Hun tog et kursus som Billedhugger, og så gik hun i gang med at øve sig i et hjørne af Gårdspladsen, så længe der var sommer og godt vejr. Da der blev koldere, rykkede hun ind i Værkstedet og udfoldede sig der. Hun havde virkelig ta-

lent, og lavede nogle rigtig fine figurer. Én af dem satte hun ud i et Bed i Gården, den ville jeg gerne have beholdt, da hun flyttede, men det var den første, hun havde lavet, så den ville hun selv beholde.

Efter hun var flyttet, traf hun en Mand, Søren, som der også var en kunstner gemt i. De er senere flyttet sammen, og har selv et Galleri, Galleri Dujo, oppe i Nordjylland. De deltager i udstillinger rundt omkring i Landet, ligesom de også afholder Kurser for vordende kunstnere.

Seniorklub i Smedemesterforeningen

Ellers gik tiden stille og roligt med at passe Dyrene og Huset, det med Dyrene gik jo nemt om Sommeren, men når der blev koldt om Vinteren, kunne jeg stå at hænge op af et Træ, for at få vejret, når jeg havde været oppe med Foder til dem, så jeg overvejede at skille mig af med dem.

Vi havde et par gange været ramt af kraftigt stormvejr, der resulterede i væltede Træer langs hegnet i den vestlige ende, så blev der jo travlt med at få ryddet op og udbedret skaderne på Hegnet, her var det dejligt, at se Børn og Børnebørn troppe op og hjælpe med at få det hele klaret.

Indenfor Smedemester Foreningen startede vi en Seniorklub, der har vi haft rigtig mange gode udflugter og sammenkomster, hvor også Damerne var med, idet de også står som aktive medlemmer. Bl.a. har vi en tradition for at have en Bowlingaften hvert Forår og Efterår her i Odder. Nogle af medlemmerne er inkarnerede Spillere, så det går rigtigt til med at tælle Point, og bagefter når vi er samlede om en god Bøf i selskabslokalet, bliver der uddelt Pokaler til bedste spiller hos såvel Dame som Herre Spiller. Jeg har langtfra samlet Point til at kunne få en Pokal, men det er sjovt at være med, og så får vi jo også drøftet gamle minder ind imellem.

Turen til Sydamerika

Jeg havde jo stadig mod på at komme ud at se mere af den store verden, så da Rejse Bureauet Albatros i 2005 averterede med en pakkerejse til Argentina, Iguazú Vandfaldende i Brasilien og Rio de Janeiro bestilte jeg en Billet. På et tidspunkt nævnte jeg det for Max, og han ville gerne med på en sådan tur. Han bestilte også en Billet, og sørgede for at vi kunne dele Værelse. Det var rigtig dejligt, at han ville være med. Han har jo været ude i Verden og prøvet lidt af hvert, og så er det jo også rart, at være to af sted. Det kan godt

blive lidt svært, hvis man er alene og resten af selskabet er Par, så kan man nemt blive "tredje hjul til en Gig".

Vi tog med Tog til København og fløj via Paris til Buenos Aires i Argentina. Her blev vi modtaget af vores Guide, en ung dansk Mand, der var bosat dernede. Vi var nogle Dage i Byen og fik set, hvad der var af seværdigheder, - store flotte Bygninger fra den spanske kolonitid, en sejltur på Floden, hvor nogle har Huse langs Floden, stort set alle med en Båd ved Bredden. Floden blev brugt som en slags Landevej, der kom tungt lastede Pramme med varer inde fra Baglandet, nogle var så tungt lastede, at Rælingen næsten var nede ved Vandlinien.

Købmanden havde sin egen Båd, der var lastet med alm. forbrugsvarer til brug i Husholdningen. Han sejlede så fra Hus til Hus, og afleverede de bestilte Varer. Vi sejlede et langt stykke op ad Floden til en Restaurant, hvor vi fik Frokost serveret ude i det fri.

Inde i Byen havde vi nogle gange tid på egen Hånd, hvor vi kunne gå rundt og opleve dagliglivet derinde. Bl. a. kom vi ned på et lille Torv, her kunne vi blive undervist i at danse Tango, der var et lokalt par, der havde lavet en lille danseskole ude i det fri. I det hele taget var vi helt trygge ved at gå rundt i Byen, vi så heller ikke meget Politi på Gaden, kun et par stykker en enkelt gang.

Vi skulle jo videre til det store Vandfald, det var oprindelig planen, at vi skulle flyve derud, men det blev ændret, så vi i stedet kørte i Bus derud. Jeg tror det tog 12 timer, men det var Aften og Nat, så jeg sov næsten hele turen, ganske vist i et almindeligt Sæde men ganske udmærket.

Vel ankommen til Iguazú blev vi modtaget af den lokale guide, om han havde tyske Aner ved jeg ikke, men han talte flydende Tysk, så han og Max kom jo hurtigt på talefod.

Selve området med Vanfaldende er meget stort og bestod af flere Vandfald af varierende størrelse. Vi kunne gå nede i området, idet der var lavet gangbroer til de bedste udkigsposter, ligesom vi kom ud at sejle. Her fik vi udleveret noget plastik overtræk til at tage på, idet vi blev sejlet helt ind under Vandfaldende og blev drivende våde, hvis vi ikke tog overtræk på. Det gjorde så heller ikke så meget, dels havde vi ikke ret meget tøj på, fordi der var meget varmt og på grund af varmen, tørrede det jo hurtigt igen.

Vi tog senere med på en Helikoptertur over området, og her kunne vi jo rigtig se, hvor kolossalt stor området er. Vandet fra området driver Verdens største Vandkraftanlæg til produktion af El, det leverer 90 % af Paraguays forbrug og 25 % af Brasiliens forbrug.

Vi var et par dage i området og fløj via Sao Paulo til Rio de Janeiro, der har den berømte Badestrand Copacabana. En kæmpestor sandstrand der grænser op til en 3-sporet Kørebane. Kørebanen bliver lukket i Helligdage, hvor publikum kan få lov at løbe på Rulleskøjter og lignende, så der foregår rigtig meget i dette område.

Vi boede på et Hotel ikke så langt derfra, og en eftermiddag var Max og jeg på vej fra Stranden til Hotellet, her kom en ung Mand imod os og spurgte hvad Klokken var. Max begyndte at se mod sit Ur, men holdt samtidig lidt øje med den unge Mand, og ganske rigtig, det var Maxs Halskæde, han var ude efter. Hans Hånd var på vej til at rive det af, men Max havde set, hvad han var ude på, så han fik lynhurtigt fat i den unge Mands Håndled, den unge Mand fik sig vristet fri og forsvandt i løb ned mod Stranden, men uden Halskæden, man skulle virkelig passe på når man gik på Gaden.

Ellers var der jo meget at se og opleve i Rio. Den 40 m høje Kristus-figur, der står på en 700 m høj Bjergtop og skuer ud over Byen, er jo en oplevelse i sig selv, og når man kommer helt op til den, er den overvældende, den er støbt i Beton på stedet og udvendig beklædt med Fedtsten. Vi var med svævebane oppe på Toppen af et Bjerg, hvorfra der var udsigt over hele Byen. Ikke alle brugte Svævebanen, nogle klatrede op af Bjergsiden ved Håndkraft, andre brugte Bjerget til Paraglidning, hvor man springer ud fra et højt punkt og så siddende i en Sele med en speciel Svæveskærm over, kan svæve i lang tid og lande flere kilometre væk.

Der var jo rigtig meget at se i Byen. Bl.a. Gaden hvor de viser Karnevals Optoget. Når man ser det på TV, tror man jo, det er over hele Byen, medens det i virkeligheden er en forholdsvis kort Gade, der er indrettet til formålet med høje Bænkerader på begge sider. Det var også her, man kunne gå på Restaurant, hvor man gik hen til Buffeten og tog den Mad over på sin Tallerken, man ville have, hvorefter det blev vejet og så betaltes det efter vægt. Bonen herfor skulle vises til en Vagt ved Døren, når man forlod Restauranten.

Hele Selskabet blev kørt til Lufthavnen, hvorfra vi fløj til København og så resten af Turen til Jylland med Tog. Det havde været en rigtig god Tur med masser af oplevelser, men det var godt, at Max tog med, det er vanskeligt at være ene, når resten af selskabet er Par, og så er min sprogforståelse jo heller ikke særlig god.

Ejendommen sættes til salg

Vel hjemme igen fik jeg mig taget sammen til at sætte Ejendommen til salg. Jeg kunne godt mærke, at det gik den forkerte vej med mine kræfter. Jeg kontaktede et par Ejendomsmæglere, og de kom og vurderede den til en rigtig god pris, så jeg valgte, at det var Home, der skulle prøve at få den solgt. Det skulle imidlertid vise sig, at det ikke var så nemt som mæglerne havde lagt op til, der kom kun et par Købere og kiggede på Ejendommen, uden at de dog kom med et Bud på den.

Børnebørnene Frederik og Ellen i 2010

Børnebørnene Ellen og Frederik i 2012

Sonni var nu bleven gift og havde fået Børn. Lonni og han havde købt hus i Aarhus, de kom nu og spurgte, om jeg ville sælge Ejendommen i Lillenor til dem. Det gik jeg og tænkte lidt over, og spurgte dem om de var klar over, hvor meget der var at holde i orden både ude og inde, - de havde jo begge fuldtids arbejde, så der ville blive rigtig meget at se til. Det var de nu sikker på, at det skulle de nok klare, så det endte med, at jeg kaldte Børnene sammen, for at vi i fællesskab kunne aftale vilkårene for handelen, så ingen af dem følte sig forbigåede.

Vi blev hurtigt enige om en fornuftig pris og fordeling af provenuet, samt at jeg flyttede op i Loftlejligheden mod at betale den normale leje for den, så nu manglede der kun, at Sonni og Lonni fik solgt deres Hus i Aarhus. Det gik forbavsende hurtigt så i Efteråret 2008, flyttede de ind i Ejendommen.

Jeg havde i nogle År haft en Mår til at husere, først på Staldloftet og så

senere på Stuehusloftet, hvor den ødelagde Isoleringen. Det var to gange lykkedes at få den til at gå i en Fælde, men begge gange var det lykkedes for den, at komme fri igen, trods det at jeg havde forbedret Låseanordningen. Sonni fik nu en Skadedyrs Ekspert til at sætte et par Fælder op, de var større end dem, jeg havde brugt og nu lykkedes det at fange og aflive Måren, vi har ikke senere haft besøg af andre.

Loftetagen blev nu efterisoleret ved indblæsning af isolerings materiale, ligesom alle Vinduerne blev udskiftet med andre, der havde en bedre isoleringsevne. Den udvendige Træbeklædning på Gavlene var ved at være møre. Disse blev udskiftet med Fiber planker, der ikke skulle males, den eneste vedligeholdelse ville være, at rense dem med en højtryksrenser, hvis de blev for snavsede. Da vi satte Kviste på Ejendommen i 1978, var det moderne at lave inddækkede Tagrender, det viste sig nu, at det var en dårlig ide, da der hurtigt begyndte at komme råd i træværket, så de blev nu udskiftet i forbindelse med udskiftning af det øvrige Træværk. Så alt i alt var det en større omgang, Sonni havde gang i og en klar forbedring af Ejendommen.

Ellen og Frederik var trofaste gæster hos mig, når de kom hjem fra Børnehaven. I starten fik de jo et stykke Slik, men det blev der hurtigt nedlagt forbud imod. Nutidens Børn kan ikke tåle søde sager, mener deres Forældre, så det måtte jeg jo tage til efterretning, så det blev i stedet en Bolle med Leverpostej i en Lænestol foran Fjernsynet.

Efter nogle få år blev det åbenbart for meget med at passe Ejendommen, og for langt til Børnenes kammerater, så Sonni meddelte, at de ville prøve at sælge Ejendommen og købe et Hus i Malling. Jeg ville ikke stå i vejen for deres ønsker og så mig om efter noget andet at bo i.

Busture til udlandet

I forbindelse med ombygningen af loge lokalerne, hvor adskillige loge brødre deltog med ulønnet arbejde, blev der udtrykt ønske om at lave en ældre klub, hvor de der ønskede det kunne mødes en Eftermiddag en gang om ugen til selskabeligt samvær. Det gav anledning til at vi oprettede Torsdags klubben, hvor de loge brødre der ønskede det, kunne mødes til en kop Kaffe og lidt Kortspil og hvad de ellers ønskede sig af andre spil.

En af deltagerne (Harry Buhl) var meget aktiv for at arrangere en årlig Bustur til udlandet, så i flere år var jeg med på disse. Her skrev jeg bagefter

referat af hvad vi havde oplevet på Turen, referat og Billeder fra Turen lagde jeg ind på en CD, som deltagerne så kunne købe.

I 2007 var vi i Prag hvor vi beså alle de seværdigheder som denne smukke gamle By er i besiddelse af , ligesom vi var ude og se resterne af Byen Lidice, (en landsby nordvest for Prag), som Tyske Soldater brændte ned efter mordet på Reinhard Heydrich i 1942.

I 2008 var vi i Berlin, hvor der jo var masser af seværdigheder fra tiden både før og efter 2nden Verdenskrig. Vi var også på en sejltur på Floden der løber igennem Byen, ligesom vi sluttede af med at besøge Sportsanlægget, der blev anlagt til at rumme Olympiaden i 1936.

I 2009 gik turen til Frankrig, hvor vi først var et par Dage i Byen Rouen, for så at fortsætte til Normandiet, og så området hvor de Allierede foretog Invasionen i 1944. På vejen hjem kom vi til Waterloo, hvor Napoleon i 1815 tabte slaget, her var der Museer og Mindesmærker om denne begivenhed.

På disse Ture var Maxs kone Lykke altid parat til at være med, men i 2010 da vi skulle til Syd England, blev hun pludselig syg og indlagt på Hospital, i stedet tog Lili så med. Det var en meget interessant tur, hvor vi sejlede over Kanalen og kørte med Tog under denne på tilbagevejen, i mellemtiden havde vi besøgt mange af de historiske steder, som området er så rigt på.

I 2011 kørte vi til Bayern – Salzburgområdet, vi besøgte bl.a. Hitlers residens Ørnereden, der er bevaret som den var, da han brugte den og ellers kørte vi rundt i området, der er rigt på natur oplevelser. Det blev så den sidste tur jeg var med på sammen med loge brødrene, jeg mistede interessen for de lange Køreture.

På tur til USA

Jytte og jeg havde imidlertid gennem Albatros købt en Grupperejse til Det Vilde Vesten, dvs. til Californien, Arizona, Utah, Nevada og tilbage til Californien i sidste halvdel af Oktober 2011, så den skulle vi lige have afviklet, inden jeg gik videre med flytteplaner.

Lili kørte os til Billund, hvorfra vi fløj til San Francisco, hvor vi var et par dage, herefter kørte vi i Bus i alt ca. 4.000 km langs Stillehavs Kysten til Los Angeles ind over Ørkenområder til Grand Canyon og Bruce Canyon til-

bage til Spillebyen Las Vegas og videre over Saltsletten Death Valley til San Francisco. En tur med masser af oplevelser men også anstrengende, idet det var nye Hoteller hver dag, hvor vi kom sent i Seng og tidligt op næste Dag.

Det værste var dog, at Chaufføren ikke havde ordentlig styr på Klimaanlægget i Bussen, det resulterede i at flere af os blev forkølede, en enkelt så meget, at han måtte blive i Sengen et par Dage. Jytte og jeg blev også ramt, hun gik ud og købte at par Tæpper, vi kunne tage over os, når der kom for megen kold luft ned i Hovedet på os i Bussen, desuden købte hun en Flaske Fernet Branca til mig, det var den eneste Medicin, hun lige kunne finde. Jeg sad med Flasken i en Papirpose og tog en slurk engang imellem, og kom efterhånden over forkølelsen. Jeg sov elendigt om Natten, idet jeg havde smerter i mine Knæ og Ben, så ind imellem var jeg en belastning for Jytte, da jeg ikke altid var med på, at komme ud at se hvad der var af seværdigheder, men hun klarede det med godt Humør og passede og plejede mig.

Grand Canyon er en storslået oplevelse i sig selv, med det forrevne Klippelandskab og dybe Kløfter med Colorado Floden bugtende igennem i bunden. Det er jo et kæmpestort område, så for at få et rigtig godt overblik, tog vi med på en Helikoptertur over området. Efter vi var landet, fik jeg Åndedræts besvær, der var åbenbart for lidt Ilt i Luften, jeg kom nylig ordentlig til hægterne da vi kom ned i lavlandet igen.

Vi tog videre til Spillebyen Las Vegas, her var det ikke naturen, men Menneskers kreativitet og virkelyst der betog os. Her havde man simpelthen kopieret og bygget mange af de berømte Bygninger og Mindesmærker, som der findes rundt om på Jordkloden. Det var simpelthen fascinerende, at gå rundt at opleve om Dagen, og når mørket faldt på, så var der et Lys show, som var helt ufatteligt. Byen har et Elforbrug, der langt overstiger, hvad andre Byer af samme størrelse har. Der var også masser af muligheder for at sætte Formuen over styr i Spillehallerne, men det havde nu ikke nogen tiltrækning på nogen af os.

Efter Las Vegas kørte vi til USA`s største Nationalpark, Death Valley. Det er en enorm Saltslette, hvor det laveste punkt er 86 m under Havets overflade, her er der målt temperaturer over 70 gr. Celsius i Solen på Saltsletten, det er varmt nok til, at man kan spejle Æg på Klipperne. For mangfoldige år siden har Området været nogle store Salt søer, som så er udtørret, men Jorden er stadig så saltholdig, at der ligger saltflager på overfladen. Jeg har stadig nogle flager, som jeg samlede op derovre. Under kraftige regnskyl kan om-

rådet blive oversvømmet, men når det igen er tørret ud, ligger der stadig saltflager på Jorden.

Vi fortsatte til den mere frodige ende af Californien, her var der store Frugtplantager og Vingårde. Det var jo en voldsom kontrast, til det vi lige havde oplevet. Vi endte så i San Francisco, hvor vi var de sidste to dage inden hjemturen. Det havde været en anstrengende Tur, men med mange store og gode oplevelser.

I Flyet hjem var der mange ledige sæder, så det var ikke så vanskeligt at indrette sig lidt bekvemt. Jytte havde dog lidt problemer med ham, der sad i sædet foran hende. Han ville absolut have sit Ryglæn lagt så meget bagover som muligt, så meget at det generede hende, når hun sad op i sit sæde. Hun havde høfligt påtalt det overfor ham, men da det ikke hjalp, gav hun ham det glatte lag på flydende engelsk. Jeg forstod ikke, hvad hun sagde, men det gjorde han åbenbart, så han rettede omgående sit Ryglæn op.

Lili holdt klar til at køre os, hjem da vi landede i Billund.

Andelslejlighed i Odder

Der var lige bygget nogle Seniorboliger i Malling, jeg så på dem, men syntes ikke de var særlig godt indrettet, så det blev i stedet Odder, hvor jeg købte en Andelslejlighed i udkanten af Byen. Den trængte til at blive renoveret, så Jytte gik i gang med at agere Indretnings Arkitekt, hun havde jo lige gennemrenoveret sit eget Hus, så hun vidste hvordan tingene skulle gribes an.

Det skulle vise sig, at det var rigtig godt, at hun havde tid og lyst, for jeg havde sagt ja til at være Sekretær endnu en gang i Logen, da den valgte Loge broder erkendte, at han ikke magtede opgaven. Det var lige før jeg heller ikke kunne, idet man havde indført et nyt system, så alt hvad der tidligere var opført i Arkiver og Protokoller, nu skulle overføres elektronisk, så det gav jo en masse ekstra arbejde. Men også her fik jeg rigtig megen hjælp og undervisning af Jytte, idet det jo er indenfor IT, hun har arbejdet.

Der var rigtig meget der skulle laves i Lejligheden, da der stort set ikke var gjort noget i de 30 – 35 År, den tidligere lejer havde boet i den. Vi startede med at rive Tapet af væggene - jeg tror der flere steder var 7-8 lag. Jeg hjalp til så godt jeg kunne, men døjede med at få luft, da der var megen støv i luften, men Jytte knoklede på fra morgen til aften, så efterhånden kom de bare vægge frem.

Sonni havde påtaget sig, at lave det El der skulle ændres. Der skulle bl. a. flere Stikkontakter i de enkelte rum, ligesom installation i Køkken og Bad skulle ændres, så de passede til en tidssvarende indretning, så det var en større omgang. De gamle skabe og trægulv i Køkken og Entre blev fjernet. Lasse og en Kammerat kom og fjernede Badeklar og Radiator, samt Betongulv i Badeværelset, så der var klar til, at VVS installatøren kunne komme i gang. Alle Rør blev fræset ind i Væggene, og der blev etableret Gulvvarme i Bad, Entre og Køkken, hvor der også blev støbt betongulve.

Jeg havde været på Hospitalet, og var bleven opereret for grå stær på mit ene øje, og skulle nogle uger senere have det samme gjort på det andet øje. Så nu skulle vi i gang med at købe Fliser til Gulv og Bruseniche. Jytte havde købt til sit Hus i Flisegalleriet og foreslog, at vi så på, hvad de havde. De havde et virkeligt stort udvalg, og de var meget kreative i deres forslag, så vi foretog vort indkøb der.

Så gjaldt det Køkkeninventar og her var det Ikea vi hjemsøgte. Jeg havde ikke været der andet en enkelt gang, men Jytte var hjemmevant der, og hun vidste, hvor vi skulle finde de enkelte ting, så jeg trissede bare i hælene på hende. Jeg var begyndt at slæbe lidt på mit venstre Ben, men regnede med, at jeg nok havde trådt forkert og derfor ikke kunne træde ordentlig over i Foden. Det gav sig også til udtryk, når jeg kørte Bil - jeg kunne ikke forstå, at gearkassen børstede tænder når jeg skiftede gear. Efterhånden ville min venstre Hånd heller ikke altid reagere, som jeg gerne ville have den til. Så det endte med, at jeg var ved Læge. Han mente, at jeg havde en form for væsketryk på hjernen, og ville derfor have mig på Hospitalet, for at jeg kunne få foretaget en scanning.

Lili og Jytte var ikke meget for, at jeg overnattede hjemme, og overtalte mig til at overnatte hos Jytte. Det var også godt, for det endte med, at jeg faldt og havde besvær med at rejse mig. Pigerne rekvirerede en Ambulance, og jeg blev kørt til Hospitalet. Her foretog man en Scanning og konstaterede ganske rigtigt, at det var en væskesamling, der trykkede på Hjernen.

Ved den efterfølgende operation borede Lægen hul i Kraniet og lagde et dræn ind, der i løbet af næste dag tappede næsten 100 ml væske ud. I løbet af 2 dage var jeg klar til at komme hjem igen, og det eneste mén jeg har, er en hulning i Kraniet, hvor lægen borede ind. Han mente i øvrigt, at væsketrykket skyldtes et tryk eller slag på toppen af hovedet. Det eneste jeg kunne komme i tanke om, at noget sådan var sket, var at jeg om efteråret

havde klippet græs i Parken, og her havde jeg ikke fået mig dukket nok, da jeg kørte under en kraftig gren, så den strøg temmelig kraftigt hen over mit Hoved.

Min Arm og mit Ben fungerede igen, som de skulle, og jeg kunne skifte Gear i Bilen uden den børstede Tænder. Jeg havde ikke haft kræfter nok i mit Ben, til at træde Koblingen ordentlig ud, så det var ikke Gearkassen, der fejlede noget.

Arbejdet i Lejligheden skred i mellemtiden planmæssigt frem. Mureren var i fuld gang med at lægge gulv og efterpudse huller i Væggene, og så kom turen til Fliserne. Her var vi ikke helt tilfredse med det udførte arbejde, men efter lidt snak blev de påpegede skavanker rettet, og slutresultatet var fuldt tilfredsstillende.

Nu kunne Maleren komme til, og derefter kunne vi begynde, at samle de forskellige Skabe, ca. 0,5 ton - de var jo leveret i Byggesæt, så det var jo med at følge vejledningen. Engang imellem kunne man godt sidde og kigge lidt dumt på tingene, når man ikke lige havde fattet, hvad der stod i vejledningen. Her kom Max til hjælp, han dukkede lige pludselig op en dag, og spurgte om vi skulle have lidt hjælp. Han har en rationel Tankegang, så han fik hurtig rettet op på de fejl, vi var i færd med at begå, så inden længe var de forskellige Skabe samlet, og klar til montering.

Nu gik det hurtigt fremad. Tømreren havde stillet en virkelig dygtig Svend til rådighed, så Køkkenet tog hurtigt form, ligesom Skabene i Soveværelset blev monteret. Lili og Gert kom og fjernede de gamle Gulvtæpper, så nu kunne vi endelig se, hvordan det oprindelige gulv så ud. Det viste sig heldigvis at være intakt, men meget mørkt efter mange års påføring af Olie. Det blev nu slebet og lakeret, så det står helt lyst og er nemt at holde. Vi nærmede os også hurtigt den 1. april 2012, så jeg satsede på at flytte på denne dato.

Jeg syntes ikke, jeg havde så meget at flytte med, at det var nødvendigt med en stor Flyttevogn. Så jeg lavede aftale med min Nabo Erik Kaae, min svoger i Beder (Niels) og Gert om at flytte for mig. De havde alle havde en rummelig kassevogn. Inden vi begyndte, havde vi med en frontlæsser løftet flyttegodset ned fra 1ste sal på ejendommen, og anbragt det i Garagen, så det var nemt at gå til. Nogle af Børnebørnene var klar til at hjælpe, til så i løbet af en formiddag var flytningen klaret.

Jeg manglede kun at sætte Fodlister på i lejligheden, det skulle være Plastlister, for her kunne jeg trække El ledninger i, hvis det skulle blive nødvendigt

med flere Stikkontakter. Det kom Frank og hjalp mig med, så efterhånden havde hele familien været involveret i indretning og flytning. Vi sluttede af med en frokost for de involverede, og så kunne jeg begynde at få Møbler sat på plads og hænge billeder op m.m. Det gik der jo nogle dage med, men omsider så det nogenlunde rigtigt ud.

Der havde jo været megen støj fra Håndværkerne i forbindelse med renoveringen, men de øvrige beboere i opgangen, havde taget det meget roligt. En enkelt havde bedt om ro på en bestemt dato, da han fyldte rundt og skule have gæster, og det blev selvfølgelig respekteret. Som tak for deres overbærenhed inviterede jeg opgangens beboere på Brunch en lørdag.

Dagligdagen i Odder

Nu skulle jeg jo til at vænne mig til de nye installationer, og jeg er jo ikke nogen Ørn i et køkken, så jeg eksperimenterede med Komfur og Ovn. Det gik nogenlunde med Komfuret, men Ovnen drillede. Der var store udsving i temperaturen, så jeg reklamerede, og der kom en tekniker og tog nogle målinger, hvorefter han skiftede noget af Elektronikken ud. Der blev stadig ved med at være problemer med Ovnen, så efter en del flere reklamationer tog firmaet Ovnen retur, og jeg købte en anden, som fungerer tilfredsstillende. Det næste problem var Emfanget - her passede inddækningen ikke, så her skulle der også flere reklamationer til før Firmaet udskiftede det, men nu fungerer det hele udmærket.

I forbindelse med Lejligheden har jeg to Kælderrum. Det ene ligger lige under Badeværelset. Det er meget heldigt, for her er hele styringen af gulvvarmen anbragt, så det er nemt at komme til. Det andet rum er lidt større, her har jeg indrettet et Hobbyrum med Filebænk, Skruestik og Værktøj hængt op på Væggen.

Jeg havde ind imellem besvær med at trække vejret på grund af min KOL sygdom, så Lægen foreslog, at jeg deltog i et Lunge gymnastik Kursus på Hospitalet i Horsens. Det var rigtig godt, jeg følte, at jeg havde et godt udbytte af det og fortsatte efterfølgende på et Fitness center her i Odder, ligesom jeg har nogle redskaber, så jeg også kan lave nogle eg øvelserne her hjemme.

Men det jeg synes har hjulpet mig mindst lige så godt, er en Bog Jytte kom med, hvor jeg kunne læse om, hvordan man kan styre sin vejrtrækning. Det kunne selvfølgelig ikke kurere mig, men den lærte mig at styre måden, at ånde ind og ud på, så jeg ikke kommer i den situation, at jeg står og hænger

og trækker vejret helt vildt. Min Læge ville gerne låne den, da jeg fortalte ham om den gode virkning, jeg følte den havde på mig, men han er ikke meget for at anerkende noget, der ikke er videnskabeligt bevist.

Ellers går livet stille og roligt, jeg er ved at have styr på mit Køkken og bager Kage, der bliver rost af mine omgivelser, det er såmænd ganske sjovt. I øvrigt er der ikke megen kontakt med de andre beboere, nu er jeg jo heller ikke den, der går rundt og stemmer Dørklokker, for at komme i kontakt med dem. Vi har en årlig generalforsamling i Andelsbolig foreningen, og så har vi en eller to udendørs sammenkomster om Sommeren, hvor der deltager 10 - 15 personer, og det er de samme hver gang, det lyder jo ikke af så mange ud af 30 lejligheder, men der er mange enlige beboere her.
Jeg prøver så vidt muligt at deltage i Smedemestrenes generalforsamling og efterfølgende selskabeligt samvær, her er Jytte altid sød at sige ja, til at være min ledsager. Det er interessant at følge med i, hvordan Foreningen udvikler sig i takt med resten af samfundet, og det viser, at det var det rigtige, vi kæmpede for i tresserne - det at lave den til en professionel organisation. Vi har jo også en seniorklub for Smedemestrene, den arrangerer udflugter og 2 årlige Bowling aftner, sidst nævnte er altid her i Odder, og det ender altid med spisning. Her er jeg så vidt mulig med, hvorimod at jeg sjældent deltager i udflugter, de kan ikke rigtig vække min interesse.

I de første År efter opstarten af Seniorklubben, var jeg meget aktiv og gjorde en del for at finde egnede udflugtsmål, som jeg også var med til at besøge. Jeg gjorde den fejl, at jeg nogle gange inviterede en ældre Dame, der boede til Leje hos mig i Lillenor, med på disse udflugter. Det samme skete et par gange med et par familiemedlemmer, uden at jeg tænke på, at de øvrige, hvor der var Par, begge betalte kontingent til Klubben. Jeg skænkede overhovedet ikke den skævdeling en Tanke, men blev senere opmærksom på, at man havde talt om det internt i Klubben. Jeg er lidt skuffet over, at der ikke var nogen, der prikkede mig på skulderen og gjorde mig opmærksom på problemet. Jeg var som sagt meget aktiv i klubbens aktiviteter, og gik endda så vidt, at jeg forærede den en flot Messing Dirigentklokke med Inskription, uden at jeg dog havde tanker om, at det kunne gå i stedet for min manglende betaling. Klubbens Sekretær tog billeder, da jeg overrakte den til Klubbens Formand ved en udflugt til Gammel Estrup på Djursland, og dette billede danner i Dag baggrund for koden, for at komme ind på Klubbens hjemmeside internt.

Helt tilfældig blev jeg opmærksom på min fadæse, men da var det for sent, at prøve at rette op på den. Der var gået for lang tid, så jeg prøvede ikke

engang på det. Jeg var dog lige aktiv med forslag f. eks. på vore generalforsamlinger. Her havde vi godt nok en medlemsliste, men jeg syntes, der manglede data og Billeder af medlemmerne, og efterhånden som der kom nye medlemmer med, ville det jo være rart, om man kunne se, hvordan de så ud og kende deres data. Så jeg foreslog og fik vedtaget, at Listen blev opdateret med data og billeder, og at der blev valgt en ansvarlig Web-master, til at holde styr på dette. Der var godt nok nogle af pigerne, der ikke var så begejstrede for at få deres Billede på skærmen.

Disse har åbenbart lagt pres på deres mænd/samlever, for på et senere Bestyrelsesmøde, blev vedtagelsen vedrørende medlemslisten ændret til, at man i stedet var pligtig til at bære et udleveret navneskilt - med Bødestraf, hvis man ikke havde det på til møderne. Jeg nægtede simpelthen at tage det på, og er da heller aldrig bleven afkrævet Bøde.

Jeg har afsluttet min 2-årige turnus som Sekretær i Logen, men jeg afløser ofte den nuværende, når han er forhindret. Det falder mig let at udføre arbejdet, men ellers er jeg ved at være træt af mit loge liv, der er ikke den samme ånd ved møderne, de er efterhånden uinteressante og intetsigende, så jeg melder mig ud inden så længe, men det er en meget vanskelig beslutning at tage, efter 48 års medlemskab og min store involvering i såvel Logen som Bygningen.

Jeg har i lang tid i perioder haft meget ondt i mine knæ, hvilket ofte har resulteret i, at jeg ikke har kunnet sove om Natten. Det har til tider været hver anden Nat, så jeg har ikke været til så meget om Dagen, det er simpelthen forfærdeligt, når man ikke får sin nattesøvn i længere tid, så jeg har ofte været ved Læge, men uden det store held, jeg får som regel nogle nye Piller skreven ud, en ny slags hver gang.

Turen til Cuba

I efteråret 2014 spurgte Lykke og Max, om jeg ikke kunne tænke mig at komme med til Cuba. De er meget fascineret af Øen og dens befolkning, og de rejser jævnlig derover. Jytte ville også med, så jeg sagde ja til en tur på 14 dage. Max sørgede for alt det praktiske og først i Oktober, tog vi af sted.

Vi startede fra Billund og mellemlandede i Amsterdam. Her skiftede vi til en større maskine til den lange tur til Havanna på Cuba. Da vi kom ombord, havde Max en større overraskelse, idet vi blev placeret i en Buisnes Class Kabine. Her var der masser af plads med store bløde sæder og speciel op-

vartning af personalet. Det var en helt igennem virkelig god oplevelse. Jeg klarede det meste af turen uden at få ondt i Benene, kun det sidste kvarter måtte jeg op at ligge på Knæene, men det var der så god plads til. Vi kunne jo ikke rigtig forstå denne ekstra avagance, men Max påstod, at han havde fået et tilbud, som han ikke kunne sige nej til, så vi kunne jo betragte det som en fødselsdagsgave, nærmere er jeg indtil videre, ikke kommen med ham.

Da vi nåede Havanna, var vi åbenbart lidt for tidlig fremme, så vi kunne ikke komme ned, hvorfor Piloten tog en tur ind over Landet. Aldrig har jeg oplevet en så rolig og afbalanceret flyvetur og en landing, der føltes som om, vi bare kørte ind på en parkeringsplads, - ikke et eneste bump, en virkelig dygtig Pilot.

Vi kom hurtig gennem indrejse kontrollen, og ud i blændende solskin med 33 graders varme. Jytte var henne at veksle Penge, medens Max fik hold i den Bil han havde bestilt, en dejlig stor Renault. Det gik rimelig hurtigt, med at komme fri af Lufthavns området. Man kunne godt mærke, at Lykke og Max havde været der flere gange, og de var gode til at guide hinanden efter hver deres pejlemærker.

Da vi kom udenfor området, satte Max farten op, det var ikke ligefrem en Motorvej, vi var kommen på, så ind imellem var der nogle gevaldige huller. Max prøvede at styre udenom dem, men ind imellem ramte han alligevel et, så gav det et bump, så man var lige ved at ryge op gennem Taget.
Vi kørte 250 km og kom til Cienfuegos, hvor vi skulle bo i en Villa, hvor Max havde lejet 3 Værelser, og hvor vi kunne få Morgenmad. Det var dejlige Værelser med gode Senge og store Badeværelser, god mekanisk udluftning og stort Køleskab. Der var en rimelig stor Have, hvor der var nogle flisebelagte Pladser med Borde og Stole, som vi frit kunne benytte. Her spiste vi altid vor Morgenmad, som bestod af Spejlæg, Franskbrød, Pålæg og friskpresset frugt juice og Kaffe.

Lykke og Max var jo vore Guider på turen, så de foreslog, hvor vi skulle køre hen. Nogle gange ud på Landet, andre gange ind i Byen, så vi fik virkelig set noget af Cuba både på ret og vrang. Det er utroligt så enkelt Folk kan leve, når bare Temperaturen er passende høj, og det må vi nok sige, at det var den i den tid vi var derovre. 36 grader fra morgenstunden af så det var ikke så mærkeligt, at Folk kunne finde i skygge og i øvrigt tage det stille og roligt. Det var lidt forstemmende at se Bolig forholdende i de private hjem. Her følte man sig sat mere end 100 år tilbage i tiden, men styreformen derovre

holdt befolkningen i stramme tøjler og tillod tilsyneladende ikke, at de fik for mange Penge mellem Hænderne.

Men ind imellem blev der alligevel gjort forsøg på, at renovere lidt på Bygningerne - i hvert fald udvendig. I nogle tilfælde ved at male Facaderne i meget stærke røde eller blå Farver, i andre tilfælde ved at stable noget op på hinanden, der ligner de Byggeblokke af Leca vi bruger herhjemme. I nogle tilfælde på Taget af bestående bygninger, men ikke altid som en fuld Etage. Nogle gange kun så der bliver et par små Værelser, andre gange er man begyndt at bygge et helt Hus på en ubebygget grund, det kan både være i Byen og på Landet, men rigtig mange gange er byggeriet gået i stå, uvist af hvilken grund, det ligger bare hen og skæmmer sine omgivelser.

Til gengæld var der store flotte Bygninger, der indeholdt offentlige Kontorer, Museer og Hoteller, og hvor indretningen var top moderne. Ligesom der var mange ældre smukke Villaer langs Strandgaderne i de større Byer - nogle af dem helt sikkert fra Kolonitiden. Der blev satset rigtig meget på Turisme, og vi så adskillige nye moderne Turistbusser fyldt med Turister, køre rundt til udvalgte steder, hvorefter de så om aftenen holdt ved de moderniserede Hoteller, hvor Turisterne så overnattede. Den menige Cubaner har ikke råd til at benytte disse hoteller og har muligvis heller ikke tilladelse til det.

Når vi kørte udenfor Byen, så vi ikke meget til Landbrug. Der gik nogle få Køer hist og her, og engang imellem dukkede der nogle store Sukkerrørs Plantager op. Nogen egentlig landbrugs produktion så vi ikke, men det har måske været specielt for det område vi var i, for hvis vi går på Nettet og læser om Cuba, er der tilsyneladende områder med intensiv dyrkning af landbrugsvarer, men ikke nok til at være selvforsynende.

Lykke og Max havde, på en af deres tidligere Ture, besøgt et lille Spisested ude ved Stranden. Hvordan de havde fundet det, er mig stadig en gåde. Jeg syntes, at det var lidt af et vildnis vi kørte i, men pludselig dukkede der nogle Skure op tæt ved Stranden. Det viste sig, at det var det rigtige sted.

Det lignede nu ikke et sted, hvor man kunne spise. Max lurede også lidt, stedet lignede ikke som han huskede det, men så dukkede familien, der boede der op, og de forklarede, at Politiet pludseligt dukkede op og havde fældet alle de store Træer, så der nu ikke mere var nogle skyggefulde steder, som tidligere.

Beboerne mente, at nogle havde været misundelige på dem, og anmeldt dem til Politiet. Det afholdt dem nu ikke fra, at lave frokost til os.
Manden kom med et Rørstativ, magen til det vi bruger til vore Telte, bare højere. Her blev der trukken noget Teltdug på, så blev der hentet Borde og Stole frem, og så lige pludselig sad vi bænket om et dejligt frokostbord ganske tæt ved Standen, og med Høns og Kyllinger løbende mellem Benene på os.

En anden gang var vi på besøg hos en privat Familie, der boede på et lille landbrug. For at komme dertil, kørte vi ind på en markvej, hvor vi kom til et højt Trådhegn, her var der en Låge, der var lukket, ved at man havde viklet noget Ståltråd om Stolperne. Lykke og Jytte fjernede Tråden, hvorefter vi kørte igennem, og de satte Tråden på igen, og vi fortsatte ad Markvejen.

Her boede en Onkel og Tante til én af Lykke og Maxs bekendte, sammen med deres Datter og Svigersøn og disses to Børn. Det hele så noget forsømt ud.

Selve Boligen var om mulig endnu mere elendig, end dem vi havde set inde i Byen. Der var et forholdsvist stort Køkken, men her var Køleskabet gået i stykker, så rummet blev mest brugt som oplagsrum til en cykel m.v., en Stue med et Bord og nogle Stole og et lille Fjernsyn, her kunne Familien samles, når de skulle spise eller spille Domino, det sidste er national spillet derovre, det spilles alle vegne både ude og inde.

Udenfor var der lidt Fjerkræ og et Bassin med to små Skildpadder, en gris og de havde ganske vist en Hest, men hvad de brugte den til, gik ikke op for mig. Det var i hvert fald ikke til Markarbejde. Selve Landbruget var kun en lille Køkkenhave, resten af jorden lå tilsyneladende udyrket hen med nogle Frugttræer hist og her, det eneste der var dyrket, var et ganske lille stykke Køkkenhave.

De flyttede et Bord ud ved siden af Grisene og Skildpadderne, hvor der var lidt skygge, og så lavede de Mad på et Bål ved siden af, og vi blev inviteret til at spise med.

En anden gang kørte vi langt ud på Landet til noget Familie til en Pige Lykke og Max kendte. Et stykke inde på markvejen stødte vi på nogle Kulsviere, 6 - 7 mand, der var i fuld gang med at lave Trækul.

Det var kun en lille Kul-Mile de havde, 4 til 5 m lang og 1 m høj, så de havde god tid til at tage nogle slurke af den medbragte flaske Rom, den gik

flittigt på omgang mellem dem. *(Kul-mile er en halvkugle- eller kegleformet hob af træ, der dækkes med græstørv, jord o.l. og brændes til trækul)*

Der stod adskillige sække med færdig Trækul, så de var åbenbart i gang med en ny portion, nogle af Mændene gik med os til deres Hus. På Vejen dertil mødte vi et Hestekøretøj, der var på vej ud at hente Sækkene med færdig Kul. Såvel Køretøj som Seletøj så noget hjemmelavet ud.

Beboerne var meget venlige og imødekommende, en indstilling vi mødte ligegyldig hvor vi kom, de ville gerne vise, hvordan de boede og levede, og så kunne det jo også ske, at Turisterne kvitterede ved at give lidt drikkepenge i den eftertragtede Turist Valuta, der gav dem mulighed for at købe nogle af de varer, som de ikke kunne købe for den lokale Peso.

Inde i byen besøgte vi et sted, hvor der boede 3 Generationer i 3 små værelser, hvor der stort set kun var plads til en dobbeltseng og lidt tøj i hver. Et ganske lille Badeværelse, hvor de rå vægge stod uden Fliser af nogen art, der var et Toilet, men uden Bræt og der var heller ingen vandtilslutning, når man skulle skylle ud, så kunne man fylde vand i en blikdåse ved Håndvasken, og bruge det til at skylle ud med. WC papir skulle man selv medbringe, og efter brug måtte det ikke komme i Toilettet, men smides i en bøtte ved siden af, da Kloaksystemet ikke kunne klare Papiret.

Vi besøgte også en anden Familie inde i Byen, hvor kontakt Personen var Sygplejerske. Også her var det forskellige Familie medlemmer, der boede i Huset, der var på 2 etager med Bedstemor på 93 år, en søster og hendes datter i stuetagen, hvor de havde hver deres rum, og sygeplejersken på 1ste sal. For at komme der op, skulle man op af en smal udvendig Trappe til en afsats foran beboelses rummene. Her var der ingen Rækværk ud mod Gaden, kun nogle få glasskår støbt ind i kanten af gulvet mod Gaden, så her kunne man falde mindst 3 meter ned, hvis man ikke så sig for.

I øvrigt var rummene indrettet nogenlunde som hos familierne på landet, den eneste forskel var, at Sygeplejersken var begyndt at samle materiale sammen til at modernisere sit Køkken. Det tog åbenbart lang tid, at få råd til at købe tingene, men uanset hvor fattigt der så ud, var der rent og pænt, hvilket også gjaldt beboerne.

Vi var også en Tur til Byen Trinidad, en meget gammel By, hvor Gaderne stadig er brolagte med kampesten, som er kommen dertil som Ballast i Sejl-

skibene i den tidlige kolonitid. Byen er et udpræget Turiststed, og man er i fuld gang med at renovere den, så den kan fremstå i sin fordums glans. I de fleste gader var der markedsboder.

Det samme gjaldt det gamle Fort ved indsejlingen til Bugten, her kunne vi godt fornemme, hvordan livet måtte have været, da det var i brug, både som vagt ved indsejlingen og som administrator for området.

I det hele taget var det en spændende og oplevelsesrig tur, som jeg roligt kan anbefale til andre at prøve, men det var jo ikke det samme, som at deltage i Rejse selskabernes Ture, hvor alt er planlagt, her kom vi helt anderedes i kontakt med lokalbefolkningen og oplevede, hvordan deres hverdag var.

Vi oplevede jo meget andet end her beskrevet, f. eks. var vi til et lokalt Bryllup, vi var til Delfin Show, hvor Jytte optrådte sammen med 2 Delfiner, og meget andet, men nu skal det her jo ikke være en Turist Brochure for Lykke og Max rejse Bureau.

Jeg fik selvfølgelig også ondt i mine Ben en Nat, så jeg ikke kunne sove. Det snakkede vi om ved morgenbordet, det blev vores Husværts opmærksom på, og han anbefalede, at vi gik ned til en Lægeklinik, ikke så langt fra hvor vi boede. Han var sikker på, at jeg der ville få en indsprøjtning, der ville tage smerterne. Vi gik selvfølgelig derhen, og Lægen undersøgte mig grundigt. Han smurte noget Gele på Benene, og gav mig nogle få Piller, jeg havde ikke ondt i Benene resten af den tid vi var derovre.

Tiden var nu kommen til, at vi skulle hjem. Vi kom i god tid til Lufthavnen, og i udrejse kontrollen viste gennemlysningen af min Håndbagage, at der var en Saks i den, det var en ganske lille broderesaks, der altid havde ligget i min Toilettaske, den blev nu konfiskeret, og vi fik lov til at udrejse.

Denne gang var det ikke til Buisnes Class, men til Pladser ved nødudgangene i begge sider af Flyet, hvor der var ekstra benplads. Det skulle vise sig, at være en dårlig Ide, da det føltes meget koldt, og jeg fik vildt ondt i Benene, trods det, at jeg fik ekstra Tæpper. Det endte med at jeg stod op på hele Turen til Amsterdam, her havde Jytte sørget for, at der holdt et lille El køretøj, der kunne transportere mig til afgangen til Billund, fordi der var langt at gå på meget kort tid.

I Billund var Lili klar med Bilen, og så var det bare hjemad. Jeg gik i Seng kl. 15.00 så træt var jeg.

Ondt i benene

I tiden derefter var det helt galt med smerter i Benene, og jeg sov mange gange kun hver anden Nat. Jeg fik forskellig Medicin, mange gange gjorde det kun tingene værre, det resulterede bl. a. i, at jeg gik i søvne. Således også Natten før vi skulle over til Tina i København, for at vi kunne være med til at fejre, at hun havde lavet Svendestykke. Jeg var faldet om Natten og havde slået hul på min ene Arm, det havde jeg forbunden med et Plaster, så da jeg kom ud til Lili, forbandt hun det i stedet med Gazebind.

Da vi kom hjem Kl. 3 om Natten havde Såret blødt, Lili ville skifte forbinding, men så begyndte det at bløde mere, det endte med, at vi kørte til Vagtlæge på Hospitalet i Aarhus kl. 5 om morgenen, hvor vi fik lagt en professionel Forbinding med besked om, at få den skiftet ved egen Læge indtil Såret var lægt.

90 års fødselsdag

Vi nærmede os nu min 90 års fødselsdag, jeg var ikke i humør til at gøre noget særligt ud af den, og jeg aftalte med Jytte, at hun skulle komme med nogle Rundstykker, og så kunne de der havde lyst, komme til en Kop formiddags Kaffe.

Jeg dækkede Bord til en snes stykker om aftenen og gik tidlig i Seng, uden dog at få sovet, så jeg var noget groggy om morgenen. Her ventede jeg forgæves på, at Jytte skulle komme med Rundstykker. Til gengæld kom der nogle af beboerne i Huset, men jeg havde jo kun Kaffe at give dem. Jeg prøvede at ringe til Jytte, men Telefonen virkede ikke, så jeg troede, den var løbet tør for strøm og satte den til opladning, uden at der dog kom liv i den.

Pludselig stod Tina og Mirek i Døren og sagde, at jeg skulle komme med dem, de ville ikke sige noget om hvorhen. Så jeg måtte pænt sige farvel til mine gæster og undskylde, at der åbenbart var arrangeret noget et andet sted, som jeg skulle deltage i. Det tog de nu meget pænt, jeg ved ikke, om de var informeret om hvad der skulle ske.

Jeg spekulerede over, hvad man havde fundet på, og jeg tænkte på flere muligheder, såsom en Frokost på Skovbakken eller lignende. Nylig da vi drejede ind på Boulevarden, kunne jeg regne ud, at det var i Logens Selskabslokale, der skulle foregå noget. Jeg havde dog ikke forestillet mig det syn, der mødte mig.

Der var dækket op ved små Borde rundt i Lokalet og Søren og Dennis havde sørget for, at der var et tag-selv bord med frokostretter, og hele vejen rundt stod der familiemedlemmer, og venner. Selvfølgelig alle mine egne Børn og svigerbørn, mine Børnebørn og deres partnere, mine Oldebørn, min Søster, Broder og Svigerinde, min Svoger og Svigerinder på Lykkes side (Lykkes storesøster og lillebroder), nogle af mine og Lykkes søskendes Børn, i alle tilfælde dem, jeg havde haft mest tilknytning til igennem årene, og nogle af dem så langt borte fra som Vamdrup og Bønnerup.

Det viste sig, at mine Børn, igennem lang tid - flere måneder, havde arbejdet på at arrangere min 90 års fødselsdagsfest, uden at jeg anede det mindste om, hvad der var i gære. De havde inviteret familie fra Kl. 9.30 til kl. 14.00, hvor der var sørget for Frokost og Kaffe, og hvor Tina og Max holdt tale for mig. Her kom også Inge og Bent Neergaard, Stilling Shell Depot, som jeg jo havde handlet rigtig meget med, da jeg havde Smedjen i Lillenor.

Bent benyttede lejligheden til at sige lidt om den tid, samtidig havde han lavet en lille Folder, som han kaldte *"Lillenor Guldsmede Tidendes Særudgave",* og som indeholdt billeder fra vore Ture syd på, Ture som Shell inviterede på, når vi havde købt et vist antal Oliefyr, noget helt nyt der først i tresserne, hvor Charterferie trådte sine Barnesko.

Mange af Gæsterne fra om Formiddagen tog jo så af sted ved halv to tiden, flere af dem havde jo små Børn, der trængte til at komme hjem og få en lur. Jeg troede, at nu var den Fest nok overstået, men så dukkede der pludselig andre op, det var tidligere Naboer, Lejere, Kolleger, Forretnings forbindelser og Loge brødre, alle havde været inviteret for lang tid siden, og de havde fået at vide, at jeg ikke vidste noget om det. Det er fantastisk, at ingen har talt over sig, da jeg jo har talt med flere af dem i mellemtiden.

Det var overvældende at se, hvor mange der havde taget sig tid til at efterkomme indbydelsen på Dagen før Juleaften, hvor de fleste ellers er i fuld vigør med at gøre klar til årets største højtid. Nogle var kommen langvejs fra, et enkelt par helt fra Thy, de havde dog benyttet lejligheden til også at besøge Familie hernede.

Alt i alt en helt overvældende dejlig dag som jeg aldrig vil glemme, en stor tak til mine Børn for deres initiativ og den enighed de lagde for Dagen, for at gennemføre en fuldendt fødselsdagsfest for mig.

Kl. blev 18 inden de sidste gæster var gået, så var der tid til at rydde op, og samle mine gaver sammen - der jo mest bestod af diverse Flasker - og køre dem og mig hjem. Det trængte jeg også i høj grad til. Så snart jeg var bleven ene, gik jeg direkte i Seng og sov til langt op ad Dagen næste Dag.

Næste Dag var jo juleaften, her var jeg inviteret ud til Lonni og Sonni, men jeg var ikke helt oppe på mærkerne, det kneb med at få luft, så Sonni kørte mig hjem allerede kl. 21.30, jeg var endnu ikke helt restitueret og holdt mig i ro resten af juledagene.

Noget "Brænder ud"

Jeg havde bedt om at få min Knæ Røntgen fotograferet, men Billederne viste ingen fejl, så der var åbenbart kun Piller, der kunne hjælpe, og min læge var ved at løbe tør for gode Ideer, så det endte med, at jeg fik nogle jerntabletter med hjem, jeg nåede ikke at tage hul på dem, for resten af Dagen havde jeg overhovedet ingen smerter i mine Ben, og har ikke haft det siden, jeg er begyndt at tro på mirakler.

Jeg havde jo en aftale med en Neurolog i Skanderborg, som jeg havde fået anbefalet. Jeg kørte selvfølgelig over til ham og fortalte, at jeg på mærkelig vis var bleven smertefri. Han havde tidligere hørt om lignende tilfælde, sygdommen var brændt ud, kaldte man det, han kunne ikke give nogen videnskabelig forklaring på fænomenet, han foretog en prøve på mine reaktioner og konstaterede, at de var ganske normale, han ville gerne se mig igen om en måned og håbede helbredelsen varede ved.

Det gjorde den heldigvis og han kunne afslutte Journalen med, at jeg var helbredt. Jeg gav den samme forklaring til min egen Læge, og han er jo lige så forundret, som mig selv, og bad mig låse mit lager af Pille ned.

Jeg gik og følte mig, som født på ny og kunne nu tænke rationelt. Jeg havde jo i længere tid tænkt på, at melde mig ud af Logen, idet jeg ikke følte, at den levede op til de værdier, som er dens oprindelige Ide. Det hele gik mere ud på ren selskabelighed uden nogen Værdiindhold, jeg følte, at jeg stod ret ene i den situation.

Jeg har nu truffet beslutningen efter 48 års medlemskab, og har efter lange overvejelser trukken mig, hvilket jeg har det rigtig godt med nu bagefter, nu fylder det ikke i mine tanker mere.

Søvn og "Natteroderi"

Det kneb dog stadig med at falde i Søvn om aftnen, så jeg brugte stadig Sovepiller, men Lægerne var enige om, at det var mere vigtigt, at få sin nattesøvn end at skrotte sovepillerne.

I løbet af Foråret blev det for lidt med en pille pr. aften, så jeg talte med Lægen, om der var nogle Piller, der var lidt stærkere, så jeg stadig kunne nøjes med én Pille om Natten. Lægen udskrev nu nogle andre Piller end dem, jeg var vant til at bruge, men stadig med én om dagen. Det gik også godt i nogle dage, men så en aften Jytte havde været her, og vi havde siddet dybt begravet i Pc'en, hvor Jytte underviste mig i at gennemgå, hvad jeg tidligere havde skrevet for at rette fejl og mangler, gik det galt den efterfølgende nat.

Jeg var i Søvne (Mareridt), ved 2 tiden om natten, stået op og gået ind i min Skabsvæg, der er lukket af med nogle forholdsvis store Skydedøre. Jeg prøvede her at finde en almindelig Dør for at komme ud. En sådan kunne jeg ikke finde, men jeg fandt til gengæld et vindue (mit Soveværelses vindue), det åbnede jeg, og ved at hænge i armene, lod jeg mig dumpe ned på jorden. Enten var der længere til Jorden, end jeg havde regnet med, eller også var mine ben for stive, til at ramme Jorden. Jeg kunne i hvert fald ikke støtte på mit højre Ben, så jeg begyndte at krabbe på Knæ og Albuer op mod den anden ende af Boligblokken, hvor jeg kunne se en Lampe, der var tændt. Jeg var trods alt klar over, at jeg skulle op i lyset for at komme videre.

Til mit store held sov Niels Jørgen, der bor i samme opgang som mig, for åbne Vinduer, og han var tilfældigvis vågen på det tidspunkt, og jeg har nok samtidig givet lyd fra mig, da jeg ramte jorden, så han stod op for at se, hvad der var på færde, og så at jeg var i færd med at krabbe mig op mod lyset i den øverste ende af Blokken - kun iført undertøj.

Han skyndte sig at tage lidt overtøj på og komme mig til hjælp. Det første han gjorde var, at tage sit overtøj af og lægge det over mig, for at jeg ikke skulle blive mere afkølet, hvorefter han fik ringet efter en Ambulance, der kørte mig til Hospitalet i Horsens, her kom Lili til umiddelbart efter, hun siger, at jeg havde givet Niels Jørgen hendes nummer.

Hospitalet tog nogle Røntgen Billeder af min højre Fod og konstaterede, at der var nogle revner i Hæleknoglen. For at disse revner kunne gro sammen igen, blev mit højre Ben lagt i en Gipsbandage fra Storetåen til lige under

Knæet, samtidig fik jeg strenge ordrer om ikke at støtte på dette Ben de næste 6 Uger. Jeg var nu indlagt på Hospitalet i 5 dage, hvorefter jeg blev overført til Ålykkecentret i Odder, da min egen Lejlighed ikke egner sig til brug af Kørestol og Rollator.

Jeg var nu på Centrets korttidsafsnit i 2½ måned, til jeg kunne gå sikkert på mine Ben. Et ophold hvor jeg blev passet i alle ender og kanter, Personalet var utrolig tålmodige og hjælpsomme, men tiden kunne godt falde lidt lang, da det ikke var nemt at komme i kontakt med de andre patienter, idet de var utrolig dårlige både i sind og krop.
Endelig kom jeg hjem og skulle nu til at klare mig selv, som jeg har gjort tidligere. Det var dog sværere, end jeg havde troet, idet jeg stadig hostede meget, hvilket bevirkede, at jeg havde problemer med min vejrtrækning, men omsider fik jeg en Penicillin kur, der virkede, så jeg igen kunne trække vejret på nogenlunde normal vis.

Den kommunale hjemmehjælp har sørget for, at der er sat elektrisk Lås på min Entredør, så hjemmehjælpen altid kan komme ind, ligesom der er oprettet et kaldesystem, så jeg ved at trykke på en knap, kan komme i Radiokontakt med hjemmehjælpen, og fortælle dem hvad jeg har af problemer. Der kommer en hjemmehjælp hver morgen og hjælper mig støttestrømper på, når jeg skal have dem af om aftnen, kan jeg selv klare det.

Afslutning

Ellers tror jeg, at jeg er nået til vejs Ende med at skrive mine erindringer, jeg håber, der er en yngre, der på et tidspunkt vil tage Tråden op.

Hvis jeg skal give et Råd til den pågældende, så skriv Dagbog, blot nogle få linier hver dag, det vil være en uvurderlig hjælp.

Appendix A

Slægtsoversigt

Markus og Karen Tausen ca. 1460. Bopæl: Birkende, Fyn
Stilling: Jordbruger, smed.

Hans Tausen 1494-1561, født: Birkende, Fyn. Stilling: Biskop i Ribe, Reformator, Salmedigter.
Gift med: **Ane Andersdatter**.

Dorthea Hansdatter Tausen 1538-1601, født i Roskilde.
Gift med: **Hans Laugesen** 1530-1594, født i Ribe.
Stilling: Biskop i Ribe, lektor.

Mette Hansdatter Laugesen 1561-1633
Gift med: **Anders Sørensen Vedel**
1542-1616. Stilling: Forfatter til Danmarks historie.

Søren Andersen Vedel 1587-1653. Stilling: Sognepræst ved Ribe Domkirke. Ungdomsvennen Tycho Brahe var med til brylluppet.
Gift med: **Susanna Pedersdatter** 1587?-1655

Mette Sørensdatter Vedel 1632-1698
Gift med: **Christen Lauritsen Aagaard** 1616-1664. Stilling: Rektor på Ribe katedralskole.

Laurits Christensen Aagaard 1656-1711 født i Ribe. Stilling: Sognepræst i Hillerød og Helsingør. Døde af pesten i Helsingør.
Gift med: **Anna Dorothea Wilhelmsdatter Brochmann** 1664 ? – 1727.
Datter af: Borgmester i Ribe **Wilhelm Brochmann** og hustru **Margaretha Augusta Hansdatter Schack**

Vilhelm Lauritzen Aagaard 1682-1725 født i Ribe. Stilling: Skibspræst. - kapellan i Helligkorskirken, Bergen, Norge

Gift med: **Anne Sophie Svitzer** 1702 -?

Lars Vilhelmsen Aagaard 1723-1770 født i Bergen, Norge. Stilling: Sognepræst i Bergen, i 1756 blev han sognepræst til Veggerslev-Villersø sogne, Danmark.
Gift med: **Karen Dreyer** ca. 1731-1797

Claus Wilhelm Aagaard 1766-1850 født i Veggerslev. Stilling: Husmand og fæster under Meilgård Gods, Glesborg, Hemmed s, Djurs Nørre h, Randers a
Gift med: Mette Sørensdatter ca. 1772-1847

Johanne Clausdatter Aagaard 1800-1879
Gift i 1826, med: **Søren Jensen Møller Holst** 1802-1864. Stilling: Væver i Veggerslev s, Djurs Nørre h, Randers a

Niels Sørensen Holst 1839-1918. Stilling: Smedemester i Bønnerup, Hemmed s, Djurs Nørre h, Randers a
Gift: 20.10.1860 med **Ane Sørensdatter** 03.03.1836 - 24.12.1924

Johannes Nielsen Holst 1860-1956. Stilling: Smed. Veggerslev s, Djurs Nørre h, Randers a
Gift med **Marie-Sophie Jensen** 1859-1902

Jenny Anine Kjerstine Nielsen Holst 16.11.1884 – 05.03.1978
Gift: 04.03.1904 med **Anders Marius Rasmussen** 08.02.1878 – 08.04.1965. Stilling: Husmand og banearbejder. Mølballe, Søften ved 8382 Hinnerup

Henning Juul Rasmussen 23.12.1924. Stilling: Smedemester i Lillenor, 8340 Malling
Gift: 18.09.1948 med **Lykke Marie Kristensen** 04.03.1926 – 02.02.2000

(Den førstnævnte er barn af ovenstående Udarb. af John Niemiera Piilgaard, 28/1-2011)

Mine Søskende

Sophus Holst Rasmussen 04.05.1904-05.12.1994, Gift 08.09.1929 med Dagny Valentin Sørensen 18.06.1906-12.05.1990

Kristen Rasmussen 28.02.1906-20.05.2004, Gift 01.11.1931 med Agnes Jensen 06.01.1912-11.08.1999

Viola Marie 15.02.1908-21.12.1998, Gift 14.12.1933 med Alfred Louis Frandsen 17.10.1908-13.12.1965

Ingeborg Jensine Johanne 23.02.1910-22.07.1993, Gift 04.04.1932 med Tage Christensen 03.02.1906-20.07.1991

Gerda Agnete 21.07.1912-10.08.1987, Gift 30.12.1936 med Arnold Severin Jensen 05.12.1909-10.04.1980

Aage Storm Rasmussen 28.09.1914-10.01.1999, Gift 04.09.1937 med Mary Sørensen 22.11.1913-23.02.1978

Johannes Holst Rasmussen 14.03.1917 – 08.04.1946, Gift 24.07.1938 med Ingrid Kristine Jensen 16.02.1918–20.10.1991

Kjerstine Marie 1919-1919, døde af den Spanske syge

Gudrun Marie 03.09.1920, Gift 01.11.1942 med Richard Kristensen 30.01.1915–18.11.2003

Henning Juul Rasmussen 23.12.1924, Gift 18.09.1948 med Lykke Marie Kristensen 04.03.1926-02.02.2000

Ejner Elvig Rasmussen 09.06.1928, Gift 09.06.1951 med Irma Madsen Jakobsen 12.07.1926-22.01.1981

Lykkes Forældre og Søskende

Elna Margrethe født Jørgensen 12.12.1999-12.03.1985, gift 23.05.1922 med Sigurd Magnus Kristensen 23.09.1999-10.08.1984, Gårdejer, "Virkelyst", Beder Kirkesti 50, 8330 Beder

Sigfred Magnus Kristensen 08.03.1923-11.01.2013, gift 29.11.1946 med Ruth Poulsen 26.07.1926-22.10.1982

Edith Marie Antoinette15.08.1924, gift 23.09.1946 med Niels Bilde 20.11.1921- 26.10.1999

Lykke Marie 04.03.1926-02.02.2000, gift 18.09.1948 med Henning Juul Rasmussen 23.12.1924

Niels Marius Kristensen 13.07.1929 gift 12.12.1970 med Tove Rosendal 09.11.1939

Gudrun Margrethe 08.01.1931-21.05.2014 gift 20.09.1952 med Harry Guldager 14.10.1923-31.08.1988

Børn, børnebørn og oldebørn

Jytte, nu Freja Jytteli Fro Laustsen 07.01.1950
Jacob Schriver 23.02.1976 (Far: Jørgen Schriver)
Erik Alexander Schriver 24.08.2005 (Mor: Sinne Simonsen)
Erik Laustsen 21.03.1982 – 02.05.2003 (Far: Jes Laustsen)

Frank Juul Rasmussen 04.08.1952 (Gift 10.12.1983 med Bente Kristensen)
Nanett Juul Lindhardt 08.06.1984 (Gift 15.09.2007 med Søren Lindhardt)
Sebastian 30.08.2008
Emil 28.05.2010
Dicte 15.03.2013
Marc Juul Rasmussen 20.02.1990

Max Juul Rasmussen 10.02.1955 (Gift 02.07.1983 med Lykke Faurholt)
Martin Faurholt Juul Rasmussen 07.10.1983 (samb. med Maria Andreasen)
Storm 23.04.2013
Udøbt datter 08.09.2015, bliver døbt den 6/12, navnet bliver Silke
Lasse Juul Rasmussen 10.06.1986 (samb. med Heidi Petersen)
Sophie 28.06.2012
Forv. Datter i dec. 2015. Forventet datter skal hedde Emma

Lili Holst 25.03.1960 (gift 23.11.2002 med Gert Vinding)
Tina Holst Olsen 05.04.1986 (Far: Richard Olsen)
Maria Holst Olsen 20.08.1987 (Far: Richard Olsen)
Nicolai Holst Olsen 31.10.1988 (Far: Richard Olsen)

Sonni Juul nu Hegelund 25.02.1970 (Gift 16.06.2007 med Lonni Hegelund)
Anne Theresa 26.11.1997 – bonus datter
Ellen Marie 10.05.2005
Frederik 05.08.2006

Det var mine oplevelser – hvad med dine?